साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण

(Sanfebagar Municipality Profile)

२०८२

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटी
(डोटी, अछाम, बाजुरा)
फोन : ०९४४४०१५३

साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण
२०८२

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटी

साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण

२०८२

(PROFILE OF SANFEBAGAR MUNICIPALITY)

प्रकाशक

नेपाल सरकार

प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटी

फोन नः.०९४-४४०१५३

Email: scodoti@nsonepal.gov.np

साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८२

प्रकाशकः

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय राजपुर, डोटी

प्रकाशन प्रति : २००

प्रकाशन वर्षः २०८२

फोन नं. ०९४-४४०१५३, ९८५८४२०१५१, ९८५८४८६१५३

इमेलः scodoti@nsonepal.gov.np, sodoti440153@gmail.com

साँफेबगर नगरपालिका
Sanfebagar Municipality
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
Office of The Municipal Executive
साँफेबगर, अछाम
Sanfebagar, Achham
सुदुरपश्चिम प्रदेश, नेपाल
Sudurpashchim Province, Nepal

Phone No. +977- 097625137/625180
E-mail Id : sanfebagarmun@gmail.com
Website : www.sanfebagarmun.gov.np

साँफेबगर नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय साँफेबगर, अछाम सुदुरपश्चिम प्रदेश, नेपाल २०७३

शुभकामना सन्देश

मितिः२०८२/०३/२५

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटीले यस साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण पुस्तक प्रकाशन गर्न लागु भएकोमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । आधुनिक शासन प्रणालीमा तथ्याङ्कको भूमिका अत्यन्त महत्वपूर्ण रहेको छ। योजनाको तयारी देखि कार्यान्वियन र मूल्याङ्कन सम्म तथ्याङ्क आधारभूत साधन हो। समाजको वस्तुस्थितिको स्पष्ट चित्र प्रस्तुत गर्ने र विकासका प्राथमिकता पहिचान गर्ने कार्यमा यस्ता तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछन। तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा तयार पारिएको यो पालिका वस्तुगत विवरण यस पालिकाको भौगोलिक, जनसांख्यिक, सामाजिक, आर्थिक, शैक्षिक, स्वास्थ्य र अन्य विविध क्षेत्रका आधारभूत सूचनाहरूको संग्रह हो । यसले नीति निर्माणकर्ताहरू, अनुसन्धानकर्ता, सेवाग्राही तथा सरोकारवालाहरूलाई हाम्रो पालिकाको यथार्थ चित्र वुझ्न र समुचित योजना निर्माण गर्न मद्दत पुर्याउने विश्वास लिएको छु ।

यस महत्वपूर्ण कार्यमा योगदान पुऱ्याउने तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीका सम्पूर्ण विज्ञ, प्राविधिक टोली तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुलाई साँफेबगर नगरपालिकाको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । "साँफेबगर नगरपालिका वस्तुगत विवरण २०८२" को सफल प्रकाशनले समावेशी, तथ्याङ्कमैत्री र उत्तरदायी स्थानीय शासन निर्माणमा योगदान पुऱ्याउनेछ भन्ने अपेक्षा व्यक्त गर्दछु ।

अन्त्यमा, पालिका स्तरको नीति निर्माणमा सशक्त आधार प्रस्तुत गर्ने यस पालिका वस्तुगत विवरणको प्रकाशन सफल होस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

२०८२/३/२५

राजेन्द्र बहादुर कुँवर
नगर प्रमुख

राजेन्द्र बहादुर कुँवर
नगर प्रमुख

"सुन्दर समृद्ध साँफेबगर-बनाऔं राष्ट्रकै नमूना नगर"

साँफेबगर नगरपालिका
Sanfebagar Municipality
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
Office of The Municipal Executive
साँफेबगर, अछाम
Sanfebagar, Achham
सुदुरपश्चिम प्रदेश, नेपाल
Sudurpashchim Province, Nepal

Phone No. +977- 097625137/625180
E-mail Id : sanfebagarmun@gmail.com
Website : www.sanfebagarmun.gov.np

मितिः२०८२/०३/२५

शुभकामना सन्देश

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटीद्वारा प्रकाशन हुन लागेको साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८२ पुस्तक प्रकाशनको लागि हार्दिक शुभकामना तथा धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहान्छु । जनसांख्यिक अवस्था, तथ्याङ्क र विवरणहरुलाई व्यवस्थित, वैज्ञानिक र अध्यावधिक रुपमा प्रस्तुत गर्न योगदान पुर्याउने महत्वपूर्ण दस्तावेजको रुपमा रहने विश्वास लिएको छु । पुस्तक प्रकाशनले हाम्रो नगरपालिकाको योजनावद्द विकास र नीति निर्माणमा मार्गदर्शन प्रदान गर्नेछ, तथ्याङ्कको आधारमा विकासका कार्यहरु प्रभावकारी ढंगले अगाडी बढाउन महत्वपूर्ण सहयोग गर्नेछ भन्ने मेरो दृढ विश्वास छ ।

यस उपयोगी प्रकाशन कार्यमा समर्पित भई योगदान पुऱ्याउने सबै निकाय विशेष गरी तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीको टिम प्रति म नगरपालिका परिवार तर्फबाट आभार प्रकट गर्दछु साथै यस नगर वस्तुगत विवरणले हाम्रो पालिकाको समावेशी विकास, समान अवसर र सेवा प्रवाहमा उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याओस् भन्ने कामना गर्दछु ।

शिव बहादुर कुँवर
नगर उपप्रमुख

साँफेबगर नगरपालिका
Sanfebagar Municipality
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
Office of The Municipal Executive
साँफेबगर, अछाम
Sanfebagar, Achham
सुदुरपश्चिम प्रदेश, नेपाल
Sudurpashchim Province, Nepal

Phone No. +977- 097625137/625180
E-mail Id : sanfebagarmun@gmail.com
Website : www.sanfebagarmun.gov.np

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय साँफेबगर नगरपालिका साँफेबगर, अछाम सुदुरपश्चिम प्रदेश, नेपाल २०७३

मितिः२०८२/०३/२५

शुभकामना सन्देश

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटीबाट प्रकाशन हुँदै गरेको साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८२ प्रकाशनको अवसरमा हार्दिक बधाई तथा शुभकामना व्यक्त गर्न चाहन्छु । विकासको योजना, स्रोतको वितरण र सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन यथार्थ, विश्वसनीय र अद्यावधिक तथ्याङ्क अनिवार्य आधार हो । यिनै कुरालाई मध्यनजर राखी तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीले प्रकाशन गर्न लागेको पालिका वस्तुगत विवरण हाम्रो पालिकाको वर्तमान अवस्थाको समग्र चित्र प्रस्तुत गर्ने अत्यन्त उपयोगी दस्तावेज हो । यस पालिका वस्तुगत विवरणले पालिकाको जनसांख्यिक संरचना, सामाजिक सेवा, आर्थिक गतिविधि, स्वास्थ्य, शिक्षा लगायतका महत्वपूर्ण सूचनाहरू समेटेको छ, जसले नीति निर्माण, विकास योजना र अनुगमन/मूल्याङ्कनमा अमूल्य सहयोग पुऱ्याउनेछ।

यस महत्वपूर्ण कार्यमा संलग्न रहनु भएका तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीको सम्पूर्ण टिम, अन्य सरोकारवाला निकाय तथा प्राविधिक टिमप्रति धन्यवाद व्यक्त गर्दै यस प्रकाशनले हाम्रो पालिकालाई अझ तथ्याङ्कमैत्री, पारदर्शी र उत्तरदायी बनाउने दिशामा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याओस् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

लक्ष्मी प्रसाद शर्मा
प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत

नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

"सुन्दर समृद्ध साँफेबगर-बनाऔं राष्ट्रकै नमूना नगर"

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटी
(डोटी,अछाम,बाजुरा)

☎ ०९४-४४०१५३
Email: scodoti@nsonepal.gov.np
Email: sodoti440153@gmail.com

मन्तव्य

नेपालको राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीको अभिन्न अङ्गको रुपमा रहेको साविकको तथ्याङ्क ऐन, २०१५ लाई प्रतिस्थापन गरी नयाँ तथ्याङ्क ऐन, २०७९ जारी भएको छ।नेपाल सरकार राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणी (प्राविधिक) स्तरको महानिर्देशकको नेतृत्वमा रहेको साविकको केन्द्रीय तथ्याङ्क विभागलाई स्तरोन्नति गरी नेपाल सरकारको विशिष्ट श्रेणी (सचिव) स्तरको प्रमुख तथ्याङ्क अधिकारीबाट नेतृत्व हुने गरी राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय स्थापना भएको छ। यस कार्यालयले स्थापनाकालदेखि नै मुलुकको आर्थिक, सामाजिक, जनसांख्यिक क्षेत्रका साथै अन्य विभिन्न प्रकारका तथ्याङ्कको संकलन, प्रशोधन, प्रकाशन, र वितरण गर्दै आइरहेको छ। यसका अतिरिक्त पछिल्लो समयमा वातावरणीय क्षेत्रका तथ्याङ्क समेत प्रकाशन गर्दै आएको छ। तथ्याङ्कको आधिकारिक निकायको रुपमा रहेको राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले राज्यको नीति, निर्माण तथा योजना तर्जुमा र तिनको कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक पर्ने तथ्याङ्क आपूर्तिमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दै आएको छ। राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट तथ्यमा आधारित योजना तथा कार्यक्रम निर्माणका लागि राज्यका तीनै तहका सरकार संघ, प्रदेश र स्थानिय तहका सम्पूर्ण निकायहरुका लागि राष्ट्रिय जनगणनाको माध्यमबाट खण्डीकृत र बृहत तथ्याङ्क प्रयोगकर्ताहरुका लागि सूचना एवं तथ्याङ्क उपलब्ध हुँदै आएका छन्। राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको नयाँ संरचनावाट स्थापित तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटीले चालु आ.व. को वार्षिक कार्यक्रम अन्तर्गत आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका स्थानीय तहहरुको जनसांख्यिक प्रतिवेदन तयार पार्ने क्रममा साँफेबगर नगरपालिकाको जनसांख्यिक प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य सम्पन्न गर्न पाउँदा अत्यन्तै हर्षित एवं गौरवान्वित भएको छु। तथ्याङ्क समन्वय कार्यालयबाट प्रकाशित यस प्रतिवेदनले साँफेबगर नगरपालिकालाई विभिन्न योजना, नीति तथा कार्यक्रमहरु निर्माण गर्नका लागि आवश्यक जनसांख्यिक, सामाजिक, आर्थिक लगायत अन्य विभिन्न क्षेत्रका आधारभूत तथ्याङ्क उपलब्ध हुने कुरामा विश्वस्त छु। राष्ट्रिय जनगणना २०७८, राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८, राष्ट्रिय आर्थिक गणना २०७५ लगायत अन्य राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयबाट प्रकाशित विभिन्न विषयगत तथ्याङ्क यस साँफेबगर नगरपालिकाको प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ। यस प्रतिवेदन तयारीका लागि विभिन्न माध्यमबाट प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा सहयोग तथा तथ्याङ्क संकलनमा मदत गर्ने सम्पूर्ण निकायहरुमा आभार प्रकट गर्न चाहन्छु। यस प्रतिवेदन तयारीमा मूर्तरुप दिनका लागि यस तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटीका सुपरिवेक्षक प्रकाश बिष्ट, सुपरिवेक्षक तिलक पाल, खरिदार हरिश पन्त, सहलेखापाल केशव बहादुर साउद लगायत कार्यालय सहयोगी कर्ण बहादुर मेधासी, धन बहादुर देउवा समेतलाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु। यस प्रतिवेदन तयारीका लागि विभिन्न चरणमा समन्वय, सहयोग, सुझाव प्रदान गर्नुहुने साँफेबगर नगरपालिकाका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरु प्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु। यस प्रकाशनमा कहीं कतै कमी, कमजोरी, त्रुटि भएमा यहाँहरुको उचित राय सुझावको अपेक्षासहित आगामी प्रकाशनमा त्रुटि न्यूनीकरण गर्ने तथा सच्याउने प्रतिवद्धता व्यक्त गर्दछु।

खेम राज भट्ट
नि. तथ्याङ्क समन्वय अधिकारी
तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटी

विषयसूची

खण्ड १ः परिचय....1

१.१ नगरपालिकाको सङक्षिप्त परिचय....1

१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि....1

१.३ राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन....2

१.४ भौगोलिक अवस्थिति....2

१.५ धरातलीय अवस्था....3

१.६ प्राकृतिक सम्पदा र भूउपयोग....3

१.७ साँस्कृतिक, भाषा तथा धार्मिक अवस्था....4

खण्ड २ः जनसाङ्ख्यिक विवरण....5

२.१ जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात....5

२.२ नगरपालिकाको वि.सं. २०६८ र २०७८ को जनसाङ्ख्यिक स्थिति....6

२.२.१ अक्सर बसोबासः नगरपालिका, नेपालभित्रै अरू स्थान र विदेश....8

२.३ शहरी तथा ग्रामीण जनसङ्ख्या....9

२.४ परिवारको संरचना....9

२.५ परिवारमुली....10

२.५.१ वडागत महिला परिवारमुली....11

२.६ उमेरगत जनसङ्ख्या....12

२.७ उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्याको संरचना **(Population structure by age group)**....15

२.८ बृहत् उमेर समूह र विशेष उमेर अनुसारको जनसङ्ख्या....18

२.९ उमेर अनुसार परिवारमुलीको सङ्ख्या....19

खण्ड ३ः जातजाति, भाषा तथा धर्मसम्बन्धी विवरण....20

३.१ नगरपालिकामा जातजातिको अवस्था....20

३.२ जातजाति अनुसार साक्षरता दर....21

३.३ मातृभाषाको अवस्था....22

३.४ धर्मसम्बन्धी विवरण....23

खण्ड ४ः वैवाहिक अवस्था सम्बन्धी विवरण....24

४.१ जनसङ्ख्याको वैवाहिक स्थिति....24

४.२ पहिलो विवाह गर्दाको उमेर....25

४.३ विवाहको औसत उमेर....26
४.४ एकल महिलाको अवस्था....27
खण्ड ५: ज्येष्ठ नागरिक....29
५.१ ज्येष्ठ नागरिक र लैङ्गिक अनुपात....29
५.२ वडा अनुसार ७० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या....30
५.३ सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्न योग्य ज्येष्ठ नागरिक....31
५.४ बुढ्यौली जनसङ्ख्या....31
खण्ड ६: बालबालिकाको स्थिति....33
६.१ बालबालिकाको जनसङ्ख्या तथा लैङ्गिक अनुपात....33
६.२ वडाको कुल जनसङ्ख्यामा बालबालिकाको अनुपात....34
६.३ बाल–आश्रित अनुपात....35
६.४ बाल विवाह....36
६.५ बालबालिकाको साक्षरता दर....38
६.६ अध्ययनरत तथा स्कुल बाहिर रहेका बालबालिकाको विवरण....39
६.७ बालश्रमको विवरण....40
६.८ जन्मदर्ताको अवस्था....41
खण्ड ७: अपाङ्गता भएका व्यक्तिको स्थिति....43
७.१ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात....43
७.२ अपाङ्गताको प्रकारसम्बन्धी विवरण....44
७.३ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता दर....45
७.४ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक काममा संलग्नताको अवस्था (१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका)....46
खण्ड ८: जनसङ्ख्याको शैक्षिक स्थिति....48
८.१ जनसङ्ख्याको शैक्षिक स्थिति....48
८.१.१ साक्षरता दर (५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेरका)....48
८.१.२ वडा अनुसार साक्षरता दर....49
८.१.३ साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तीर्ण गरेको तहसम्बन्धी विवरण....52
८.१.४ पाँच वर्षदेखि २५ वर्षसम्मका हाल स्कुल गइरहेका वा विगतमा स्कुल गएको जनसङ्ख्याको विवरण....53
८.१.५ अध्ययन गरेको विषयक्षेत्र....55
८.२ शिक्षण संस्था, शिक्षक, विद्यार्थि संख्या र अन्य शैक्षिक सूचक सम्बन्धी विवरण....57
८.२.१ साँफेबगर नगरपालिकामा विद्यालयको संख्यात्मक विवरण....57

८.२.२ नगरपालिकामा रहेका प्राविधिक धारका विद्यालयको विवरण 58
८.२.३ क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालयहरुको विवरण 58
८.२.४ सामुदायिक विद्यालयमा तहगत शिक्षक दरबन्दी संख्या 58
८.२.५ आधारभूततह कार्यरत शिक्षक संख्या(सबै प्रकारका विद्यालय)- शै.स.२०७९-२०८२ 59
८.२.६ माध्यमिकतह शिक्षक विवरण(सबै प्रकारका विद्यालय)- शै.स.२०७९-२०८२ 59
८.२.७ साँफेबगर नगरपालिकामा तहगत रुपमा विद्यार्थी संख्या- शै.स.२०७९-२०८२ 59
८.२.८ साँफेबगर नगरपालिकामा कक्षागतरुपमा विद्यार्थी संख्या - शै.स.२०७९-२०८२ 60
८.२.९ नगरपालिकाका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमा कक्षागत विद्यार्थी संख्या- शै.स.२०७९-२०८२ 61
८.२.१० साँफेबगर नगरपालिकामा केही शैक्षिक सूचकहरु 61

खण्ड ९: बसाइँसराइ सम्बन्धी विवरण 66
९.१ जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या 66
९.२ पछिल्लो पटक बसाइँ सरेको स्थानको आधारमा जनसङ्ख्या 67
९.३ पछिल्लो पटक मुलुकभित्रकै अर्को स्थानबाट यस स्थानमा बसोबास गर्न आउनुको कारण 68
९.४ यस अघिको बसोबास भएको देश 70
९.५ विदेशबाट यस स्थानमा बसोबास गर्न आउनुको कारण 70

खण्ड १०: प्रजनन् सम्बन्धी विवरण 72
१०.१ जीवनकाल भरी जन्माएका बच्चाको सङ्ख्या अनुसारको महिला 72
१०.२ महिलाको उमेर समूह अनुसार जीवितै जन्मिएका, जीवितै जन्मिएर मरेका र हालसम्म जीवित बच्चाहरूको सङ्ख्या 74
१०.३ विगत १२ महिनामा जीवितै बच्चा जन्माएका महिलाहरूको सङ्ख्या र जीवितै जन्मिएका बच्चा 74

खण्ड ११: आर्थिक क्रियाकलापसम्बन्धी विवरण 76
११.१ आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्या 76
११.२ आर्थिक क्रियाकलापसम्बन्धी विवरण 77
११.३ आर्थिक कामको पेशागत वर्गीकरण अनुसारको जनसङ्ख्या 78
११.४ आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र वर्गीकरणअनुसारको जनसङ्ख्या 79
११.५ कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या 81
११.६ आर्थिक काममा संलग्नताको प्रकार अनुसारको विवरण 82
११.७ घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रानुसार आर्थिक काममा संलग्नता अनुसार जनसङ्ख्या 82

खण्ड १२: घरको संरचना तथा प्रयोग 84
१२.१ घरको मुख्य प्रयोग 84
१२.३ घरको आयु 86

१२.५ घरको जग..88

१२.९ घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरणअनुसार परिवारको वितरण..95

खण्ड १३: पारिवारिक सेवा सुविधा तथा पहुँच..97

१३.१ परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत...97

१३.२ परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन..99

१३.३ परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत...100

१३.४ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय...102

१३.५ परिवारमा उपलव्ध साधन/सुविधा..103

१३.६ सम्पन्नताको वर्गीकरण अनुसार परिवारको वितरण...106

१३.७ आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदान प्राप्त परिवार..107

१३.८ बैंक तथा वित्तीय संस्थामा बैंक खाता सम्बन्धी विवरण..108

१३.९ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम..108

१३.१० बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट ऋण लिएको विवरण..109

१३.११ घर, जग्गामा महिलाको स्वामित्व...110

१३.१२ कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवारको विवरण..111

खण्ड १४: अक्सर विदेश बस्ने जनसङ्ख्या...112

१४.१ परिवारमा अनुपस्थित विदेश...112

१४.२ परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको उमेर समूहअनुसारको विवरण......................................112

१४.३ अक्सर विदेश बसोबास गर्ने व्यक्तिको देश अनुसारको विवरण...113

१४.४ परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको विदेश जानुको कारणअनुसारको विवरण..........................114

१४.५ परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको जाँदाको अवस्थामा उत्तीर्ण गरेको तहअनुसारको विवरण..........115

खण्ड १५: मृत्युसम्बन्धी विवरण...117

१५.१ मृत्युसम्बन्धी विवरण..117

१५.२ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएको कारण..118

१५.३ पन्ध्रदेखि ४९ वर्षका महिलाको मृत्यु हुँदाको अवस्था...118

खण्ड १६: कृषिसम्बन्धी विवरण...120

१६.१ कृषि सम्बन्धी विवरण...120

१६.२ जग्गाको उपभोग...120

१६.३ जग्गाको उपयोग...121

१६.४ पशुपन्छीको विवरण..121

खण्ड १७ : राजनैतिक दल तथा निर्वाचन...123

१७.१ साँफेबगर नगरपालिकामा स्थानीय तह २०७४ र २०७९..123

१७.१.१: स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ र २०७९ मा मतदान स्थल संख्या, मतदान केन्द्र संख्या र मतदाता संख्या..........123

१७.१.२: स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ र २०७९ मा भाग लिने मतदाता संख्या र मतदान सम्बन्धी विवरण..................123

१७.१.३: स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ र २०७९ मा निर्वाचित जनप्रतिनिधिको लिङ्ग अनुसारको प्रतिनिधित्व....................123

१७.१.४: स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ मा राजनीतिक दल/स्वतन्त्रबाट विजयी जनप्रतिनिधी संख्या................................123

१७.१.५: स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ मा राजनीतिक दल/स्वतन्त्र तर्फका उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत........................124

१७.१.६: स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको विवरण (प्रमुख/उपप्रमुख, वडा अध्यक्ष र सदस्यहरू).125

खण्ड १८: वडाहरूको आधारभूत विवरण...127

१८.१ वडा नं. १ (बैजनाथ)..127

१८.२ वडा नं. २ (जाल्पादेवी)..132

१८.३ वडा नं. ३ (सिध्देश्वर)..137

१८.४ वडा नं. ४ (मष्टामाण्डौं)..143

१८.५ वडा नं. ५ (नवाठाना)..149

१८.६ वडा नं. ६ (भागेश्वर)..154

१८.७ वडा नं. ७ (रिडिकोट)..159

१८.८ वडा नं. ८ (चण्डिका)..164

१८.९ वडा नं. ९ (बुढाकोट)..169

१८.१० वडा नं. १० (घुघुरकोट)...174

१८.११ वडा नं. ११ (देवीस्थान)...179

१८.१२ वडा नं. १२ (खप्तड)..184

खण्ड १९: विविध...199

१९.१ स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ मा निर्वाचित कार्यपालिका सदस्यहरू..199

१९.२ स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ मा निर्वाचित कार्यपालिका सदस्यहरू..199

१९.३ साँफेबगर नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीको नाम, पद तथा सम्पर्क नं..200

अनुसूचीहरु..205

अनुसूची १: केही महत्वपूर्ण परिभाषा तथा अवधारणाहरु (concepts and definitions)..........................205

सन्दर्भ सामग्रीहरु...208

तथ्याङ्कमा साँफेबगर नगरपालिका

विवरण		एकाई	साँफेबगर नगरपालिका
परिवार संख्या, लिङ्ग अनुसार जनसंख्या, परिवारको औसत आकार र लिङ्ग अनुपात (संस्थागत परिवार वाहेक)			
	परिवार संख्या(२०६८)	संख्या	६६९३
	जम्मा जनसंख्या(२०६८)	संख्या	३३७८८
	परिवार संख्या(२०७८)	संख्या	६३११
	जम्मा जनसंख्या(२०७८)	संख्या	२५८९१
	पुरुष	संख्या	११७८९
	महिला	संख्या	१४१०२
	परिवारको औसत आकार	जना	४.१०
	लैङ्गिक अनुपात		८३.६०
	वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर	प्रतिशत	-२.५५
	जनघनत्व	जना/बर्ग कि.मि	१५५
साक्षरता दर (प्रतिशतमा)	जम्मा	प्रतिशत	७४.४३
	पुरुष	प्रतिशत	८७.३३
	महिला	प्रतिशत	६४.०१
अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जनसङ्ख्या सम्वन्धी विवरण			
जम्मा जनसंख्या	जम्मा	संख्या	२५८९१
	पुरुष	संख्या	११७८९
	महिला	संख्या	१४१०२
अपाङ्गता नभएका	जम्मा	संख्या	२५२९०
	पुरुष	संख्या	११४९१
	महिला	संख्या	१३७९९
अपाङ्गता भएका	जम्मा	संख्या	६००
	पुरुष	संख्या	२९८
	महिला	संख्या	३०२
नखुलेको	जम्मा	संख्या	१
	पुरुष	संख्या	०
	महिला	संख्या	१
अपाङ्गता प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत	२.३१७
	पुरुष	प्रतिशत	२.५२८
	महिला	प्रतिशत	२.१४२
देशभित्रै अनुपस्थित र विदेशमा अनुपस्थित जनसंख्या			
घरपरिवार (देशभित्रै अनुपस्थित)		संख्या	१५६७
जनसंख्या	जम्मा	संख्या	४०८५
	पुरूष	संख्या	२४४८
	महिला	संख्या	१६३७
घरपरिवार (विदेशमा अनुपस्थित)		संख्या	२५३२
जनसंख्या	जम्मा	संख्या	६५८२

विवरण		एकाई	साँफेबगर नगरपालिका
	पुरूष	संख्या	४३७८
	महिला	संख्या	२२०४
घरपरिवार (देशभित्रै अनुपस्थित)		प्रतिशत	२४.८३
जनसंख्या	जम्मा	प्रतिशत	१५.७८
	पुरूष	प्रतिशत	२०.७७
	महिला	प्रतिशत	११.६१
घरपरिवार (विदेशमा अनुपस्थित)		प्रतिशत	४०.१२
जनसंख्या	जम्मा	प्रतिशत	२५.४२
	पुरूष	प्रतिशत	३७.१४
	महिला	प्रतिशत	१५.६३
घरको प्रयासता सम्बन्धी विवरण			
जम्मा परिवार संख्या (संस्थागत सहित)			६३११
घरको प्रयासता संख्या	अति प्रयास	संख्या	४८७
	प्रयास	संख्या	५८०
	मध्यम	संख्या	४०१७
	अप्रयास	संख्या	१२००
	सबभन्दा अप्रयास	संख्या	२७
घरको प्रयासता प्रतिशत	अति प्रयास	प्रतिशत	७.७२
	प्रयास	प्रतिशत	९.१९
	मध्यम	प्रतिशत	६३.६५
	अप्रयास	प्रतिशत	१९.०१
	सबभन्दा अप्रयास	प्रतिशत	०.४३
सम्पन्नताको वर्गीकरणअनुसार परिवारको वितरण			
जम्मा परिवार संख्या (संस्थागत सहित)			६३११
धन मापन संख्या	अति गरीब	संख्या	३३७५
	भन्दा गरीब	संख्या	१५९३
	मध्यम	संख्या	६६४
	धनी	संख्या	४५१
	सबभन्दा धनी	संख्या	२२८
धन मापन प्रतिशत	अति गरीब	प्रतिशत	५३.४८
	भन्दा गरीब	प्रतिशत	२५.२४
	मध्यम	प्रतिशत	१०.५२
	धनी	प्रतिशत	७.१५
	सबभन्दा धनी	प्रतिशत	३.६१
परिवारमा उपलब्ध सेवा सुविधाको अवस्था			
जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)		परिवार संख्या	६३११
कुनै सुविधा नभएको		परिवार संख्या	५०८
कम्तीमा एक सुविधा भएका		परिवार संख्या	५८०३
घरायसी सुविधा तथा साधन	रेडियो सुविधा	परिवार संख्या	२६४८

विवरण		एकाई	साँफेबगर नगरपालिका
	टेलिभिजन	परिवार संख्या	११९७
	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	परिवार संख्या	१०४
	मोबाइन फोन(साधारण)	परिवार संख्या	४९२८
	मोबाइन फोन(स्मार्ट)	परिवार संख्या	३४७७
	कम्प्युटर/ल्यापटप	परिवार संख्या	३७४
	ईन्टरनेट	परिवार संख्या	१०००
	कार/जीप/भ्यान	परिवार संख्या	७३
	मोटर साइकल/स्कुटर	परिवार संख्या	४९४
	साइकल	परिवार संख्या	८३
	विद्युतीय पंखा	परिवार संख्या	१८२७
	रेफ्रिजरेटर	परिवार संख्या	३१५
	वाशिङ्ग मेशिन	परिवार संख्या	४
	एअर कन्डिसनर	परिवार संख्या	८
परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	फ्लस भएको (सार्वजनिक ढल)	परिवार संख्या	६६
	फ्लस भएको (सेप्टिक ट्यांक)	परिवार संख्या	४५५७
	साधारण	परिवार संख्या	१५३१
	सार्वजनिक	परिवार संख्या	१७
	चर्पी नभएको	परिवार संख्या	१४०
परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	बिजुली	परिवार संख्या	५४८१
	सोलार	परिवार संख्या	५९३
	मट्टितेल	परिवार संख्या	१५
	वायोग्यास	परिवार संख्या	६
	अन्य	परिवार संख्या	२१६
परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	काठ/दाउरा	परिवार संख्या	५२७१
	एल. पी. ग्यास	परिवार संख्या	९९१
	बिजुली	परिवार संख्या	९
	गुइंठा/गोरहा	परिवार संख्या	१
	वायोग्यास	परिवार संख्या	१७
	मट्टितेल	परिवार संख्या	९
	अन्य	परिवार संख्या	१३
परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	धारा पाइप (घर परिसर भित्र)	परिवार संख्या	८८५

विवरण		एकाई	साँफेबगर नगरपालिका
	धारा पाइप (घर परिसर बाहिर)	परिवार संख्या	३६०४
	ट्युबेल/हाते पम्प	परिवार संख्या	३०२
	ढाकिएको इनार/कुवा	परिवार संख्या	११७
	खुला इनार/कुवा	परिवार संख्या	२०२
	मूल धारा	परिवार संख्या	१०९२
	नदी/खोला	परिवार संख्या	८२
	जार/बोतल	परिवार संख्या	२
	अन्य	परिवार संख्या	२५
घरको भुइँको बनोटअनुसार परिवारको विवरण			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	माटो	परिवार संख्या	५१६३
	काठको फल्याक/बांस	परिवार संख्या	११५
	इट्टा/ढुंगा	परिवार संख्या	२६
	सेरामिक टायल	परिवार संख्या	१३
	ढलान	परिवार संख्या	९५५
	अन्य	परिवार संख्या	३९
घरको छानो			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	जस्ता/टीन	परिवार संख्या	१४५०
	सिमेन्ट ढलान	परिवार संख्या	८७७
	खर/पराल	परिवार संख्या	७२०
	टायल/खपटा	परिवार संख्या	१६
	ढुंगा/सिलेट	परिवार संख्या	३२३७
	काठ फल्याक	परिवार संख्या	६
	माटो	परिवार संख्या	०
	अन्य	परिवार संख्या	५
घरको बाहिरी गारो			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	सिमेन्टको जोडाइ ढुंगा/ईट्टा	परिवार संख्या	५१९१
	माटोको जोडाइ ढुंगा/ईट्टा	परिवार संख्या	९९२
	काठको फल्याक	परिवार संख्या	३६
	बांस	परिवार संख्या	५
	कांचो ईट्टा	परिवार संख्या	४
	जस्ता पाता	परिवार संख्या	७०
	प्रिफ्याब	परिवार संख्या	०
	अन्य	परिवार संख्या	१३
घरको जग			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	माटोको जोडाइ ढुंगा/इटा	परिवार संख्या	५३१५

विवरण		एकाई	साँफेबगर नगरपालिका
	सिमेन्टको जोडाइ ढुंगा/इटा	परिवार संख्या	४४४
	ढलान पिल्लर सहिनको	परिवार संख्या	४६८
	काठ बांसको खम्बा	परिवार संख्या	७१
	अन्य	परिवार संख्या	१३
घरको स्वामित्व			
	जम्मा परिवार (संस्थागत सहित)	परिवार संख्या	६३११
	आफ्नै	परिवार संख्या	५८०७
	भाडाको	परिवार संख्या	४३७
	संस्थागत	परिवार संख्या	५१
	अन्य	परिवार संख्या	१६
महिलाको स्वामित्व भएको घर र जग्गा			
जम्मा परिवार संख्या		परिवार संख्या	६३११
महिलाको स्वामित्व भएको	घर मात्रै भएको	परिवार संख्या	६७२
	घर र जग्गा दुवै	परिवार संख्या	५५०९
थाहा नभएको		परिवार संख्या	१३०
महिलाको स्वामित्व प्रतिशत	घर मात्रै भएको	परिवार संख्या	१०.६५
	घर र जग्गा दुवै	परिवार संख्या	८७.२९
थाहा नभएको प्रतिशत		परिवार संख्या	२.०६

खण्ड १ः परिचय

१.१ नगरपालिकाको सङक्षिप्त परिचय

साँफेबगर नगरपालिका सुदूरपश्चिम प्रदेशअन्तर्गत अछाम जिल्लाको उत्तरी भागमा अवस्थित रहेको छ। स्थानीय तह पुनसंरचनाका क्रममा साविक साँफेबगर नगरपालिकासहित साविकका बुढाकोट, धुधुरकोट, देवीस्थान, खसड, बाब्ला र पातलकोट गा.वि.स. मिलेर बनेको यस नगरपालिकाको कुल १६६.७१ वर्ग कि.मी. क्षेत्रफलमा फैलिएको छ। साँफेबगर नगरपालिकामा जम्मा १४ वडाहरु रहेका छन्। नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७१ साल बैशाख २५ गतेको निर्णयबाट नगरपालिकाको केन्द्र साँफेबगर रहने गरी साँफेबगर नगरपालिका घोषणा गरिएको थियो।

१.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

साँफेबगर नगरपालिकाको नामकरणको सन्दर्भमा स्थानीय जानकार व्यक्तिका अनुसार धेरै वर्ष पहिले हालका साँफेबगर क्षेत्रमा बाघले आतंक मच्चाएको अवस्था थियो। स्थानीयवासीले उक्त बाघलाई मार्ने अनेक प्रयास गरे पनि सफल हुन सकेनन्। थापेको पासोबाट पनि बाघ उम्किन थाल्यो तर बाघ पक्रनको लागि नयाँ जुक्ति निकालियो। जसअनुसार बाघको आकारको अनुमान गरेर नापको आधारमा साँफेको विभिन्न ३/४ ठाउँमा पासो थापियो पासोमा बाघ पार्न सफलता मिल्यो। अछामी भाषामा नाप्नुलाई साप्नु र पासोलाई बगार भन्ने गरिन्छ। सापेर (नापेर) थापेको बगार (पासो) मा बाघ परेको हुँदा उक्त स्थानलाई "सापे बगार" भन्न थालियो। कालन्तरमा अपभ्रंश भई साँफे बगर हुन गएको भन्ने बुझाइ रहेको छ। हालसम्म पनि स्थानीयवासी साँफे नभनेर साप्या भन्ने गर्दछन्।

ऐतिहासिक तथ्यलाई नियाल्दा यस क्षेत्रमा हाल बसोवास गर्ने जातजातिका अतिरिक्त दुरा, घटाल तथा राजी जातिको पनि बसोबास रहेको ठानिन्छ। त्यतिबेला बुढीगंगा नदी हालको एयरपोर्ट भएको ठाउँमा बगिरहँदा हालको पुल बजार क्षेत्रमा घटाल र दुरा जातिहरूको बसोबास रहेको थियो भनिन्छ। नदीमा डुंगा चलाउने काम राजी जातिले गर्ने गरेको बुढापाकाको भनाइ रहेको छ। त्यो फाँटमा रहेका ठूल-ठूला खेत घटालहरूका थिए। विस्तारै राजी, दुरा र घटालहरूले बसाइ सराइ गरेका थिए भने त्यहाँ रहेका एक जना अन्तिम घटाल चाहिँ निसन्तान भएकाले घटालहरूको अस्तित्व त्यहाँबाट समाप्त भएको भनिन्छ। राजी जातिले बसोबास गरेको भनिएको राजीगाउँ र राजी मोरो भन्ने ठाउँ यस क्षेत्रमा रहेको छ। त्यो क्षेत्रमा दुरा जातिहरूले व्यापार गरेको भन्ने सुनिए पनि कस्तो किसिमको व्यापार थियो जानकारी उपलब्ध छैन। वि.सं. २०१६ भन्दा पहिले हालको एयरपोर्ट भएको स्थान हुँदै बुढीगंगा नदी बग्ने गरेको भएपनि सोही साल बुढीगंगा नदीले धार परिवर्तन गरी हालको अवस्थामा आएको थियो। साँफे क्षेत्रमा व्यापारको शुरुवात वि.सं. १९९७ सालतिर स्थानीय बखजन कुँवरले हालको साँफेबगर नगरपालिका ३ को कालभैरव मन्दिर नजिकै ओढारमा गाउँमा उत्पादन भएका केही वस्तुहरू राखेर गर्नु भएको भनाइ रहेको छ। पछि विस्तारै बजारको रुप लिएको देखिन्छ भने वि.सं. २०३५ सालतिर साँफेमा एयरपोर्ट सञ्चालनमा आएपछि एयरपोर्ट क्षेत्रमा बजार विस्तार भएको हो। सिलगढी-साँफे सडकको विस्तार भएपछि वि.सं. २०५३ सालबाट साँफेमा हाटबजार संचालनमा भएको हो। हाल साँफेबगर क्षेत्र अछाम जिल्लाको प्रमुख व्यापारिक केन्द्र तथा नगरपालिकाको केन्द्रका रुपमा रहेको छ।

१.३ राजनैतिक तथा प्रशासनिक विभाजन

अछाम जिल्लाका ४ नगरपालिका र ६ गाउँपालिका गरि जम्मा १० स्थानीय तहहरुमध्ये साँफेबगर नगरपालिका पनि एक हो। यस नगरपालिकामा जम्मा १४ वटा वडा छन्। नगरपालिकाको केन्द्र साँफेबगरमा रहेको छ।

साँफेबगर नगरपालिकाको राजनीतिक अवस्थिति विगतदेखि हालसम्म विभिन्न चरणहरूमा परिवर्तन हुँदै आएको हो। सर्वप्रथम २०७१ वैशाख २५ मा साँफेबगर नगरपालिका घोषणा गरिएको थियो। प्रारम्भिक रूपमा रिडिकोट, चण्डिका, भागेश्र्वर, नुवाठाना, मष्टामाण्डु, शिद्धेश्वर, वैजनाथ, जाल्पादेवी गरी जम्मा ८ गाविसहरू समावेश गरि १२ वटा सहितको नगरपालिका घोषणा गरिएको थियो। वि.सं. २०७३ फागुन २७ मा स्थानीय तहको पुनः संरचना भई नगर क्षेत्र विस्तार गरिँदा बुढाकोट, घुघुरकोट, देवीस्थान, खप्तड, बाब्ला, पातलकोट गरी थप ६ गाविसहरू पनि गाभिएर हालको साँफेबगर नगरपालिका कायम भएको हो।

यो नगरपालिका अछाम जिल्लाको प्रतिनिधि सभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि जिल्लाको निर्वाचन क्षेत्र नं. १ र प्रदेश सभा निर्वाचन प्रयोजनका लागि तय गरिएको प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्र नं. १'क' अन्तरगत पर्दछ।

१.४ भौगोलिक अवस्थिति

साँफेबगर नगरपालिका समुद्री सतहबाट करिब ५५० मिटरदेखि ३,३०० मिटरको उचाइमा अवस्थित, प्राकृतिक सौन्दर्यले भरिपूर्ण अद्वितीय क्षेत्र हो।

पूर्वः	बान्निगढी जयगढ गाउँपालिका तथा मेल्लेख गाउँपालिका
पश्चिमः	चौरपाटी गाउँपालिका
उत्तरः	बाजुरा जिल्ला
दक्षिणः	मँगलसेन नगरपालिका
क्षेत्रफलः	१६६.७१ वर्ग किलोमिटर
अक्षांशः	२९°५'४०" उत्तरदेखि २९°१६'४१" उत्तरी अक्षांश सम्म
देशान्तरः	८१°५३'४०" पूर्वदेखि ८२°३'५१" पूर्वी देशान्तरसम्म

साँफेबगर नगरपालिका भौगोलिक रूपमा २९° ५' ४०" उत्तरदेखि २९° १६' ४१" उत्तरी अक्षांश तथा ८१° ५३' ४०" पूर्वदेखि ८२° ३' ५१" पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएको छ। अछाम जिल्लाको सदरमुकाम मंगलसेनबाट करिब ३७ किमी उत्तरपश्चिममा अवस्थित यो नगरपालिकाको सिमाना पूर्वमा बान्निगढी जयगढ गाउँपालिका तथा मेल्लेख गाउँपालिका, पश्चिममा चौरपाटी गाउँपालिका, दक्षिणमा मंगलसेन नगरपालिका, तथा उत्तरमा बाजुरा जिल्लासँग जोडिएको छ। जिल्लाको कुल क्षेत्रफलको ९.८५% भूभाग ओगट्ने साँफेबगर नगरपालिकाको क्षेत्रफल १६६.७१ वर्ग किलोमिटर रहेको छ। नगरपालिकाको वडागत क्षेत्रफलसम्बन्धी विवरण देहायको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका १.४.१ वडागत क्षेत्रफल

वडा नं.	समावेश साविक गाविस	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	प्रतिशत (%)
१	साँफेबगर वडा नं. १	५.५	३.३
२	साँफेबगर वडा नं. २—३	७.८६	४.७२
३	साँफेबगर वडा नं. ४—५	९.३५	५.६१

वडा नं.	समावेश साविक गाविस	क्षेत्रफल (वर्ग कि.मि.)	प्रतिशत (%)
४	साँफेबगर वडा नं. ६–७	८.७७	५.२६
५	साँफेबगर वडा नं. ८	४.८५	२.९१
६	साँफेबगर वडा नं. ९	३.६६	२.२
७	साँफेबगर वडा नं. १०	७.६५	४.५९
८	साँफेबगर वडा नं. ११–१२	१४.४१	८.६४
९	बुढाकोट वडा नं. १–९	२३.६७	१४.२
१०	घुघुरकोट वडा नं. (१–९)	१२.७२	७.६३
११	देवीस्थान वडा नं. (१–९)	२१.८	१३.०८
१२	खप्तड वडा नं. (१–९)	१७	१०.२
१३	वाब्ला वडा नं. (१–९)	१७.९	१०.७४
१४	पातलकोट वडा नं. (१–९)	११.५९	६.९५
जम्मा		१६६.७१	१००

स्रोतः साँफेबगर नगरपालिका वस्तुगत विवरण २०७४

१.५ धरातलीय अवस्था

साँफेबगर नगरपालिका भौगोलिक रूपमा विविधतायुक्त क्षेत्र हो। यो नगरपालिका समुद्री सतहबाट करिब ५५० मिटरदेखि ३,३०० मिटरको उचाइमा फैलिएको छ। यहाँ समशीतोष्ण हावापानी पाईन्छ। मध्य पहाडी क्षेत्रको उच्च पहाडी जिल्ला अन्तरगत रहेको यस नगरपालिकामा होचा तथा अग्ला पहाडी श्रृंखलाका काखमा रहेको समथर भू-बनोटका कारण विविधतायुक्त धरातलीय अवस्थिति रहेको छ। बुढीगङ्गा नदीले नगरपालिकालाई दुई भागमा विभाजन गरेको छ अर्थात नगरपालिकाको बिच भागबाट बुढीगङ्गा नदी बग्दछ। यस नगरपालिका क्षेत्रमा मुख्यतया नदी तटीय क्षेत्र साँफेबगर लगायतका स्थानहरूमा समथर भूभाग रहेको छ। नगरपालिकाको माथिल्लो क्षेत्रमा चट्टानी भूभाग, पाटन तथा वनजंगल रहेको छ।

१.६ प्राकृतिक सम्पदा र भूउपयोग

प्राकृतिक स्रोतका हिसाबले सम्पन्न साँफेबगर नगरपालिकामा खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्र, एक दर्जनभन्दा बढी साना ठूला नदी तथा खोलाहरू, वालुवा लगायतका नदीजन्य खनिज, बनजंगल, चरण क्षेत्र जस्ता प्राकृतिक स्रोत साधन रहेका छन्। खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्जको मध्यवर्ती क्षेत्रले वडा नं. १४ पातलकोट, वडा नं. ९ बुढाकोट, वडा नं. ११ देवीस्थान र वडा नं. १२ खप्तड क्षेत्रको महत्वपूर्ण भूभागलाई समेटेको छ। जलस्रोतका दृष्टिले बुढीगंगा नदी, आडदवाला (तालरवा) गाड, जिज्याडी गाड, प्रभाली (सैनी) गाड, छिप्या खोला लगायत सीमानामा बहने कैलाश खोला, लुङ्गेयाली गाड, इकडी गाड र विम्कोटी खोला रहेका छन्। नगरको वार्ड १३ मा सुकदह नामको ताल रहेको छ। यसका अतिरिक्त नगरको खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रमा थुप्रै ताल तथा सिमसार क्षेत्र रहेका छन्।यस क्षेत्रमा डाँफे, मुनाल, घोरल, चितुवा, कस्तुरी, रतुवा, देवदार, सल्लो जस्ता वनजन्य वनस्पति पाइने गर्दछ। जंगल क्षेत्रमा पाइने प्रमुख जडीबुटीका रुपमा पाखनबेद, सतुवा, पाँच औंले आदि रहेका छन्। जंगल क्षेत्रमा पाइने प्रमुख जडीबुटीका रुपमा पाखनबेद, सतुवा, पाँच औले आदि रहेका छन्।

तालिकाः१.६.१ भू-उपयोगको अवस्था

क्र.स.	जमिनको प्रकार	क्षेत्रफल (वर्ग किमि)	प्रतिशत
१	खेती गरिएको जमिन	६९.६२	४१.९९
२	बाँझो जमिन	०.१७	०.१
३	घाँसे भुमि	४.७७	२.८८
४	वन क्षेत्र	६१.३२	३६.९८
५	झाडी बुट्यान	२४.७६	१४.९३
६	जल क्षेत्र	०.८६	०.५२
७	बलौटे जमिन	४.२९	२.५९
८	भीर/चट्टान	०.०२	०.०१
जम्मा		१६५.८१	१००

Source: Land Resource Mapping Project, 1996

१.७ साँस्कृतिक, भाषा तथा धार्मिक अवस्था

ऐतिहासिक महत्वको डोटेली साँस्कृतिक विशेषता बोकेको यस क्षेत्रमा खस सभ्यता तथा हिन्दू सास्कृतिको अनुपम संगम रहेको छ। क्षेत्री, ब्राह्मण, दलित जातिको मिश्रीत बसोवास रहेको यस नगरपालिकामा मुख्य बोलीचालीको भाषा अछामी रहेको छ। धार्मिक रुपमा हिन्दू धर्मालम्बीहरूको उच्च बाहुल्यता रहेको यो क्षेत्रमा मनाइने चाडपर्वहरूमा कृष्णाष्टमी, तीज, जनैपूर्णिमा, दशै, तिहार, माघे सक्रान्ती, बिसु पर्व, चैते दशैं आदि रहेका छन्। धार्मिक तथा भाषिक रुपमा करिव एकरुपता रहेको यो क्षेत्रमा चाडपर्वका समयमा गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरूले यहाँको सामाजिक र साँस्कृतिक उत्कृष्टता झल्काउने गर्दछन्। भेषभूषाका रुपमा पुरुषहरूले मुख्य रुपमा दैरा, सुरुवाल, टोपी तथा कोट र महिलाले गुन्यु चोली र पटुकी लगाउने गर्दछन्। रानीसैन तथा बाहुल ढुंगा (मालिका मन्दिर) क्षेत्र, हाडासैन माडी (सिद्धधुनी) प्रभा, ओखीकोट भगवती मन्दिर, पातलकोट, भृगु गुफा, भृगु झरना, कालिका मन्दिर देवीस्थान, धौल छडो भेरासैन खसड, जल्पादेवी मन्दिर श्रीकोट, वैद्यनाथ धाम आदि मन्दिरहरू धार्मिक तथा ऐतिहासिक महत्वका क्षेत्र हुन्।

यस नगरपालिकामा जातिगत विविधता सँगसँगै भाषिक विविधता पनि रहेको छ।जनगणना २०७८ अनुसार यहाँ अक्सर बसोबास गर्ने कुल जनसङ्ख्याले १४ ओटा भन्दा बढी मातृभाषा व्यवहारमा रहेको देखिन्छ। कुल जनसङ्ख्यामा नेपाली मातृभाषा हुने जनसङ्ख्याको हिस्सा ५९.५५ प्रतिशत रहेको छ। दोस्रो ठुलो (३७.३३%) मातृभाषा अछामी रहेको छ।

जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकामा मूलतः ५ ओटा धर्म अवलम्बनमा रहेको देखिन्छ। कुल जनसङ्ख्यामध्ये ९८.८० प्रतिशतले हिन्दु धर्म अवलम्बन गरेको देखिन्छ।बाँकी ४ धर्म मान्ने जनसङ्ख्याको सङ्ख्या निकै न्यून क्रमशः इस्लाम(०.८०%), क्रिस्चियन(०.३२%),बौद्ध (०.०७%) प्रतिशत र प्रकृति १ जना देखिएको छ।

खण्ड २: जनसाङ्ख्यिक विवरण

२.१ जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात

वि.सं. २०७८ को राष्ट्रिय जनगणनानुसार साँफेबगर नगरपालिकामा ६,३११ परिवार र कुल जनसङ्ख्या २५,८९१ रहेको छ। कुल जनसङ्ख्यामा पुरुष ११,७८९ (४५.५३%) र महिला १४,१०२ (५४.४७%) रहेका छन्। यहाँको औसत परिवार सङ्ख्या ४.१ जना रहेको छ अर्थात् १० ओटा परिवारमा ४१ जना अक्सर बसोबास गर्ने सदस्य रहेका छन्। यस नगरपालिकाको लैङ्गिक अनुपात ८३.६ रहेको छ। यस अनुपातले प्रति १,००० जना महिला बराबर करिब ८३६ जना पुरुष रहेका छन् भन्ने देखिन्छ। यो अनुपातले पुरुषको संख्या निकै कम छ भन्ने देखाएको छ।वि.सं. २०६८ मा साँफेबगर नगरपालिकामा ६,६९३ परिवार र कुल ३३,७८८ जनसङ्ख्या रहेको थियो। जनघनत्व सम्बन्धमा यस नगरपालिकामा प्रतिवर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलभित्र १५५ जना मानिस बसोबास गर्दछन्। पछिल्लो जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाको वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर -२.५५ प्रतिशत रहेको छ (तालिका २.१.१)।

तालिका २.१.१: परिवार सङ्ख्या, जनसङ्ख्या तथा लैङ्गिक अनुपात

क्षेत्र	२०६८			२०७८								वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर
	परिवार संख्या	जनसङ्ख्या	वडाको प्रतिशत	परिवार संख्या	जनसंख्या			वडाको प्रतिशत	औसत परिवार आकार	लैङ्गिक अनुपात	जनघनत्व	
					जम्मा	पुरूष	महिला					
साँफेबगर	६६९३	३३७८८	१००.०	६३११	२५८९१	११७८९	१४१०२	१००	४.१	८३.६	१५५	-२.५५
वडा नं.१	२८६	१२७१	३.८	२८३	१०८८	५०२	५८६	४.२	३.८	८५.७	१९८	-१.४९
वडा नं.२	५४२	२६१३	७.७	४३३	१६६६	७२६	९४०	६.४	३.८	७७.२	२१२	-४.३२
वडा नं.३	९१७	४१६८	१२.३	८४७	३१११	१५०८	१६०३	१२.०	३.७	९४.१	३३३	-२.८१
वडा नं.४	७०२	३४४१	१०.२	९४५	३५५३	१७६६	१७८७	१३.७	३.८	९८.८	४०५	०.३१
वडा नं.५	३७२	२००५	५.९	३१७	१३५७	५७९	७७८	५.२	४.३	७४.४	२८०	-३.७५
वडा नं.६	२४३	१०९१	३.२	१९३	७५३	३१७	४३६	२.९	३.९	७२.७	२०६	-३.५६
वडा नं.७	३२८	१५३९	४.६	३५३	१३६३	६२१	७४२	५.३	३.९	८३.७	१७८	-१.१७
वडा नं.८	४३९	२१११	६.२	३६७	१४०९	६२०	७८९	५.४	३.८	७८.६	९८	-३.८८
वडा नं.९	५१७	२८७७	८.५	४०३	१७२५	७२८	९९७	६.७	४.३	७३.०	७३	-४.९१
वडा नं.१०	६२१	३१२४	९.२	५२१	२२६३	९९७	१२६६	८.७	४.३	७८.८	१७८	-३.१०
वडा नं.११	३९३	२२१५	६.६	३३०	१६३९	७३७	९०२	६.३	५.०	८१.७	७५	-२.८९
वडा नं.१२	२८९	१६९५	५.०	२९३	१३७९	६७९	७००	५.३	४.७	९७.०	८१	-१.९८
वडा नं.१३	५३९	२८१३	८.३	५५१	२३६७	१०२६	१३४१	९.१	४.३	७६.५	१३२	-१.६६
वडा नं.१४	५०५	२८२५	८.४	४७५	२२१८	९८३	१२३५	८.६	४.७	७९.६	१९१	-२.३२

स्रोतः राष्ट्रिय जनगणना २०६८ र २०७८

जनसङ्ख्याको विश्लेषणमा लैङ्गिक अनुपात अत्यन्त महत्वपूर्ण आयाम हो। पुरुष र महिलाको जनसङ्ख्यामा विद्यमान रहन सक्ने समता वा विषमतालाई लैङ्गिक अनुपातले प्रतिविम्बित गर्दछ। त्यसैगरी भविष्यमा कुनै स्थान विशेषको जनसङ्ख्यामा हुनसक्ने परिवर्तनका साथसाथै समाजमा पुरुष र महिलाको उपस्थिति र गैरउपस्थितिका सवाललाई समेत लैङ्गिक अनुपातले उजागर गर्दछ। सबैभन्दा उच्च (९८.८) लैङ्गिक अनुपात भएको वडा नं. ४ हो भने सबैभन्दा न्यून (७२.७) लैङ्गिक अनुपात वडा नं. ६ मा रहेको छ। नगरपालिकाको समग्र लैङ्गिक अनुपात (८३.६) भन्दा कम लैङ्गिक अनुपात हुने

वडाहरू ९ ओटा र बढी हुने वडाहरू ५ ओटा रहेका छन् जसलाई चित्रमा ठाडो रातो धर्कोद्वारा संकेत गरिएको छ (चित्र २.१.१)।

चित्र २.१.१: वडा तहमा लैङ्गिक अनुपातको अवस्था प्रतिशत(%)

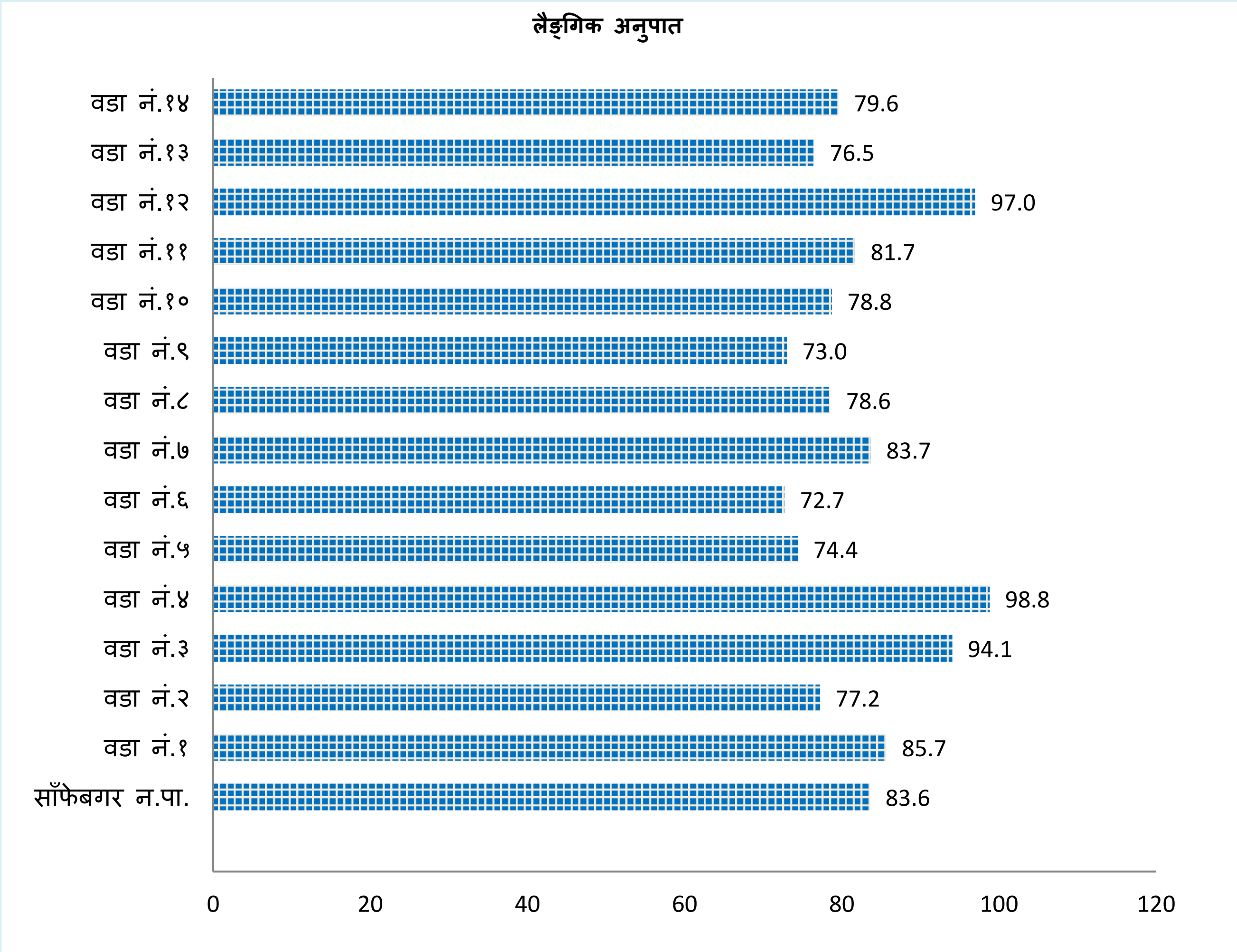

२.२ नगरपालिकाको वि.सं. २०६८ र २०७८ को जनसाङ्ख्यिक स्थिति

वि.सं. २०६८ र २०७८ को तुलना गर्दा यस नगरपालिकाका वडा नं. ४ वाहेक सबै वडाहरूमा जनसङ्ख्या घटेको देखिन्छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार वडा तहमा सर्वाधिक (१३.७२%) जनसङ्ख्या वडा नं. ४ मा छ भने सबैभन्दा कम (२.९१%) जनसङ्ख्या वडा नं. ६ मा रहेको देखिन्छ। वडा विशेषमा जनसङ्ख्या घटबढ हुनुमा विविध कारण अन्तरनिहीत हुनसक्छन्। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार वडा तहमा सर्वाधिक (१२.३४%) जनसङ्ख्या वडा नं. ३ मा रहेको थियो।

चित्र २.२.१: वि.सं. २०६८ र २०७८ को वडागत जनसङ्ख्या

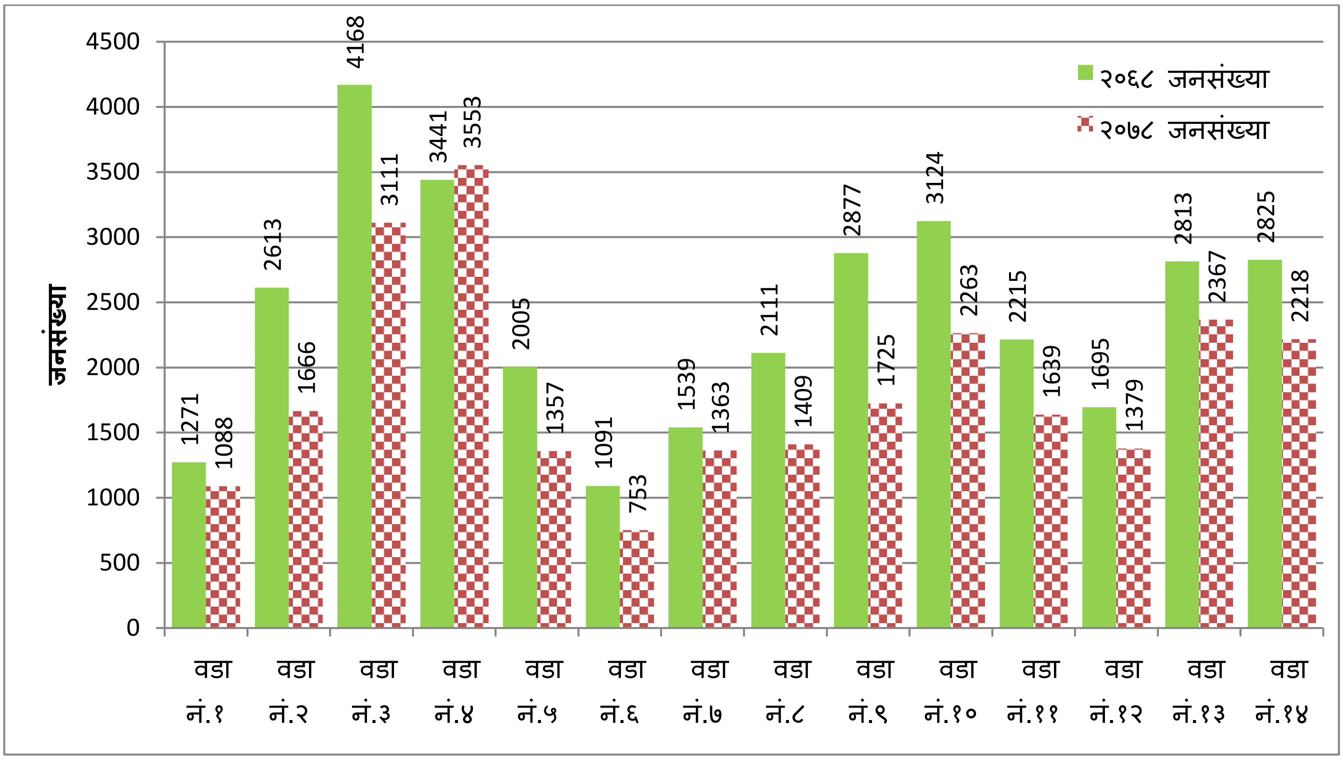

चित्र २.२.२: वि.सं. २०६८ र २०७८ को वडागत जनसङ्ख्या वितरण (%)

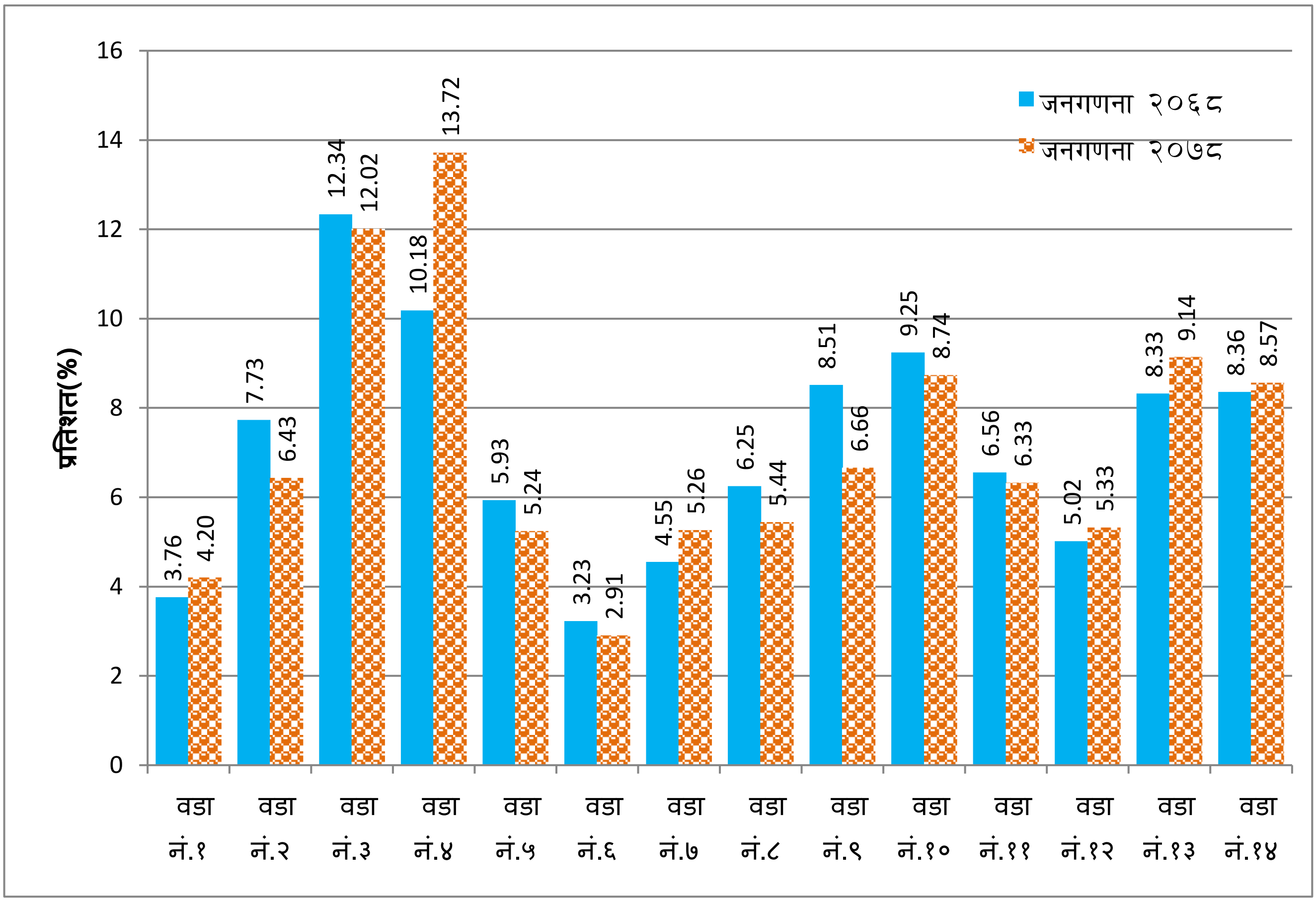

२.२.१ अक्सर बसोबासः नगरपालिका, नेपालभित्रै अरू स्थान र विदेश

साँफेबगर नगरपालिका स्थायी बसोबास भई अक्सर नेपालभित्रै अन्यत्र बसोबास गर्नका लागि १,५६७ परिवारबाट कम्तीमा एक जना गएको देखिएको छ। उक्त परिवारबाट ४,०८५ जना व्यक्ति नेपालभित्रै अन्यत्र बसोबास गरेको पाइएको छ। त्यसैगरी यस स्थानका २,५३२ परिवारबाट कम्तीमा एक जना व्यक्ति विदेशमा अक्सर बसोबास गर्ने गएको देखिएको छ। यी परिवारबाट कुल ६,५८२ जना विदेश गएका छन्। नेपालभित्रै अनुपस्थित रहने पुरुष र महिलाको अनुपातमा उल्लेखनीय भिन्नता देखिन्छ भने विदेशमा अनुपस्थित रहनेमा महिलाभन्दा पुरुष करिब दुई गुणा रहेको छ (तालिका २.२.१.१)।

तालिका २.२.१.१: नगरपालिका, नेपालको अन्य स्थान र विदेशमा अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या

अक्सर बसोबासको स्थान	परिवार संख्या	जनसङ्ख्या		
		जम्मा	पुरुष	महिला
साँफेबगर नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने	६३११	२५८९१	११७८९	१४१०२
नेपालको अन्य स्थानमा बसोबास गर्ने	१५६७	४०८५	२४४८	१६३७
विदेशमा अक्सर बसोबास गर्ने	२५३२	६५८२	४३७८	२२०४

वडास्तरमा अनुपस्थित विदेश हुनेको सबैभन्दा उच्च संख्या (७७८ जना) वडा नं. ३ मा रहेको देखिन्छ भने स्वदेशमै अनुपस्थित हुनेहरूमध्ये पनि सर्वाधिक संख्या वडा नं. ३(६७१ जना) मै रहेको देखिन्छ। विदेशमा अनुपस्थित सबैभन्दा न्यून संख्या (२४५ जना) वडा नं. ६ मा छ भने स्वदेशमा अनुपस्थित सबैभन्दा न्यून (८५ जना) पनि वडा नं. १४ मै रहेको देखिन्छ।

तालिका २.२.१.२: वडाअनुसार अक्सर बसोबास, अनुपस्थित स्वदेश र अनुपस्थित विदेशको विवरण

वडा नं.	अक्सर बसोबास			अनुपस्थित स्वदेश			अनुपस्थित विदेश		
	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला
१	१०८८	५०२	५८६	१६८	९५	७३	३३०	२१४	११६
२	१६६६	७२६	९४०	२९९	१७१	१२८	३९०	२७९	१११
३	३१११	१५०८	१६०३	६७१	३७३	२९८	७७८	५०६	२७२
४	३५५३	१७६६	१७८७	५७४	३४७	२२७	७२६	४६७	२५९
५	१३५७	५७९	७७८	२२३	१४५	७८	६१६	३८८	२२८
६	७५३	३१७	४३६	३०७	१८१	१२६	२४५	१५७	८८
७	१३६३	६२१	७४२	२६७	१४७	१२०	४३८	२७७	१६१
८	१४०९	६२०	७८९	३३०	१८७	१४३	३७८	२५५	१२३
९	१७२५	७२८	९९७	२९१	१९२	९९	५०५	३५७	१४८
१०	२२६३	९९७	१२६६	२२९	१५१	७८	५५९	३७४	१८५
११	१६३९	७३७	९०२	१२१	७३	४८	२७६	२००	७६
१२	१३७९	६७९	७००	१७१	११३	५८	२४९	१५२	९७
१३	२३६७	१०२६	१३४१	३४९	२२२	१२७	६६२	४२८	२३४
१४	२२१८	९८३	१२३५	८५	५१	३४	४३०	३२४	१०६
साँफेबगर	२५८९१	११७८९	१४१०२	४०८५	२४४८	१६३७	६५८२	४३७८	२२०४

२.३ शहरी तथा ग्रामीण जनसङ्ख्या

विगतमा नगरपालिकालाई शहरी क्षेत्रका रूपमा र गाउँपालिकालाई ग्रामीण क्षेत्रका रूपमा स्वतः वर्गीकरण गरी शहरी तथा ग्रामीण जनसङ्ख्या निकाल्ने अभ्यास रहेको थियो। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का विषयगत नतिजा प्रकाशन गर्ने सिलसिलामा शहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रको वर्गीकरणमा नयाँ अवधारणा अनुशरण गरिएको छ। यसअनुसार नगरपालिकामा पनि शहरी, अर्धशहरी र ग्रामीण प्रकृतिका वडाहरू हुन सक्छन् भने गाउँपालिकामा पनि कुनै वडा शहरी, कुनै अर्धशहरी र कुनै ग्रामीण प्रकृतिका हुन सक्दछन्। यसै वस्तुतथ्यलाई अङ्गीकार गर्दै राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले वि.सं. २०८० मा शहरी तथा ग्रामीण क्षेत्रको श्रेणीगत वर्गीकरण नामक प्रतिवेदन प्रकाशन गरेको छ र यसमा देशका ७५३ ओटै स्थानीय तहका वडाहरूलाई निश्चित आधारमा शहरी, अर्धशहरी र ग्रामीण वडाका रूपमा वर्गीकरण गरेको छ। यस साँफेबगर नगरपालिकाको समग्र जनसङ्ख्यालाई शहरीकरणको अवस्थानुसार वर्गीकृत गर्दा ७४.२६ प्रतिशत जनसङ्ख्या ग्रामीण क्षेत्रमा र शहरी क्षेत्रमा २५.७४ प्रतिशत बसोबास गरेको पाइएको छ (चित्र २.३.१)।

चित्र २.३.१: शहरी तथा ग्रामीण जनसङ्ख्या वितरण

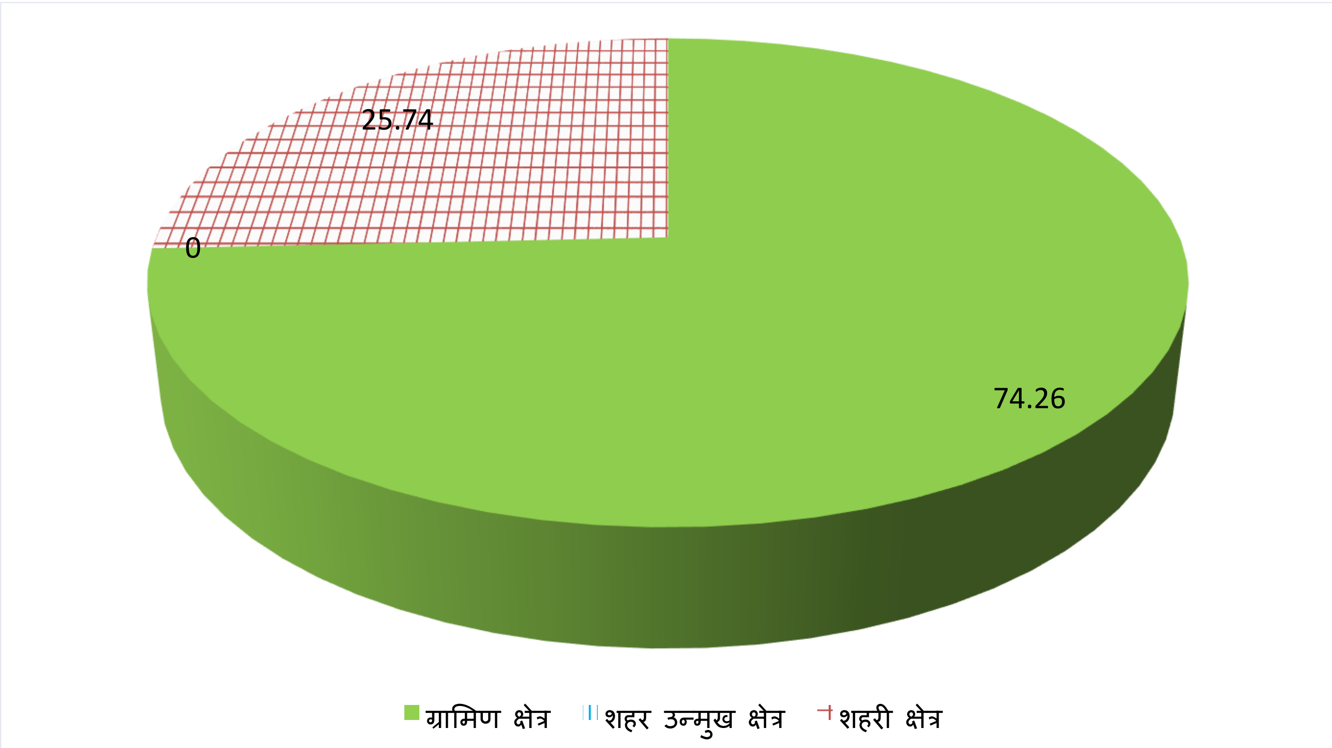

२.४ परिवारको संरचना

परिवारको बनावटलाई गत जनगणनामा दुई प्रकारमा वर्गीकृत गरेर विवरण सङ्कलन गरिएको थियो। पहिलो एकल परिवार र दोस्रो संयुक्त परिवार। प्रयोगकर्ताको सुविधाको लागि एकल र संयुक्त परिवारको अवधारणा यहाँ प्रस्तुत गर्नु सान्दर्भिक हुन्छ।एकल परिवार भन्नाले एकै घरमा बसोबास गर्नुका साथसाथै देहायको शर्त पूरा भएको हुनुपर्दछ।

क) बाबु, आमा (दुई जना) र अविवाहित छोरा-छोरी भएको परिवार,

ख) श्रीमान्‘श्रीमती मात्र भएको परिवार,

ग) परिवारमा एकजना मात्र सदस्य भएको,

घ) अविवाहित दाजुभाइ, दिदीबहिनी मात्र भएको परिवार सम्झनुपर्छ।

एकल परिवारको यस परिभाषाभित्र नपर्ने सम्पूर्ण परिवार संयुक्त परिवारमा पर्दछन्।

परिवारको संरचनाले खास भूगोल वा प्रशासनिक क्षेत्रको सामाजिक स्वरूप र पारिवारिक आयाममा भइरहेका परिवर्तनहरूलाई प्रतिविम्बित गर्दछ। कुनै व्यक्ति वा परिवारको सोच, पृष्ठभूमि, परम्परा, पेशा, व्यवसाय, आवश्यकता, सामाजिक वातावरण र बाध्यता लगायतका कारणले पनि परिवारको संरचना निर्देशित हुने गर्दछ।

साँफेबगर नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्यामध्ये ४७.२३ प्रतिशत एकल परिवारमा बसोबास गर्दछन् भने बाँकी ५२.२७ प्रतिशत जनसङ्ख्या संयुक्त परिवारभित्र अक्सर बसोबास गर्दछन् (तालिका २.४.१)।

तालिका २.४.१: परिवारको संरचनागत विवरण

वडा	जम्मा जनसङ्ख्या	एकल परिवारमा	संयुक्त परिवारमा	एकल परिवारमा	संयुक्त परिवारमा
		बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या		जनसङ्ख्या प्रतिशत	
१	१०८८	५५४	५३४	५०.९२	४९.०८
२	१६६६	९३६	७३०	५६.१८	४३.८२
३	३१११	१४६२	१६४९	४६.९९	५३.०१
४	३५५३	१७०६	१८४७	४८.०२	५१.९८
५	१३५७	४९७	८६०	३६.६२	६३.३८
६	७५३	२३७	५१६	३१.४७	६८.५३
७	१३६३	६६८	६९५	४९.०१	५०.९९
८	१४०९	६१८	७९१	४३.८६	५६.१४
९	१७२५	८६०	८६५	४९.८६	५०.१४
१०	२२६३	९८३	१२८०	४३.४४	५६.५६
११	१६३९	७७०	८६९	४६.९८	५३.०२
१२	१३७९	६४६	७३३	४६.८५	५३.१५
१३	२३६७	११५६	१२११	४८.८४	५१.१६
१४	२२१८	११३६	१०८२	५१.२२	४८.७८
साँफेबगर	२५८९१	१२२२९	१३६६२	४७.२३	५२.७७

२.५ परिवारमुली

परिवारभित्रै अक्सर बसोबास भएको सदस्यमध्येबाट परिवारको महत्वपूर्ण जिम्मेवारी वहन गर्ने, परिवार सञ्चालनको लागि आवश्यक चाँजोपाँजो मिलाउने र पारिवारिक विषयमा निर्णय लिने व्यक्ति नै परिवारमुली हो। परिवारमुली पुरुष वा महिला जो पनि हुनसक्दछ। परिवारमुलीको उमेर, पेशा, व्यवसाय, शिक्षा, स्वास्थ्य, निर्णय क्षमता आदि विषयले समग्र परिवारको आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक, सांस्कृतिक अवस्थालाई धेरै हदसम्म निर्धारण गर्दछ। परिवारभित्र कसले परिवारमुलीको भूमिका निर्वाह गर्दछ भन्ने विषय अक्सर परिवार र समाज अनुसार फरक पर्दछ। तथापि, उमेर र अनुभवले परिपक्व, आम्दानी-खर्चको प्रबन्ध मिलाउन सक्ने, आवश्यकतानुसार निर्णय लिन सक्ने व्यक्ति नै सामान्यतया परिवारमुली हुने गर्दछ। विशेष अवस्थामा बालबालिकाले पनि परिवारमुलीको जिम्मेवारी वहन गरेका हुनसक्दछन्।

साँफेबगर नगरपालिकामा कुल ६,३११ परिवार रहेका छन् भने तीमध्ये ५७.१४ प्रतिशत परिवारमा पुरुष परिवारमुली रहेका छन् भने ४२.८६ प्रतिशत परिवारको मुली महिलाहरू रहेका देखिन्छन्।

तालिका २.५.१: साँफेबगर नगरपालिकामा पुरुष तथा महिला परिवारमुलीको वितरण

वडा	जम्मा परिवार	पुरुष परिवारमुली	महिला परिवारमुली	महिला परिवारमुली (%)
१	२८३	१६८	११५	४०.६४
२	४३३	२१६	२१७	५०.१२
३	८४७	५३५	३१२	३६.८४
४	९४५	४९२	४५३	४७.९४
५	३१७	१६९	१४८	४६.६९
६	१९३	१११	८२	४२.४९
७	३५३	२१५	१३८	३९.०९
८	३६७	२२९	१३८	३७.६
९	४०३	२०८	१९५	४८.३९
१०	५२१	२९५	२२६	४३.३८
११	३३०	१५८	१७२	५२.१२
१२	२९३	२०९	८४	२८.६७
१३	५५१	३५५	१९६	३५.५७
१४	४७५	२४६	२२९	४८.२१
साँफेबगर	६३११	३६०६	२७०५	४२.८६

२.५.१ वडागत महिला परिवारमुली

महिला सशक्तीकरणमा केन्द्रित राज्यका नीति र संघसंस्थाको आधारभूमिबाट हेर्दा कुन स्थानमा कति महिला परिवारमुली छन् भन्ने सवाल महत्वपूर्ण हुन्छ। जनगणनाबाट सङ्कलन गरिएका जनसाङ्ख्यिक विवरणले केन्द्रदेखि स्थानीय तहसम्मको जनसाङ्ख्यिक, सामाजिक एवम् आर्थिक नीति तथा योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनमा विशेष भूमिका खेल्ने हुँदा तथ्याङ्क गुणस्तरीय हुनुपर्ने अपेक्षा राखिन्छ। गुणस्तरीय तथ्याङ्क प्राप्तिको एउटा सर्त भनेको उत्तरदाताको परिपक्वता र इमान्दारी पनि हो। परिवारमुली नै उत्तरदाता हुँदाको अवस्थामा परिवारका सदस्य र परिवारको विवरण जति सत्यतथ्यको नजिक हुन्छ त्यो अरू सदस्य उत्तरदाता भएको खण्डमा त्यति वस्तुगत नहुन पनि सक्दछ। परिवारमुलीको उमेर, साक्षरता र अभिभावकीय सक्षमताले सिंगो परिवारको अवस्थालाई सकारात्मक वा नकारात्मक प्रभाव पार्दछ।

यस नगरपालिकामा वडा तहमा महिला परिवारमुलीको वितरण तुलना गर्दा सर्वाधिक (५२.१२%) वडा नं. ११ मा रहेको देखियो भने वडा नं. १२ मा महिला परिवारमुली सबैभन्दा न्यून (२८.६७%) रहेको देखियो। वडा नं. १, ३, ६, ७, ८, १२ र १३ मा महिला परिवारमुली समग्र नगरपालिकाको औसत मान (४२.८६%) भन्दा कम रहेको छ भने बाँकी ७ ओटा वडामा महिला परिवारमुलीको हिस्सा औसत मान भन्दा बढी रहेको देखिन्छ (चित्र २.५.१.१)। यसका पछाडि रहेका सम्भावित (सामाजिक, सांस्कृतिक, आर्थिक वा जनसाङ्ख्यिक —बसाइँसराइ, परिवारको संरचना आदि) कारण थप अध्ययनका लागि राम्रो विषय हुनसक्छ।

चित्र २.५.१.१: वडाअनुसार महिला परिवारमुली भएको परिवार प्रतिशतमा

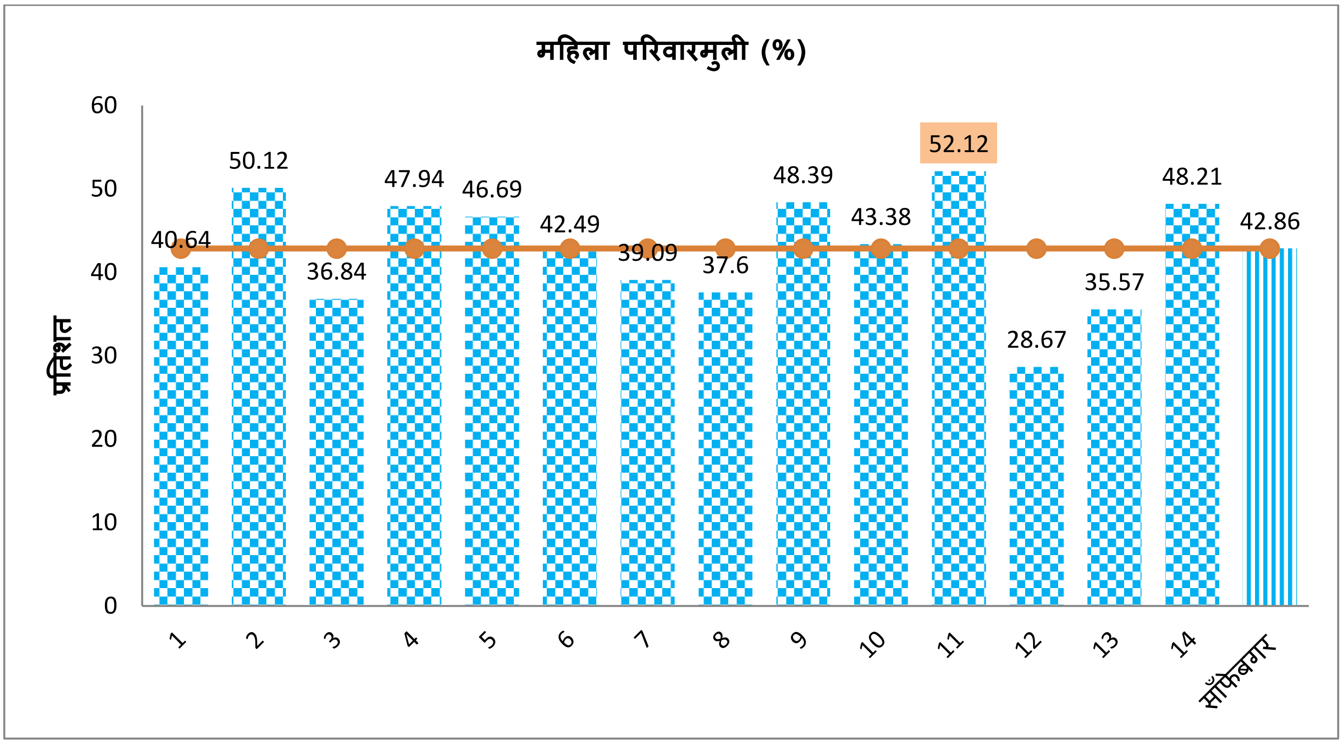

२.६ उमेरगत जनसङ्ख्या

समग्र जनसङ्ख्याभित्र कुन उमेरको जनसङ्ख्या कति छ भन्ने प्रश्न महत्वपूर्ण हुन्छ। कुल जनसङ्ख्यामा बालबालिका (बाल आश्रित जनसङ्ख्या), युवा, प्रौढ र वृद्धवृद्धा (जेष्ठ नागरिक आश्रित जनसङ्ख्या) हुने हुनाले उमेरगत जनसङ्ख्याको वितरण विश्लेषण गर्नु उपयुक्त मानिन्छ। एकल उमेर समूहको जनसङ्ख्याबाट प्रयोगकर्ताले आफ्नो आवश्यकतानुसार विभिन्न उमेर वर्गमा विभाजन गरेर विश्लेषण गर्न सहज हुन्छ। जनगणनाबाट प्राप्त तथ्याङ्कलाई एकल उमेरअनुसार ० देखि १०० र सोभन्दा माथि गरी कुल १०१ ओटा समूहमा उपलब्ध गराइएको छ।

साँफेबगर नगरपालिकामा एकल उमेर समूहअनुसार सर्वाधिक (३%) जनसङ्ख्या १४ वर्ष उमेर समूहको छ भने त्यसपछिका चार स्थान क्रमशः १२ (२.९%), १५ (२.७%), १३ (२.६%) र १० (२.५%) नं. एकल उमेर समूह रहेका छन् (तालिका २.६.१)।

तालिका २.६.१: उमेरगत (Single Year) जनसङ्ख्या

उमेर समूह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत
साँफेबगर	**२५८९१**	१००.०	११७८९	१००	१४१०२	१००
०	४७७	१.८	२५५	२.२	२२२	१.६
१	४३४	१.७	२३९	२.०	१९५	१.४
२	४६८	१.८	२६५	२.२	२०३	१.४
३	५११	२.०	२६४	२.२	२४७	१.८
४	५४४	२.१	२८८	२.४	२५६	१.८
५	५३४	२.१	२५७	२.२	२७७	२.०

उमेर समूह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत
६	५७०	२.२	२८६	२.४	२८४	२.०
७	५२४	२.०	२७७	२.३	२४७	१.८
८	५६४	२.२	२८३	२.४	२८१	२.०
९	५५६	२.१	३०३	२.६	२५३	१.८
१०	६४६	२.५	३१४	२.७	३३२	२.४
११	५९६	२.३	२८३	२.४	३१३	२.२
१२	७५६	२.९	३७८	३.२	३७८	२.७
१३	६७६	२.६	३०६	२.६	३७०	२.६
१४	७७४	३.०	३८०	३.२	३९४	२.८
१५	६९७	२.७	३३३	२.८	३६४	२.६
१६	५९७	२.३	२७३	२.३	३२४	२.३
१७	५८७	२.३	२७०	२.३	३१७	२.२
१८	६२९	२.४	२७९	२.४	३५०	२.५
१९	४५५	१.८	१९४	१.६	२६१	१.९
२०	५७१	२.२	२५४	२.२	३१७	२.२
२१	३९६	१.५	१७६	१.५	२२०	१.६
२२	४७४	१.८	१९१	१.६	२८३	२.०
२३	४०५	१.६	१७६	१.५	२२९	१.६
२४	३९९	१.५	१६६	१.४	२३३	१.७
२५	४६०	१.८	२१६	१.८	२४४	१.७
२६	३८१	१.५	१७६	१.५	२०५	१.५
२७	३२७	१.३	१६८	१.४	१५९	१.१
२८	४०२	१.६	१८३	१.६	२१९	१.६
२९	२५१	१.०	११३	१.०	१३८	१.०
३०	४२५	१.६	१८९	१.६	२३६	१.७
३१	२३१	०.९	११९	१.०	११२	०.८
३२	३०९	१.२	१४७	१.२	१६२	१.१
३३	२६३	१.०	१०७	०.९	१५६	१.१
३४	२५२	१.०	१०२	०.९	१५०	१.१
३५	३९८	१.५	१६०	१.४	२३८	१.७
३६	२६४	१.०	१२४	१.१	१४०	१.०
३७	१८४	०.७	८५	०.७	९९	०.७
३८	२७१	१.०	१०५	०.९	१६६	१.२

उमेर समूह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत
३९	१९९	०.८	९०	०.८	१०९	०.८
४०	४३६	१.७	१६८	१.४	२६८	१.९
४१	१८७	०.७	९२	०.८	९५	०.७
४२	२७६	१.१	११०	०.९	१६६	१.२
४३	२१५	०.८	९४	०.८	१२१	०.९
४४	१८५	०.७	६८	०.६	११७	०.८
४५	३२६	१.३	१३८	१.२	१८८	१.३
४६	१८३	०.७	८५	०.७	९८	०.७
४७	१४३	०.६	७३	०.६	७०	०.५
४८	२१६	०.८	९२	०.८	१२४	०.९
४९	१६०	०.६	६६	०.६	९४	०.७
५०	३७७	१.५	१२५	१.१	२५२	१.८
५१	१६५	०.६	७३	०.६	९२	०.७
५२	२५६	१.०	१२९	१.१	१२७	०.९
५३	१९१	०.७	९१	०.८	१००	०.७
५४	१६७	०.६	६४	०.५	१०३	०.७
५५	२४७	१.०	१११	०.९	१३६	१.०
५६	१८०	०.७	८४	०.७	९६	०.७
५७	१३८	०.५	६३	०.५	७५	०.५
५८	१७८	०.७	८३	०.७	९५	०.७
५९	१२७	०.५	५९	०.५	६८	०.५
६०	२५३	१.०	८८	०.७	१६५	१.२
६१	१२२	०.५	५३	०.४	६९	०.५
६२	१८१	०.७	८७	०.७	९४	०.७
६३	११६	०.४	४३	०.४	७३	०.५
६४	१०५	०.४	५१	०.४	५४	०.४
६५	२३३	०.९	८३	०.७	१५०	१.१
६६	१४७	०.६	६८	०.६	७९	०.६
६७	६८	०.३	२७	०.२	४१	०.३
६८	१४६	०.६	७४	०.६	७२	०.५
६९	१३४	०.५	५४	०.५	८०	०.६
७०	२६६	१.०	७९	०.७	१८७	१.३
७१	१२५	०.५	४८	०.४	७७	०.५

उमेर समूह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत	जनसङ्ख्या	प्रतिशत
७२	१४६	०.६	४५	०.४	१०१	०.७
७३	११७	०.५	३९	०.३	७८	०.६
७४	८५	०.३	२८	०.२	५७	०.४
७५	१७९	०.७	५५	०.५	१२४	०.९
७६	१२९	०.५	४२	०.४	८७	०.६
७७	७४	०.३	३२	०.३	४२	०.३
७८	६४	०.२	२१	०.२	४३	०.३
७९	२८	०.१	१०	०.१	१८	०.१
८०	८१	०.३	३१	०.३	५०	०.४
८१	३६	०.१	१६	०.१	२०	०.१
८२	३१	०.१	१४	०.१	१७	०.१
८३	२२	०.१	८	०.१	१४	०.१
८४	२०	०.१	७	०.१	१३	०.१
८५	३०	०.१	१०	०.१	२०	०.१
८६	२४	०.१	८	०.१	१६	०.१
८७	१५	०.१	३	०.०	१२	०.१
८८	१४	०.१	५	०.०	९	०.१
८९	२०	०.१	३	०.०	१७	०.१
९०	२२	०.१	४	०.०	१८	०.१
९१	१०	०.०	३	०.०	७	०.०
९२	८	०.०	२	०.०	६	०.०
९३	१०	०.०	१	०.०	९	०.१
९४	४	०.०	१	०.०	३	०.०
९५	६	०.०	१	०.०	५	०.०
९६	६	०.०	३	०.०	३	०.०
९७	०	०.०	०	०.०	०	०.०
९८	२	०.०	०	०.०	२	०.०
९९	२	०.०	०	०.०	२	०.०
१०० +	०	०.०	०	०.०	०	०.०

२.७ उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्याको संरचना (Population structure by age group)

जनसङ्ख्याको संरचनाभित्र विभिन्न उमेर समूहका पुरुष र महिलाको अनुपात के कसरी वितरण भएको छ सोको तथ्याङ्क समेटिएको हुन्छ। त्यसैगरी जनघनत्व, जातजाति जस्ता विषय पनि यसभित्र पर्दछन्। यस साँफेबगर नगरपालिकामा

पुरुषको तुलनामा महिलाको जनसङ्ख्या बढी रहेको विषय माथिका उपखण्डमा विश्लेषण गरिसकिएको छ। जनसङ्ख्या पिरामिडबाट उमेर समूहअनुसार पुरुष र महिलाको वितरण कस्तो छ भन्ने सूचना सहजै प्राप्त गर्न सकिन्छ।

पुरुष र महिला दुवैको जनसङ्ख्या ० देखि १४ वर्षसम्म क्रमशः बढेको देखिन्छ। त्यसपछि पुरुष र महिला दुवै समूह निरन्तर घटिरहेको देखिन्छ। ० देखि १० बर्षसम्म महिलाको तुलनामा पुरुषको संख्या बढी देखिन्छ भने वैदेशिक रोजगारी र अध्ययनसमेतको उद्देश्यले विदेशिने पुरुषको सङ्ख्या ठुलो भएकोले १० वर्षपछी जनसङ्ख्या संरचनामा प्रत्येकजसो पुरुषको तुलनामा महिलाको सङ्ख्या अधिक रहेको स्पष्ट देखिन्छ (चित्र २.७.१)।

चित्र २.७.१: नगरपालिकाको जनसङ्ख्या पिरामिड २०७८

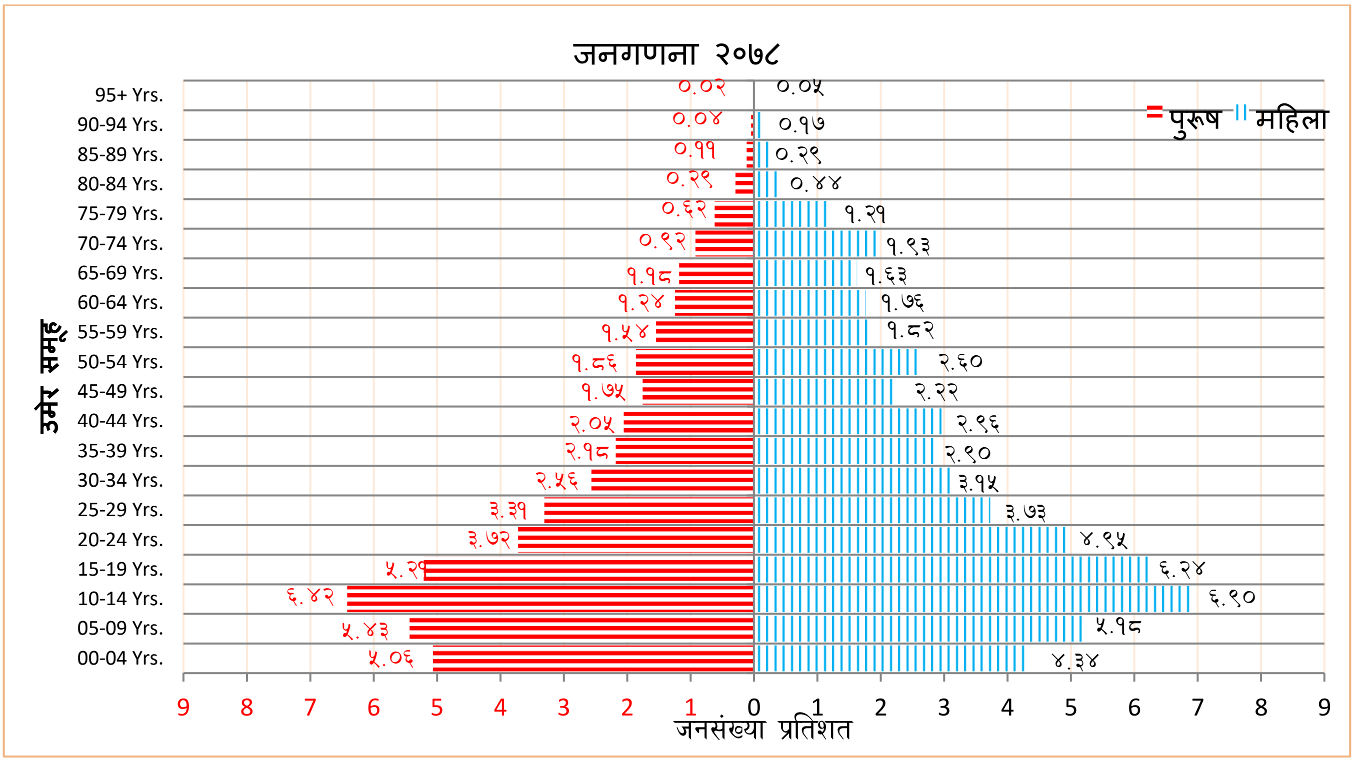

यस नगरपालिकाको समग्र जनसङ्ख्यालाई विभिन्न उमेर समूहअनुसार तुलना गर्दा सबैभन्दा ठुलो (१३.३२%) जनसङ्ख्या १०-१४ वर्षको उमेर समूहमा रहेको छ र दोस्रो स्थानमा (११.४५%) जनसङ्ख्या १५-१९ वर्षको उमेर समूहमा रहेको छ।

यस्तै जनगणना २०६८ अनुसार साँफेबगर नगरपालिकाको जनसङ्ख्याको उमेर समूह संरचना निम्नानुसार रहेको थियो (चित्र २.७.२)।

चित्र २.७.२: नगरपालिकाको जनसङ्ख्या पिरामिड २०६८

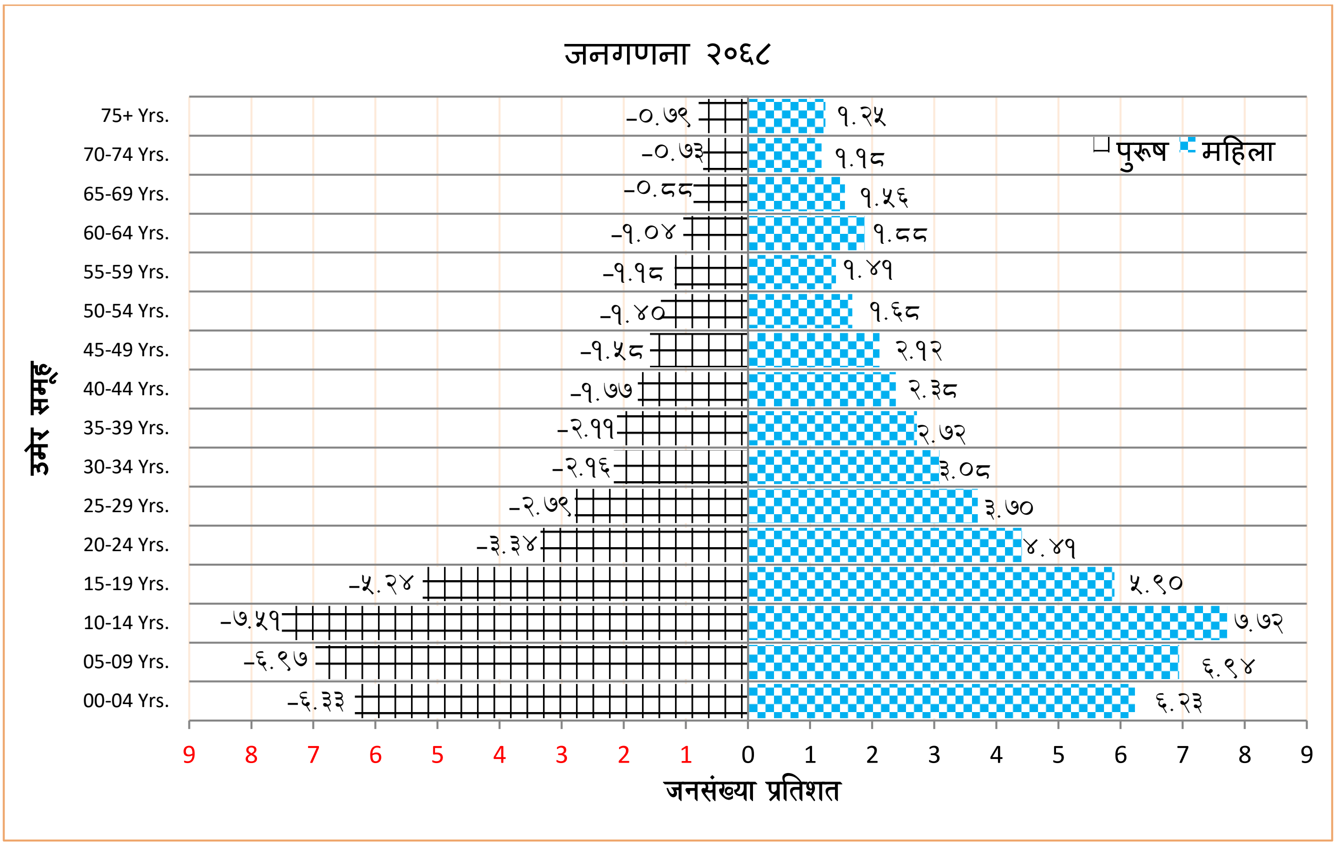

तालिका २.७.१: साँफेबगर नगरपालिकामा उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्या

उमेर समूह	जनसङ्ख्या (संख्या)			जनसङ्ख्या (प्रतिशत)			लैंगिक अनुपात
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला	
००-०४ बर्ष	२४३४	१३११	११२३	९.४०	५.०६	४.३४	११६.७४
०५-०९ बर्ष	२७४८	१४०६	१३४२	१०.६१	५.४३	५.१८	१०४.७७
१०-१४ बर्ष	३४४८	१६६१	१७८७	१३.३२	६.४२	६.९०	९२.९५
१५-१९ बर्ष	२९६५	१३४९	१६१६	११.४५	५.२१	६.२४	८३.४८
२०-२४ बर्ष	२२४५	९६३	१२८२	८.६७	३.७२	४.९५	७५.१२
२५-२९ बर्ष	१८२१	८५६	९६५	७.०३	३.३१	३.७३	८८.७०
३०-३४ बर्ष	१४८०	६६४	८१६	५.७२	२.५६	३.१५	८१.३७
३५-३९ बर्ष	१३१६	५६४	७५२	५.०८	२.१८	२.९०	७५.००
४०-४४ बर्ष	१२९९	५३२	७६७	५.०२	२.०५	२.९६	६९.३६
४५-४९ बर्ष	१०२८	४५४	५७४	३.९७	१.७५	२.२२	७९.०९
५०-५४ बर्ष	११५६	४८२	६७४	४.४६	१.८६	२.६०	७१.५१
५५-५९ बर्ष	८७०	४००	४७०	३.३६	१.५४	१.८२	८५.११
६०-६४ बर्ष	७७७	३२२	४५५	३.००	१.२४	१.७६	७०.७७
६५-६९ बर्ष	७२८	३०६	४२२	२.८१	१.१८	१.६३	७२.५१
७०-७४ बर्ष	७३९	२३९	५००	२.८५	०.९२	१.९३	४७.८०

उमेर समूह	जनसङ्ख्या (संख्या)			जनसङ्ख्या (प्रतिशत)			लैंगिक अनुपात
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	
७५-७९ बर्ष	४७४	१६०	३१४	१.८३	०.६२	१.२१	५०.९६
८०-८४ बर्ष	१९०	७६	११४	०.७३	०.२९	०.४४	६६.६७
८५-८९ बर्ष	१०३	२९	७४	०.४०	०.११	०.२९	३९.१९
९०-९४ बर्ष	५४	११	४३	०.२१	०.०४	०.१७	२५.५८
९५+ बर्ष	१६	४	१२	०.०६	०.०२	०.०५	३३.३३
साँफेबगर	२५८९१	११७८९	१४१०२	१००	४५.५३	५४.४७	८३.६०

२.८ बृहत् उमेर समूह र विशेष उमेर अनुसारको जनसङ्ख्या

नीति निर्माण र योजना तर्जुमाको लागि विभिन्न उमेर समूहअनुसारको जनसङ्ख्या आवश्यक पर्दछ। एक वर्षमुनिका शिशुको सङ्ख्या खोप व्यवस्थापन, जन्मदर्ताको अभिलेख तुलना आदिको लागि उपयोगी हुनसक्छ। पाँच वर्षमुनिका बालबालिकाको जनसङ्ख्याले पूर्वप्राथमिक र प्राथमिक तहका सम्भाव्य सङ्ख्याको आँकलन गर्न तथा त्यस उमेरभित्र दिनुपर्ने खोपका लागि आवश्यक पर्दछ। त्यस्तै १४ वर्ष र सोभन्दा मुनिको जनसङ्ख्याले विद्यालय गइरहेका वा विद्यालयबाहिर रहेको जनसङ्ख्या र परिवारमा आश्रित जनसङ्ख्याबारे सूचना उपलब्ध हुन्छ। १८ वर्षभन्दा मुनिको जनसङ्ख्याले कुल बालबालिकाको जनसङ्ख्या थाहा हुन्छ। पुरुष र महिलाको ६८ वर्षभन्दा माथिको जनसङ्ख्या सामाजिक सुरक्षा भत्ताको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्थापनका लागि महत्वपूर्ण हुन्छ।

साँफेबगर नगरपालिकामा १ वर्षभन्दा मुनिको जनसङ्ख्याले कुल जनसङ्ख्यामा १.८४ प्रतिशत अंश ओगटेको छ जब कि ५ वर्षभन्दा कम उमेरको जनसङ्ख्या ९.४० प्रतिशत रहेको छ। नागरिकता प्राप्त गर्न योग्य उमेर १६ वर्ष हो। यस नगरपालिकामा १६ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या ६३.९८ प्रतिशत रहेको छ। महिलाहरूको प्रजनन उमेर १५ देखि ४९ वर्ष हो। यस उमेरका महिलाको जनसङ्ख्या नगरपालिकाको कुल महिलामध्ये ५६.१३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। नेपाल सरकारले दिने सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्न योग्य ६८ वर्ष र सोभन्दा माथिको ज्येष्ठ नागरिकको हिस्सा ७.१७ प्रतिशत रहेको छ (तालिका २.८.१)।

तालिका २.८.१: विशेष उमेर समूहअनुसारको जनसङ्ख्या

उमेर समूह	साँफेबगर नगरपालिका	
	जम्मा जनसंख्या	प्रतिशत
१ वर्षभन्दा कम	४७७	१.८४
५ वर्षभन्दा कम	२४३४	९.४०
०-१४ वर्ष	८६३०	३३.३३
१६ वर्ष वा सोभन्दा माथि	१६५६४	६३.९८
१८ वर्षभन्दा कम	१०५११	४०.६०
१५-५९ वर्ष	१४१८०	५४.७७
६० वर्ष वा सोभन्दा माथि	३०८१	११.९०
१५-४९ वर्षका महिला (कुल महिलामध्ये)	७९१६	५६.१३

उमेर समूह	साँफेबगर नगरपालिका	
	जम्मा जनसंख्या	प्रतिशत
६८ वर्ष वा सोभन्दा माथि	१८५६	७.१७
१६-२४ वर्ष	४५१३	१७.४३
१६-४० वर्ष	९५६६	३६.९५
७० वर्ष वा सोभन्दा माथि	१५७६	६.१०
१५-६५ वर्ष	१५१९०	५८.७०

२.९ उमेर अनुसार परिवारमुलीको सङ्ख्या

परिवारमुलीको उमेर, शिक्षा, पेशा र साक्षरताले सिङ्गो परिवारको व्यवस्थापन र दैनिक जीवनयापनलाई निर्देशित गर्दछ। जनगणनामा परिवारमुली कम्तीमा पनि १० वर्ष उमेर पूरा भएको र परिवारमा अक्सर बसोबास गर्ने व्यक्ति नै हुनुपर्दछ भन्ने मान्यता राखिएको थियो। परिवारमुलीले नै घरपरिवारको महत्वपूर्ण विषयमा निर्णय गर्ने र दैनिक व्यवहारका चाँजोपाँजो मिलाउने भएकोले मुलीको उमेर र लैङ्गिक हिसाबले अरू पारिवारिक सवाललाई तदनुरूप दिशानिर्देश गर्दछ।

यस नगरपालिकामा उमेर समूहअनुसार परिवारमुलीलाई विभाजन गरेर हेर्दा सबैभन्दा धेरै (२०.९०%) ३०-३९ वर्षका देखिन्छन्। दोस्रो (१९.३२%), तेस्रो (१७.१०%) र चौथो (१४.४७%) ठुलो उमेर समूह क्रमशः ४०-४९, ५०-५९ र २०-२९ रहेका छन्। वृद्ध उमेर (७० वर्ष र सोभन्दा माथि) का परिवारमुलीको हिस्सा १२.४१ प्रतिशत रहेको छ। परिवारमुलीको जिम्मेवारी वहन गर्न बाध्यता भएका १४ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकाको हिस्सा ०.२५ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका २.९.१: उमेर समूहअनुसार परिवारमुलीको सङ्ख्या र प्रतिशत

उमेर समूह	जम्मा परिवार		पुरुष		महिला	
	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत	सङ्ख्या	प्रतिशत
साँफेबगर	६३११	१००.००	३६०६	१००	२७०५	१००
१४ वर्षभन्दा कम	१६	०.२५	७	०.१९	९	०.३३
१५-१९	१६९	२.६८	९४	२.६१	७५	२.७७
२०-२९	९१३	१४.४७	५०८	१४.०९	४०५	१४.९७
३०-३९	१३१९	२०.९०	७४२	२०.५८	५७७	२१.३३
४०-४९	१२१९	१९.३२	७१९	१९.९४	५००	१८.४८
५०-५९	१०७९	१७.१०	६९५	१९.२७	३८४	१४.२०
६०-६९	८१३	१२.८८	४८३	१३.३९	३३०	१२.२०
७० वर्षमाथि	७८३	१२.४१	३५८	९.९३	४२५	१५.७१

खण्ड ३: जातजाति, भाषा तथा धर्मसम्बन्धी विवरण

३.१ नगरपालिकामा जातजातिको अवस्था

साँफेबगर नगरपालिकामा जातजातिगत विविधता रहेको छ। यहाँ क्षेत्री, विश्वकर्मा, परियार, मिजार ब्राह्मण, ठकुरी लगयात २० भन्दा बढी जातजातिको उपस्थिति रहेको छ यद्यपि कुनै कुनै जातजातिको सङ्ख्या १० भन्दा कम पनि रहेको छ। यहाँ सर्वाधिक (६०.९९%) क्षेत्री रहेका छन् भने दोस्रो ठुलो (१३.६९%) जनसङ्ख्या विश्वकर्मा जातिको रहेको छ। तेस्रो (८.४२%), चौथो (६.०६%) पाँचौं (५.०६%) र छैठौं (२.०४%) मा क्रमशः परियार, मिजार, ब्रहामण र ठकुरी रहेका छन् (तालिका ३.१.१, चित्र ३.१.१)।

तालिका ३.१.१: नगरपालिकामा जातजातिअनुसारको जनसङ्ख्या

जातजातिको नाम	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
क्षेत्री	१५७९२	६०.९९	७२१०	६१.१६	८५८२	६०.८६
विश्वकर्मा	३५४४	१३.६९	१५७२	१३.३३	१९७२	१३.९८
परियार	२१८०	८.४२	९४२	७.९९	१२३८	८.७८
मिजार	१५७०	६.०६	६९०	५.८५	८८०	६.२४
ब्रहामण- पहाडी	१३११	५.०६	६१८	५.२४	६९३	४.९१
ठकुरी	५२९	२.०४	२३९	२.०३	२९०	२.०६
घर्ति/भुजेल	१८१	०.७०	७२	०.६१	१०९	०.७७
सोनार	१७५	०.६८	८२	०.७०	९३	०.६६
मुस्लिम	१४२	०.५५	६७	०.५७	७५	०.५३
सन्यासी/दशनामी	१२२	०.४७	६२	०.५३	६०	०.४३
विदेशी	८५	०.३३	७६	०.६४	९	०.०६
थारू	८२	०.३२	५६	०.४८	२६	०.१८
अन्य	४१	०.१६	२५	०.२१	१६	०.११
मगर	३७	०.१४	१७	०.१४	२०	०.१४
राई	३५	०.१४	२१	०.१८	१४	०.१०
तामाङ	१४	०.०५	१०	०.०८	४	०.०३
नेवार	१४	०.०५	१०	०.०८	४	०.०३
वादी	१४	०.०५	६	०.०५	८	०.०६
याकथुङ/लिम्बु	१३	०.०५	७	०.०६	६	०.०४
कलवार	१०	०.०४	७	०.०६	३	०.०२
सबै जातजाति	२५८९१	१००	११७८९	१००	१४१०२	१००

चित्र ३.१.१: नगरपालिकामा रहेको प्रमुख ६ जातजातिको विवरण (% मा)

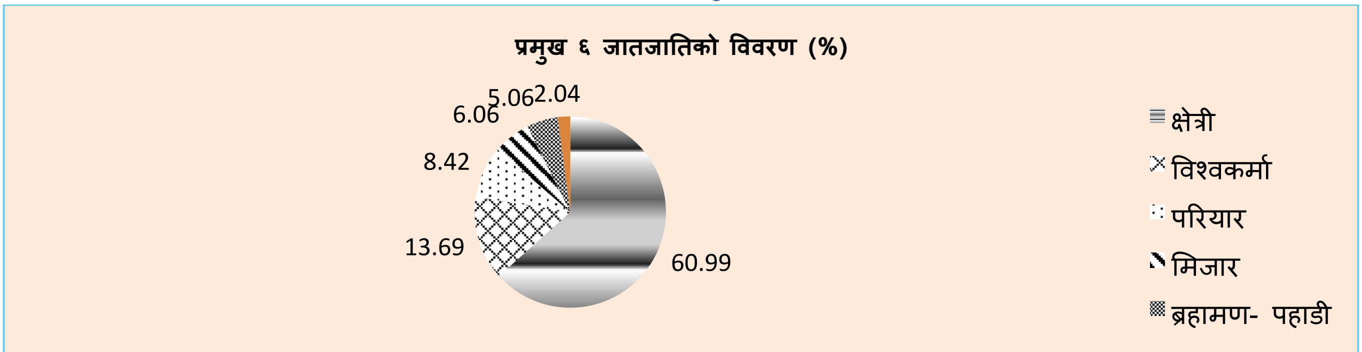

यस नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्यालाई विभिन्न ७ ओटा समूहमा समूहीकृत गर्दा सर्वाधिक हिस्सा पहाडी जातजाति (६८.६४%) को रहेको छ। दोस्रो, तेस्रो, चौथो र पाँचौं ठुलो हिस्सा क्रमशः पहाडी दलित (२८.२०%), पहाडी जानजाति (१.१०%), तराई जातजाति (०.८१%) को रहेको छ (तालिका ३.१.२)।

तालिका ३.१.२ मा जातजातिको समूह र उनीहरूको साक्षरता दरलाई पनि तुलनायोग्य बनाउने उद्देश्य राखिएको छ। यस नगरपालिकामा न्यून संख्यामा रहेका तराई जनजाति समूहको साक्षरता दर सबैभन्दा बढी अर्थात् ९२.८ प्रतिशत रहेको छ।यस्तै पहाडी दलित समूहको साक्षरता दर सबैभन्दा कम अर्थात् ७२ प्रतिशत मात्र रहेको छ (तालिका ३.१.२)।

तालिका ३.१.२: जातजातिको समूहगत साक्षरता स्थिति

जातजाति समूह	५ बर्ष वा सो भन्दा माथिको जम्मा		साक्षर जनसङ्ख्या	साक्षरता दर
	जनसङ्ख्या	%		
सबै जातजाति	२३४५७	१००	१७४५८	७४.४
पहाडी जातजाति	१६१००	६८.६४	१२०८९	७५.१
पहाडी दलित	६६१५	२८.२०	४७६२	७२.०
पहाडी जनजाति	२५९	१.१०	१९४	७४.९
तराई जनजाति	१९०	०.८१	१५५	८१.६
धार्मिक/भाषिक समूह	१२९	०.५५	११०	८५.३
तराई जनजाति	८३	०.३५	७७	९२.८
अन्य/विदेशी/नखुलेको	८१	०.३५	७१	८७.७

३.२ जातजाति अनुसार साक्षरता दर

साँफेबगर नगरपालिकाको समग्र साक्षरता दर ७४.४ प्रतिशत रहेको छ। यो सबै वडा, सबै लिङ्ग र सबै जातजातिका बासिन्दाको औसत साक्षरता दर हो। नीति निर्माताका लागि खण्डीकृत साक्षरता दर विशेष उपयोगी हुने गरेको छ। जसरी वडास्तरमा साक्षरता दर समान हुँदैन त्यसरी नै जातजातिका तहमा हेर्दा साक्षरता दरमा उल्लेखनीय भिन्नता रहेको देखिन्छ। यसका पछाडि खास समाज वा समुदायको मूल्य मान्यता र आर्थिक सामाजिक अवस्थाका साथसाथै सरकारको लगानी, नीति तथा कार्यक्रमको योगदानसमेत रहेको हुन्छ।

साँफेबगर नगरपालिकाभित्र अक्सर बसोबास गर्ने विभिन्न जातजातिको साक्षरता दर यस खण्डमा तुलना गरिएको छ। कम्तीमा १० जना जनसङ्ख्या भएको जातजातिको साक्षरता स्थितिलाई मात्र यहाँ तुलना गरिएको छ। यस नगरपालिकामा कुल जनसङ्ख्यामा न्यून संख्यामा रहेका तर उच्च साक्षरता दर भएका प्रमुख तीन जातजाति क्रमशः थारू (९३.४२%), नेवार (९२.३१%) र अन्य (८९.७६%) रहेका छन्। नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्यामा पहिलो ठुलो स्थानमा रहेका क्षेत्रीको साक्षरता दर ७४.३९ प्रतिशत रहेको छ जुन नगरपालिकाको औसतभन्दा ०.०४ प्रतिशत विन्दुले कम हो (तालिका ३.२.१)।

तालिका ३.२.१: १० भन्दा बढी सङ्ख्यामा भएका जातजातिको साक्षरता दर

जातजातिको नाम	५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या			साक्षरता दर (%)		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
सबै जातजाति	**२३४५७**	**१०४७८**	**१२९७९**	**७४.४३**	**८७.३३**	**६४.०१**

जातजातिको नाम	५ वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या			साक्षरता दर (%)		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
क्षेत्री	१४२८९	६३९८	७८९१	७४.३९	८७.२६	६३.९५
विश्वकर्मा	३२२५	१३९७	१८२८	७२.७८	८५.९७	६२.६९
परियार	१९६२	८३१	११३१	७०.८०	८५.०८	६०.३०
मिजार	१४१५	६१०	८०५	७१.७३	८३.९३	६२.४८
ब्रहामण- पहाडी	१२००	५६०	६४०	८०.०८	९३.०४	६८.७५
ठकुरी	४९४	२२०	२७४	८२.३९	९३.६४	७३.३६
सोनार	१६०	७२	८८	७८.१३	८७.५०	७०.४५
घर्ति/भुजेल	१४४	५१	९३	७३.६१	८८.२४	६५.५९
मुस्लिम	१२९	६४	६५	८५.२७	९६.८८	७३.८५
अन्य	१२७	१०१	२६	८९.७६	९०.१०	८८.४६
सन्यासी/दशनामी	११७	५८	५९	७८.६३	९४.८३	६२.७१
थारू	७६	५०	२६	९३.४२	९८.००	८४.६२
मगर	३४	१६	१८	७३.५३	८१.२५	६६.६७
राई	३३	१९	१४	८१.८२	८९.४७	७१.४३
तामाङ	१४	१०	४	८५.७१	८०.००	१००
नेवार	१३	९	४	९२.३१	८८.८९	१००
वादी	१३	६	७	८४.६२	१००.००	७१.४३
याकथुङ/लिम्बु	१२	६	६	४१.६७	५०.००	३३.३३

३.३ मातृभाषाको अवस्था

यस नगरपालिकामा जातिगत विविधता सँगसँगै भाषिक विविधता पनि रहेको छ। यहाँ अक्सर बसोबास गर्ने कुल जनसङ्ख्याले १४ ओटा भन्दा बढी मातृभाषा व्यवहारमा रहेको देखिन्छ। कुल जनसङ्ख्यामा नेपाली मातृभाषा हुने जनसङ्ख्याको हिस्सा ५९.५५ प्रतिशत रहेको छ। दोस्रो ठुलो (३७.३३%) मातृभाषा अछामी रहेको छ। (तालिका ३.३.१)।

तालिका ३.३.१: नगरपालिकामा बोलिने मातृभाषा अनुसारको जनसङ्ख्या

मातृभाषा	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा	२५८९१	१००	११७८९	१००.००	१४१०२	१००.००
नेपाली	१५४१७	५९.५५	८०११	६७.९५	७४०६	५२.५२
अछामी	९६६५	३७.३३	३४४७	२९.२४	६२१८	४४.०९
बजुरेली	२२७	०.८८	१६	०.१४	२११	१.५०
डोटेली	२०७	०.८०	६८	०.५८	१३९	०.९९
थारु	८४	०.३२	५८	०.४९	२६	०.१८
हिन्दी	८४	०.३२	७४	०.६३	१०	०.०७
अन्य	५५	०.२१	३४	०.२९	२१	०.१५
मैथिली	३०	०.१२	२३	०.२०	७	०.०५
मुसलमान	२८	०.११	४	०.०३	२४	०.१७

मातृभाषा	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
राई	२३	०.०९	१५	०.१३	८	०.०६
मगर ढुट	२२	०.०८	१०	०.०८	१२	०.०९
अवधी	२१	०.०८	१५	०.१३	६	०.०४
बझाङ्गी	१७	०.०७	६	०.०५	११	०.०८
भोजपुरी	११	०.०४	८	०.०७	३	०.०२

३.४ धर्मसम्बन्धी विवरण

नेपालका जनगणनाहरूमा धर्मसम्बन्धी प्रश्नले निरन्तरता पाउँदै आएको छ। धर्म मानिसहरूको आस्था, पहिचान, संस्कृति र सभ्यतासँग जोडिएको विषय हो। समाज वा कुनै भौगोलिक क्षेत्र कुन हदसम्म बहुधार्मिक रहेको छ भन्ने सूचना धर्मसम्बन्धी तथ्याङ्कबाट मिल्दछ। यस नगरपालिकामा मूलतः ५ ओटा धर्म अवलम्बनमा रहेको देखिन्छ। कुल जनसङ्ख्यामध्ये ९८.८० प्रतिशतले हिन्दु धर्म अवलम्बन गरेको देखिन्छ। बाँकी ४ धर्म मान्ने जनसङ्ख्याको सङ्ख्या निकै न्यून क्रमशः इस्लाम(०.८०%), क्रिस्चियन(०.३२%),बौद्ध (०.०७%) र प्रकृति (०.००%) प्रतिशत देखिएको छ। यहाँ अवलम्बनमा रहेका हरेक धर्ममा पुरुष र महिलाको अनुपात समान नरहेको देखिन्छ किनभने एउटै परिवारभित्र पनि पुरुष र महिलाको धार्मिक आस्था र मान्यता स्वाभाविक रूपमा फरक हुनसक्दछ।

तालिका ३.४.१: नगरपालिकामा धर्म अनुसारको जनसङ्ख्या

जनसङ्ख्या			धर्म				
			हिन्दु	बौद्ध	इस्लाम	क्रिस्चियन	प्रकृति
जम्मा	सङ्ख्या	२५८९१	२५५८१	१७	२०८	८४	१
	%	१००	९८.८०	०.०७	०.८०	०.३२	०.००
पुरूष	सङ्ख्या	११७८९	११६०६	९	१२७	४६	१
	%	१००	९८.४५	०.०८	१.०८	०.३९	०.०१
महिला	सङ्ख्या	१४१०२	१३९७५	८	८१	३८	०
	%	१००	९९.१०	०.०६	०.५७	०.२७	०.००

चित्र ३.४.१: नगरपालिकामा धर्म अनुसारको विवरण (% मा)

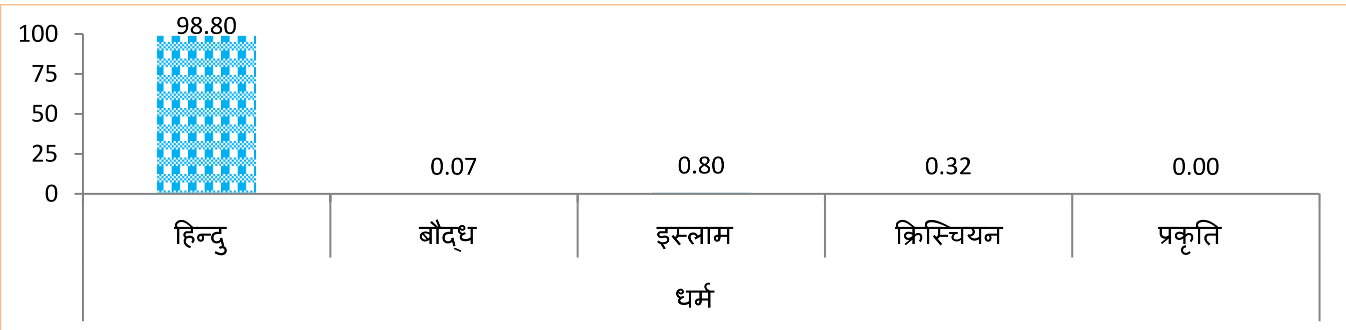

खण्ड ४: वैवाहिक अवस्था सम्बन्धी विवरण

४.१ जनसङ्ख्याको वैवाहिक स्थिति

जनगणनामा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको प्रत्येक व्यक्तिलाई निजका वैवाहिक अवस्थाबारे प्रश्न सोधिएको थियो। वैवाहिक स्थितिसम्बन्धी प्रश्नबाट कुनै व्यक्ति विवाहित वा अविवाहित के हो भन्ने सूचनाका साथसाथै विवाहितमध्ये कुनै व्यक्तिको अवस्था विधुर/विधवा, पारपाचुके वा छुट्टिएको कुन हो भन्ने तथ्याङ्क उपलब्ध हुन्छ।

यस नगरपालिकामा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या २०,७०९ रहेको छ र त्यसमध्ये विवाह नभएको जनसङ्ख्या ३६.२ प्रतिशत रहेको छ। लैङ्गिक रूपमा हेर्दा १० वर्षमाथिका महिलाको कुल सङ्ख्या ११,६३७ मध्ये ३१.७ प्रतिशत अविवाहित रहेका छन् भने अविवाहित पुरुषको सङ्ख्या करिब १०.२ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् ४१.९ प्रतिशत रहेको छ।

विवाहित जनसङ्ख्यामा जीवनमा एकपटक मात्र विवाह गरेका वा श्रीमान्/श्रीमतीसँग पारपाचुके भएर पुनः विवाह गरेको जनसङ्ख्यासमेत समावेश भएको हुन्छ। दश वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या २०,७०९ मध्ये ५६.५ प्रतिशत विवाहित छन् भने कुल महिलामा विवाहित महिलाको सङ्ख्या ५६.६ प्रतिशत रहेको छ।

विधुर/विधवाको जनसङ्ख्यामा गणना हुनका लागि पति वा पत्नीमध्ये एकजनाको मृत्यु भइसकेको र जीवित पति वा पत्नीले पुनर्विवाह नगरी बसेको अवस्था हुनुपर्दछ। यस नगरपालिकामा विधुर/विधवाको अंश समग्रमा ७.१ प्रतिशत, पुरुषतर्फ १.६ प्रतिशत र महिलातर्फ ११.४ प्रतिशत रहेको छ। विधुर महिलालाई राज्यले एकल महिलाको रूपमा स्वीकार गरेको र तोकिएअनुसारको मासिक निर्वाह भत्ता उपलब्ध गराउँदै आएको छ। स्थानीय तहका लागि पनि यो तथ्याङ्क महत्वपूर्ण मानिन्छ।

कानूनी रूपमा पति र पत्नी अलग भएको अवस्था पारपाचुके हो। कुनै धार्मिक सम्प्रदायमा परम्परा अनुसार पति पत्नी पारपाचुकेकै हैसियतमा अलग भएको जनसङ्ख्यासमेत पारपाचुकेमै गत जनगणनामा समावेश गरिएको छ। यस नगरपालिकामा पारपाचुके भएको जनसङ्ख्या समग्रमा ०.०१ प्रतिशत छ। छुट्टिएको जनसङ्ख्या यस नगरपालिकामा ०.२ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ४.१.१)। वैवाहिक जीवनमा पति र पत्नीबिच मनोमालिन्य भई छुट्टै बसेको तर वैधानिक रूपमा पारपाचुके नभएको अवस्थामा रहेका जनसङ्ख्यालाई छुट्टिएको अन्तर्गत गणना गरिएको छ।

तालिका ४.१.१ : साँफेबगर नगरपालिकामा १० वर्षमाथिको जनसङ्ख्याको वैवाहिक अवस्था

वैवाहिक स्थिति	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
१० वर्ष वा सोभन्दा माथि	२०७०९	१००	९०७२	१००	११६३७	१००
विवाह नभएको	७४९७	३६.२	३८०५	४१.९	३६९२	३१.७
विवाहित	११६९६	५६.५	५११२	५६.३	६५८४	५६.६
विधुर/विधवा	१४७४	७.१	१४५	१.६	१३२९	११.४
पारपाचुके	३	०.०१	०	०.०	३	०.०३
छुट्टिएको	३९	०.२	१०	०.१	२९	०.२

चित्र ४.१.१ : १० वर्ष माथिको जनसङ्ख्याको वैवाहिक अवस्था

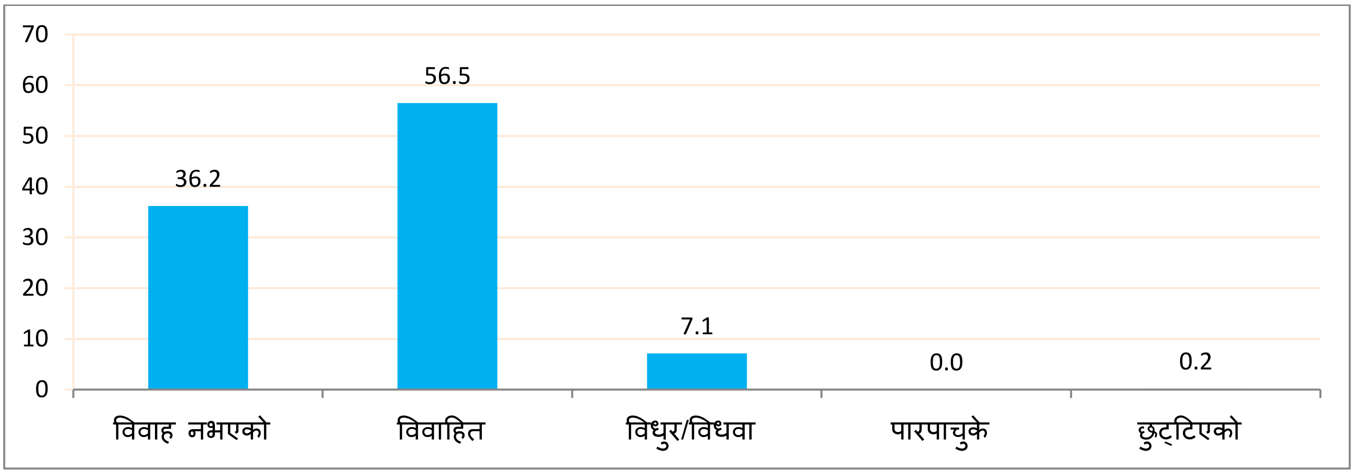

४.२ पहिलो विवाह गर्दाको उमेर

उमेरअनुसार १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याले फरक फरक उमेरमा पहिलो विवाह गरेको हुन्छ। सामाजिक संरचना र परम्परा, पारिवारिक अवस्था, वैयक्तिक चाहना, बाध्यता लगायतका कारणले पुरुष र महिलाको विवाह गर्ने उमेर फरक फरक हुन्छ। कतिपय व्यक्तिले एकपटक भन्दा बढी विवाह गरेका हुनसक्दछन् तर जनगणनामा व्यक्तिको पहिलोपटक कुन उमेरमा विवाह भएको थियो सोही तथ्याङ्क सङ्कलन र विश्लेषण गरिन्छ।

कानूनले २० वर्ष नपुगी विवाह गर्न नपाइने भए तापनि समाजमा कानूनी उमेर हद नपुगी विवाह भइरहेको देखिन्छ र यसलाई तथ्याङ्कले पनि पुष्टि गरेको छ। यस नगरपालिकामा ६४ जना (०.५%) व्यक्तिको १० वर्ष पनि नपुगी विवाह भएको देखिन्छ। स्मरणीय यो छ कि आजभन्दा छ सात दशकअघि नेपाली समाजमा केटा र केटीको सानै उमेरमा पनि विवाह हुने गर्दथ्यो। वि.सं. २०७८ को जनगणनाबाट यस नगरपालिकामा १०.८ प्रतिशत जनसङ्ख्याको १०-१४ वर्षको उमेरमा विवाह भएको देखिन्छ। यस उमेर समूहमा पुरुषतर्फ यो अनुपात ५ प्रतिशत छ भने महिलातर्फ ९.६ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् १४.६ प्रतिशत रहेको छ। विवाहको तीब्रता भएका अरु दुई उमेर समूह क्रमशः १५-१७ र १८-२० हुन्। यहाँको ३०.६ प्रतिशत जनसङ्ख्याको १५-१७ वर्षभित्र विवाह भइसकेको देखिन्छ जहाँ पुरुषतर्फको मान १९.७ र महिलातर्फको मान ३७.९ प्रतिशत रहेको छ।

साँफेबगर नगरपालिकामा विवाहको उत्कर्ष उमेर समूह १८-२० देखिएको छ। १० वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या मध्ये ३५.७ प्रतिशत जनसङ्ख्याको पहिलो विवाह यस उमेरमा समूहमा भइसकेको देखिन्छ। यसलाई लैङ्गिक रूपमा तुलना गर्दा पुरुषतर्फ ३७.७ प्रतिशत र महिलातर्फ ३४.३ प्रतिशत रहेको छ। त्यसै गरी २१-२४ वर्ष उमेर समूहमा विवाह भइसकेको जनसङ्ख्या १५.२ प्रतिशत रहेको छ।

पुरुष वा महिला परिपक्व भइसक्ने उमेर अर्थात् २५-२९ वर्षभित्र पहिलो पटक विवाह गर्ने जनसङ्ख्या ५.८ प्रतिशत रहेको छ। यस उमेर समूहमा पुरुषतर्फको हिस्सा ११.५ प्रतिशत छ भने महिलातर्फको हिस्सा २.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ। पुरुष र महिला दुवैको पहिलो विवाह हुने उमेर २० वर्ष पूरा भएपछि क्रमशः घट्दै गएको छ (तालिका ४.२.१, चित्र ४.२.१)।

पहिलो पटक विवाह भएका महिलाको अनुपात सर्वाधिक (३७.९ %) १५-१७ वर्ष उमेर समूहभित्र रहेको छ जब कि पुरुषहरूले पहिलो विवाह हुने सर्वाधिक (३७.७%) ठुलो उमेर समूह १८-२० वर्षको रहेको देखिन्छ। नेपालको कानूनले विवाहका लागि तोकेको न्यूनतम उमेर अर्थात् २० वर्षभन्दा माथि प्रथमपटक विवाह गर्ने पुरुषको संख्या २१ देखि २४ वर्ष उमेर समूहमा महिलाको भन्दा १२.९ प्रतिशत विन्दुले उच्च अर्थात् २२.९ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ४.२.१)।

तालिका ४.२.१ : उमेर समूहअनुसार पहिलो विवाहसम्बन्धी विवरण

पहिलो विवाहको उमेर (समूहमा)	जम्मा	प्रतिशत	पुरुष	प्रतिशत	महिला	प्रतिशत
जम्मा	१३२१२	१००	५२६७	१००.०	७९४५	१००
१० वर्षमुनि	६४	०.५	१२	०.२	५२	०.७
१०-१४	१४२५	१०.८	२६५	५.०	११६०	१४.६
१५-१७	४०४९	३०.६	१०४०	१९.७	३००९	३७.९
१८-२०	४७१६	३५.७	१९८८	३७.७	२७२८	३४.३
२१-२४	२००५	१५.२	१२०७	२२.९	७९८	१०.०
२५-२९	७७०	५.८	६०५	११.५	१६५	२.१
३०-३४	१२४	०.९	१०५	२.०	१९	०.२
३५-३९	३०	०.२	२५	०.५	५	०.१
४०-४४	१४	०.१	१२	०.२	२	०.०३
४५-४९	३	०.०२	२	०.०४	१	०.०१
५० वर्षमाथि	१	०.०१	१	०.०२	०	०.०
नखुलेको	११	०.१	५	०.१	६	०.१

चित्र ४.२.१ : दश वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यामा पुरुष र महिलाको वैवाहिक उमेर (%)

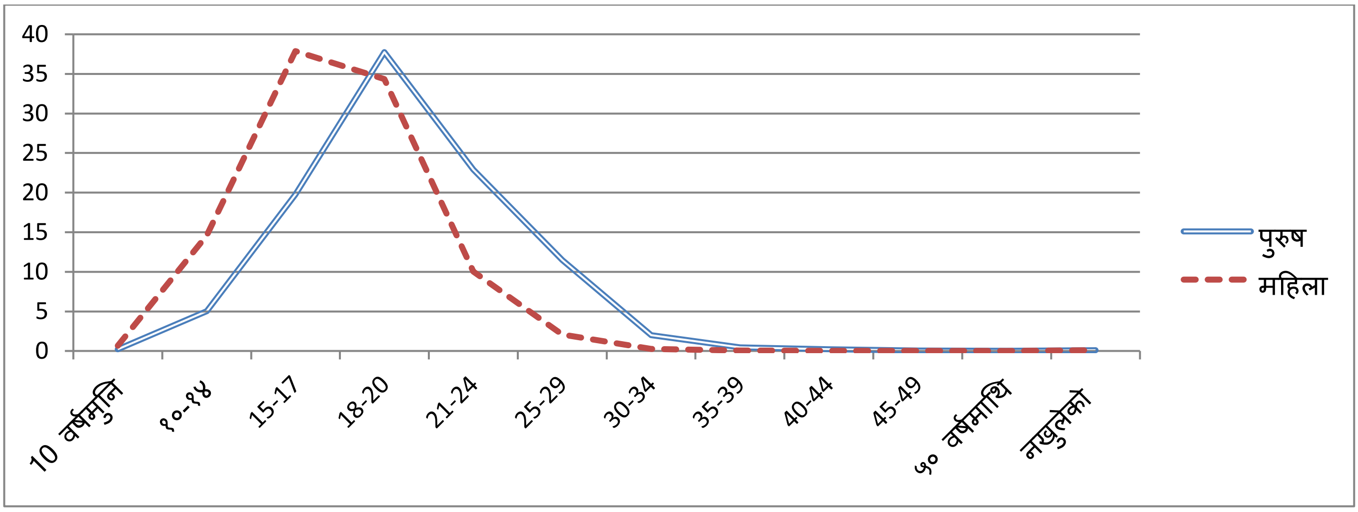

४.३ विवाहको औसत उमेर

विवाह गर्ने उमेर समुदाय, समाज, भूगोल, परम्परा, पारिवारिक अवस्था आदिसँग अन्तरसम्बन्धित हुन्छ। राज्यले जारी गरेको कानूनले पनि वैवाहिक उमेरको सीमालाई धेरै हदसम्म नियन्त्रण गरेको हुन्छ। विवाहित जनसङ्ख्यामध्ये साँफेबगर नगरपालिकामा विवाह भएका पुरुष तथा महिलाको औसत उमेर १८.४ वर्ष रहेको छ। यहाँका विवाहित पुरुषको औसत उमेर महिलाको भन्दा २.८ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् २०.१ वर्ष रहेको छ भने विवाहित महिलाको औसत उमेर १७.३ वर्ष रहेको देखिन्छ।

यहाँका सबै वडाहरूमा विवाहित पुरुष र महिलाको औसत उमेरमा उल्लेखनीय ठुलो भिन्नता छैन तथापि वडा नं. १ मा विवाहित पुरुषको औसत उमेर अन्य वडाहरूमा भन्दा बढी २१.४ वर्ष छ (तालिका ४.३.१, चित्र ४.३.१)।

तालिका ४.३.१: वडाअनुसार पहिलो विवाह गर्दाको औसत उमेर

वडा	जम्मा	पुरुष	महिला
१	१९	२१.४	१७.५
२	१७.५	१९.२	१६.६
३	१८.७	२०.४	१७.५
४	१८.९	२०.७	१७.५
५	१७.७	१९	१६.९
६	१७.६	१९.९	१६.४
७	१७.९	२०.२	१६.५
८	१८.६	२०.२	१७.६
९	१८.२	१९.९	१७.३
१०	१८.३	१९.८	१७.३
११	१८.५	१९.९	१७.७
१२	१९.५	२०.६	१८.६
१३	१८.४	१९.७	१७.५
१४	१८	१९.२	१७.२
साँफेबगर	१८.४	२०.१	१७.३

चित्र ४.३.१: वडाअनुसार विवाह गर्ने औसत उमेर

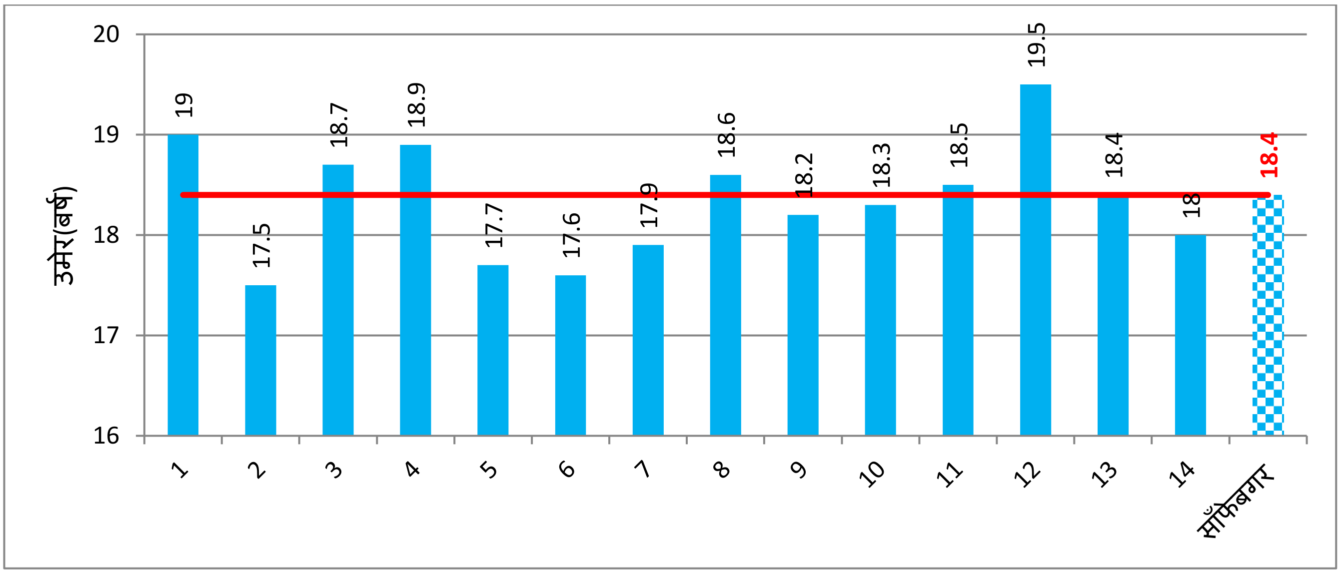

४.४ एकल महिलाको अवस्था

राज्यले एकल महिलालाई सामाजिक सुरक्षाको प्रबन्ध गरेको छ। समाज पनि बिस्तारै एकल महिलाका समस्या र मुद्दाप्रति सकारात्मक हुँदै गएको देखिन्छ। नीतिनिर्माता र निर्णयकर्तालाई एकल महिलाको तथ्याङ्क उपयोगी हुने गरेको छ। एकल महिलाको तथ्याङ्कले वैयक्तिक, पारिवारिक र सामाजिक संरचनाको बारेमा यथेष्ट सूचना प्रवाह गर्दछ। यहाँ एकल महिलाको परिभाषा प्रस्तुत गर्नु मनासिब ठानिएको छ।

एकल महिलामा गणना हुनका लागि कुनै महिला विधवा, पारपाचुके भएको, श्रीमान्सँग छुट्टिएर बसेको, ३ वर्षभन्दा माथिको उमेरसम्म विवाह नगरी बसेको र श्रीमान बेपत्ता भएका वा हराएका हुनुपर्दछ। तर, राष्ट्रिय जनगणनमा श्रीमान् बेपत्ता भएका वा हराएका महिलाको विवरण सङ्कलन नगरिएको कारणले यस प्रतिवेदनमा अघिल्ला चार प्रकारका महिलाहरूलाई एकल महिलाको रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ। यस नगरपालिकामा एकल महिलाको कुल जनसङ्ख्या १,३९० रहेको छ जुन १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका कुल महिला जनसङ्ख्याको ११.९४ प्रतिशत हो। वडा तहमा एकल महिलाको सङ्ख्या अध्ययन गर्दा वडा नं. ६ मा सर्वाधिक अर्थात् २२.७७ प्रतिशत रहेको छ भने दोस्रो र तेस्रो स्थानमा क्रमशः वडा नं. ७ (१६.१६%) र वडा नं. ३ (१५.९४%) रहेका छन्। सबैभन्दा कम (२.७७%) एकल महिला वडा नं. १४ मा रहेका छन् (तालिका ४.४.१, चित्र ४.४.१)।

तालिका ४.४.१: वडाअनुसार एकल महिलाको अवस्था

वडाहरु	१० वर्ष र सोभन्दा माथिको			प्रतिशत(%)	
	जम्मा महिला	विधवा महिला	एकल महिला	विधवा महिला	एकल महिला
१	४९९	७१	७८	१४.२३	१५.६३
२	८११	९७	१००	११.९६	१२.३३
३	१३८०	२१०	२२०	१५.२२	१५.९४
४	१४८६	१९९	२१०	१३.३९	१४.१३
५	६६४	९५	९८	१४.३१	१४.७६
६	३८२	८६	८७	२२.५१	२२.७७
७	६३१	१००	१०२	१५.८५	१६.१६
८	६८२	९४	९९	१३.७८	१४.५२
९	८१८	६९	६९	८.४४	८.४४
१०	१०५४	६३	६५	५.९८	६.१७
११	६७७	३७	३८	५.४७	५.६१
१२	५३२	४७	४८	८.८३	९.०२
१३	१०८३	१३९	१५०	१२.८३	१३.८५
१४	९३८	२२	२६	२.३५	२.७७
साफेबगर	११६३७	१३२९	१३९०	११.४२	११.९४

चित्र ४.४.१: वडाअनुसार एकल महिलाको प्रतिशत

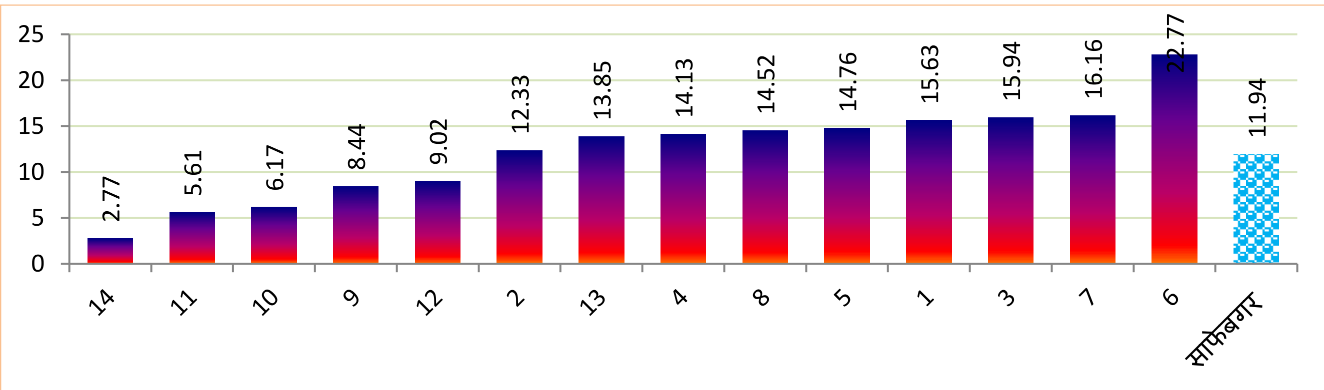

खण्ड ५: ज्येष्ठ नागरिक

५.१ ज्येष्ठ नागरिक र लैङ्गिक अनुपात

ज्येष्ठ नागरिक परिवार एवम् समाजका अभिभावक हुन्। हरेक व्यक्तिले आफ्नो जीवनकालमा यो अवस्थालाई अनुभव गर्नैपर्दछ। राज्यले पनि सामाजिक सुरक्षा भत्तालगायतका नीति तथा कार्यक्रममार्फत ज्येष्ठ नागरिकको पक्षपोषण गरेको देखिन्छ। आश्रित जनसङ्ख्याको गणना गर्दा ज्येष्ठ नागरिकको सङ्ख्या आवश्यक पर्दछ। ज्येष्ठ नागरिकको सङ्ख्याले जनसङ्ख्याको बनावट र जीवन प्रत्याशासमेत (Life Expectancy) लाई प्रतिविम्बित गर्दछ।

साँफेबगर नगरपालिकामा ६० वर्ष वा सोभन्दा माथि (ज्येष्ठ नागरिक) को कुल जनसङ्ख्या ३,०८१ रहेको छ जुन यहाँको कुल जनसङ्ख्या २५,८९१ को ११.९ प्रतिशत हुन आउँछ। ज्येष्ठ नागरिकको लैङ्गिक अनुपात ५९.३ रहेको छ। यसलाई १,००० महिला ज्येष्ठ नागरिकका माझमा ५९३ जना पुरुष ज्येष्ठ नागरिक रहेका छन् भन्ने अर्थमा बुझिन्छ। वडा तहमा हेर्दा अनुपातका दृष्टिले सबैभन्दा धेरै (१७.१%) ज्येष्ठ नागरिक वडा नं. ६ मा रहेका छन् भने सबैभन्दा न्यून (९.०६%) अनुपात वडा नं. ४ मा रहेको छ (तालिका ५.१.१)। सङ्ख्यात्मक हिसाबले सबैभन्दा धेरै अर्थात् ३८८ जना ज्येष्ठ नागरिक वडा नं. ३ मा रहेका छन् भने सबैभन्दा कम १२९ जना वडा नं. ६ मा रहेका छन्।ज्येष्ठ नागरिकको उच्चतम (८७.५) लैङ्गिक अनुपात वडा नं. १२ मा रहेको छ। यसको अर्थ यस वडामा ६० वर्ष वा सोभन्दा माथिका प्रत्येक १,००० वृद्धा महिलाहरू माझमा ८७५ जना पुरुष वृद्धहरू रहेका छन्। ज्येष्ठ नागरिकको न्यूनतम ४०.२ लैङ्गिक अनुपात वडा नं. ६ मा रहेको छ। सबै वडाहरुमा ज्येष्ठ नागरिकको लैङ्गिक अनुपात १०० भन्दा कम रहेको छ अर्थात सबै वडाहरुमा वृद्ध पुरुषहरू भन्दा वृद्धा महिलाहरू बढी छन्।

तालिका ५.१.१: वडाअनुसार ज्येष्ठ नागरिकको सङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात

वडाहरु	जम्मा जनसङ्ख्या	६० वर्ष वा माथिका पुरुष	६० वर्ष वा माथिका महिला	६० वर्ष वा माथिका जम्मा जेष्ठ नागरिक	जेष्ठ नागरिकको जनसङ्ख्या प्रतिशत	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० जना ज्येष्ठ महिलामा)
१	१०८८	५७	८७	१४४	१३.२	६५.५
२	१६६६	८९	१४५	२३४	१४	६१.४
३	३१११	१२६	२६२	३८८	१२.५	४८.१
४	३५५३	१११	२११	३२२	९.०६	५२.६
५	१३५७	५६	१२७	१८३	१३.५	४४.१
६	७५३	३७	९२	१२९	१७.१	४०.२
७	१३६३	५८	११२	१७०	१२.५	५१.८
८	१४०९	७०	१२०	१९०	१३.५	५८.३
९	१७२५	८५	१२०	२०५	११.९	७०.८
१०	२२६३	१०७	१७०	२७७	१२.२	६२.९
११	१६३९	६२	८९	१५१	९.२१	६९.७
१२	१३७९	६३	७२	१३५	९.७९	८७.५
१३	२३६७	११७	१९७	३१४	१३.३	५९.४
१४	२२१८	१०९	१३०	२३९	१०.८	८३.८

वडाहरु	जम्मा जनसङ्ख्या	६० वर्ष वा माथिका पुरुष	६० वर्ष वा माथिका महिला	६० वर्ष वा माथिका जम्मा जेष्ठ नागरिक	जेष्ठ नागरिकको जनसङ्ख्या प्रतिशत	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० जना ज्येष्ठ महिलामा)
साँफेबगर	२५८९१	११४७	१९३४	३०८१	११.९	५९.३

चित्र ५.१.१: वडाअनुसार ६० र सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या (प्रतिशत)

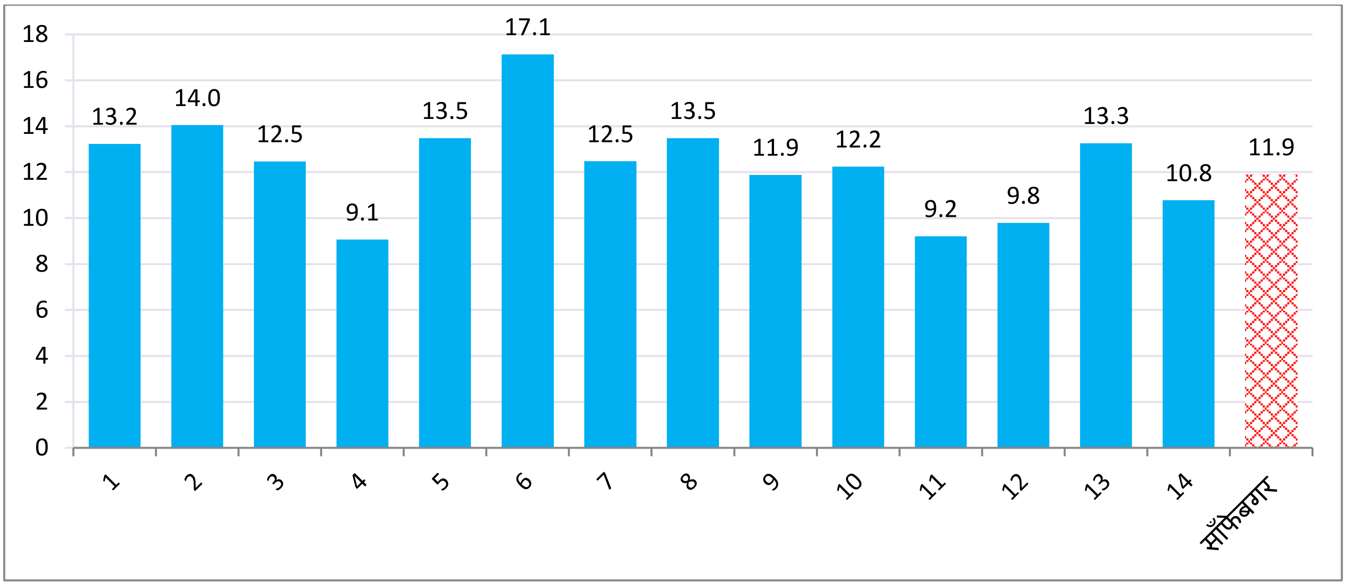

५.२ वडा अनुसार ७० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या

साँफेबगर नगरपालिकामा ७० वर्ष वा सोभन्दा माथि (ज्येष्ठ नागरिक) को कुल जनसङ्ख्या १५७६ रहेको छ जुन यहाँको कुल जनसङ्ख्या २५८९१ को ६.०९ प्रतिशत हुन आउँछ। लैङ्गिक अनुपात ४९०. रहेको छ। वडा तहमा हेर्दा यो सर्वाधिक (११.४%) वडा नं. ६ मा रहेको छ भने सबैभन्दा न्यून (४.०६%) वडा नं. १२ मा रहेको छ (तालिका ५.२.१)। सङ्ख्यात्मक हिसाबले सबैभन्दा धेरै अर्थात् १९५ जना ज्येष्ठ नागरिक वडा नं. ३ मा रहेका छन् भने सबैभन्दा कम ५६ जना वडा नं. १२ मा रहेका छन्।

तालिका ५.२.१: ७० वर्ष र सोभन्दा माथिको नागरिकको सङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात

वडाहरु	जम्मा जनसङ्ख्या	७० वर्ष वा माथिका पुरुष	७० वर्ष वा माथिका महिला	७० वर्ष वा माथिका जम्मा जेष्ठ नागरिक	जेष्ठ नागरिकको जनसङ्ख्या प्रतिशत	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० जना ज्येष्ठ महिलामा)
१	१०८८	२४	४१	६५	५.९७	५८.५
२	१६६६	३१	७५	१०६	६.३६	४१.३
३	३१११	५०	१४५	१९५	६.२७	३४.५
४	३५५३	५१	१११	१६२	४.५६	४५.९
५	१३५७	२६	७७	१०३	७.५९	३३.८
६	७५३	१८	६८	८६	११.४	२६.५
७	१३६३	३१	६३	९४	६.९	४९.२
८	१४०९	३४	७५	१०९	७.७४	४५.३
९	१७२५	४०	६१	१०१	५.८६	६५.६
१०	२२६३	५६	९८	१५४	६.८१	५७.१

वडाहरु	जम्मा जनसङ्ख्या	७० वर्ष वा माथिका पुरुष	७० वर्ष वा माथिका महिला	७० वर्ष वा माथिका जम्मा जेष्ठ नागरिक	जेष्ठ नागरिकको जनसङ्ख्या प्रतिशत	लैङ्गिक अनुपात (प्रति १०० जना ज्येष्ठ महिलामा)
११	१६३९	२९	३९	६८	४.१५	७४.४
१२	१३७९	२०	३६	५६	४.०६	५५.६
१३	२३६७	५४	९७	१५१	६.३८	५५.७
१४	२२१८	५५	७१	१२६	५.६८	७७.५
साँफेबगर	२५८९१	५१९	१०५७	१५७६	६.०९	४९.१

५.३ सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्न योग्य ज्येष्ठ नागरिक

नेपाल सरकारले ६८ वर्ष उमेर पूरा भएका सबै ज्येष्ठ नागरिकलाई मासिक रूपमा सामाजिक सुरक्षा भत्ता उपलब्ध गराउँदै आएकोमा आ.व. २०८२/८३ देखि ७० वर्ष उमेर पूरा भएका नागरिकलाई मात्र यस्तो भत्ता उपलब्ध गराउने नीति लिएको छ। जनगणाना २०७८ अनुसार यस साँफेबगर नगरपालिकामा ७० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या १,५७६ जना अर्थात कुल जनसङ्ख्या ६.१ प्रतिशत रहेको छ। वडास्तरमा ७० वर्ष वा सोभन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिकहरूको अनुपात फरक फरक रहेको छ। वडा नं. ६ मा यो अनुपात सबै भन्दा बढी ११.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ भने वडा नं. १२ मा ज्येष्ठ नागरिक भत्ता प्राप्त गर्न योग्य जनसङ्ख्या ४.१ प्रतिशत रहेको छ। (चित्र ५.३.१)।

चित्र ५.३.१: वडाअनुसार ७० र सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्या (प्रतिशत)

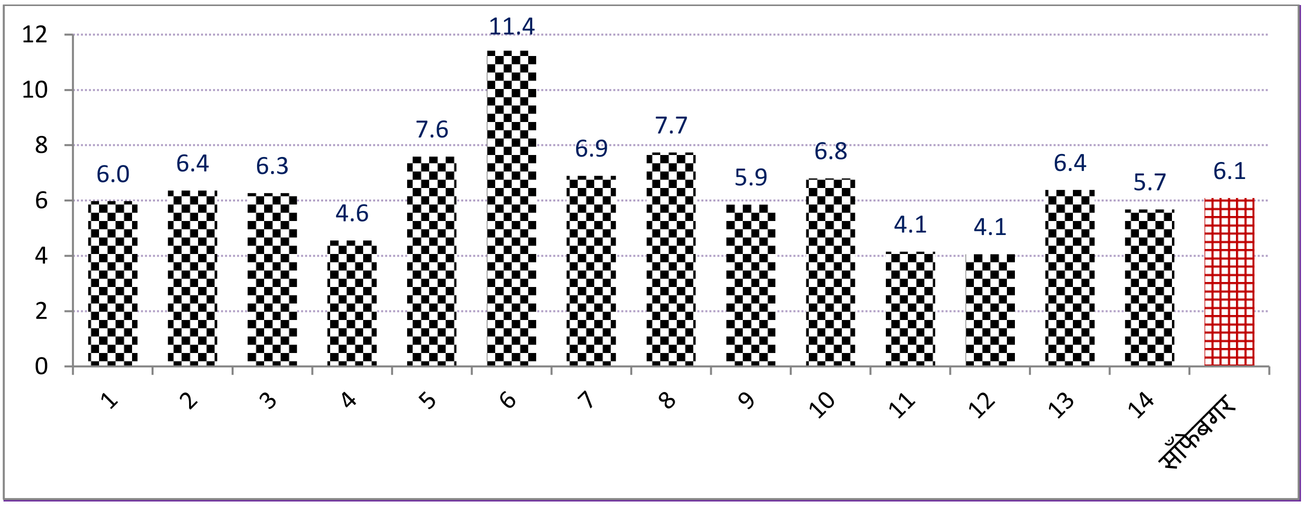

५.४ बुढ्यौली जनसङ्ख्या

विश्वव्यापी रूपमा ६५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई बुढ्यौली जनसङ्ख्याका रूपमा लिइन्छ। यस्तो तथ्याङ्कबाट बुढ्यौली जनसङ्ख्याको स्वास्थ्य, जीवनशैली, आर्थिक सक्रियता लगायतका विषयमा पर्याप्त सूचना प्राप्त हुन्छ। बुढ्यौली सूचकाङ्क निकाल्नका लागि पनि यो तथ्याङ्क आवश्यक छ। बुढ्यौली सूचकाङ्क निकाल्नको लागि १४ वर्ष र सोभन्दा कम उमेरको कुल जनसङ्ख्याले ६५ वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्यालाई भाग गरेर प्रतिशतमा रूपान्तरण गरिन्छ। बुढ्यौली सूचकाङ्क बढ्नु भनेको उक्त क्षेत्रको जनसङ्ख्या बुढ्यौलीउन्मुख हुँदै गएको वा भएको भन्ने जनाउँछ।

साँफेबगर नगरपालिकामा कुल २,३०४ जना (८.९%) ६५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्या रहेको छ। त्यसै गरी १४ वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल जनसङ्ख्या ८,६३० (३३.३%) रहेको छ। यी दुई तथ्याङ्कबाट बुढ्यौली सूचकाङ्क २६.७ हुन आउँछ (तालिका २५)। यसको सरल अर्थ यो हुन्छ कि १४ वर्ष र सोभन्दा मुनिका १,००० बालबालिका

हुँदा २६७ जना ६५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका बुढाबुढी रहेका छन्। यसले यस नगरपालिकाको जनसङ्ख्या बुढ्यौलीउन्मुख भए पनि बुढ्यौली जनसङ्ख्यामा पूर्ण प्रवेश नगरेको सङ्केत गर्दछ।

यस नगरपालिकामा बुढ्यौली जनसङ्ख्या अनुपात सर्वाधिक (१४.५%) वडा नं. ६ मा रहेको छ भने सबैभन्दा कम (६.५%) वडा नं. १२ मा रहेको छ। बुढ्यौली सूचकाङ्क सबैभन्दा धेरै (५८.६%) वडा नं. ६ मा रहेको देखिन्छ (तालिका ५.४.१)।

तालिका ५.४.१: वडाअनुसार बुढ्यौली जनसङ्ख्या र सूचकाङ्क

वडाहरु	जनसङ्ख्या			बुढ्यौली	
	०-१४	६५ बर्ष र सो भन्दा माथि	कुल	सूचकाङ्क	जनसङ्ख्या(%)
१	३१७	१००	१०८८	३१.५	९.२
२	५२२	१८०	१६६६	३४.५	१०.८
३	८२४	२९१	३१११	३५.३	९.४
४	१०७७	२३२	३५५३	२१.५	६.५
५	४२६	१४६	१३५७	३४.३	१०.८
६	१८६	१०९	७५३	५८.६	१४.५
७	४०७	१३२	१३६३	३२.४	९.७
८	४१३	१४९	१४०९	३६.१	१०.६
९	६८१	१४०	१७२५	२०.६	८.१
१०	७३५	२०५	२२६३	२७.९	९.१
११	७०६	११०	१६३९	१५.६	६.७
१२	५३६	८९	१३७९	१६.६	६.५
१३	८६४	२४६	२३६७	२८.५	१०.४
१४	९३६	१७५	२२१८	१८.७	७.९
साँफेबगर	८६३०	२३०४	२५८९१	२६.७	८.९

चित्र ५.४.१: वडाअनुसार बुढ्यौली जनसङ्ख्या र सूचकाङ्क (प्रतिशत)

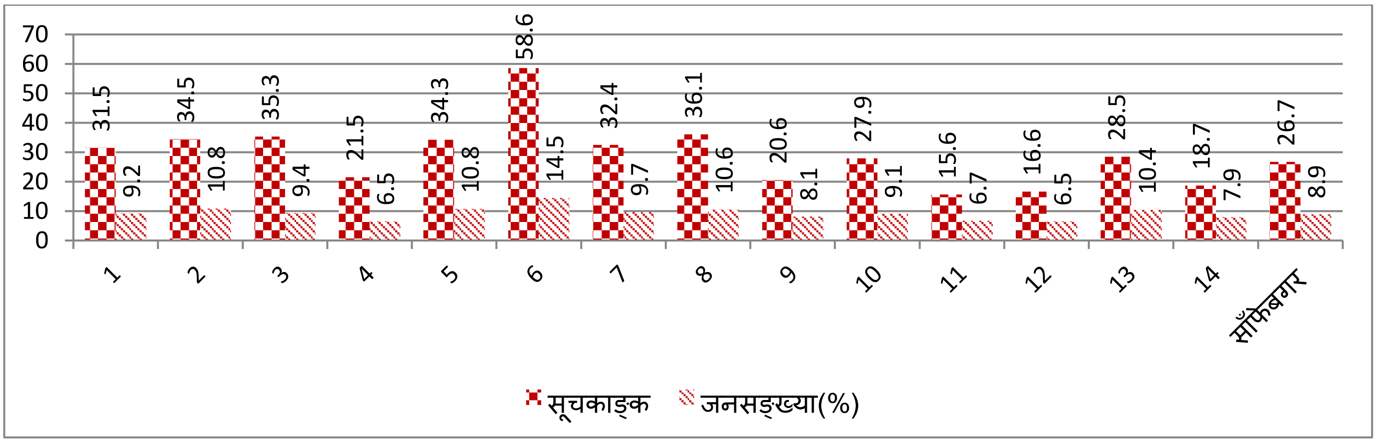

खण्ड ६: बालबालिकाको स्थिति

६.१ बालबालिकाको जनसङ्ख्या तथा लैङ्गिक अनुपात

नेपालको कानूनले १८ वर्ष उमेर पूरा नभएका सबैलाई बालबालिका स्वीकार गरेको छ। विश्वका विभिन्न देशहरूका बिच बालबालिका सम्बन्धी तथ्याङ्कको तुलना गर्दा पनि यही १८ वर्षको सीमालाई आत्मसात गरेको देखिन्छ। बालबालिका समग्र जनसङ्ख्यामा आश्रित जनसङ्ख्या हो र कुनै पनि देशको जनसङ्ख्या संरचनाको एक महत्वपूर्ण हिस्सा पनि हो। साँफेबगर नगरपालिकामा कुल १०,५११ जना बालबालिका रहेका छन् जुन यहाँको कुल जनसङ्ख्याको ४०.६ प्रतिशत हुन आउँछ।

नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्यामा हेर्ने हो भने २०.२९ प्रतिशत बालक र २०.३० प्रतिशत बालिका रहेका छन्। यहाँ बालबालिकाको समग्र लैङ्गिक अनुपात ९९.९ रहेको छ। यसको सरल अर्थ यो छ कि प्रति १,००० बालिकामा ९९९ जना बालकहरू रहेका छन्। यस नगरपालिकाका ९ ओटा वडा (वडा नं. ५, ६,७, ८, ९, १०, ११, १३ र १४) हरूमा बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात १०० भन्दा कम रहेको छ भने बाँकी ४ ओटै वडा (वडा नं. १,२, ३, ४ र १२) मा लैङ्गिक अनुपात १०० भन्दा माथि रहेको छ (तालिका ६.१.१)।

तालिका ६.१.१: वडाअनुसार बालबालिकाको जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात (०–१७ वर्ष)

वडाहरू	जम्मा	बालक	बालिका	लैङ्गिक अनुपात
१	४०१	२१५	१८६	११५.६
२	६६६	३३७	३२९	१०२.४
३	१०३६	५४९	४८७	११२.७
४	१३१४	७००	६१४	११४.०
५	५३५	२६५	२७०	९८.१
६	२२७	११३	११४	९९.१
७	५१०	२५४	२५६	९९.२
८	५१४	२४४	२७०	९०.४
९	८१३	३९२	४२१	९३.१
१०	९०५	४३७	४६८	९३.४
११	८२९	४०५	४२४	९५.५
१२	६३२	३३७	२९५	११४.२
१३	१०३७	४७९	५५८	८५.८
१४	१०९२	५२७	५६५	९३.३
साँफेबगर	१०५११	५२५४	५२५७	९९.९

चित्र ६.१.१ः वडाअनुसार बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात (०-१७ वर्ष)

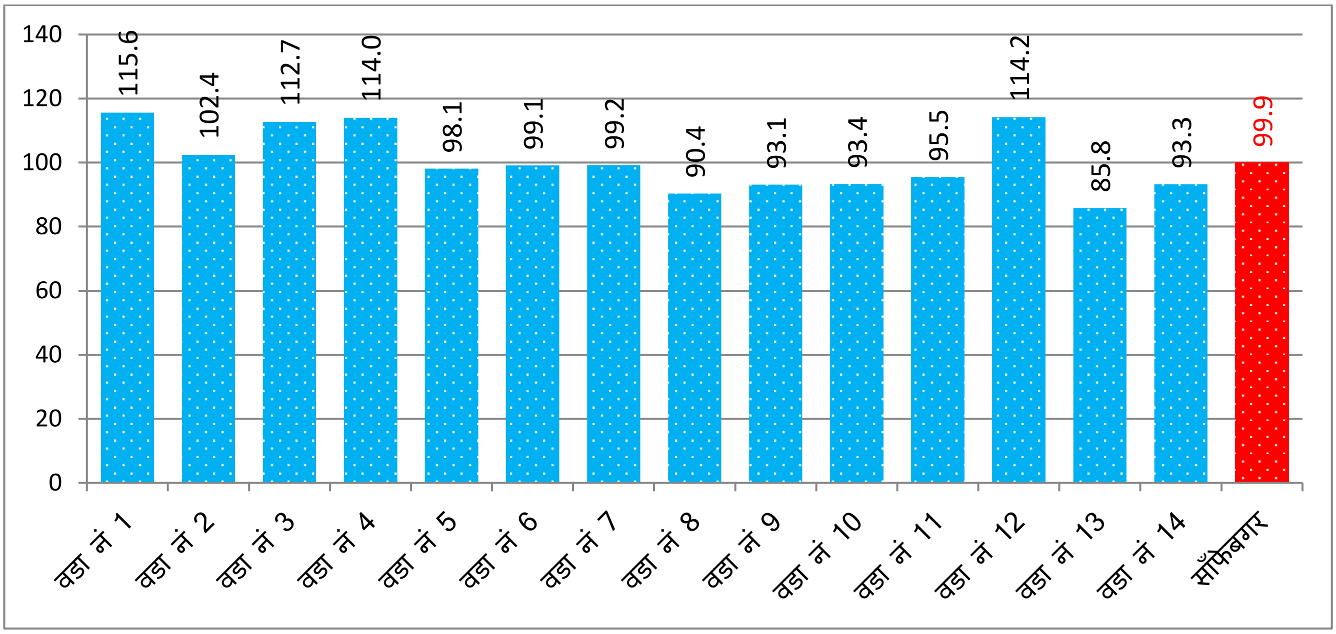

६.२ वडाको कुल जनसङ्ख्यामा बालबालिकाको अनुपात

बालबालिका केन्द्रित नीति, योजना तथा कार्यक्रम बनाउनका लागि तल्लो स्तरसम्म कुल जनसङ्ख्यामा बालबालिकाको अनुपात कति छ भन्ने तथ्याङ्क महत्वपूर्ण रहन्छ। साँफेबगर नगरपालिकाका १४ ओटा वडाहरूको कुल जनसङ्ख्यामा बालबालिकाहको अनुपात तालिका ६.२.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ। वडास्तरमा तुलना गर्दा बालबालिकाको सर्वाधिक (५०.६%) अंश वडा नं. ११ मा रहेको देखिन्छ। दोस्रो (४९.२%) र तेस्रो (४७.१%) ठुलो अनुपात वडा क्रमशः वडा नं. १४ र ९ मा रहेको देखिन्छ।

बालकहरूको अनुपात सर्वाधिक (२४.७%) वडा नं. ११ मा रहेको छ भने बालिकाहरूको सर्वाधिक (२५.९%) अनुपात वडा नं. ११ मा नै रहेको छ।

तालिका ६.२.१ः कुल जनसङ्ख्यामा बालबालिकाको अनुपात

वडा	जम्मा जनसङ्ख्या	बालक		बालिका		बालबालिका	
		संख्या	%	संख्या	%	जम्मा	%
१	१०८८	२१५	१९.८	१८६	१७.१	४०१	३६.९
२	१६६६	३३७	२०.२	३२९	१९.७	६६६	४०.०
३	३१११	५४९	१७.६	४८७	१५.७	१०३६	३३.३
४	३५५३	७००	१९.७	६१४	१७.३	१३१४	३७.०
५	१३५७	२६५	१९.५	२७०	१९.९	५३५	३९.४
६	७५३	११३	१५.०	११४	१५.१	२२७	३०.१
७	१३६३	२५४	१८.६	२५६	१८.८	५१०	३७.४
८	१४०९	२४४	१७.३	२७०	१९.२	५१४	३६.५
९	१७२५	३९२	२२.७	४२१	२४.४	८१३	४७.१
१०	२२६३	४३७	१९.३	४६८	२०.७	९०५	४०.०
११	१,६३९	४०५	२४.७	४२४	२५.९	८२९	५०.६

वडा	जम्मा जनसङ्ख्या	बालक		बालिका		बालबालिका	
		संख्या	%	संख्या	%	जम्मा	%
१२	१३७९	३३७	२४.४	२९५	२१.४	६३२	४५.८
१३	२३६७	४७९	२०.२	५५८	२३.६	१०३७	४३.८
१४	२२१८	५२७	२३.८	५६५	२५.५	१०९२	४९.२
साँफेबगर	२५८९१	५२५४	२०.३	५२५७	२०.३	१०५११	४०.६

६.३ बाल–आश्रित अनुपात

बालबालिकालाई कुनै पनि देशको भविष्यका रूपमा लिइन्छ। यससँगै गाँसिएको अर्को पाटो भनेको बालबालिका कुल आश्रित जनसङ्ख्या (बालबालिका र बृद्धवृद्धा) को सबैभन्दा ठुलो हिस्सा हुन्। बाल–आश्रित अनुपात निकाल्नको लागि बालबालिकाको खास स्थानको जनसङ्ख्यालाई सोही स्थानको १५ देखि ६४ वर्षसम्मको कुल जनसङ्ख्याले भाग गर्ने प्रचलन रहेको छ। साँफेबगर नगरपालिकाको समग्र बाल–आश्रित अनुपात ५७.७ प्रतिशत रहेको छ। यसको अर्थ १०० जना काम गर्ने उमेर समूहको जनसङ्ख्याले करीव ५८ जना बालबालिकाको खानपिन, रेखदेख, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतको हेरविचार गर्नु परिरहेको भन्ने बुझिन्छ। उक्त जनसङ्ख्याको भार उत्पादक जनसङ्ख्यामाथि पर्ने हुन्छ।

वडास्तरमा बाल–आश्रित अनुपात न्यूनतम ४०.६ प्रतिशत (वडा नं. ६) देखि अधिकतम ८५.८ प्रतिशत (वडा नं. ११) सम्म रहेको छ। बाल–आश्रित अनुपात ५७.७ प्रतिशतभन्दा बढी भएका वडाहरूमा ९, ११, १२, १३ र १४ रहेका छन्। बाँकी वडाहरूको बाल–आश्रित अनुपात ४०.६ प्रतिशतदेखि ५५.६ प्रतिशतसम्म रहेको छ (तालिका ६.३.१, चित्र ६.३.१)।

तालिका ६.३.१: वडाअनुसार बाल–आश्रित अनुपात

वडा	जम्मा	०-१४ वर्ष	१५-६४ वर्ष	६५ वर्ष र सोभन्दा माथि	बाल आश्रित अनुपात
१	१,०८८	३१७	६७१	१००	४७.२
२	१,६६६	५२२	९६४	१८०	५४.१
३	३,१११	८२४	१,९९६	२९१	४१.३
४	३,५५३	१,०७७	२,२४४	२३२	४८.०
५	१,३५७	४२६	७८५	१४६	५४.३
६	७५३	१८६	४५८	१०९	४०.६
७	१,३६३	४०७	८२४	१३२	४९.४
८	१,४०९	४१३	८४७	१४९	४८.८
९	१,७२५	६८१	९०४	१४०	७५.३
१०	२,२६३	७३५	१,३२३	२०५	५५.६
११	१,६३९	७०६	८२३	११०	८५.८
१२	१,३७९	५३६	७५४	८९	७१.१
१३	२,३६७	८६४	१२५७	२४६	६८.७
१४	२,२१८	९३६	११०७	१७५	८४.६
साँफेबगर	२५,८९१	८,६३०	१४,९५७	२,३०४	५७.७

चित्र ६.३.१: वडाअनुसार बाल आश्रित अनुपात

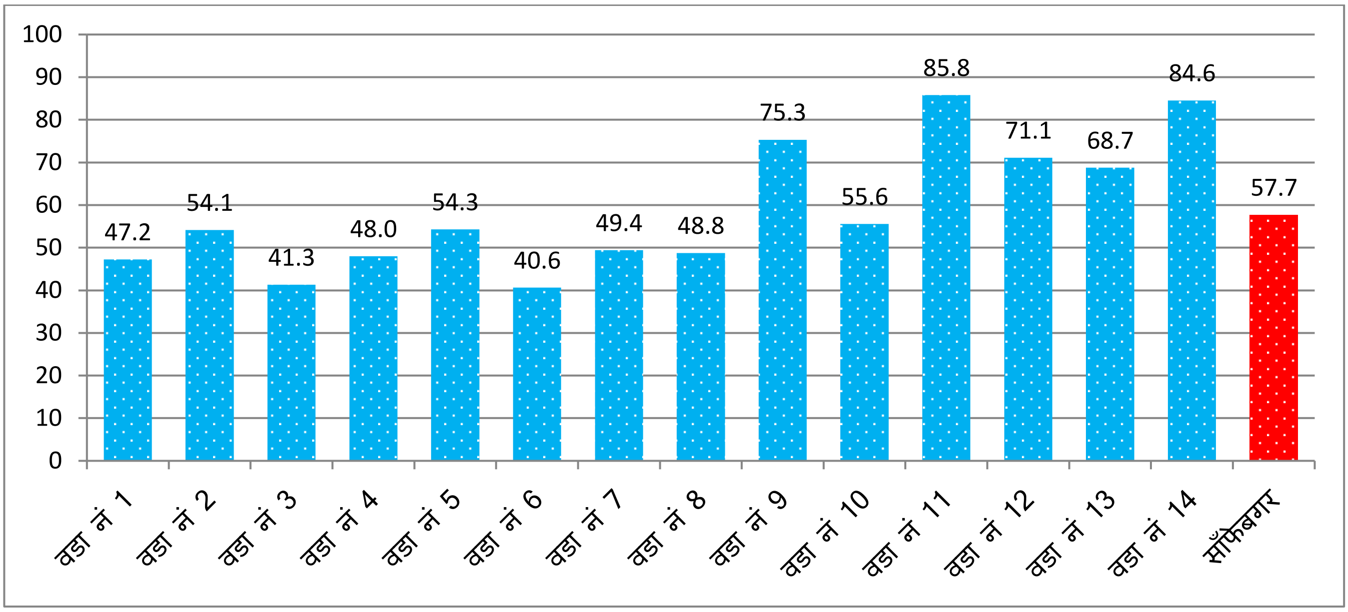

६.४ बाल विवाह

समाजमा अभ्यासमा रहेको भए तापनि बाल विवाहलाई वैयक्तिक, सामाजिक र कानूनी तीनओटै दृष्टिकोणबाट सकारात्मक मानिदैन। बालक वा बालिकाको वृद्धि र व्यक्तित्व विकासमा बाल विवाह बाधक हुनसक्ने भएकोले यसलाई हतोत्साहित गर्ने उद्देश्यले कानूनी व्यवस्थासमेत गरिएको छ। बाल विवाह केन्द्रदेखि सबै स्थानीय तहका वडास्तरसम्म विद्यमान रहेको तथ्याङ्कबाट देखिएको छ। बाल विवाहको तथ्याङ्क प्रस्तुत गर्नुअघि यहाँ बाल विवाहको अवधारणाबारेमा स्पष्ट हुनु जरुरी छ।

सामान्यत: कानूनले बालबालिका अन्तर्गत गणना हुने उमेरभित्र विवाह भएको अवस्था नै बाल विवाह हो। विवाह बन्धनमा बाँधिने पुरुष वा महिला दुवैजना १८ वर्षभन्दा मुनि भएको अवस्थामा वा ती दुईमध्ये एक जना १८ वर्षभन्दा कम उमेरको भए पनि बाल विवाहमै गणना हुन्छ। तालिका ६.४.१ मा १८ वर्ष उमेर नपुग्दै विवाह भएका बालबालिकाको तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको छ। बाल विवाहको विश्लेषण गर्दा जोडिएर आउने अर्को प्रमुख विषय कानूनले तोकेको उमेर हद पूरा नभई विवाह गरेका व्यक्तिहरूको बिचमा भएको विवाह पनि हो। नेपालमा कानूनले २० वर्ष पूरा नभएका केटा र केटीलाई विवाहका लागि अयोग्य मानेको छ। तसर्थ, १८ र १९ वर्षको उमेरमा विवाह भएको जनसङ्ख्याको अनुपात पनि यहाँ विश्लेषण गर्नु उपयुक्त हुन्छ।

अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासअनुसार गणनाको समयमा २० देखि २४ वर्षको उमेर समूहभित्र रहेका पुरुष र महिलालाई उनीहरूको पहिलोपटक विवाह हुँदा उमेर कति थियो भन्ने आधारमा बाल विवाहको विद्यमानतादर निकाल्ने गरिएको छ। साँफेबगर नगरपालिकामा १८ वर्षभन्दा कम उमेरमा विवाह हुने पुरुष र महिलाको समग्र अनुपात १५.६ प्रतिशत रहेको छ। सोही उमेर समूहका महिलामध्ये १८ वर्ष उमेर नपुगी विवाह हुनेको अनुपात २२.२३ प्रतिशत छ भने पुरुषका हकमा यो मान ५.५ प्रतिशत रहेको छ। यसबाट यस नगरपालिकामा पुरुषको तुलनामा महिलाहरूको बाल विवाह दर चार गुणा बढी रहेको देखिन्छ (तालिका ६.४.१)।

तालिका ६.४.१ः वडाअनुसार बालविवाहको अवस्था

वडा नं.	१८ वर्षभन्दा कम उमेरमा विवाहित		२० देखि २४ वर्षका जनसंख्या		बाल विवाह दर %		
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	जम्मा
१	०	८	३७	५७	०	१४.०४	८.५१
२	३	१५	५५	७३	५.४५	२०.५५	१४.०६
३	३	२२	१५३	१४८	१.९६	१४.८६	८.३१
४	७	२९	१७१	१७४	४.०९	१६.६७	१०.४३
५	७	२२	५७	८३	१२.२८	२६.५१	२०.७१
६	१	६	२५	५५	४	१०.९१	८.७५
७	५	२२	६५	८७	७.६९	२५.२९	१७.७६
८	४	१४	४६	७०	८.७	२०	१५.५२
९	२	२५	३८	८८	५.२६	२८.४१	२१.४३
१०	२	१९	८०	११९	२.५	१५.९७	१०.५५
११	३	२२	४७	६२	६.३८	३५.४८	२२.९४
१२	६	१६	४९	६२	१२.२४	२५.८१	१९.८२
१३	६	४५	७१	१११	८.४५	४०.५४	२८.०२
१४	४	२०	६९	९३	५.८	२१.५१	१४.८१
साँफेबगर	५३	२८५	९६३	१२८२	५.५	२२.२३	१५.०६

वडागत रूपमा हेर्दा बाल विवाहको तीव्रता वडा नं. १३ मा २८.०२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ जहाँ बालिका अवस्थामा भएको विवाहको विद्यमानतादर ४०.५४ प्रतिशत छ जुन महिलातर्फ उच्चतम बाल हो। पुरुषतर्फ सबैभन्दा उच्च बाल विवाहदर वडा नं. ५ मा रहेको छ जहाँ यसको मान १२.२८ प्रतिशत रहेको छ। पुरुषतर्फ न्यूनतम (१.९६%) बालविवाह विद्यमानतादर वडा नं. ३ मा रहेको देखिन्छ भने महिलातर्फको न्यूनतम मान (१०.९१%) वडा नं. ६ मा रहेको छ। नगरपालिकाका १४ ओटा वडामध्ये सबैभन्दा न्यून (८.३१%) बाल विवाहदर वडा नं. ४ मा रहेको देखिन्छ (चित्र ६.४.१)।

चित्र ६.४.१ः वडाअनुसार बाल विवाहको विद्यमानता स्थिति

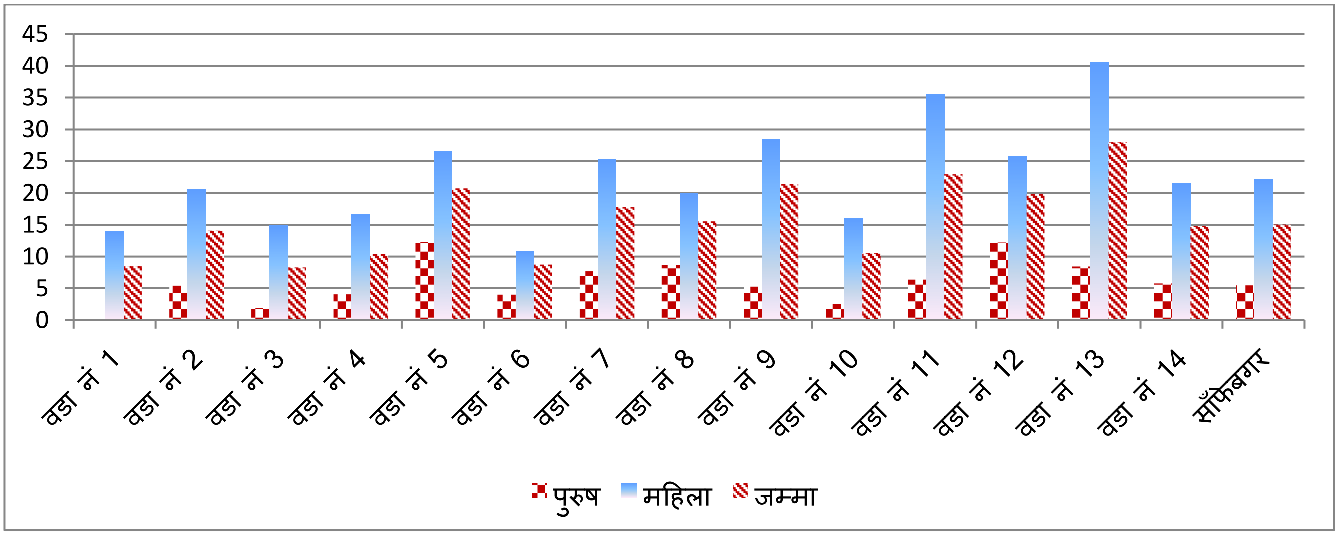

६.५ बालबालिकाको साक्षरता दर

जनगणनामा ५ वर्ष र सोभन्दा माथिको सम्पूर्ण जनसङ्ख्यालाई साक्षरता सम्बन्धी प्रश्न सोधिएको थियो। बालबालिकाको अन्य सूचकजस्तै साक्षरता दर पनि योजना तथा नीतिनिर्माणको चरणमा र तिनको मूल्याङ्कनमा महत्वपूर्ण हुने गर्दछन्। हाम्रो जस्तो विकासोन्मुख देशमा ५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याको समग्र साक्षरता दरभन्दा बालबालिकाको साक्षरता दर सामान्यतः उच्च हुने गर्दछ। यस्तो हुनुको सम्भावित कारणमा पुरानो पुस्ताले नयाँ पुस्ताले जस्तो सहज रूपमा विद्यालय जाने अवसर पाएको हुँदैन। पछिल्ला चार पाँच दशकमा बालबालिकालाई विद्यालय पठाउने प्रचलन व्यापक हुँदै गएको छ र सरकारले प्राथमिक शिक्षालाई अनिवार्य घोषणा गरेको छ। साँफेबगर नगरपालिकामा बालक तथा बालिकाको समग्र साक्षरता दर ९७.९४ प्रतिशत रहेको छ।

वडागत रूपमा बाल साक्षरता दरलाई तुलना गर्दा सर्वाधिक (९९.७६%) साक्षरता दर वडा नं. ८ मा रहेको छ। वडा नं. ७ को बालबालिका साक्षरता दर सबै वडाहरू भन्दा कम ९०.३७ प्रतिशत रहेको छ (चित्र ६.५.१)।

चित्र २० मा बालबालिकाको वडागत साक्षरता दर नगरपालिकाको औसतभन्दा तल वा माथि रहेको सङ्केत गर्नका लागि रातो रङ्गको खण्डित रेखाद्वारा सङ्केत गरिएको छ। यस रेखाले वडा नं.१, २, ४, ५, ६, ८,१० र १३ मा बालबालिकाको साक्षरता दर औसतभन्दा बढी रहेको देखाएको छ भने बाँकी ६ ओटा वडाको औसत साक्षरता दर नगरपालिकाको समग्रभन्दा तल रहेको देखिन्छ।

तालिका ६.५.१: वडाअनुसार बाल साक्षरता दर

वडाहरू	बालबालिका (५-१७ बर्ष)			साक्षर बालबालिका			बालबालिकाको साक्षरता दर		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
१	३०७	१६१	१४६	३०२	१५९	१४३	९८.३७	९८.७६	९७.९५
२	५२५	२५३	२७२	५१६	२४७	२६९	९८.२९	९७.६३	९८.९
३	८०२	४२०	३८२	७८२	४१२	३७०	९७.५१	९८.१	९६.८६
४	१०२०	५३६	४८४	१०१५	५३२	४८३	९९.५१	९९.२५	९९.७९
५	४२०	२०७	२१३	४१८	२०६	२१२	९९.५२	९९.५२	९९.५३
६	१६९	८३	८६	१६७	८३	८४	९८.८२	१००	९७.६७
७	४०५	२०१	२०४	३६६	१८०	१८६	९०.३७	८९.५५	९१.१८
८	४१५	१८७	२२८	४१४	१८७	२२७	९९.७६	१००	९९.५६
९	६३४	३०४	३३०	६१९	२९६	३२३	९७.६३	९७.३७	९७.८८
१०	६७२	३०२	३७०	६६७	३००	३६७	९९.२६	९९.३४	९९.१९
११	६१६	२९४	३२२	५९३	२८५	३०८	९६.२७	९६.९४	९५.६५
१२	४५९	२४४	२१५	४४६	२३५	२११	९७.१७	९६.३१	९८.१४
१३	८१३	३५९	४५४	८०६	३५६	४५०	९९.१४	९९.१६	९९.१२
१४	८२०	३९२	४२८	८००	३८४	४१६	९७.५६	९७.९६	९७.२
साँफेबगर	८०७७	३९४३	४१३४	७९११	३८६२	४०४९	९७.९४	९७.९५	९७.९४

चित्र ६.५.१: वडाअनुसार बालबालिकाको साक्षरता दर

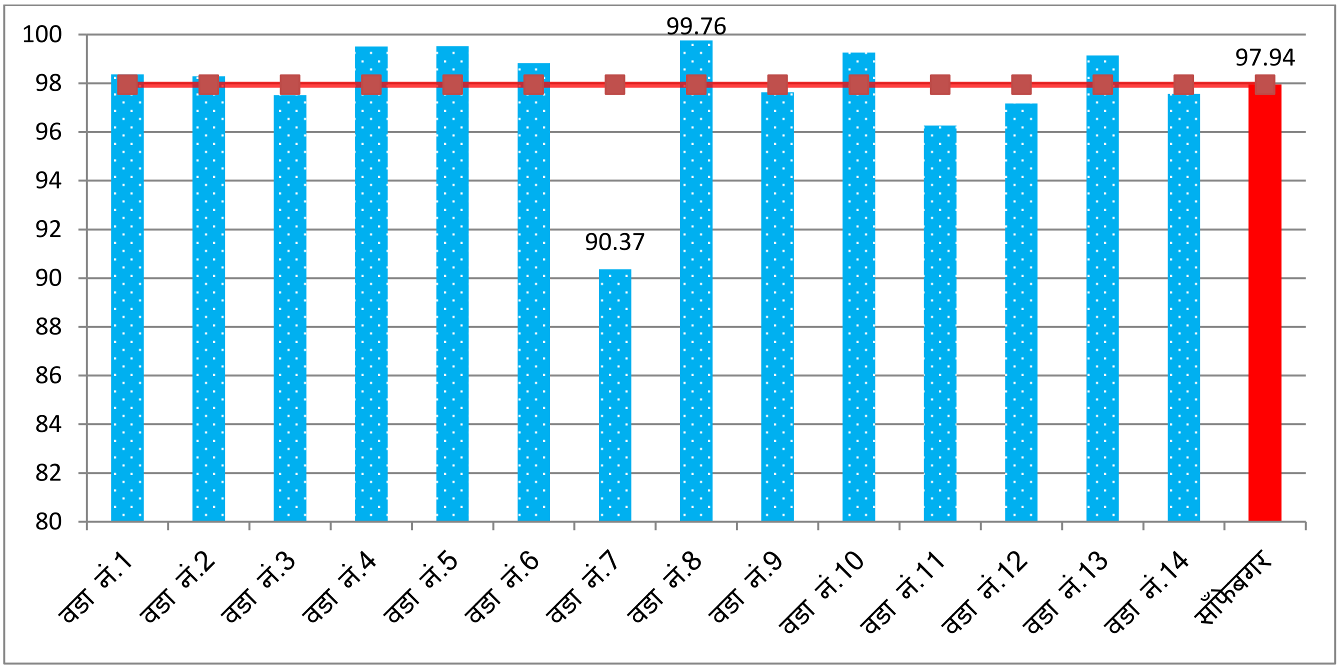

६.६ अध्ययनरत तथा स्कुल बाहिर रहेका बालबालिकाको विवरण

राष्ट्रिय जनगणनामा ५ वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिलाई अध्ययन गर्न हाल स्कुल गइरहनुभएको छ भनी सोधिएको प्रश्नमा प्राप्त उत्तरको विश्लेषण गर्दा यस नगरपालिकाका ५ देखि १७ वर्षसम्मका कुल ८,०७७ जनामध्ये ७,६६१ (९४.८५%) जना हाल स्कुल गइरहेको देखिन्छ भने ३.७४ प्रतिशत विगतमा गएको तर हाल स्कुल नगएको तथ्याङ्कले देखाएको छ। कहिल्यै स्कुल नगएका बालबालिकाको हिस्सा १.२९ प्रतिशत रहेको छ। कहिल्यै पनि स्कुल नगएका ५ देखि १७ वर्षसम्मका सर्वाधिक (२.९२%) बालबालिका वडा नं. ११ मा रहेका छन्। त्यसैगरी हाल स्कुल गइरहेका सर्वाधिक अर्थात् ९९.४१ प्रतिशत बालबालिका वडा नं. ६ मा रहेका छन् (तालिका ६.६.१)।

तालिका ६.६.१: अध्ययनरत तथा स्कुल बाहिर रहेका बालबालिकाको विवरण

वडा नं.	५ देखि १७ वर्षका बालबालिका संख्या					प्रतिशत		
	स्कुल गइरहेका	विगतमा स्कुल गएका	स्कुल नगएका	नखुलेको	जम्मा	स्कुल गइरहेका	विगतमा स्कुल गएका	कहिल्यै स्कुल नगएका
१	२९८	६	३	०	३०७	९७.०७	१.९५	०.९८
२	५०२	१४	९	०	५२५	९५.६२	२.६७	१.७१
३	७५४	२८	१८	२	८०२	९४.०१	३.४९	२.२४
४	९८४	३२	४	०	१०२०	९६.४७	३.१४	०.३९
५	४०४	१४	२	०	४२०	९६.१९	३.३३	०.४८
६	१६८	१	०	०	१६९	९९.४१	०.५९	०
७	३८८	१२	५	०	४०५	९५.८	२.९६	१.२३
८	३९८	१६	१	०	४१५	९५.९	३.८६	०.२४
९	५९७	२३	१४	०	६३४	९४.१६	३.६३	२.२१
१०	६४२	२५	३	२	६७२	९५.५४	३.७२	०.४५
११	५६८	३०	१८	०	६१६	९२.२१	४.८७	२.९२
१२	४२५	२६	८	०	४५९	९२.५९	५.६६	१.७४
१३	७८५	२३	५	०	८१३	९६.५६	२.८३	०.६२
१४	७४८	५२	१४	६	८२०	९१.२२	६.३४	१.७१

वडा नं.	५ देखि १७ वर्षका बालबालिका संख्या					प्रतिशत		
	स्कुल गइरहेका	विगतमा स्कुल गएका	स्कुल नगएका	नखुलेको	जम्मा	स्कुल गइरहेका	विगतमा स्कुल गएका	कहिल्यै स्कुल नगएका
साँफेबगर	७,६६१	३०२	१०४	१०	८,०७७	९४.८५	३.७४	१.२९

६.७ बालश्रमको विवरण

बालश्रमका विभिन्न अवस्था, प्रकार र अवधारणा प्रचलित छन्। संयुक्त राष्ट्रसंघ बालकोषका अनुसार प्रत्येक १० जनामा १ जना बालबालिका बालश्रम गर्न बाध्य छन्। जो बालबालिका उनीहरूको उमेरका हिसाबले कुनै काम गर्न शारीरिक रूपमा सबल छैनन् अथवा कामको प्रकृति र परिस्थिति अनुसार कुनै काम जोखिमपूर्ण छ, त्यस्तो काममा संलग्न भएका रहेछन् भने त्यो स्थिति बालश्रममा पर्दछ। तर, बालबालिकाको शारीरिक र मानसिक विकासमा सकारात्मक योगदान गर्ने काम जस्तो कि हलुका प्रकृतिका घरायसी काम र विद्यालय बिदा हुँदाको अवस्थामा गरिएका कुनै सरल कामबाहेक बालश्रमले उनीहरूको स्वास्थ्य, सुरक्षा र मानसिक विकासमा क्षति पुर्याउँदछ।

साँफेबगर नगरपालिकामा समग्र बालश्रम विद्यमानतादर घरायसी क्षेत्रमा ५१.१३ प्रतिशत र गैरघरायसी क्षेत्रमा ८.७६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यहाँ बालश्रम गर्दा कति समय काम गरेको आधारमा हिसाबकिताब गरिएको छ भन्ने सवाल बुझ्नु मनासिब हुन्छ। जनगणनामा आर्थिक कामको बारेमा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई मात्र प्रश्न सोधिएको थियो। उनीहरूले गणनाको दिनदेखि अघिल्लो १२ महिनामा कम्तीमा १ दिन काम गरेको भए त्यसलाई पनि श्रम गरेको मानिने प्रावधान राखिएको थियो। अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार विगत एक हप्तामा कम्तीमा एक घण्टा नाफा वा आम्दानी हुने काम गरेका बालबालिकालाई बालश्रमको रूपमा मान्ने चलन छ।

यहाँ गैरघरायसी क्षेत्र भन्नाले वित्तीय, गैरवित्तीय तथा नाफा नकमाउने संस्था पर्दछ। घरायसी क्षेत्र भन्नाले असंगठित रूपमा परिवारले संचालन गरेका सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरू पर्दछन् जस्तै कृषि, अनौपचारिक र असंगठित रूपमा व्यक्ति वा परिवारले संचालन गरेका व्यापार, उद्योग, व्यवसाय, सडक किनारमा बिक्री गर्ने आदि यसअन्तर्गत पर्दछ।

वडास्तरमा बालश्रम विद्यमानतादर तुलना गर्दा घरायसी क्षेत्रमा सर्वाधिक (९०.४%) वडा नं. ६ मा देखिन्छ भने सबैभन्दा कम (२६.२%) वडा नं. ३ र ४ मा रहेको छ। गैरघरायसी क्षेत्रको सर्वाधिक बालश्रम विद्यमानतादर सर्वाधिक ((१६.४%) वडा नं. ४ मा र सबैभन्दा कम (१.७४%) वडा नं. ६ मा रहेको छ (तालिका ६.७.१)।

तालिका ६.७.१: वडाअनुसार बालश्रमको अवस्था

अघिल्लो १२ महिनामा कम्तीमा एक दिन आर्थिक काममा संलग्नता						
वडाहरु	गैरघरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र	काम नगर्ने	जम्मा	बालश्रम प्रतिशत	
					गैरघरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र
१	९	१२२	६९	२००	४.५	६१
२	२६	१८५	१६७	३७८	६.८८	४८.९४
३	८०	१४६	३३१	५५७	१४.३६	२६.२१
४	१०६	१६९	३७०	६४५	१६.४३	२६.२
५	२६	१३५	१३३	२९४	८.८४	४५.९२
६	२	१०४	९	११५	१.७४	९०.४३

अघिल्लो १२ महिनामा कम्तीमा एक दिन आर्थिक काममा संलग्नता						
वडाहरु	गैरघरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र	काम नगर्ने	जम्मा	बालश्रम प्रतिशत	
					गैरघरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र
७	३०	१०७	१४०	२७७	१०.८३	३८.६३
८	२८	१२७	१३८	२९३	९.५६	४३.३४
९	९	३७५	५०	४३४	२.०७	८६.४१
१०	२३	३१६	१११	४५०	५.११	७०.२२
११	२३	३०६	५५	३८४	५.९९	७९.६९
१२	२७	१४४	९४	२६५	१०.१९	५४.३४
१३	२९	३३९	१४६	५१४	५.६४	६५.९५
१४	४९	२०३	२७१	५२३	९.३७	३८.८१
साँफेबगर	४६७	२७७८	२०८४	५३२९	८.७६	५२.१३

चित्र ६.७.१: वडाअनुसार बालश्रम (गैरघरायसी क्षेत्र र घरायसी क्षेत्र)

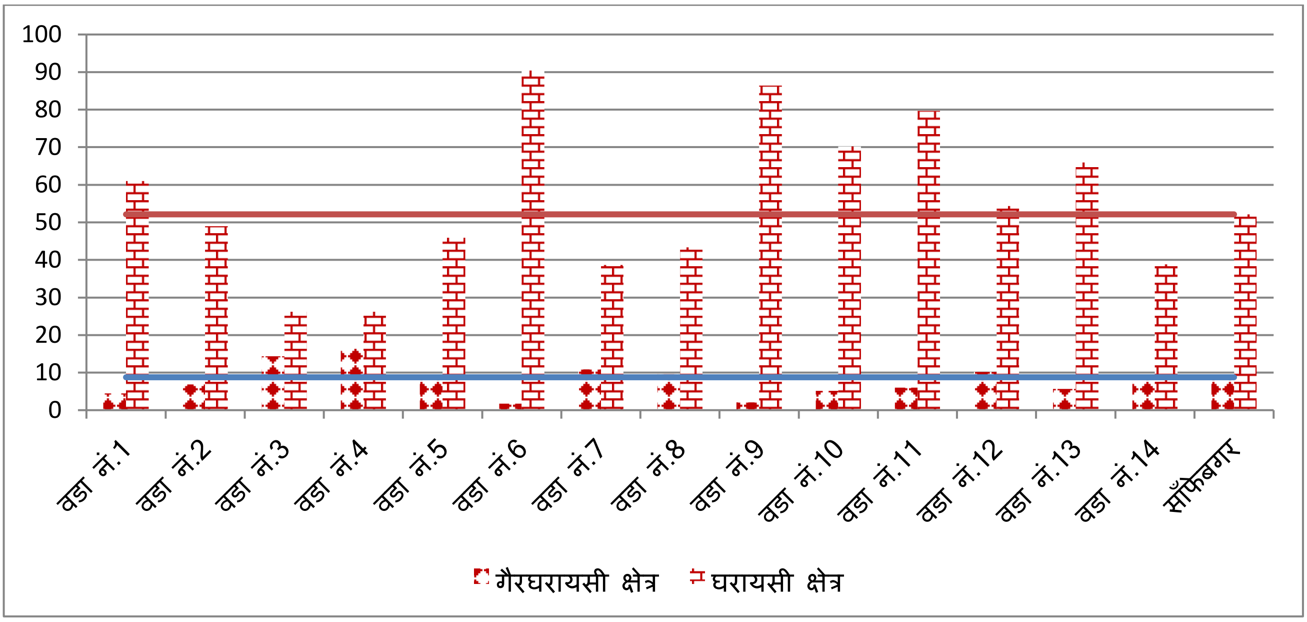

६.८ जन्मदर्ताको अवस्था

नेपालमा जन्मदर्तालाई बालबालिकाको संवैधानिक हक हो। पछिल्लो जनगणनामा ५ वर्षमुनिका प्रत्येक बालबालिकाको जन्मदर्ता गरिएका छ वा छैन भन्ने प्रश्न सोधिएको थियो। राज्यप्रदत्त कैयन् सुविधामा जन्मदर्ताको अत्यन्तै महत्व रहेको हुँदा यो प्रश्न राखिएको थियो। सरकारले विभिन्न नीति तथा कार्यक्रममार्फत जन्मदर्तालाई अभियानका रूपमा सञ्चालन गरिरहेको छ।

साँफेबगर नगरपालिकामा ५ वर्ष वा सोभन्दा कम उमेरका बालबालिकाहरूको समग्र जन्मदर्ताको अवस्था ९३.२ प्रतिशत रहेको छ। वडा तहमा तुलना गर्दा जन्मदर्ताको अधिकतम (९८% भन्दा बढी) उपलब्धि वडा नं. १३, १४ र ८ ले हासिल गरेको देखिन्छ। न्यून जन्मदर्ता भएका तीनओटा वडाहरू क्रमशः वडा नं. ६ (८३.१%), वडा नं. १ (८९.२%) र वडा नं. १० (८९.६%) रहेका छन् (तालिका ६.८.१, चित्र ६.८.१)।

नगरपालिकाको औसत जन्मदर्ता ९३.२ प्रतिशतभन्दा कम वा बढी जन्मदर्ता स्थिति रहेका वडाहरूलाई खण्डीकृत रातो रङ्गको रेखाले सङ्केत गरिएको छ। यसअनुसार वडा नं. १, ३, ४, ५, ६, ९, १०, ११ र १२ मा जन्मदर्ताको स्थिति समग्र नगरपालिकाभन्दा कम रहेको छ भने बाँकी वडाहरूमा यो मान औसतभन्दा माथि रहेको छ।

तालिका ६.८.१ः वडाअनुसार जन्मदर्ता भएका बालबालिकाको अवस्था

वडाहरू	५ वा सोभन्दा कम उमेरका बालबालिका	जम्मा		जन्मदर्ता गरेको
		जन्मदर्ता गरेको	जन्मदर्ता नगरेको	प्रतिशत
१	१२०	१०७	१३	८९.२
२	१६३	१५५	८	९५.१
३	२९३	२६६	२७	९०.८
४	३५१	३२१	३०	९१.५
५	१३८	१२६	१२	९१.३
६	७१	५९	१२	८३.१
७	१३२	१२८	४	९७.०
८	११८	११६	२	९८.३
९	२१९	१९८	२१	९०.४
१०	२८८	२५८	३०	८९.६
११	२५९	२४१	१८	९३.१
१२	२०२	१८४	१८	९१.१
१३	२८१	२७८	३	९८.९
१४	३३३	३२९	४	९८.८
साँफेबगर	२९६८	२७६६	२०२	९३.२

चित्र ६.८.१: वडाअनुसार जन्मदर्ताको अवस्था

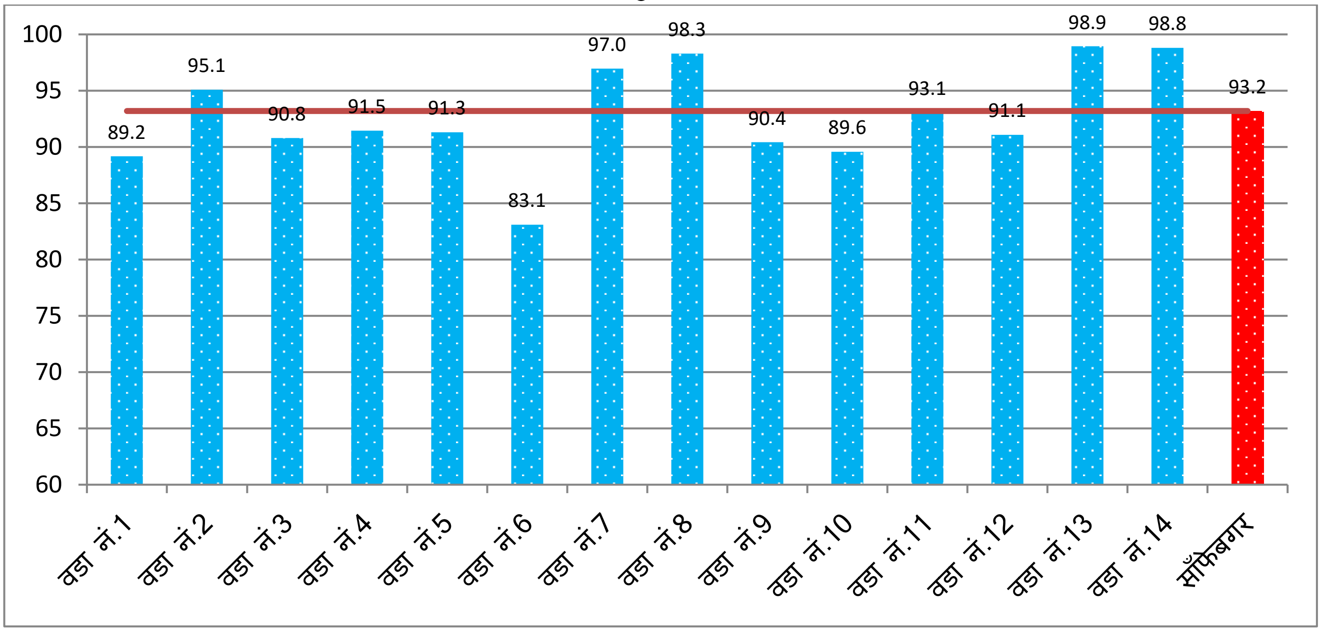

खण्ड ७: अपाङ्गता भएका व्यक्तिको स्थिति

७.१ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको जनसङ्ख्या र लैङ्गिक अनुपात

सामाजिक तथ्याङ्कलाई विभिन्न वर्गमा खण्डीकृत गर्ने सन्दर्भमा अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्या पनि महत्वपूर्ण मानिन्छ। समावेशी विकास र अवसरमा समान पहुँचका लागि जुनसुकै शारीरिक तथा मानसिक क्षमता भएका व्यक्तिहरूका लागि राज्यले नीति, योजना तथा कार्यक्रम अगाडि ल्याउने सिलसिलामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जनसङ्ख्या अपरिहार्य हुन्छ। मूलतः प्राकृतिक वा मानवसिर्जित कारणले नै मानिसमा अपाङ्गता हुनसक्दछ। त्यसबाहेक जन्मजात अपाङ्गता पनि हुने गर्दछ। शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, राज्य सञ्चालन, सामाजिक सुरक्षा लगायतका क्षेत्रमा अपाङ्गता भएका जनसङ्ख्याको बेग्लै पहुँच र सहभागिता सुनिश्चितता गर्नका लागि अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्याको वडा तहसम्मको तथ्याङ्क आवश्यक पर्दछ।

साँफेबगर नगरपालिकामा कुल २५,८९१ जनसङ्ख्यामध्ये ६०० जनामा अपाङ्गता रहेको छ। यो संख्या नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्याको २.३२ प्रतिशत हुन आउँछ र यसैलाई यस नगरपालिकाको अपाङ्गता विद्यमानतादर मानिन्छ। यहाँ पुरुष र महिलाको अपाङ्गताको आँकडामा भिन्नता रहेको तथ्य विचारणीय छ। कुल जनसङ्ख्यामा ४९.७ प्रतिशत पुरुषमा अपाङ्गता रहेको छ भने ५०.३ प्रतिशत महिलामा यो मान प्रतिशत रहेको छ। पुरुषमा अपाङ्गता विद्यमानतादर महिलाको भन्दा ०.४ प्रतिशत विन्दुले बढी देखिएको छ। (तालिका ७.१.१, ७.१.२)। व्यक्तिमा अपाङ्गताको प्रकार, गहनता र असर फरक फरक हुन्छ।

तालिका ७.१.१: अपाङ्गताको जनसङ्ख्या र विद्यमानता दर

लिङ्ग	जम्मा	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	अपाङ्गता नभएका व्यक्ति	अपाङ्ता नखुलेका	अपाङ्गताको विद्यमानता दर	अपाङ्गता भएकामध्ये लैङ्गिक हिस्सा प्रतिशत
पुरुष	११७८९	२९८	११४९१	०	२.५	४९.७
महिला	१४१०२	३०२	१३७९९	१	२.१	५०.३
जम्मा	२५८९१	६००	२५२९०	१	२.३	१००.०

तालिका ७.१.२: अपाङ्गतासम्बन्धी वडागत विवरण

वडाहरु	जम्मा जनसङ्ख्या	अपाङ्गता नभएका	जम्मा अपाङ्गता भएका व्यक्ति	अपाङ्गता विद्यमानतादर
साँफेबगर	२५८९१	२५२९०	६००	२.३
१	१०८८	१०५१	३७	३.४
२	१६६६	१६३१	३५	२.१
३	३१११	३०६१	५०	१.६
४	३५५३	३४३०	१२३	३.५
५	१३५७	१३१३	४४	३.२
६	७५३	७४८	५	०.७
७	१३६३	१३३८	२५	१.८
८	१४०९	१३८८	२१	१.५

वडाहरु	जम्मा जनसङ्ख्या	अपाङ्गता नभएका	जम्मा अपाङ्गता भएका व्यक्ति	अपाङ्गता विद्यमानतादर
९	१७२५	१६९१	३४	२.०
१०	२२६३	२२३२	३१	१.४
११	१६३९	१६०८	३१	१.९
१२	१३७९	१३३६	४३	३.१
१३	२३६७	२२७७	९०	३.८
१४	२२१८	२१८६	३१	१.४

राज्यले अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्याको लागि विशेष हक र सामाजिक सुरक्षाको नीति लिएको छ र तदनुरूप कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ। अपाङ्गतासम्बन्धी स्थानीय नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा एवम् कार्यान्वयन गर्नका लागि यसप्रकारको खण्डीकृत तथ्याङ्क अपरिहार्य मानिन्छ। नेपालमा अपाङ्गतासम्बन्धी तथ्याङ्कको सबैभन्दा ठुलो प्राथमिक स्रोत जनगणना नै हो।

वडागत रूपमा अपाङ्गता विद्यमानता दर तुलना गर्दा सर्वाधिक (३.८%) वडा नं. १३ मा देखिन्छ। वडा नं. ४ दोस्रोमा (३.५%) र तेस्रोमा (३.४%) वडा नं. १ रहेको छ। अपाङ्गता विद्यमानता दर सबैभन्दा न्यून (०.७%) वडा नं. ६ मा रहेको छ (तालिका ७.१.२, चित्र ७.१.१)।

चित्र ७.१.१: वडाअनुसार अपाङ्गता विद्यमानतादर

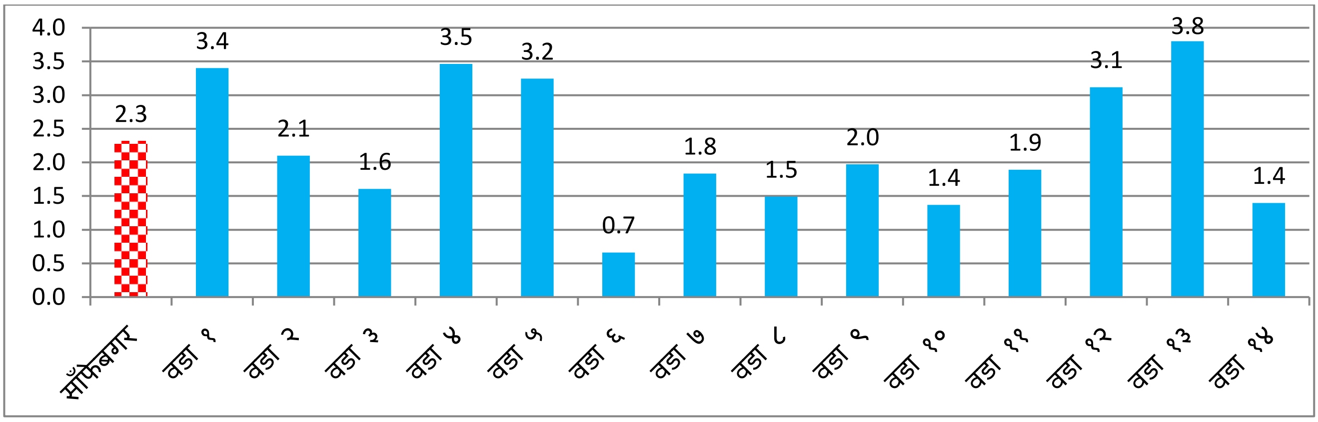

७.२ अपाङ्गताको प्रकारसम्बन्धी विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा अपाङ्गताको प्रकारलाई यसअघिका जनगणनामाझैं विभिन्न १२ ओटा वर्गमा विभाजन गरी त्यसैअनुरूप तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको थियो। अपाङ्गताको प्रकारमध्ये यस नगरपालिकामा सबैभन्दा धेरै (४४.३%) शारीरिक अपाङ्गता रहेको छ। दोस्रो र तेस्रोमा क्रमशः न्यून दृष्टियुक्त (१२.५%) र बहुअपाङ्गता (११.३%) रहेका छन्। अपाङ्गता भएको जनसङ्ख्यामध्ये सुस्तश्रवण ९.५ प्रतिशत र बहिरोपन हुनेको अनुपात ९.१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। खास प्रकारको अपाङ्गता विद्यमानतादर पुरुष र महिलामा भिन्न हुनु स्वाभाविकै हो। उदाहरणका लागि शारीरिक अपाङ्गताको दर पुरुषका हकमा ४८.३ प्रतिशत छ भने यो महिलामा ७.९ प्रतिशत विन्दुले कम अर्थात् ४०.४ प्रतिशत मात्र छ। न्यून दृष्टियुक्त अपाङ्गता पुरुषतर्फ ११.१ प्रतिशत छ भने महिलातर्फ १३.९ प्रतिशत रहेको छ। वर्तमान समयमा अटिजम्प्रभावित जनसङ्ख्या क्रमशः बढिरहेको देखिएको छ। (तालिका ७.२.१, चित्र ७.२.१)।

तालिका ७.२.१: अपाङ्गताको प्रकारअनुसारको जनसङ्ख्या वितरण

अपाङ्गताको अवस्था	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
शारीरिक अपाङ्गता	२६६	४४.३	१४४	४८.३	१२२	४०.४
न्यून दृष्टियुक्त	७५	१२.५	३३	११.१	४२	१३.९
पूर्ण दृष्टिविहीन	३२	५.३	१५	५.०	१७	५.६
बहिरोपन	२९	४.८	१७	५.७	१२	४.०
सुस्तश्रवण	५७	९.५	२२	७.४	३५	११.६
श्रवण दृष्टिविहीन	८	१.३	४	१.३	४	१.३
स्वर र बोलाइ	३५	५.८	१९	६.४	१६	५.३
मानसिक वा मनोसामाजिक	२३	३.८	१३	४.४	१०	३.३
बौद्धिक अपाङ्गता	७	१.२	४	१.३	३	१.०
अनुवंशीय रक्तश्राव (हेमोफेलिया)	०	०.०	०	०.०	०	०.०
अटिजम्	०	०.०	०	०.०	०	०.०
बहुअपाङ्गता	६८	११.३	२७	९.१	४१	१३.६
जम्मा	६००	१००	२९८	१००	३०२	१००

चित्र ७.२.१: अपाङ्गताको प्रकारअनुसारको जनसङ्ख्या (% मा)

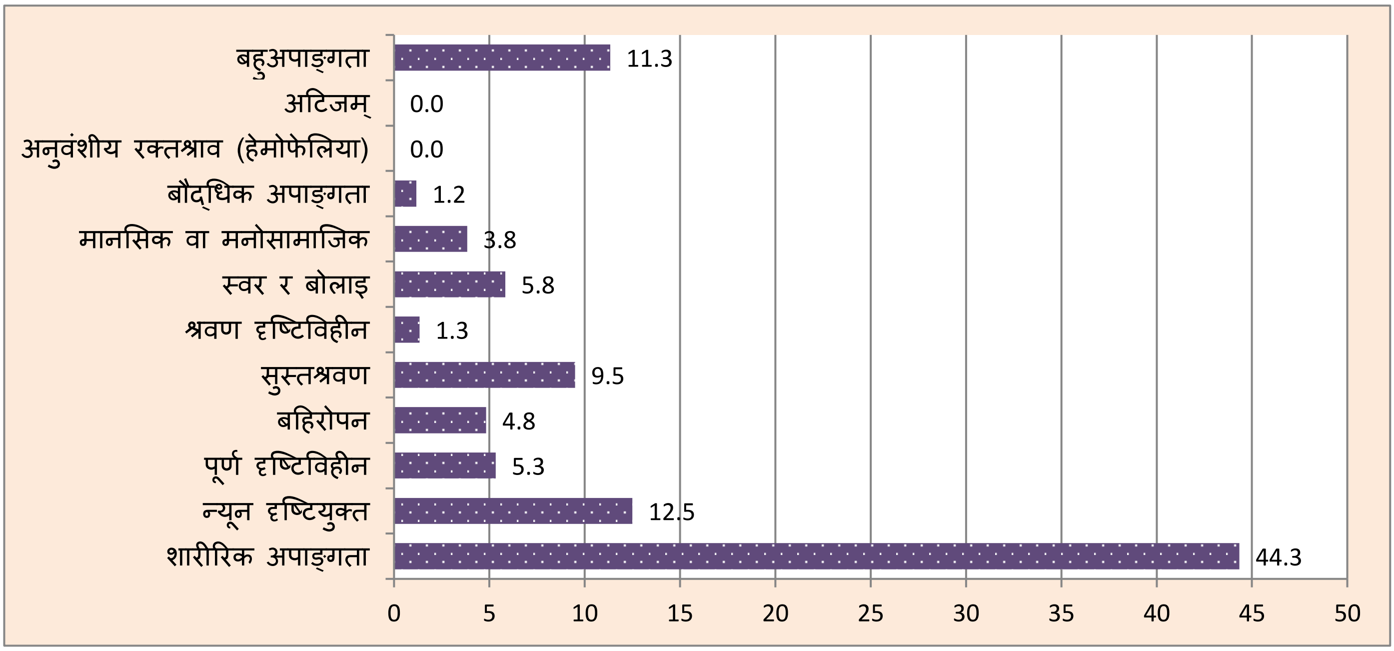

७.३ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता दर

अपाङ्गताले कुनै पनि मानिसको दैनिकीलाई असर पार्दछ। अपाङ्गताको प्रकारअनुसार यस्ता असरको गहनता फरक फरक हुने गर्दछ। कुनै व्यक्तिमा अपाङ्गता छ भने उसको कार्यक्षमतामा अपाङ्गताको कारण सीमितता पैदा हुन्छ फलस्वरूप सामान्य मानिसको जस्तो प्रभावकारी कार्यसम्पादन नहुने वा गर्न नसक्ने स्थिति पैदा हुन्छ। हाम्रो जस्तो विकासका पूर्वाधार कमजोर, अपर्याप्त र अपाङ्गमैत्री विरलै हुने देशमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको साक्षरता पनि स्वाभाविक रूपमा प्रभावित हुन्छ।

तालिका ७.३.१: अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता

वडाहरु	अपाङ्गता भएका व्यक्ति (५ बर्ष र भन्दा बढी उमेर)				साक्षरता दर
	जम्मा	साक्षर	निरक्षर	उल्लेख नभएको	
१	३६	१७	१९	०	४७.२
२	३४	१७	१७	०	५०.०
३	४९	२३	२६	०	४६.९
४	११५	७७	३८	०	६७.०
५	४०	२१	१९	०	५२.५
६	५	२	३	०	४०.०
७	२५	१४	११	०	५६.०
८	२१	१३	८	०	६१.९
९	३१	१८	१३	०	५८.१
१०	३१	१९	१२	०	६१.३
११	३०	१३	१७	०	४३.३
१२	४१	२५	१६	०	६१.०
१३	८४	४१	४३	०	४८.८
१४	३१	१७	१४	०	५४.८
साँफेबगर	५७३	३१७	२५६	०	५५.३

साँफेबगर नगरपालिकामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको समग्र साक्षरता दर ५५.३ प्रतिशत रहेको छ। वडास्तरमा हेर्दा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको उच्चतम (६७%) साक्षरता दर वडा नं. ४ मा रहेको छ भने न्यूनतम (४०%) साक्षरता दर वडा नं. ८ मा रहेको छ।

चित्र ७.३.१: अपाङ्गता भएका व्यक्तिको साक्षरता दर

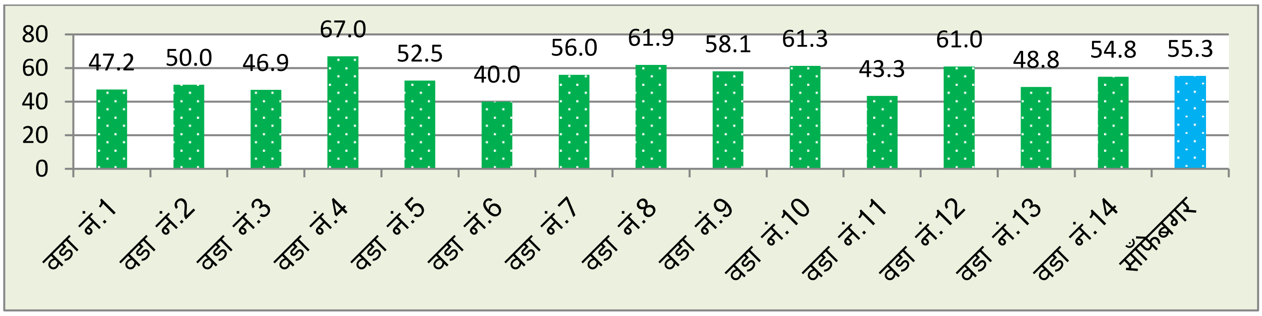

७.४ अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक काममा संलग्नताको अवस्था (१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका)

अघिल्लो खण्डमा उल्लेख गरिसकिएको छ कि अपाङ्गताका कारण कुनै व्यक्तिको कार्यक्षमतामा असर पर्न सक्छ। अपाङ्गतामैत्री वातावरण भएन भने उनीहरू विकासका अवसर, सहभागिता र लाभहरूबाट वञ्चित हुने वा सीमित मात्रामा मात्र लाभान्वित हुने सम्भावना रहन्छ। दिगो विकास लक्ष्यले कोही पनि पछाडि नछुटून् भन्ने जुन नारा अगाडि सारेको छ त्यो अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि समेत लागु हुन्छ।

साँफेबगर नगरपालिकामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको घरायसी क्षेत्रको आर्थिक काममा संलग्नता ३०.८ प्रतिशत रहेको छ भने गैरघरायसी क्षेत्रमा उनीहरूको संलग्नतादर ३.९ प्रतिशत रहेको छ। दुवै क्षेत्रमा उनीहरूको समग्र संलग्नतादर

६५.४ प्रतिशत रहेको छ। वडास्तरमा हेर्दा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको आर्थिक काममा समग्र संलग्नतादर सर्वाधिक (८७.२%) वडा नं. १२ मा देखिन्छ भने सबैभन्दा कम (२०%) वडा नं. ६ मा रहेको छ (तालिका ७.४.१)।

तालिका ७.४.१: वडाअनुसार अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आर्थिक काममा संलग्नताको अवस्था

वडाहरु	अपाङ्गता भएका ब्यक्ति (१० वर्ष वा सोभन्दा माथिका) जम्मा	रोजगारीको क्षेत्र			रोजगारीको क्षेत्र(%)		
		गैर घरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र	काम नगरेका	गैर घरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र	काम नगरेका
१	३६	५	१९	१२	१३.९	५२.८	३३.३
२	३२	५	६	२१	१५.६	१८.८	६५.६
३	४९	१३	१२	२४	२६.५	२४.५	४९.०
४	११२	३६	४७	२९	३२.१	४२.०	२५.९
५	३९	११	१६	१२	२८.२	४१.०	३०.८
६	५	०	१	४	०.०	२०.०	८०.०
७	२५	४	१२	९	१६.०	४८.०	३६.०
८	२१	०	१२	९	०.०	५७.१	४२.९
९	२५	५	१६	४	२०.०	६४.०	१६.०
१०	२७	३	१६	८	११.१	५९.३	२९.६
११	२७	५	१३	९	१८.५	४८.२	३३.३
१२	३९	८	२६	५	२०.५	६६.७	१२.८
१३	७८	७	४४	२७	९.०	५६.४	३४.६
१४	२६	१	८	१७	३.९	३०.८	६५.४
साँफेबगर	५४१	१०३	२४८	१९०	३.९	३०.८	६५.४

खण्ड ८: जनसङ्ख्याको शैक्षिक स्थिति

८.१ जनसङ्ख्याको शैक्षिक स्थिति

नेपालमा जनगणनाबाट प्राप्त स्थानीय तहका वडा तह सम्मका शैक्षिक तथ्याङ्क उपलब्ध हुन्छन्। स्थानीय तहका लागि जनगणनाबाट प्राप्त हुने जनसङ्ख्याको शैक्षिक तथ्याङ्क नीति निर्माण र शैक्षिक योजना तर्जुमा गर्न अत्यन्तै महत्वपूर्ण हुन्छ। यसले हरेक गाउँपालिका, नगरपालिकामा शिक्षा पहुँच, साक्षरता दर, उमेर अनुसारको विद्यालय सहभागिता, र लिङ्गीय समानताको स्पष्ट चित्र दिन्छ। यस्ता तथ्याङ्कहरूले स्थानीय सरकारलाई विद्यालय पूर्वाधार, शिक्षक दरबन्दी, छात्रवृत्ति तथा समावेशी शिक्षानीति जस्ता क्षेत्रमा लक्षित योजना निर्माण गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ। विशेष गरी पछाडि परेका वर्ग तथा भौगोलिक क्षेत्रहरू पहिचान गर्न र सशक्त हस्तक्षेप कार्यक्रम निर्माण गर्न यी तथ्याङ्कहरु निर्णायक आधारका रूपमा प्रयोग हुन्छन्। यस खण्डमा जनगणनाबाट प्राप्त साँफेबगर नगरपालिकाको तहका वडा तह सम्मका शैक्षिक तथ्याङ्कहरु प्रस्तुत गरिएका छन्।

८.१.१ साक्षरता दर (५ वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेरका)

साक्षर जनसङ्ख्या कुनै पनि देश, सरकार र समाजको लागि महत्वपूर्ण जनशक्ति मानिन्छ। उच्चतम साक्षरता दर त्यस्तो सूचक हो जसले कुनै पनि देशको शैक्षिक विकासको अवस्थालाई प्रतिविम्बित गर्दछ। साक्षर जनसङ्ख्याले विकास प्रयास र विकासका विभिन्न आयामलाई सहजीकरण र निर्देशित गर्ने हुनाले नीतिनिर्माता, योजनाविद् र निर्णयकर्ताका लागि यसले अत्यन्त महत्वपूर्ण तथ्याङ्क उपलब्ध गराउँदछ। साक्षरता दरलाई पनि पुरुष, महिला, हिमाल, पहाड, तराई, ग्रामीण-शहरी, सम्पन्नताको पञ्चम वर्गीकरण र वडा तहमा वर्गीकरण गरेर विश्लेषण गर्दा तथ्याङ्कमा फरक फरक अवस्था र प्रवृत्ति देखिने भएकोले यहाँ त्यसैअनुसार सङ्क्षेपमा चर्चा गरिएको छ।

जनगणनामा अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासको अनुशरण गर्दै ५ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यालाई साक्षरतासम्बन्धी प्रश्न सोधिएको थियो। यस उमेर समूहका प्रत्येक व्यक्तिले यदि पढ्न र लेख्न दुवै जानेको भए साक्षर भएको मानी साक्षर जनसङ्ख्याभित्र समावेश गरिएको छ। विगतको तुलनामा साक्षर जनसङ्ख्या बढ्नु स्वाभाविक हो तर एक जनगणनादेखि अर्को जनगणनासम्म साक्षरता दर कति प्रतिशतले बढ्यो भन्ने प्रश्नले राज्यको शैक्षिक नीति र लगानीको मूल्याङ्कन गर्न सहज हुनेछ। यस नगरपालिकामा वि.सं. २०६८ को साक्षरता दर ६५.३ प्रतिशत रहेको थियो जसमा पुरुष साक्षरता दर ८१.५ प्रतिशत रहेको थियो भने महिलातर्फ यो मान ५१.६ प्रतिशत मात्र थियो। एक दशकपछि अर्थात् वि.सं. २०७८ मा यस नगरपालिकामा समग्र (पुरुष र महिला) साक्षरता दर ७४.४ प्रतिशत पुगेको छ जुन अघिल्लोको तुलनामा ९.१ प्रतिशत विन्दुले बढी हो। यस अवधिमा पुरुष साक्षरता दरमा ५.८ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि भई ८७.३ प्रतिशत पुगेको छ भने महिला साक्षरता दरमा पुरुषको तुलनामा उल्लेखनीय रूपले वृद्धि भई एक दशक अवधिमा १२.४ प्रतिशत विन्दुले माथि अर्थात् ६४.० प्रतिशत पुगेको छ (चित्र ८.१.१.१)।

चित्र ८.१.१.१: नगरपालिकाको २०६८ र २०७८ को साक्षरता दर (% मा)

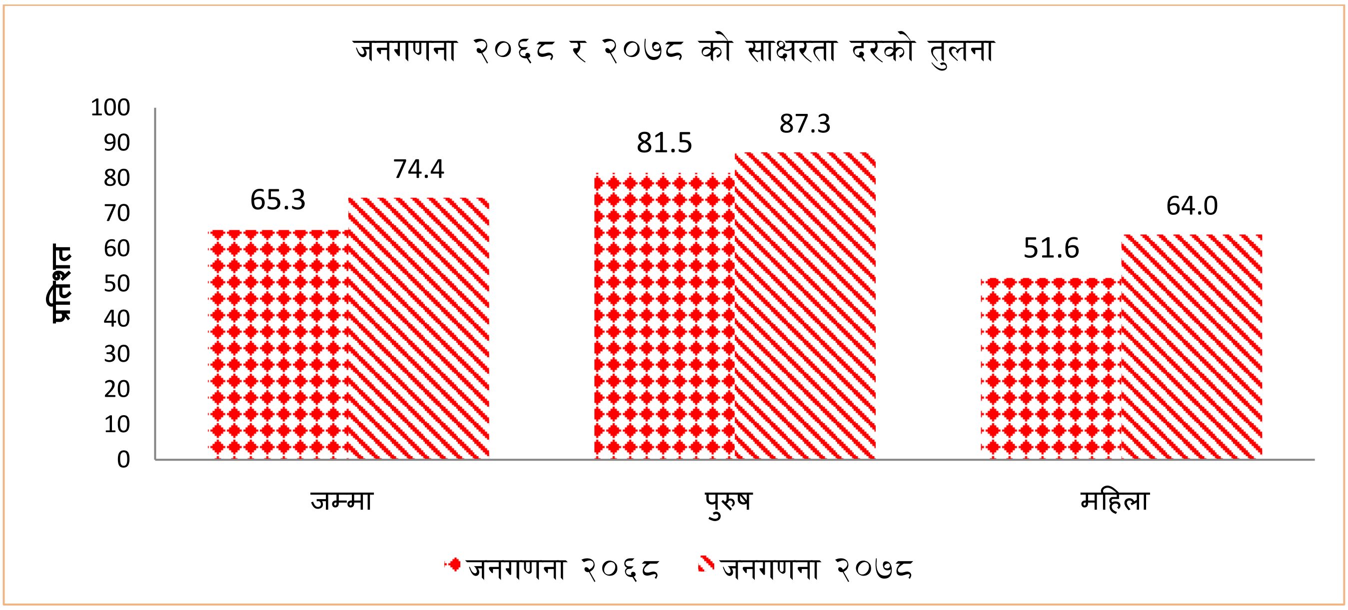

८.१.२ वडा अनुसार साक्षरता दर

वडा अनुसारको साक्षरता सम्बन्धी तथ्याङ्क वडास्तरका जनप्रतिनिधि सहित सबै सरोकारवालाको लागि विशेष रुचिको विषय रहँदै आएको छ। यस नगरपालिकाका १४ ओटा वडामध्ये सबैभन्दा उच्च साक्षरता दर भएका पाँचओटा वडाहरू क्रमशः ४(९३.९२%), ६(८२.४५%), ८(७९.०१%), ५(७७.९४%) र १(७७.०६%) रहेका छन्। त्यसैगरी साक्षरता दर न्यून रहेका दुई ओटा वडाहरू क्रमशः १४(६७.०६%), र १२(६७.९९%) रहेका छन्। समग्र नगरपालिकाको औसत साक्षरता दर (७४.४३%) भन्दा कम साक्षरता दर भएका ८ ओटा वडाहरू (१४,१२,९, १३, २, ११, ७ र ३) रहेका छन्। बाँकी ६ वडाहरूको साक्षरता दर नगरपालिकाको औसत साक्षरता दरभन्दा उच्च रहेको देखिन्छ। चित्रमा रातो खण्डित रेखाले यस अवस्थालाई प्रतिविम्बित गरिएको छ। वडास्तरमा साक्षरता दरमा उल्लेखनीय भिन्नताका पछाडि विभिन्न कारणहरू विद्यमान रहेका हुनसक्दछन्। घरपरिवारको आर्थिक अवस्था, बुढ्यौली उमेरको ठुलो जनसाङ्ख्यिक हिस्सा, सामाजिक विश्वास, पेशा, व्यवसाय, विद्यालयको उपलब्धता, बसाइँसराइ, राज्य र स्थानीय तहको लगानी आदिले यसमा भूमिका खेलेको हुनसक्दछ। यसमा अन्तरनिहीत पृष्ठभूमि र कारण थप अध्ययन र अनुसन्धानको लागि राम्रो विषय हुनसक्दछ (तालिका ८.१.२.१, चित्र ८.१.२.१)।

तालिका ८.१.२.१: नगरपालिकाका वडाअनुसार साक्षरता दर

विवरण	५ वर्ष माथिको जनसङ्ख्या	पढ्न लेख्न दुवै जानेको	पढ्न मात्र जानेको	पढ्न लेख्न नजानेको	नखुलेको	साक्षरता दर
साँफेबगर	२३४५७	१७४५८	१९७	५७९०	१२	७४.४३
पुरुष	१०४७८	९१५०	४०	१२८५	३	८७.३३
महिला	१२९७९	८३०८	१५७	४५०५	९	६४.०१
वडा नं. १						
जम्मा	९९४	७६६	४	२२४	०	७७.०६
पुरुष	४४८	४०८	१	३९	०	९१.०७
महिला	५४६	३५८	३	१८५	०	६५.५७
वडा नं. २						
जम्मा	१५२५	१०८१	५	४३९	०	७०.८९
पुरुष	६४२	५४३	१	९८	०	८४.५८

विवरण	५ वर्ष माथिको जनसङ्ख्या	पढ्न लेख्न दुवै जानेको	पढ्न मात्र जानेको	पढ्न लेख्न नजानेको	नखुलेको	साक्षरता दर
महिला	८८३	५३८	४	३४१	०	६०.९३
वडा नं. ३						
जम्मा	२८७७	२१२५	२	७४७	३	७३.८६
पुरुष	१३७९	१२२५	०	१५४	०	८८.८३
महिला	१४९८	९००	२	५९३	३	६०.०८
वडा नं. ४						
जम्मा	३२५९	२७३५	४९	४७५	०	८३.९२
पुरुष	१६०२	१५११	६	८५	०	९४.३२
महिला	१६५७	१२२४	४३	३९०	०	७३.८७
वडा नं. ५						
जम्मा	१२४२	९६८	४	२७०	०	७७.९४
पुरुष	५२१	४८६	०	३५	०	९३.२८
महिला	७२१	४८२	४	२३५	०	६६.८५
वडा नं. ६						
जम्मा	६९५	५७३	३	११९	०	८२.४५
पुरुष	२८७	२७८	०	९	०	९६.८६
महिला	४०८	२९५	३	११०	०	७२.३०
वडा नं. ७						
जम्मा	१२५८	९२०	६	३३२	०	७३.१३
पुरुष	५६८	५०५	१	६२	०	८८.९१
महिला	६९०	४१५	५	२७०	०	६०.१४
वडा नं. ८						
जम्मा	१३१०	१०३५	१	२७४	०	७९.०१
पुरुष	५६३	५३१	०	३२	०	९४.३२
महिला	७४७	५०४	१	२४२	०	६७.४७
वडा नं. ९						
जम्मा	१५४६	१०५५	२	४८९	०	६८.२४
पुरुष	६४०	५१६	०	१२४	०	८०.६३
महिला	९०६	५३९	२	३६५	०	५९.४९
वडा नं. १०						
जम्मा	२०३०	१५३४	५	४९०	१	७५.५७
पुरुष	८६२	७५५	४	१०३	०	८७.५९
महिला	११६८	७७९	१	३८७	१	६६.७०
वडा नं. ११						
जम्मा	१४२६	१०३२	१	३९२	१	७२.३७
पुरुष	६२६	५२५	१	९९	१	८३.८७
महिला	८००	५०७	०	२९३	०	६३.३८
वडा नं. १२						
जम्मा	१२०६	८२०	११४	२७२	०	६७.९९
पुरुष	५८६	४६४	२६	९६	०	७९.१८
महिला	६२०	३५६	८८	१७६	०	५७.४२
वडा नं. १३						
जम्मा	२१४३	१५०९	०	६३४	०	७०.४२
पुरुष	९०६	७५५	०	१५१	०	८३.३३
महिला	१२३७	७५४	०	४८३	०	६०.९५

विवरण	५ वर्ष माथिको जनसङ्ख्या	पढ्न लेख्न दुवै जानेको	पढ्न मात्र जानेको	पढ्न लेख्न नजानेको	नखुलेको	साक्षरता दर
वडा नं. १४						
जम्मा	१९४६	१३०५	१	६३३	७	६७.०६
पुरुष	८४८	६४८	०	१९८	२	७६.४२
महिला	१०९८	६५७	१	४३५	५	५९.८४

चित्र ८.१.२.१: वडा अनुसार साक्षरता दर (% मा)

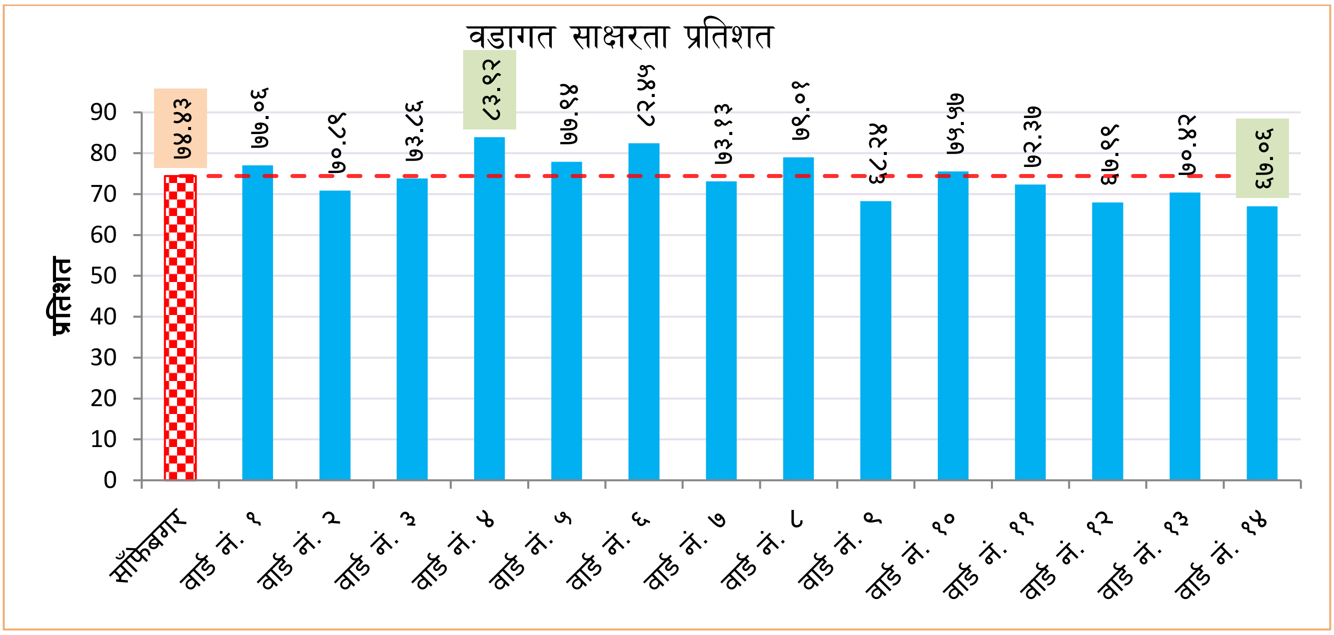

नक्सा: वडा अनुसारको साक्षरता दर

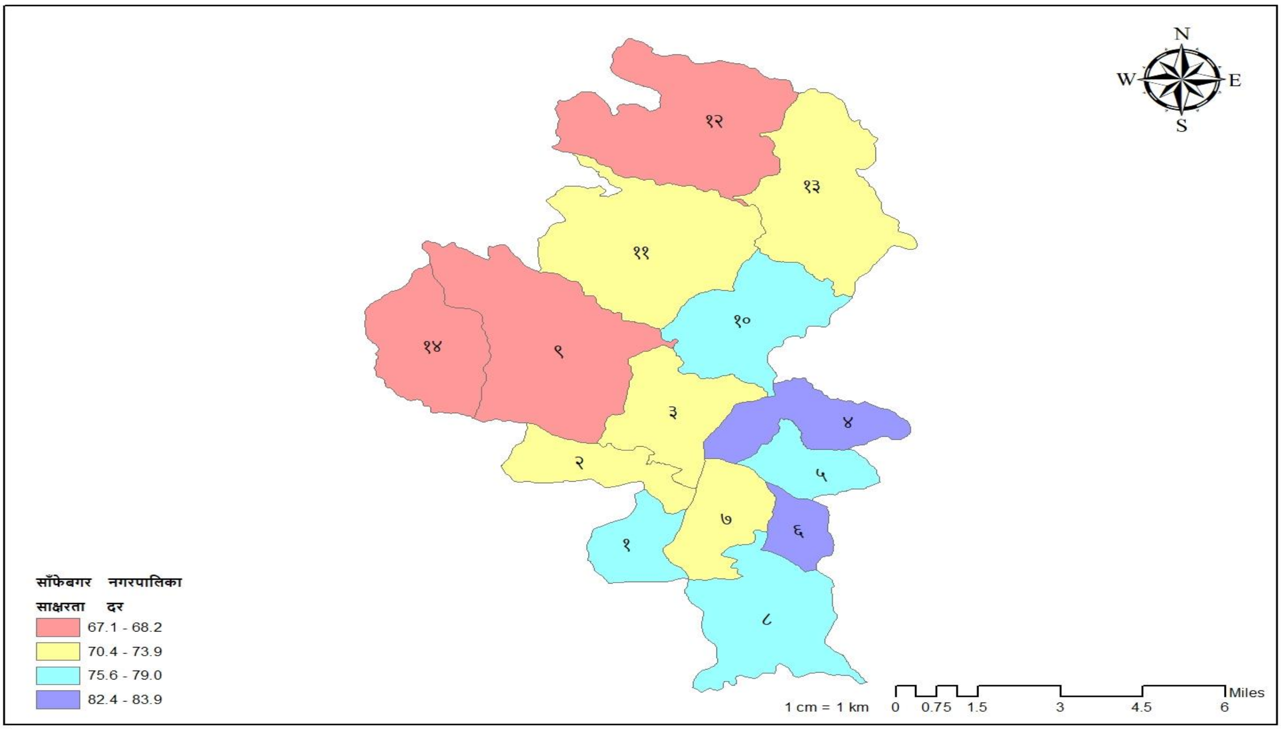

८.१.३ साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तीर्ण गरेको तहसम्बन्धी विवरण

साक्षर जनसङ्ख्यालाई उनीहरूले उत्तीर्ण गरेको शैक्षिक तहअनुसार विश्लेषण गर्न जरुरी हुन्छ। नेपाल सरकारले प्राथमिक शिक्षा अनिवार्य गरेको छ भने माध्यमिक तहसम्मको शिक्षालाई निःशुल्क घोषणा गरेको छ। सबै व्यक्तिलाई विभिन्न परिस्थिति र व्यक्तिगत कारणले उच्च शिक्षा प्राप्त गर्ने अवसर नमिल्न सक्छ। देशका लागि सबै प्रकारको शैक्षिक जनशक्ति आवश्यक पर्दछ। तथापि, राज्यका लागि उच्च शिक्षित जनसङ्ख्या नै बढी ग्राह्य र महत्वपूर्ण हुनसक्दछ। जनगणनामा साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तीर्ण गरेको तहलाई पूर्वप्राथमिकदेखि स्नातकोत्तर वा सोसरहसम्म समूहीकृत गरिएको छ। कुल साक्षर जनसङ्ख्या १७,६७१ मध्ये सर्वाधिक ३०.०३ प्रतिशतले प्राथमिक तह (कक्षा १ देखि ५ सम्म) पूरा गरेको देखिन्छ भने १९.९१ प्रतिशत जनसङ्ख्याले निम्नमाध्यमिक तह (कक्षा ६ देखि ८ सम्म) उत्तीर्ण गरेको देखिन्छ। तेस्रो ठुलो (१६.६०%) समूहले माध्यमिक तह पूरा गरेको देखिन्छ। एस.एल.सी. (हाल एस.ई.ई.) र दश जोड दुई उत्तीर्ण हुनुलाई अझै पनि निकै महत्वका साथ हेर्ने गरिएको देखिन्छ। कुल ७.२७ प्रतिशतले एस.एल.सी. वा सोसरह उत्तीर्ण गरेका छन् भने १२.७८ प्रतिशत जनसङ्ख्याले प्रमाणपत्र तह उत्तीर्ण गरेका छन्। स्नातक उत्तीर्ण गर्नेको अनुपात ३.४४ प्रतिशत मात्र रहेको छ भने स्नातकोत्तर वा सोसरह उत्तीर्ण गर्ने संख्या १.३४ प्रतिशत मात्र रहेको छ। प्रत्येक तह उत्तीर्ण गर्ने पुरुष र महिलाको अनुपातमा कतै सामान्य भिन्नता छ भने कतै उल्लेखनीय भिन्नता रहेको देखिन्छ। उदाहरणका लागि स्नातकोत्तर गर्ने पुरुषको अनुपात २.१३ प्रतिशत छ भने यो तह पूरा गर्ने महिलाको अनुपात केवल ०.४७ प्रतिशत रहेको छ। (तालिका ८.१.३.१, चित्र ८.१.३.१)।

तालिका ८.१.३.१: साक्षर जनसङ्ख्याले उत्तीर्ण गरेको तह

उत्तीर्ण गरेको तह	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
पूर्व प्राथमिक तह	७८६	४.४५	३८८	४.२१	३९८	४.७०
प्राथमिक तह (१-५)	५३०७	३०.०३	२७६२	२९.९९	२५४५	३०.०८
निम्न माध्यमिक तह (६-८)	३५१९	१९.९१	१७९१	१९.४५	१७२८	२०.४२
माध्यमिक तह (९-१०)	२९३३	१६.६०	१५१७	१६.४७	१४१६	१६.७४
एस.एल.सी. वा सोसरह	१२८५	७.२७	६८२	७.४०	६०३	७.१३
प्रमाणपत्र वा सोसरह	२२५९	१२.७८	१२४३	१३.५०	१०१६	१२.०१
स्नातक वा सोसरह	६०८	३.४४	४२४	४.६०	१८४	२.१७
स्नातकोत्तर वा सोसरह	२३६	१.३४	१९६	२.१३	४०	०.४७
अन्य	५	०.०३	३	०.०३	२	०.०२
तह नभएको/तह नखुलेको	६३३	३.५८	१७७	१.९२	४५६	५.३९
उल्लेख नभएको	१००	०.५६५९	२७	०.२९	७३	०.८६
जम्मा	१७६७१	१००.००	९२१०	१००.००	८४६१	१००.००

चित्र ८.१.३.१: साँफेबगर नगरपालिकाका साक्षर जनसंख्या, पुरूष तथा महिलाले उत्तीर्ण गरेको तह (% मा)

८.१.४ पाँच वर्षदेखि २५ वर्षसम्मका हाल स्कुल गइरहेका वा विगतमा स्कुल गएको जनसङ्ख्याको विवरण

नीतिनिर्माता र योजनाविद्का लागि ५-२५ वर्ष उमेरका व्यक्तिमध्ये कति जना हाल विद्यालय गइरहेका छन् र कति जनसङ्ख्या विगतमा विद्यालय जाने गरेको भए पनि हाल विद्यालय जान छोडिसकेका छन् भन्ने तथ्याङ्क महत्वपूर्ण रहिआएको छ। त्यसैगरी कहिल्यै पनि विद्यालय नगएको त्यस उमेरको जनसङ्ख्यालाई पनि राज्यको शैक्षिक नीतिको समयसापेक्ष मूल्याङ्कनका लागि आधार तथ्याङ्कका रूपमा लिइन्छ। राज्यले प्राथमिक तहसम्मको शिक्षालाई अनिवार्य गर्ने नीति लिएको भए तापनि कैयन् विद्यार्थीले प्राथमिक तह नै पूरा नगरी विद्यालय छोड्ने प्रवृत्ति अझै पनि देखिएको छ भने निशुल्क गर्ने नीति लिइएको माध्यमिक तहमा पनि लाखौं बालबालिका अध्ययनविमुख भएको अवस्था तथ्याङ्कबाट देखिन आएको छ।

यस नगरपालिकाको पाँच वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल ९,६६१ (१००%) जनसङ्ख्यामध्ये ८१.२३ प्रतिशत हाल (गणनाको समयमा) विद्यालय गइरहेको देखिन्छ भने १६.३ प्रतिशत विगतमा विद्यालय जाने गरेको तर गणनाको समयमा विद्यालय नजाने गरेको देखिन्छ। त्यसैगरी कहिल्यै पनि विद्यालय वा कलेज नगएको जनसङ्ख्याको अनुपात २.५४ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ८.१.४.१)।

तालिका ८.१.४.१: पाँच वर्षदेखि २५ वर्षसम्मका हाल स्कुल गइरहेका वा विगतमा स्कुल गएको जनसङ्ख्याको विवरण

क्षेत्र/लिङ्ग	जम्मा	हाल स्कूल गइरहेका	विगतमा स्कूल गएका	कहिल्यै स्कुल नगएका	नखुलेको
साँफेबगर	९६६१	८१.२३	१६.१३	२.५४	०.१०
पुरुष	४५३९	८४.४२	१३.७७	१.७६	०.०४
महिला	५१२२	७८.४१	१८.२२	३.२२	०.१६
वडा नं. १					
जम्मा	३३६	८३.६३	१४.८८	१.४९	०.००
पुरुष	१६२	८८.८९	१०.४९	०.६२	०.००
महिला	१७४	७८.७४	१८.९७	२.३०	०.००
वडा नं. २					
जम्मा	६१३	८८.२५	८.९७	२.७७	०.००
पुरुष	२८२	८९.३६	७.८०	२.८४	०.००
महिला	३३१	८७.३१	९.९७	२.७२	०.००
वडा नं. ३					
जम्मा	९६९	७९.१५	१८.१६	२.४८	०.२१
पुरुष	५०६	८०.२४	१७.९८	१.७८	०.००
महिला	४६३	७७.९७	१८.३६	३.२४	०.४३
वडा नं. ४					
जम्मा	१११६	८४.६८	१४.४३	०.९०	०.००
पुरुष	५७९	८४.९७	१३.८२	१.२१	०.००
महिला	५३७	८४.३६	१५.०८	०.५६	०.००
वडा नं. ५					
जम्मा	४७७	८२.३९	१६.१४	१.४७	०.००
पुरुष	२२१	८७.७८	११.३१	०.९०	०.००
महिला	२५६	७७.७३	२०.३१	१.९५	०.००
वडा नं. ६					
जम्मा	१९९	७९.४०	२०.१०	०.५०	०.००
पुरुष	९७	८३.५१	१६.४९	०.००	०.००
महिला	१०२	७५.४९	२३.५३	०.९८	०.००
वडा नं. ७					
जम्मा	४९३	८०.३२	१७.८५	१.८३	०.००
पुरुष	२४४	८२.७९	१६.८०	०.४१	०.००
महिला	२४९	७७.९१	१८.८८	३.२१	०.००
वडा नं. ८					
जम्मा	४५७	८५.३४	१४.००	०.६६	०.००
पुरुष	१९८	८८.३८	११.११	०.५१	०.००
महिला	२५९	८३.०१	१६.२२	०.७७	०.००
वडा नं. ९					
जम्मा	७६९	८२.९६	१३.२६	३.७७	०.००

क्षेत्र/लिङ्ग	जम्मा	हाल स्कूल गइरहेका	विगतमा स्कूल गएका	कहिल्यै स्कुल नगएका	नखुलेको
पुरुष	३५४	८७.८५	९.०४	३.११	०.००
महिला	४१५	७८.८०	१६.८७	४.३४	०.००
वडा नं. १०					
जम्मा	८३९	८१.४१	१७.०४	१.३१	०.२४
पुरुष	३६७	८४.४७	१४.१७	१.०९	०.२७
महिला	४७२	७९.०३	१९.२८	१.४८	०.२१
वडा नं. ११					
जम्मा	७९२	७९.१७	१६.७९	४.०४	०.००
पुरुष	३६०	८३.३३	१३.०६	३.६१	०.००
महिला	४३२	७५.६९	१९.९१	४.४०	०.००
वडा नं. १२					
जम्मा	५८६	७६.४५	२०.८२	२.७३	०.००
पुरुष	२८८	७९.८६	१८.०६	२.०८	०.००
महिला	२९८	७३.१५	२३.४९	३.३६	०.००
वडा नं. १३					
जम्मा	९८५	८१.२२	१६.३५	२.४४	०.००
पुरुष	४२१	८३.६१	१५.२०	१.१९	०.००
महिला	५६४	७९.४३	१७.२०	३.३७	०.००
वडा नं. १४					
जम्मा	१०३०	७५.८३	१८.०६	५.५३	०.५८
पुरुष	४६०	८३.२६	१३.९१	२.६१	०.२२
महिला	५७०	६९.८२	२१.४०	७.८९	०.८८

८.१.५ अध्ययन गरेको विषयक्षेत्र

साक्षर जनसङ्ख्याले कुन कुन विषयमा उच्च शिक्षा अध्ययन गरिरहेको छ भन्ने सवाल अत्यन्त महत्वपूर्ण छ। सन्तुलित विकासको लागि राज्यलाई विविध विषयको जनशक्ति आवश्यक पर्दछ। देशको युवा शक्ति के कस्तो विषयको अध्ययनमा आकर्षित छ भन्ने चित्र उनीहरूले अध्ययन गरेको विषयबाट ज्ञात हुन्छ। उच्च शिक्षा प्राप्त गर्ने जनशक्तिले के कस्ता प्राविधिक विषय र गैरप्राविधिक विषय अध्ययन गरिरहेको वा गरेको छ र राज्यको विकास अभियानमा भावी दिनमा माग हुने विषयविशिष्ट जनशक्तिको आपूर्ति कस्तो हुनेछ भनेर यस तथ्याङ्कबाट स्पष्ट हुन सकिन्छ।

कुनै पनि स्थानीय तहमा अक्सर बसोबास भएका व्यक्ति (विद्यार्थी) हरूले अध्ययन गरेको विषयले त्यस स्थानीय तहको शैक्षिक अवस्था, प्राथमिकता र जनशक्ति आपूर्तिको सम्भावनालाई इङ्गित गर्दछ। साँफेबगर नगरपालिकामा १० जोड दुई वा सोभन्दा माथि अध्ययन गरेका व्यक्तिको तथ्याङ्क हेर्दा समग्र (पुरुष तथा महिला) मा ४९.५ प्रतिशत जनसङ्ख्याले शिक्षा संकाय अध्ययन गरेको देखिन्छ। दोस्रोमा व्यवस्थापन (२१.५%) र तेस्रोमा मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र (८.४%) रहेको छ। विज्ञान तथा प्रविधितर्फ ३.६ प्रतिशत शिक्षित जनसङ्ख्या छ भने स्वास्थ्य शिक्षा/चिकित्साशास्त्रमा ५.८ प्रतिशतले उच्च शिक्षा अध्ययन गरेको देखिन्छ। इन्जिनियरिङ अध्ययन गरेको जनसङ्ख्या २.६ प्रतिशत छ। यस्तै

कृषि २.७ प्रतिशत र इन्जिनियरिङ्ग २.६ प्रतिशत छन् भने वन, पशुविज्ञान, सूचना प्रविधिजस्ता प्राविधिक विषय अध्ययन गर्नेहरू निकै कम देखिएका छन् (तालिका ८.१.५.१, चित्र ८.१.५.१)।

उच्च शिक्षामा विषयक्षेत्र चयनको प्रवृत्ति पुरुष महिलामा भिन्न रहेको अवस्था तथ्याङ्कबाट देखिन्छ। समग्रमा शिक्षाशास्त्र अध्ययन गरेको जनसङ्ख्या उच्च (४९.५%) भए तापनि ४२.७८ प्रतिशत पुरुषको अध्ययन क्षेत्र शिक्षाशास्त्र छ भने ५९.६० प्रतिशत महिलाले शिक्षाशास्त्र अध्ययन गरेको देखिन्छ। शिक्षाशास्त्रपछि महिलाको दोस्रो रुचिको विषय व्यवस्थापन रहेको छ जहाँ महिलाको हिस्सा १५.६५ प्रतिशत छ। शिक्षा विषय अध्ययन गर्ने पुरुषको अंश २५.४४ प्रतिशतका साथ दोस्रो क्रममा रहेको छ। विज्ञान तथा प्रविधि अध्ययन गरेका पुरुषको हिस्सा ४.९९ प्रतिशत छ जब कि १.४५ प्रतिशत महिलाले मात्र विज्ञान तथा प्रविधि अध्ययन गरेका छन्।

कतिपय विषयको अध्ययनमा लैङ्गिकताको पनि प्रभाव हुन्छ भन्ने मान्यता स्वास्थ्य/चिकित्साशास्त्र, इन्जिनियरिङ, कम्प्युटर तथा सूचना प्रविधि अध्ययन गरेको जनसङ्ख्याको तुलनात्मक अध्ययनबाट देखिन्छ। उदाहरणका लागि स्वास्थ्य शिक्षा अध्ययन गर्ने महिला ७.५८ प्रतिशत छन् भने पुरुष ५.८३ प्रतिशत मात्र। इन्जिनियरिङ अध्ययन गरेका पुरुष ४.२४ प्रतिशत छन् भने महिला ०.२४ प्रतिशत मात्र रहेका छन्। (तालिका ८.१.५.१ र चित्र ८.१.५.१)।

व्यवस्थापन, शिक्षा र मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्काय अध्ययन गरेकाहरूको योग ७९.४ प्रतिशत छ भने बाँकी अन्य क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषय अध्ययन गरेकाहरूको योग २०.६ प्रतिशत छ।

तालिका ८.१.५.१ : अध्ययन गरेको क्षेत्रअनुसारको विवरण

अध्ययन गरेको क्षेत्र	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत	संख्या	प्रतिशत
शिक्षा	१५३६	४९.५	७९७	४२.७८	७३९	५९.६०
व्यवस्थापन	६६८	२१.५३	४७४	२५.४४	१९४	१५.६५
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र	२५९	८.३५	१६८	९.०२	९१	७.३४
स्वास्थ्य शिक्षा तथा चिकित्साशास्त्र	१८१	५.८३	८७	४.६७	९४	७.५८
विज्ञान तथा प्रविधि	१११	३.५८	९३	४.९९	१८	१.४५
उल्लेख नभएका	१०३	३.३२	५४	२.९०	४९	३.९५
कृषि	८५	२.७४	५६	३.०१	२९	२.३४
इन्जिनियरिङ्ग	८२	२.६४	७९	४.२४	३	०.२४
अन्य	३९	१.२६	२५	१.३४	१४	१.१३
कम्प्युटर,सूचना प्रविधि	१७	०.५५	१५	०.८१	२	०.१६
पशुविज्ञान,पशुचिकित्सा,मत्स्यपालन	८	०.२६	५	०.२७	३	०.२४
कानून	७	०.२३	६	०.३२	१	०.०८
वन	७	०.२३	४	०.२१	३	०.२४
जम्मा	३१०३	१००	१८६३	१००	१२४०	१००

चित्र ८.१.५.१ : अध्ययन गरेको विषयक्षेत्र अनुसारको विवरण

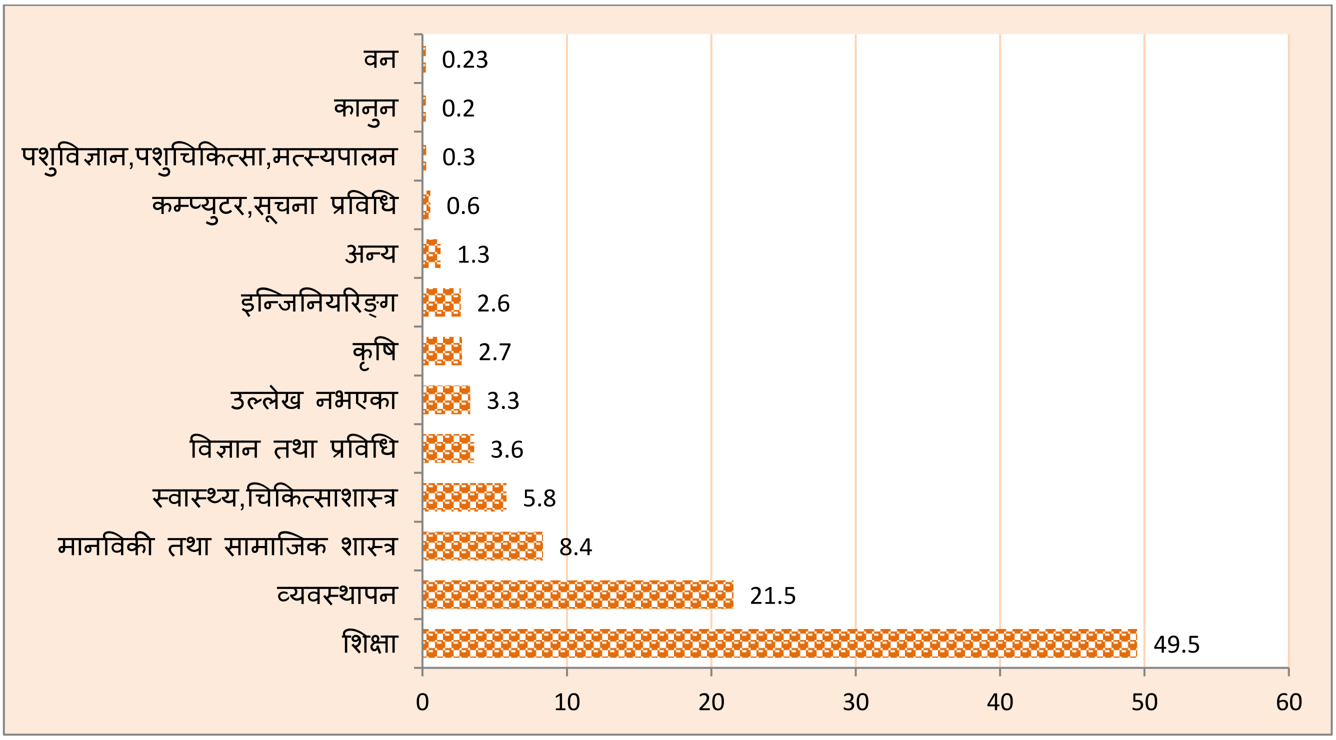

८.२ शिक्षण संस्था, शिक्षक,विद्यार्थि संख्या र अन्य शैक्षिक सूचक सम्बन्धी विवरण

(नोट: यस खण्डमा समावेश गरिएका शैक्षिक सत्र २०८२ का विवरणहरू २०८२ असार १३ सम्म IEMIS मा Entry भए अनुसार मात्र हुन्)

८.२.१ साँफेबगर नगरपालिकामा विद्यालयको संख्यात्मक विवरण

शैक्षिकबर्ष	विद्यालयको प्रकार	जम्मा विद्यालय			
		कक्षा १–५	कक्षा १–८	कक्षा १–१०	कक्षा १–१२
२०७९	सामुदायिक (Community)	४६	४	५	९
	संस्थागत (Institunal)	१	२	२	०
	जम्मा	४७	६	७	९
२०८०	सामुदायिक(Community)	४०	४	५	९
	संस्थागत (Institunal)	०	२	२	०
	जम्मा	४०	६	७	९
२०८१	सामुदायिक(Community)	३७	३	५	९
	संस्थागत (Institunal)	१	१	२	०
	जम्मा	३८	४	७	९
२०८२	सामुदायिक (Community)	३५	३	६	९
	संस्थागत (Institunal)	३	१	२	०
	जम्मा	३८	४	८	९

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.२ नगरपालिकामा रहेका प्राविधिक धारका विद्यालयको विवरण

क.स.	प्राविधिक धारका विद्यालयको नाम	विद्यालयरहेको स्थान/ठेगाना		विद्यालयको प्रकार
		वडा	टोल	(सरकारी/सामुदायिक/संस्थागत)
१	श्री सुर्यचन्द्र मा.वि.	१	कालिमाटी	सामुदायिक
२	श्री प्रभाधम्कोट	३	दयगडा	सामुदायिक

स्रोतः साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.३ क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालयहरुको विवरण

क.स.	क्याम्पस/प्राविधिक धारका शैक्षिक संस्थाको नाम	विद्यालय रहेको स्थान/ठेगाना		शैक्षिक संस्थाको प्रकार
		वडा	टोल	(सरकारी/आंगिक/सामुदायिक/संस्थागत)
१	त्रिपुरा सुन्दरी क्याम्पस	२	श्रीकोट	सामुदायिक
२	जनता क्याम्पस	८	बयालपाटा	आंगिक

स्रोतः साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.४ सामुदायिक विद्यालयमा तहगत शिक्षक दरबन्दी संख्या

वडा	प्रारम्भिक बालविकास	आधारभुत तह (१-५)		आधारभुत तह (६-८)		माध्यमिक तह(९-१०) (९-१०)		माध्यमिक तह (११-१२)		प्राविधिक धार (८-१२)		नगरपालिका अनुदान शिक्षक
		दरवन्दी	राहत	दरवन्दी	राहत	दरवन्दी	राहत	दरवन्दी	राहत	प्रशिक्षक	सहायक प्रशिक्षक	
१	६	९	०	५	२	१	३	४	०	६	२	१
२	१०	१५	९	४	१	६	१	४	०	०	०	१
३	४	१०	८	४	१	१	३	०	४	६	२	१
४	७	१३	७	४	२	१	६	०	४	०	०	२
५	३	७	५	०	३	०	०	०	०	०	०	१
६	२	३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०
७	७	४	२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
८	८	७	४	५	२	६	२	३	१	०	०	०
९	५	१५	३	१	१	०	२	०	०	०	०	१
१०	६	१२	४	५	२	४	३	४	०	०	०	०
११	९	१०	८	०	२	०	१	०	०	०	०	१
१२	३	११	३	०	२	०	०	०	०	०	०	१
१३	५	११	६	४	०	४	२	०	४	०	०	०
१४	३	११	७	१	१	०	२	०	०	०	०	१
साँफेबगर न.पा.	७८	१३६	६८	३३	१९	२३	२५	१५	१३	१२	४	१०

स्रोतः साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.५ आधारभूततह कार्यरत शिक्षक संख्या(सबै प्रकारका विद्यालय)- शै.स.२०७९-२०८२

तह/कक्षा	श्रेणी / स्रोत	शै.सत्र २०७९			शै.सत्र२०८०			शै.सत्र२०८१			कैफियत
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	
कक्षा१–५	स्थायीशिक्षक (समुदायिक)	३७	९३	१३०	३७	९३	१३०	२७	८७	११४	
	अस्थायी शिक्षक	२	११	१३	२	११	१३	५	६	११	
	राहत शिक्षक	३९	३२	७१	३९	३२	७१	३४	२७	६१	
	निजी स्रोत	१०	५२	६२	९	२४	३३	९	२४	३३	
	जम्माशिक्षक (समुदायिक)	८८	१८८	२७६	८७	१६०	२४७	७५	१४४	२१९	
	निजी विद्यालय शिक्षक	१४	१२	२६	१३	९	२२	१०	७	१७	संस्थागत
	जम्मा (सबैशिक्षक)	१०२	२००	३०२	१००	१६९	२६९	८५	१५१	२३६	
कक्षा६–८	स्थायीशिक्षक (समुदायिक)	७	२२	२९	७	२२	२९	३	२२	२९	
	अस्थायी शिक्षक	०	४	४	०	४	४	२	४	५	
	राहत शिक्षक	१	१९	२०	१	१९	२०	१	२०	२१	
	निजी स्रोत	४	१९	२३	१	८	९	१	८	९	
	जम्माशिक्षक (समुदायिक)	१२	६४	७६	९	५३	६२	७	५४	६४	
	निजी विद्यालय शिक्षक	३	१३	१६	३	१३	१६	३	८	११	संस्थागत
	जम्मा (सबैशिक्षक)	१५	७७	९२	१२	६६	७८	१०	६२	७५	

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.६ माध्यमिकतह शिक्षक विवरण(सबै प्रकारका विद्यालय)- शै.स.२०७९-२०८२

तह/कक्षा	तह/स्रोत	शैक्षिकसत्र २०७९			शैक्षिकसत्र २०८०			शैक्षिकसत्र २०८१		
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
कक्षा९-१०	स्थायीशिक्षक (समुदायिक)	४	१९	२३	४	१९	२३	२	२२	२४
	अस्थायीशिक्षक	०	१	१	०	१	१	०	८	८
	राहतशिक्षक	५	२१	२६	५	२१	२६	०	२९	२९
	निजीस्रोत	१	९	१०	०	८	८	०	८	८
	जम्माशिक्षक (समुदायिक)	१०	५०	६०	९	४९	५८	२	६७	६९
	निजीविद्यालयशिक्षक	४	११	१५	३	१४	१७	३	१४	१७
	जम्मा (सबैशिक्षक)	१४	६१	७५	१२	५३	७५	५	८१	८६
कक्षा११-१२	स्थायीशिक्षक (समुदायिक)	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	अस्थायीशिक्षक	४	११	१५	४	११	१५	४	११	१५
	राहतशिक्षक	४	१५	१९	४	१५	१९	४	१५	१९
	निजीस्रोत	३	२३	२६	०	२	२	०	२	२
	जम्माशिक्षक (समुदायिक)	११	४९	६०	८	२८	३६	८	२८	३६
	संस्थागतविद्यालय शिक्षक	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा (सबैशिक्षक)	११	४९	६०	८	२८	३६	८	२८	३६

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.७ साँफेबगर नगरपालिकामा तहगत रुपमा विद्यार्थी संख्या- शै.स.२०७९-२०८२

शै.वर्ष	कक्षा १-५	कक्षा ६-८	कक्षा ९-१०	कक्षा११-१२	जम्मा
२०७९	४४४६	२३००	१५६०	९८१	९२८७
२०८०	३४५२	२१२३	११८३	८८४	७६४२
२०८१	२८७०	१८१८	१०४३	७३०	६४६१
२०८२	२४३९	१५७१	१०२३	४२३	५४५६

साँफेबगर नगरपालिकामा शैक्षिक वर्ष २०७९ देखि २०८२ सम्म तहगत विद्यार्थी सङ्ख्यामा क्रमिक गिरावट देखिन्छ। कक्षा १–५ मा विद्यार्थी संख्या २०७९ मा ४,४४६ बाट २०८२ मा घटेर २,४३९ पुगेको छ, जुन करिब ४५% को गिरावट हो। त्यस्तै, कक्षा ६–८ मा २,३०० बाट १,५७१ मा, कक्षा ९–१० मा १,५६० बाट १,०२३ मा, र कक्षा ११–१२ मा ९८१ बाट झरेर ४२३ मा घटेको छ। समग्र विद्यार्थी संख्या चार वर्षमा करिब ३८% ले घटेको देखिन्छ।

चित्र ८.२.७.१: विद्यार्थी संख्याको घट्दो प्रवृत्ति

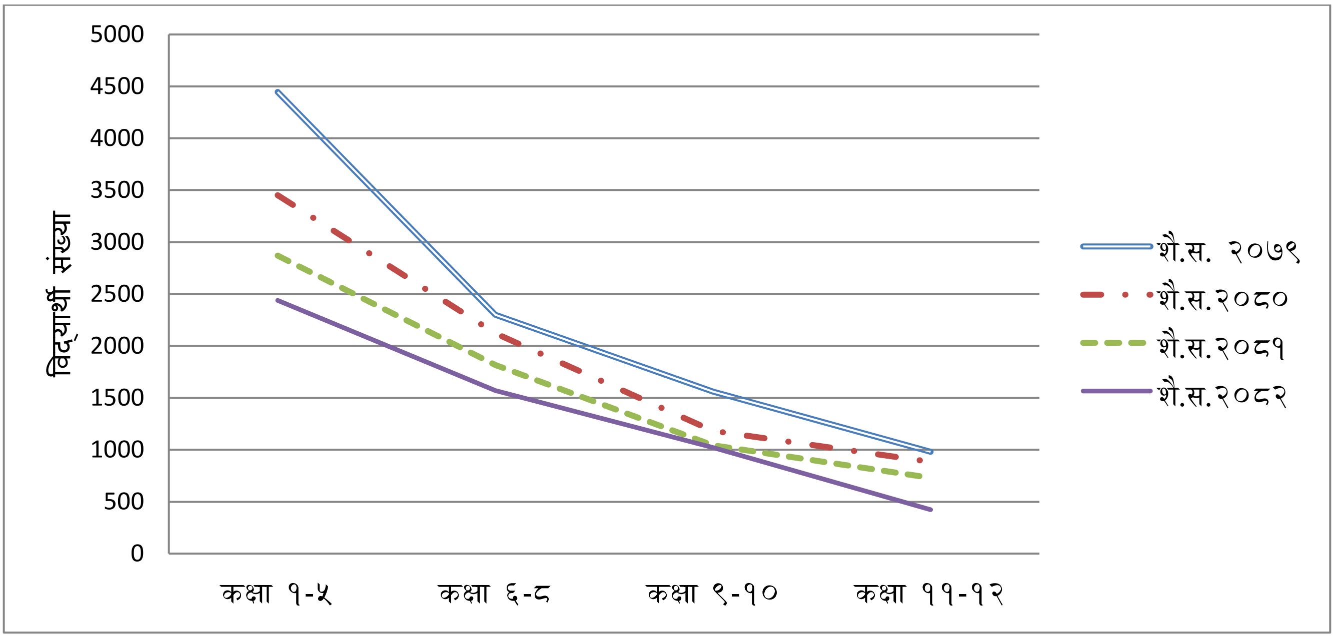

८.२.८ साँफेबगर नगरपालिकामा कक्षागतरुपमा विद्यार्थी संख्या - शै.स.२०७९-२०८२

शैक्षिक बर्ष	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	कक्षा ९	कक्षा १०	कक्षा ११	कक्षा १२
शै.स.२०७९	१०२१	८८१	८९४	८५९	७९१	७६६	७९२	७४२	८२९	७३१	४५८	५२३
शै.स.२०८०	७७०	६३२	६७४	६३९	७३७	६६७	६६७	७८९	४९७	६८६	३९४	४९०
शै.स.२०८१	६५०	५१८	५७१	५९१	५४०	६५६	५४३	६१९	५७७	४६६	३२५	४०५
शै.स.२०८२	५२०	४५५	४७१	४९६	४९७	५०६	५६८	४९७	४९०	५३३	१४३	२८०

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

२०७९ देखि २०८२ सम्म साँफेबगर नगरपालिकामा कक्षागत विद्यार्थी सङ्ख्या क्रमशः घट्दो अवस्थामा देखिन्छ। कक्षा १ मा १०२१ बाट ५२० मा झरेको स्पष्ट गिरावट देखिन्छ, जुन झन्डै आधा हो। यही प्रवृत्ति कक्षा २ देखि ५ मा पनि देखिन्छ। कक्षा ६ देखि ८ मा भने केही वर्ष स्थिर जस्तो देखिए पनि अन्तिम वर्षमा पुनः घटेका छन्। माध्यमिक तह (कक्षा ९–१०) मा २०७९ मा विद्यार्थी संख्या उच्च रहे पनि २०८० मा गिरावट देखिएपछि २०८२ मा केही सुधार आएको देखिन्छ। उच्च माध्यमिक तह (कक्षा ११–१२) मा भने उल्लेखनीय गिरावट देखिन्छ—२०७९ मा कूल ९८१ विद्यार्थी रहेकामा २०८२ मा घटेर ४२३ मात्र पुगेका छन्।

चित्र ८.२.८.१: विद्यार्थी संख्याको घट्दो प्रवृती

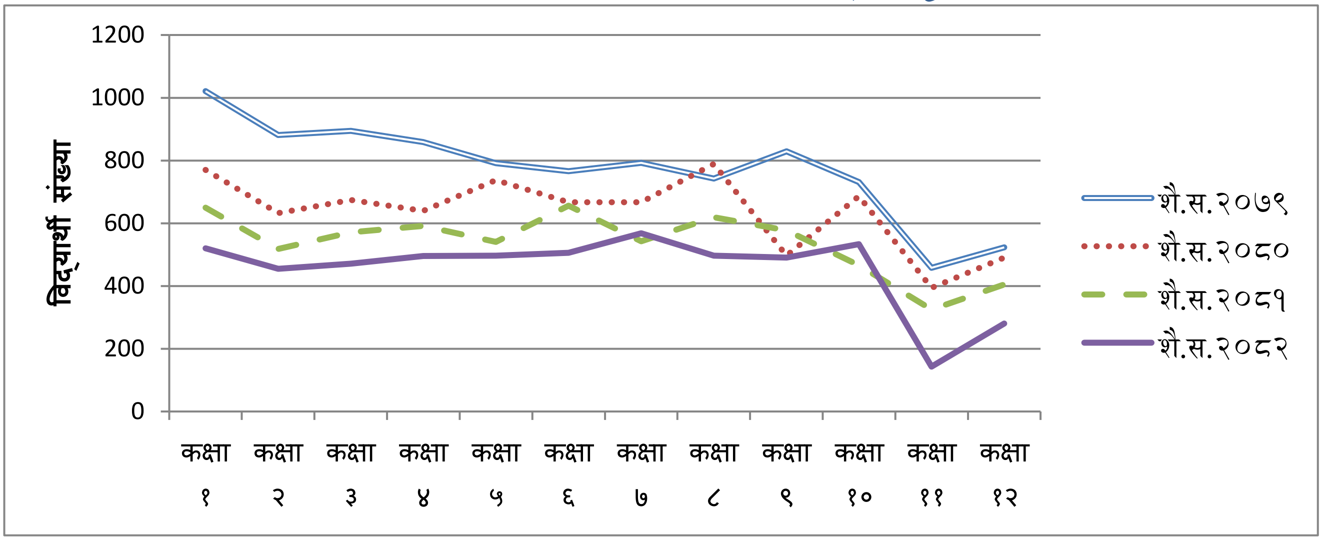

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.९ नगरपालिकाका सामुदायिक र संस्थागत विद्यालयमा कक्षागत विद्यार्थी संख्या- शै.स.२०७९-२०८२

शैक्षिकबर्ष	कक्षा १	कक्षा २	कक्षा ३	कक्षा ४	कक्षा ५	कक्षा ६	कक्षा ७	कक्षा ८	कक्षा ९	कक्षा १०	कक्षा ११	कक्षा १२
सामुदायिक												
शै.स.२०७९	९०२	७५५	७७४	७३८	६८३	६६३	७२४	६९७	८०२	६९२	४५८	५२३
शै.स.२०८०	६७८	५३८	५७९	५५२	६४७	५८३	५९५	७५४	४६९	६५८	३९४	४९०
शै.स.२०८१	५१६	४१३	४५६	४७३	४५६	५७४	४८३	५६४	५५१	४४१	३२५	४०५
शै.स.२०८२	३९१	३३०	३५५	३८३	३९३	४२१	४९८	४५२	४५१	५०८	१४३	२८०
संस्थागत												
शै.स.२०७९	११९	१२६	१२०	१२१	१०८	१०३	६८	४५	२७	३९	०	०
शै.स.२०८०	९२	९४	९५	८७	९०	८४	७२	३५	२८	२८	०	०
शै.स.२०८१	१३४	१०५	११५	११८	८४	८२	६०	५५	२६	२५	०	०
शै.स.२०८२	१२९	१२५	११६	११३	१०४	८५	७०	४५	३९	२५	०	०
जम्मा												
शै.स.२०७९	१०२१	८८१	८९४	८५९	७९१	७६६	७९२	७४२	८२९	७३१	४५८	५२३
शै.स.२०८०	७७०	६३२	६७४	६३९	७३७	६६७	६६७	७८९	४९७	६८६	३९४	४९०
शै.स.२०८१	६५०	५१८	५७१	५९१	५४०	६५६	५४३	६१९	५७७	४६६	३२५	४०५
शै.स.२०८२	५२०	४५५	४७१	४९६	४९७	५०६	५६८	४९७	४९०	५३३	१४३	२८०

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र र साँफेबगर नगरपालिका शिक्षा शाखा

८.२.१० साँफेबगर नगरपालिकामा केही शैक्षिक सूचकहरु

(क) साँफेबगर नगरपालिकामा तहगत कक्षा दोहोर्याउने दर, पढाइ छोड्ने दर र उत्तीर्ण दर- शै.स.२०७९-२०८१

तह/कक्षा	लिङ्ग	कक्षा दोहोर्याउने दर (%)			पढाइ छोड्ने दर (%)			उत्तीर्ण दर (%)		
		२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१
कक्षा१—५	केटी	१३.५	१८.५	१४.६	२.७	५.१	१४.७	८२.६	७२.५	७०.७
	केटा	१३.६	१५.१	१४.८	३.२	५.५	१३.२	८२.१	७४.९	७१.९
	जम्मा	१३.५	१६.९	१४.७	२.९	५.३	१४.०	८२.४	७३.७	७१.३

तह/कक्षा	लिङ्ग	कक्षा दोहोर्याउने दर (%)			पढाइ छोड्ने दर (%)			उत्तीर्ण दर (%)		
		२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१
कक्षा६–८	केटी	१.८	१६.७	८.४	३.२	१.८	५.३	९४.७	७८.१	८६.३
	केटा	१.८	१३.१	६.०	३.९	२.६	८.५	९४.०	८०.१	८५.५
	जम्मा	१.८	१५.०	७.२	३.५	२.२	६.८	९४.३	७९.१	८५.९
कक्षा ९–१०	केटी	०.५	०.८	०.३	०.६	१.८	२.४	९८.४	९६.५	९७.२
	केटा	०.४	२.५	०.२	०.८	२.२	२.६	९८.५	९४.२	९७.२
	जम्मा	०.४	१.६	०.३	०.७	२.०	२.५	९८.५	९५.४	९७.२

स्रोतः Flash Report शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

साँफेबगर नगरपालिकामा २०७९ देखि २०८१ सम्मको तीन वर्षे अवधि हेर्दा शैक्षिक सूचकहरूमा विविधता देखिन्छ। कक्षा १–५ मा कक्षा दोहोर्याउने दर कहिले बढ्ने कहिले घट्ने देखिन्छ भने, पढाइ छोड्ने दर २०८१ मा निकै वृद्धि भएको देखिन्छ, जसले प्राथमिक तहमा विशेष ध्यान दिनुपर्ने देखाउँछ। उत्तीर्ण दर क्रमशः घट्दो अवस्थामा छ, जसले सिकाइ गुणस्तरसँग सम्बन्धित समस्या औंल्याउँछ। कक्षा ६–८ मा २०८० मा दोहोर्याउने दर उच्च भए पनि त्यसपछि सुधार आएको देखिन्छ र उत्तीर्ण दर पुनः बढेको छ, यद्यपि पढाइ छोड्ने दर २०८१ मा केही बढेको छ। कक्षा ९–१० मा सबै सूचकहरू सकारात्मक छन्। कक्षा दोहोर्याउने दर न्यून, पढाइ छोड्ने दर नियन्त्रित, र उत्तीर्ण दर सन्तोषजनक रूपमा स्थिर छ। समग्रमा, तल्लो तहमा सिकाइ सुधारको आवश्यकता छ। लिङ्गको हिसाबले केटी र केटा बीच खासै असमानता देखिँदैन, यद्यपि केटीहरूको प्राथमिक तहमा पढाइ छोड्ने दर अलिक बढी देखिन्छ।

(ख) साँफेबगर नगरपालिकामा कक्षागत कक्षा दोहोर्याउने दर, पढाइछोड्ने दर र उत्तीर्ण दर- शै.स.२०७९-२०८१

कक्षा	लिङ्ग	कक्षा दोहोर्याउने दर (%)			कक्षा छोड्ने दर (%)			कक्षा उत्तीर्ण दर (%)		
		२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१
१	छात्रा	१६.३	२४.१	३४.१	३.१	७.०	१४.४	७५.६	६५.३	५१.५
	छात्र	१४.५	१८.६	२८.४	३.८	७.७	१७.८	७८.०	६९.५	५३.९
	जम्मा	१५.४	२१.४	३१.०	३.४	७.३	१६.२	७६.८	६७.४	५२.८
२	छात्रा	१८.४	१४.७	११.४	३.४	६.९	१५.१	७७.९	७५.०	७३.५
	छात्र	१५.८	१५.६	१३.४	३.७	६.६	१९.७	८०.२	७४.२	६६.८
	जम्मा	१७.१	१५.२	१२.४	३.५	६.७	१७.३	७९.०	७४.६	७०.४
३	छात्रा	१६.८	१४.५	११.७	२.६	५.८	२१.५	८०.३	७७.४	६६.८
	छात्र	१९.२	१३.३	११.६	२.६	६.०	११.०	७७.८	७८.१	७७.४
	जम्मा	१७.९	१३.९	११.७	२.६	५.९	१६.०	७९.१	७७.७	७२.३
४	छात्रा	५.६	११.४	९.७	२.२	३.३	१२.६	९१.९	८२.१	७७.७
	छात्र	९.०	१०.१	८.३	२.७	३.३	९.९	८८.०	८२.५	८१.७
	जम्मा	७.२	१०.८	९.०	२.५	३.३	११.२	९०.०	८२.३	७९.८
५	छात्रा	१०.२	१३.६	४.३	२.१	२.३	१०.०	८७.४	८१.१	८५.७
	छात्र	९.६	७.६	९.४	३.४	३.२	७.९	८६.७	८६.०	८२.६
	जम्मा	९.९	१०.७	६.८	२.७	२.७	९.०	८७.०	८३.५	८४.२
६	छात्रा	३.८	१६.८	१०.६	१.५	१.०	६.१	९४.४	७५.५	८३.२
	छात्र	३.२	९.९	७.७	४.१	१.८	१२.५	९२.३	८०.९	७९.७
	जम्मा	३.५	१३.५	९.३	२.७	१.४	९.१	९३.३	७८.१	८१.६
७	छात्रा	१.४	११.५	५.८	३.४	१.४	७.९	९४.९	८६.१	८६.३
	छात्र	१.९	११.६	४.७	३.७	२.५	१२.३	९४.२	८४.१	८३.०
	जम्मा	१.६	११.५	५.३	३.५	१.९	९.९	९४.५	८५.१	८४.७

कक्षा	लिङ्ग	कक्षा दोहोर्याउने दर (%)			कक्षा छोड्ने दर (%)			कक्षा उत्तीर्ण दर (%)		
		२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१	२०७९	२०८०	२०८१
८	छात्रा	०.३	२०.३	८.१	४.७	३.०	१.९	९४.९	७४.१	९०.०
	छात्र	०.३	१७.६	५.३	४.०	३.४	१.६	९५.४	७५.३	९३.१
	जम्मा	०.३	१९.१	६.७	४.३	३.२	१.८	९५.२	७४.६	९१.५
९	छात्रा	०.५	१.९	०.३	१.१	२.६	३.६	९७.६	९३.४	९६.१
	छात्र	०.५	५.९	०.४	१.३	३.८	४.९	९८.०	८८.२	९४.७
	जम्मा	०.५	३.८	०.३	१.२	३.२	४.२	९७.८	९०.९	९५.५
१०	छात्रा	०.६	०.०	०.४	०.०	०.८	०.८	९९.२	९९.१	९८.८
	छात्र	०.३	०.०	०.०	०.३	०.६	०.०	९९.१	९९.१	१००.०
	जम्मा	०.४	०.०	०.२	०.१	०.७	०.४	९९.२	९९.१	९९.४

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

साँफेबगर नगरपालिकाका कक्षागत शैक्षिक सूचकहरूलाई हेर्दा, कक्षा १ देखि ३ सम्म कक्षा दोहोर्याउने दर र कक्षा छोड्ने दर वर्षेक्रममा उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको देखिन्छ, जबकि उत्तीर्ण दर क्रमशः घट्दो क्रममा छ, विशेषतः कक्षा १ मा २०७९ मा ७६.८% बाट २०८१ मा ५२.८% मा झरेको छ। कक्षा ४ र ५ मा तुलनात्मक रूपमा स्थिरता देखिए तापनि कक्षा ५ मा २०८१ मा दोहोर्याउने दर घटेर ६.८% मा झरेको छ, जुन सकारात्मक संकेत हो। कक्षा ६ देखि ८ मा पुनः दोहोर्याउने दर २०८० मा उच्च भए पनि २०८१ मा सुधार आएको छ, र कक्षा ८ मा उत्तीर्ण दर ९१.५% पुगेको छ। माध्यमिक तहतर्फ (कक्षा ९–१०) मा सूचकहरू सकारात्मक छन्, दोहोर्याउने दर अत्यन्त न्यून, कक्षा छोड्ने दर नियन्त्रणमा र उत्तीर्ण दर प्रायः ९५% भन्दा माथि रहेको छ। केटी र केटा दुवैको प्रगति समग्रमा उस्तै देखिए तापनि प्रारम्भिक कक्षाहरूमा केटीहरूमा पढाइ छोड्ने दर र दोहोर्याउने दर अलिक बढी देखिन्छ। समग्रमा, प्रारम्भिक कक्षाहरूमा सुधारको आवश्यकता देखिन्छ।

(ग) साँफेबगर नगरपालिकामा कुल भर्नादर(GER) र खुद भर्ना दर(NER) - शै.स.२०७९-२०८१

शैक्षिकतह	सूचक	शै.स.२०७९	शै.स.२०८०	शै.स.२०८१
ECD/PPC	GER	९०.१	८८.५	९४
	NER	७३.३	६३.१	६६.१
कक्षा१	GIR	११६	१०३	१०२
	NIR	९८.१	९६.१	९४.८
आधारभूत (कक्षा १—८)	GER	१४३	१२०	११९
	NER	९५.६	९५.८	९४.५
माध्यमिक (९—१०)	GER	१०१	८६.५	९३
	NER	७८.९	७८.७	७८.२
माध्यमिक (११—१२)	GER	६१.७	६७.१	५८.१
	NER	३२.६	३६.३	३८.४
माध्यमिक (९—१२)	GER	८२.३	७७.०	७४.६
	NER	५६.६	५७.९	५७.२

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

साँफेबगर नगरपालिकाको विभिन्न शैक्षिक तहमा भर्नासम्बन्धी सूचकहरू हेर्दा, सन् २०७९ देखि २०८१ सम्मको अवधिमा केही उतारचढाव देखिन्छ। पूर्वप्राथमिक (**ECD/PPC)** तहमा कुल भर्ना दर (**GER)** सुधार हुँदै ९०.१% बाट ९४% पुगेको छ, तर खुद भर्ना दर (**NER)** भने ७३.३% बाट घटेर ६६.१% छ। कक्षा १ को प्रवेश सूचकहरू अनुसार **GIR** क्रमिक रूपमा घटेर १०२% पुगेको छ भने **NIR** पनि घट्दै ९४.८% मा झरेको छ। आधारभूत तह (कक्षा १–८) मा **GER** १४३% बाट ११९% मा झरेको छ, जसले उमेर नमेलेका वा दोहोर्याउने विद्यार्थी घटेको देखाउँछ, तर **NER** स्थिर रहेको (~९५%)ले विद्यालय उमेर समुहको पहुँच अपेक्षाकृत राम्रो छ भन्ने देखाउँछ। माध्यमिक तह (कक्षा ९–१०) मा **GER**

अलिक तल झरेर पुनः ९३% मा पुगेको छ भने **NER** लगभग स्थिर (~७८%) छ। समग्रमा, विशेषतः खुद भर्ना दरको दृष्टिकोणबाट हेर्दा प्रारम्भिक तहमा भर्ना दर र सहभागिता सन्तोषजनक देखिए तापनि माध्यमिक तहमा अझै सुधारको खाँचो देखिन्छ।

(घ) साँफेबगर नगरपालिकामा सामुदायिक विद्यालयहरूमा तहगत विद्यार्थी-शिक्षक अनुपात (शैक्षिक वर्ष २०७९-२०८१)

शैक्षिकवर्ष	स्वीकृतशिक्षकका आधारमा(Based on approved teachers)				कुलशिक्षकका आधारमा(Based on all teachers)			
	कक्षा १-५	कक्षा ६-८	कक्षा ९—१०	कक्षा ११—१२	कक्षा १-५	कक्षा ६-८	कक्षा ९—१०	कक्षा ११—१२
शै.स.२०७९	१८.०	३९.३	२९.९	२८.९	१२.८	२२.७	१९.९	१६.४
शै.स.२०८०	२०.९	५८.५	४७.०	५८.९	१२.१	३१.२	१९.४	२४.६
शै.स.२०८१	१२.५	२९.४	१६.३	१२.७	१०.६	१९.०	१४.४	१२.०

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

(ङ) साँफेबगर नगरपालिकाको ECED/PPC केन्द्रहरूको विवरण(शैक्षिक वर्ष २०७९-२०८१)

शैक्षिकवर्ष	ECED/PPC केन्द्र(संख्या)				बालबालिकासंख्या			बालबालिकासंख्या			शिशु ECEDअनुपात	लैंगिक समानता(Gender Parity)
	सामुदायिक	संस्थागत	धार्मिक	जम्मा	बालिका	बालक	जम्मा	सामुदायिक	संस्थागत	धार्मिक		
२०७९	७८	६	१	८५	५५५	६६९	१२२४	९२६	२९१	७	१४.४	०.८
२०८०	७२	५	१	७३	५०९	६५५	११६४	७९२	३७२	८	१५.९	०.८
२०८१	७८	७	०	८५	४०३	५६९	९७२	५४१	४३१	०	११.४	०.७
२०८२	५९	६	०	६५	३५७	४७०	८२७	४१५	४१२	०	१२.७	०.८

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

साँफेबगर नगरपालिकामा **ECED/PPC** केन्द्रहरूको संख्या र शिशु भर्नासम्बन्धी सूचकहरू हेर्दा पछिल्ला वर्षहरूमा केही घटबढ देखिन्छ। शैक्षिक वर्ष २०७९ मा जम्मा ८५ केन्द्रमा १२२४ बालबालिका भर्ना थिए, जुन २०८२ सम्म घटेर ६५ केन्द्रमा ८२७ बालबालिका मात्र पुगेका छन्।

शिशु र **ECED/PPC** केन्द्रहरूको अनुपात २०७९ मा १४.४ रहेकामा २०८१ मा घटेर ११.४ पुगेको छ। लैंगिक समानता सूचक (**Gender Parity)** भने स्थिर देखिएको छ, ०.८ हाराहारीमा रहेर बालिकाको सहभागीता बालकको तुलनामा केही कम देखिएको छ।

(च) कक्षा १ मा कुलभर्नादर, खुदभर्नादर ECED/PPC अनुभव भएका विद्यार्थीहरूको विवरण(शैक्षिक वर्ष २०७९-२०८१)

शैक्षिकवर्ष	लिङ्ग	शै.स.२०७९	शै.स.२०८०	शै.स. २०८१
कक्षा १ मा कूल भर्नादर (%)	बालिका	९६.	७९.९	८१.५
	बालक	८५.७	९६.७	१०५.३
	जम्मा	९०.१	८८.५	९४.
खुद भर्नादर (%)	बालिका	७८.८	५७.७	५९.९
	बालक	६९.२	६८.१	७१.७
	जम्मा	७३.३	६३.१	६६.१
नयाँ भर्ना संख्या (G1)	बालिका	३५४	२६१	१६८
	बालक	३५२	२७०	२४७
	जम्मा	७०६	५३१	४१५
ECED अनुभव भएका	बालिका	३१४	२२२	१४७

शैक्षिकवर्ष	लिङ्ग	शै.स.२०७९	शै.स.२०८०	शै.स. २०८१
	बालक	३३१	२३४	२२४
	जम्मा	६४५	४५६	३७१
ECED अनुभव %	बालिका	८८.७	८५.१	८७.५
	बालक	९४.	८६.७	९०.७
	जम्मा	९१.४	८५.९	८९.४

स्रोतः **Flash Report** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

२०७९ देखि २०८१ सम्म साँफेबगर नगरपालिकामा कक्षा १ मा कुल भर्ना दर र खुद भर्ना दरमा केही घटबढ देखिएको छ। कुल भर्ना दर ९०.१% बाट २०८१ मा ९४% मा पुगेको छ। नयाँ भर्ना हुने विद्यार्थीहरूको संख्या घट्दो क्रममा छ, २०७९ मा ७०६ बाट २०८१ मा ४१५ मा झरेको छ। यद्यपि **ECED** अनुभव भएका विद्यार्थीहरूको प्रतिशत भने सन्तोषजनक देखिन्छ, २०८१ मा ८९.४% विद्यार्थी पहिले नै पूर्व प्राथमिक शिक्षामा सहभागी भइसकेका छन्। बालक र बालिका बीच **ECED** अनुभवमा पनि सकारात्मक प्रवृत्ति देखिन्छ।

खण्ड ९: बसाइँसराइ सम्बन्धी विवरण

९.१ जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

गणनाको समयमा नेपालभित्र अक्सर बसोबास गरिरहेका व्यक्तिहरूको जन्मस्थानको तथ्याङ्कले बसाइँसराइ गर्ने जनसङ्ख्याको बारेमा पर्याप्त सूचना दिन्छ। अर्को शब्दमा भन्नुपर्दा जन्मस्थानसम्बन्धी विवरणबाटै बसाइँसराइको तथ्याङ्क प्राप्त हुन्छ। बसाइँसराइले कुनै खास स्थानको जनसङ्ख्याको आकार, संरचना, वितरण र वृद्धिदरलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पारिरहेको हुन्छ। जनगणनामा कुनै खास ठाउँमा बसोबास गरिरहेका मानिसहरूको जन्मस्थान देहायका चारमध्ये कुनै एकमा भएको हुनसक्छ।

क) बसोबास गरिरहेकै पालिकाभित्र वा

ख) बसोबास गरिरहेकै जिल्लाको अर्को कुनै पालिकामा **वा**

ग) बसोबास गरिरहेको जिल्ला बाहेक नेपालकै कुनै जिल्लामा **वा**

घ) विदेशमा।

बाह्रौं राष्ट्रिय जनगणनाको तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा आन्तरिक र बाह्य दुवै प्रकारको बसाइँसराइमा ख देखि घ सम्मको बुँदामा समेटिने जनसङ्ख्याकै आधार लिइन्छ। हाल बसोबास गरिरहेको स्थानीय तह रहेको जिल्लाकै कुनै अर्को गाउँपालिका वा नगरपालिकामा जन्म भएको व्यक्ति आन्तरिक बसाइँसराइ अन्तर्गतको जिल्लाभित्रको (Intra-district migration) बसाइँसराइका रूपमा लिइन्छ। अघिल्लो ११ औं राष्ट्रिय जनगणनामा अन्तरजिल्ला (Inter-district migration) बसाइँसराइलाई मात्र आन्तरिक बसाइँसराइका रूपमा लिई व्याख्या र विश्लेषण गरिएको सन्दर्भ यहाँ स्मरणीय छ।

साँफेबगर नगरपालिकाको वि.सं. २०७८ को जनगणनाअनुसार कायम रहेको कुल जनसङ्ख्या २५,८९१ मध्ये ९९ प्रतिशत नेपालमा जन्मेका र ०.९ प्रतिशत जनसङ्ख्या विदेशमा जन्मेका देखिन्छ। नेपालमा जन्म भएकामध्ये ८०.६ प्रतिशत साँफेबगर नगरपालिकामा नै जन्मेका हुन् भने १२ प्रतिशत जनसङ्ख्या अछाम जिल्लाकै कुनै अर्को स्थानीय तहमा जन्म भई जनगणनाको समयमा साँफेबगर नगरपालिकाभित्र अक्सर बसोबास रहेका व्यक्ति हुन्। यो १२ प्रतिशत जनसङ्ख्यालाई जिल्लाभित्रकै एक स्थानीय तहबाट अर्को स्थानीय तह (साँफेबगर नगरपालिका) भित्र भएको आन्तरिक जनसङ्ख्याका रूपमा लिन सकिन्छ। यस तथ्याङ्कले जीवनकालको बसाइँसराइ (Life-time migration) लाई अभिव्यक्त गर्दछ।

अछाम बाहेक नेपालको कुनै पनि जिल्लामा जन्म भई गणनाको समयमा साँफेबगर नगरपालिकाभित्र बसोबास गर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा ६.४ प्रतिशत रहेको छ। यसलाई आन्तरिक बसाइँसराइ तर्फको अन्तरजिल्ला बसाइँसराइका रूपमा लिने गरिन्छ। यस तथ्याङ्कलाई लैङ्गिक रूपमा विश्लेषण गर्दा अछाम जिल्लाको अर्कै स्थानीय तहबाट वा अर्कै जिल्लामा जन्मस्थान हुने महिलाको सङ्ख्या उल्लेखनीय रूपले बढी छ। यसो हुनुमा विवाहपश्चात् श्रीमान्को घरमा बसोबास गर्ने अधिकतम महिलाहरूको कारण प्रमुख रहेको विश्वास गर्न सकिन्छ। कुल पुरुषमध्ये साँफेबगर नगरपालिकामै जन्मस्थान हुनेको अनुपात ९१.६ प्रतिशत छ जब कि महिलातर्फ यो आँकडा ७१.४ प्रतिशत मात्र रहेको छ। अर्को पालिकामा जन्म हुने पुरुष केवल ३.२ प्रतिशत रहेका छन् भने महिलाहरू ६ गुणा भन्दा बढी अर्थात् १९.४ प्रतिशत रहेका छन्। त्यसैगरी अर्को जिल्लामा जन्मस्थान हुने पुरुषको अनुपात ३.७ प्रतिशत रहेको छ भने महिलातर्फ यो मान ८.७ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ९.१.१, चित्र ९.१.१)।

तालिका ९.१.१: जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

विवरण	संख्या/प्रतिशत	जम्मा जनसंख्या	स्वदेश जन्मेका जम्मा	स्वदेश जन्मेका मध्ये			विदेशमा जन्मेको	जन्म स्थान नखुलेको
				यही जिल्लाको यही पालिकामा जन्मेको	यही जिल्लाको अर्को पालिकामा जन्मेको	अर्को जिल्लामा जन्मेको		
जम्मा	संख्या	२५८९१	२५६३९	२०८६९	३११०	१६६०	२३७	१५
	%	१००	९९.०	८०.६	१२.०	६.४	०.९	०.१
पुरुष	संख्या	११७८९	११६१४	१०७९५	३७९	४४०	१६९	६
	%	१००	९८.५	९१.६	३.२	३.७	१.४	०.१
महिला	संख्या	१४१०२	१४०२५	१००७४	२७३१	१२२०	६८	९
	%	१००	९९.५	७१.४	१९.४	८.७	०.५	०.१

चित्र ९.१.१ : नगरपालिकाको जन्मस्थानको आधारमा जनसङ्ख्या (% मा)

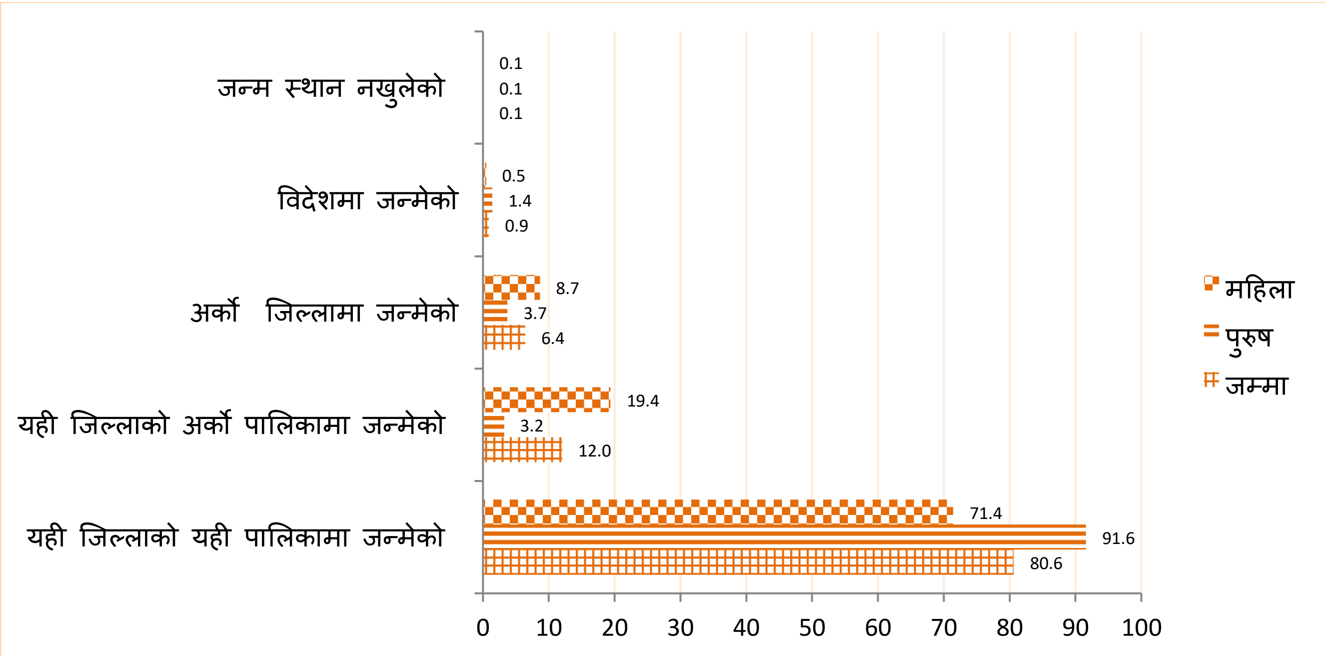

९.२ पछिल्लो पटक बसाइँ सरेको स्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

अघिल्लो उपखण्डमा जन्मस्थानअनुसारको जनसङ्ख्याको आकारबारे चर्चा गरियो जुन आन्तरिक वा अन्तर्राष्ट्रिय बसाइँसराइ भएको र नभएको जनसङ्ख्या निकाल्नका लागि उपयोगी थियो। यहाँ हाल अक्सर बसोबास गरिरहेका व्यक्तिहरूको यसअघिको बसोबाससम्बन्धी तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको छ। खासमा यस तथ्याङ्कले हालको बसाइँसराइ **(Current migration)** लाई अभिव्यक्त गर्दछ। यस नगरपालिकाको कुल जनसङ्ख्या २५,८९१ मध्ये ७३.६ प्रतिशत यसै स्थानमा जन्म भएका हुन् भने ११.८ प्रतिशत व्यक्तिहरूको यसअघि यसै जिल्लाको अर्को पालिकामा बसोबास रहेको थियो। यस नगरपालिकामा अछाम बाहेकका जिल्लामा यसअघिको बसाइँसराइ भएको जनसङ्ख्या ७.८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यसले अन्तरजिल्ला हालको बसाइँसराइलाई अभिव्यक्त गरेको छ।

विदेशमा यसअघि बसोबास भएका तर गणनाको समयमा साँफेबगर नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या ६.७ प्रतिशत मात्र रहेको छ (तालिका ९.२.१, चित्र ९.२.१)।

तालिका ९.२.१: पछिल्लोपटक बसाइँ सरेको स्थानको आधारमा जनसङ्ख्या

लिङ्ग	जम्मा जनसङ्ख्या		यही पालिकामा जन्म भई यस साँफेबगर नगरपालिकामा बसोबास गर्ने	यसै जिल्लाको अर्को पालिकामा जन्म भई यस साँफेबगर नगरपालिकामा बसोबास गर्ने	अर्को जिल्लामा जन्म भई यस साँफेबगर नगरपालिकामा बसोबास गर्ने	अर्को स्थानीय तह वा जिल्लामा जन्म भई यस साँफेबगर नगरपालिकामा बसोबास गर्ने (%)	विदेशमा जन्म यस साँफेबगर नगरपालिकामा बसोबास गर्ने
जम्मा	संख्या	२५८९१	१९०५१	३०६५	२०३०	५०९५	१७४५
	%	१००	७३.६	११.८	७.८	१९.७	६.७
पुरूष	संख्या	११७८९	९३०९	३४९	७२५	१०७४	१४०६
	%	१००	७९.०	३.०	६.१	९.१	११.९
महिला	संख्या	१४१०२	९७४२	२७१६	१३०५	४०२१	३३९
	%	१००	६९.१	१९.३	९.३	२८.५	२.४

चित्र ९.२.१: बसाईसराई गरेका व्यक्तिको यसअघि बसोबास गरेको स्थान अनुसारको जनसंख्या

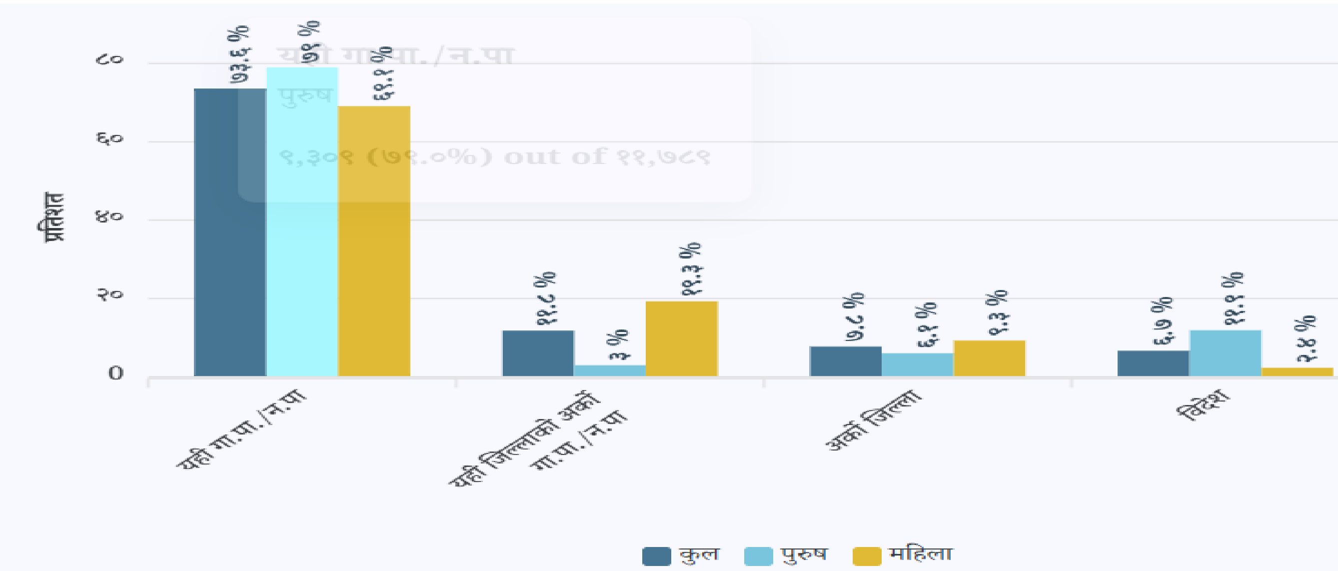

९.३ पछिल्लो पटक मुलुकभित्रकै अर्को स्थानबाट यस स्थानमा बसोबास गर्न आउनुको कारण

कतिपय घरपरिवार र जनसङ्ख्याको चलायमान प्रवृत्ति हुने गरेको छ। मुलुकको संविधानले पनि नेपाली नागरिकलाई देशभित्र एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा स्वतन्त्र रूपमा आवतजावत गर्न र बसोबास गर्ने स्वतन्त्रता दिएको छ। त्यसैगरी नेपाली नागरिकले नेपालको कुनै पनि भागमा पेशा, रोजगार गर्ने र उद्योग, व्यापार तथा व्यवसायको स्थापना र सञ्चालन गर्ने स्वतन्त्रता प्राप्त गरेका छन् (धारा १७, उपधारा १ ङ)। संवैधानिक तथा कानूनी अधिकारका उदार व्यवस्थाले मात्र नभई मानिसहरू सयौं हजारौं वर्षदेखि एक स्थानबाट अर्को स्थानमा बसाइँसराइ गर्दै आएका छन्। बसाइँसराइका पछाडि दृश्य र अदृश्य प्रेरक एवम् दबाबजन्य कारण रहेका हुन्छन्।

बसाइँसराइले जनसङ्ख्या व्यवस्थापनमा अवसर र चुनौती दुवै सिर्जना गर्दछ। राज्यको विकास प्रयासमा बसाइँसराइलाई आबद्ध गरेर लैजानका लागि बसाइँसराइका पछाडि अन्तरनिहीत कारण पहिचान गर्नु जरुरी हुन्छ। जनगणना २०७८

को प्रश्नावलीमा मानिसहरू के कति कारणले हाल बसोबास गरिरहेको स्थानमा पछिल्लो पटक बसाइँसराइ गरेका रहेछन् भन्ने प्रश्न राखिएको थियो।

विगतको अनुभवबाट देखिएको छ कि मानिसहरू अक्सर काम वा रोजगारी, विवाह, अध्ययन/तालिम, आश्रित अवस्था, प्राकृतिक प्रकोप, कृषिलगायतका उद्देश्यले बसाइँसराइ गर्दछन्। कतिपय मानिसहरू पहिला परिवारबाट अन्यत्र गएको तर गणनाको समयमा अक्सर बसोबास गर्ने गरी घर फर्किएका पनि हुन्छन्। यी कारणहरू पनि पुरुष, महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा र युवायुवतीको लागि भिन्दाभिन्दै प्रभावयुक्त हुने गर्दछन्।

साँफेबगर नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्न आउने कुल जनसङ्ख्यामध्ये करिब १०.५ प्रतिशत हाल अर्थात् पछिल्लो पटक काम वा रोजगारीका कारणले बसाइँसराइ भएका देखिन्छन्। करिब ३.५ प्रतिशत जनसङ्ख्याको बसाइँसराइ हुनुको कारण व्यापार/व्यवसाय रहेको छ। यसअघि घरपरिवारबाट अन्यत्र गई बसोबास गरेका तर गणनाको समय (वि.सं. २०७८ कार्तिक २ देखि मङ्सिर ९ सम्म) मा 'घर फर्किएको' कारण हुने जनसङ्ख्या ४.९ प्रतिशत रहेको छ। विवाहका कारण यहाँ बसोबास गर्न आउने जनसङ्ख्या ६८.८ प्रतिशत रहेको छ भने अध्ययन वा तालिमको सिलसिलामा यहाँ बसोबास गर्न आउने जनसङ्ख्या ४.५ प्रतिशत रहेको छ। आश्रित हुनुको कारणबाट ५.८ प्रतिशत जनसङ्ख्या यस नगरपालिकामा बसोबास गरिरहेको देखिन्छ (तालिका ९.३.१, चित्र ९.३.१)। यसअघि उल्लेख गरिएझैं पुरुष र महिलाको बसाइँसराइका पछाडि विद्यमान कारण फरक हुन्छन्। बालबालिका र युवायुवतीको बसाइँसराइका कारणमा पनि एकरूपता पाइँदैन।

यस नगरपालिकामा वैवाहिक कारणले बसाइँसराइ भएका महिलाको अंश करिब ८६.३ प्रतिशत छ भने पुरुषको अंश ३.१ प्रतिशत मात्र रहेको छ। रोजगारीका लागि यस स्थानमा बसोबास गर्ने पुरुष ३९.७ प्रतिशत छन् भने महिला २.८ प्रतिशत मात्र। घर फर्किएको कारण भएका पुरुष १६.७ प्रतिशत छन् भने महिला १.७ प्रतिशत रहेका छन्।

तालिका ९.३.१: यस नगरपालिकामा बसोबास गर्न आउनुको कारण

विवरण	संख्या/प्रतिशत	जम्मा	बसाइसराई भएको मुख्य कारण								
			काम/रोजगारी	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य/उल्लेख
जम्मा	संख्या	५०९५	५३७	१८०	२२७	३५०३	२९८	२	१५	२४९	८४
	%	१००	१०.५	३.५	४.५	६८.८	५.८	०.०	०.३	४.९	१.६
पुरूष	संख्या	१०७४	४२६	१२९	१४६	३३	१२६	१	५	१७९	२९
	%	१००	३९.७	१२.०	१३.६	३.१	११.७	०.१	०.५	१६.७	२.७
महिला	संख्या	४०२१	१११	५१	८१	३४७०	१७२	१	१०	७०	५५
	%	१००	२.८	१.३	२.०	८६.३	४.३	०.०	०.२	१.७	१.४

चित्र ९.३.१: अर्को पालिका र अर्को जिल्लाबाट यस पालिकामा बसोबास गर्न आउनुको कारण (% मा)

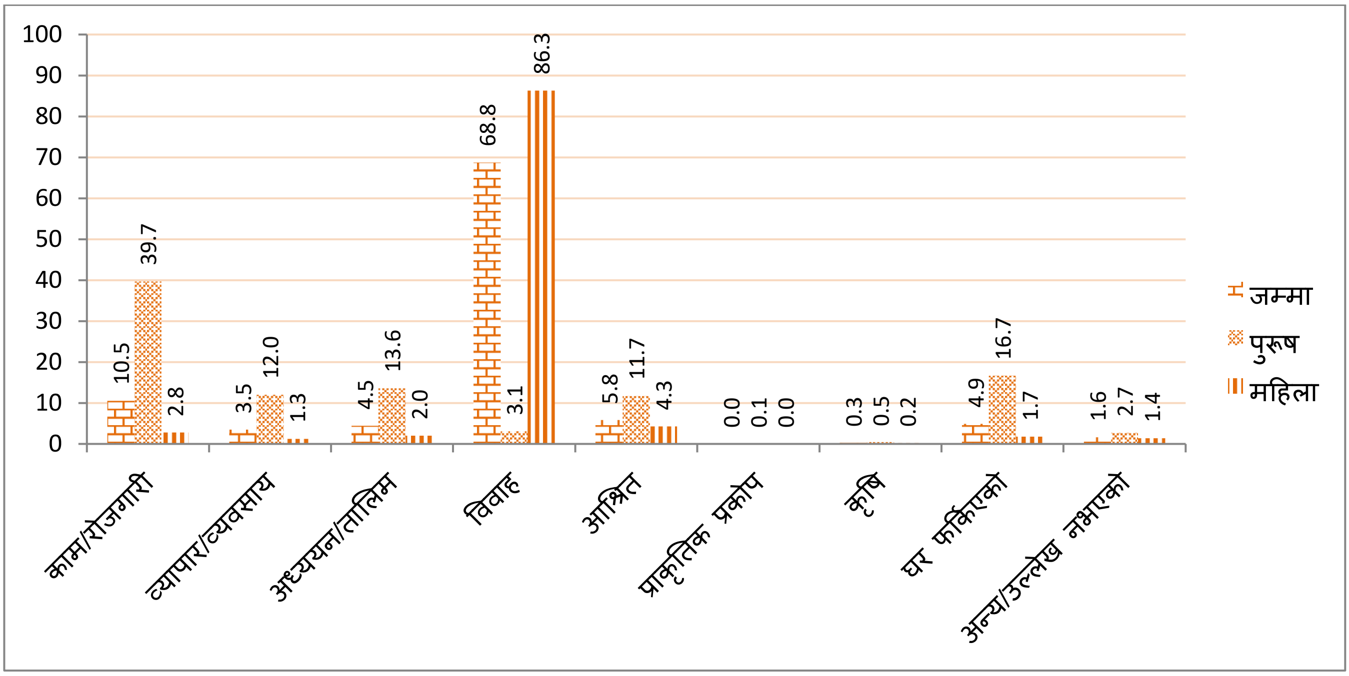

९.४ यस अघिको बसोबास भएको देश

जनगणनाको प्रकाशित तथ्याङ्कले साँफेबगर नगरपालिकाको कुल १७४५ (६.७%) जनाको यसअघिको बसोबास विभिन्न विदेशी मुलुकहरूमा भएको देखाएको छ। यीमध्ये सर्वाधिक (९८.५%) भारतबाट आएका देखिन्छन् भने दोस्रोमा (०.९%) मध्यपूर्व र तेस्रो (०.३%) मा आसियान मुलुकबाट आएका देखिन्छन्। भारत वाहेक सार्क मुलुकबाट यहाँ अक्सर बसोबास गर्न आएका ०.२ प्रतिशत छन्। (तालिका ९.४.१)।

तालिका ९.४.१ : यसअघि विदेशमा बसोबास हुनेले बसोवास गरेको देश

विवरण		जम्मा	जनगणना अघिको बसोबासको स्थान विदेशमा रहेको देश/क्षेत्र					
			भारत	भारत वाहेक सार्क मुलुक	आसियन मुलुक	मध्यपूर्व	अन्य एसियान देश	नखुलेको
जम्मा	संख्या	१७४५	१७१९	३	५	१५	१	२
	%	१००	९८.५	०.२	०.३	०.९	०.१	०.१
पुरुष	संख्या	१४०६	१३८१	२	५	१५	१	२
	%	१००	९८.२	०.१	०.४	१.१	०.१	०.१
महिला	संख्या	३३९	३३८	१	०	०	०	०
	%	१००	९९.७	०.३	०.०	०.०	०.०	०.०

९.५ विदेशबाट यस स्थानमा बसोबास गर्न आउनुको कारण

विदेशमा यसअघि अक्सर बसोबास भएका तर जनगणनाको अवधिमा यस स्थानमा बसोबास गर्ने गरी आएका व्यक्तिहरू कुन कुन प्रमुख कारणबाट यहाँ आएका हुन् भन्ने सवाल महत्वपूर्ण छ। केही देशहरूलाई अपवादका रूपमा छोडेर विश्लेषण गर्ने हो भने काम, रोजगारी, अध्ययन वा तालिमको सिलसिलामा विदेश गएका अधिकांश जनसङ्ख्या घर फर्किन्छन्। यस नगरपालिकामा यस्तो जनसङ्ख्या १,७४५ (६.७%) रहेको छ। घर फर्किनेहरूको हिस्सा सर्वाधिक अर्थात् ८१.४ प्रतिशत रहेको छ। काम वा रोजगारीका लागि यहाँ बसोबास गर्न आउनेको हिस्सा ४ प्रतिशत रहेको छ।

विवाहका कारणबाट यहाँ आउनेको हिस्सा १.७ प्रतिशत, व्यापार वा व्यवसायका कारणबाट आउने २.३ प्रतिशत र अन्य कारणबाट यहाँ आउनेहरू १.३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। विवाहको कारणबाट केवल ०.४ प्रतिशत पुरुष फर्किएका छन् भने ७.१ प्रतिशत महिला विवाहका कारणबाट फर्किएका छन्। त्यस्तै घर फर्किने पुरुषको हिस्सा ८३.३ प्रतिशत हुँदा महिलाको हकमा यो मान ७३.७ प्रतिशत मात्र छ (तालिका ९.५.१, चित्र ९.५.१)।

तालिका ९.५.१: यसअघिको बसोबास विदेश हुनेको यस पालिकामा बसोवास गर्न आउनुको कारण

विवरण		जनगणना अघिको बसोबास स्थान विदेशमा रहेको जनसंख्या	हालको स्थानमा बसाईंसराइ आउनुको मुख्य कारण								
			काम/रोजगारी	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	विवाह	आश्रित	प्राकृतिक प्रकोप	कृषि	घर फर्किएको	अन्य/नखुलेको
जम्मा	संख्या	१७४५	६९	४१	३३	३०	९३	४	३१	१४२१	२३
	%	१००	४.०	२.३	१.९	१.७	५.३	०.२	१.८	८१.४	१.३
पुरुष	संख्या	१४०६	६५	३७	२६	६	५०	४	२८	११७१	१९
	%	१००	४.६	२.६	१.८	०.४	३.६	०.३	२.०	८३.३	१.४
महिला	संख्या	३३९	४	४	७	२४	४३	०	३	२५०	४
	%	१००	१.२	१.२	२.१	७.१	१२.७	०.०	०.९	७३.७	१.२

चित्र ९.५.१: विदेशबाट यस पालिकामा बसोबास गर्न आउनुको कारण (% मा)

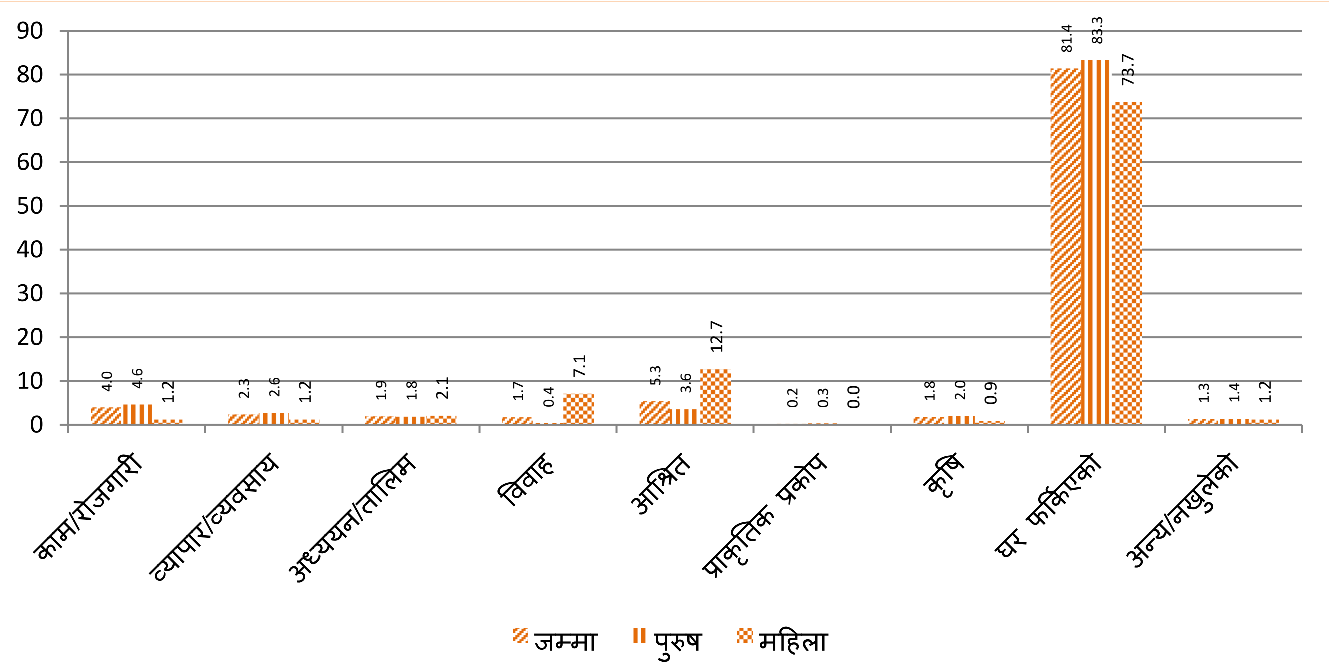

खण्ड १०: प्रजनन् सम्बन्धी विवरण

१०.१ जीवनकाल भरी जन्माएका बच्चाको सङ्ख्या अनुसारको महिला

प्रजनन् सम्बन्धी विवरण जन्मदर, मृत्युदर, सुरक्षित मातृत्व, जनसङ्ख्या वृद्धिदर र जनसङ्ख्या प्रक्षेपणका लागि समेत अत्यन्त उपयोगी हुँदै आएको छ। १५ देखि ४९ वर्षसम्मका विवाहित महिलाहरूले आफ्नो प्रजनन् कालमा जीवितै जन्माएका बच्चा, यसरी जन्मिएका कुल बच्चाहरूको सङ्ख्या, प्रत्येक विवाहित महिलाबाट प्रजनन कालमा जन्मेका बच्चाहरूको सङ्ख्या जस्ता सूचकहरू जनसङ्ख्या अध्ययन र नीतिनिर्माताका लागि निकै महत्वपूर्ण हुन्छन्। गणनाको दिनमा १५ देखि ४९ वर्षसम्मका विवाहित महिलाले उमेर समूह अनुसार कति जना बच्चालाई जन्म दिएका रहेछन् भन्ने सवालमा यो उपखण्ड केन्द्रित रहेको छ। यससम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका १०.१.१ मा दिइएको छ। उक्त तालिकामा उल्लेख भए अनुसार यहाँ एउटा रोचक प्रवृत्ति स्पष्ट देखिएको छ। पाँच पाँच वर्षको उमेर समूह क्रमशः बढ्दै जाँदा कम्तीमा १ देखि ५ र ५ जनाभन्दा बढी बच्चा जन्माएका महिलाको उमेर समूह पनि माथि माथि सरिरहेको छ।

तालिका १०.१.१: १५ देखि ४९ वर्षको महिलाले हालसम्म जीवित जन्माएको बच्चाको सङ्ख्याका आधारमा महिलाको उमेर समूहको जनसङ्ख्या

महिलाको बच्चा जन्माएको विवरण	एकपटक विवाह भएको जम्मा महिला		उमेर समूहअनुसार एकपटक विवाह भएका महिला संख्या						
	संख्या	प्रतिशत	१५–१९ वर्ष	२०–२४ वर्ष	२५–२९ वर्ष	३०–३४ वर्ष	३५–३९ वर्ष	४०–४४ वर्ष	४५–४९ वर्ष
बच्चा नजन्माएको संख्या	४८८	११.२	११७	१९५	६१	२७	२२	२१	४५
१ ओटा बच्चा	७६४	२१.६	६७	३८७	१७७	६२	२२	२७	२२
२ ओटा बच्चा	११६९	३४.६	१२	२४९	३८५	२२१	१५१	९४	५७
३ ओटा बच्चा	१०६०	१९.७	३	५४	२०६	२५७	२४३	१८४	११३
४ ओटा बच्चा	६९९	७.८	०	६	६०	१६०	१५१	१९३	१२९
५ओटा बच्चा	३७५	३.६	०	३	१५	४७	८९	१२५	९६
६ ओटा बच्चा	१९१	०.९	०	१	१	२२	४०	७१	५६
७ ओटा बच्चा	८४	०.४	०	०	०	३	१७	३५	२९
८ ओटा बच्चा	३३	०.१	०	०	०	१	५	१०	१७
९ ओटा बच्चा	११	०	०	०	०	०	२	२	७
जम्मा महिला संख्या	४८७४		१९९	८९५	९०५	८००	७४२	७६२	५७१
जम्मा महिला प्रतिशत		१००	४.१	१८.४	१८.६	१६.४	१५.२	१५.६	११.७

यस नगरपालिकामा १५–४९ वर्षसम्मका कुल ४,८७४ जना महिलामध्ये सर्वाधिक सङ्ख्या (१८.६%) २५–२९ वर्ष उमेर समूहमा रहेको देखिन्छ। दोस्रो ठुलो (१८.४%) समूह २०–२४ वर्षसम्मका महिलाको छ भने तेस्रो (१६.४%) ठुलो समूह ३०–३४ वर्षका महिलाको रहेको छ। ३५ देखि ३९ वर्षसम्मका महिलाहरूको हिस्सा १५.२ प्रतिशत, ४० देखि ४४ उमेर समुहका महिलाहरूको हिस्सा १५.६ प्रतिशत र ४५ देखि ४९ उमेर समुहका एक पटक विवाहित

महिला ११.७ प्रतिशत छन्। प्रजनन उमेरको सबैभन्दा तल्लो सिंढी अर्थात् १५–१९ वर्षको उमेर समूहमा रहेका महिलाहरूको अंश यस नगरपालिकामा ४.१ प्रतिशत रहेको छ।

चित्र १०.१.१: साँफेबगर नगरपालिकामा १५ देखि ४९ वर्षको महिलाको उमेर समूह अनुसारको जनसङ्ख्या(%)

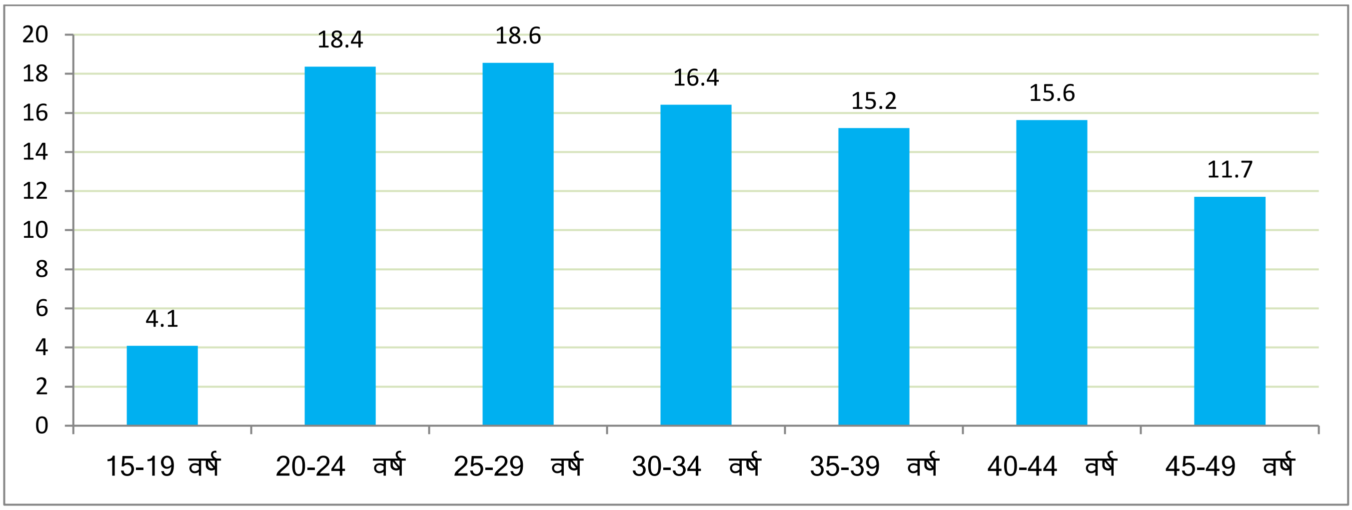

आफ्नो प्रजनन उमेरमा रहेका तर गणनाको दिनसम्म एक जना पनि बच्चा नजन्माएका महिलाको अंश १० प्रतिशत छ भने कम्तीमा एक जना बच्चा जन्माएका विवाहित महिलाको कुल हिस्सा ९० प्रतिशत रहेको छ। बच्चा जन्माएका महिलामध्ये सर्वाधिक (२४%) ले २ जना बच्चा जन्माएको देखिन्छ। एक जना मात्र बच्चा जन्माएका महिलाको अंश १५.७ प्रतिशत छ भने २१.७ प्रतिशत महिलाले ३ जना बच्चा जन्माएको तथ्याङ्क छ। वर्तमान समयमा २ भन्दा बढी सन्तान जन्माउने दम्पती न्यून हुँदै गएको देखिन्छ तथापि यस नगरपालिकामा एकपटक विवाह भएको १४.३ प्रतिशत महिलाले ४ जना बच्चा जन्माएको देखिन्छ भने ५ जना बच्चा जन्माउने महिलाको हिस्सा ७.७ प्रतिशत रहेको छ।

यसै उमेर समूहमा पर्ने विवाहित महिलाले ६, ७, ८ र ९ जनासम्म बच्चा जन्माएको क्रमश: ३.९ प्रतिशत, १.७ प्रतिशत, ०.७ प्रतिशत र ०.२ प्रतिशत रहेको छ।

चित्र १०.१.२: साँफेबगर नगरपालिकामा १५ देखि ४९ वर्षको महिलाले जिवित जन्म दिएका बच्चा संख्या अनुसारको महिलाको जनसङ्ख्या(%)

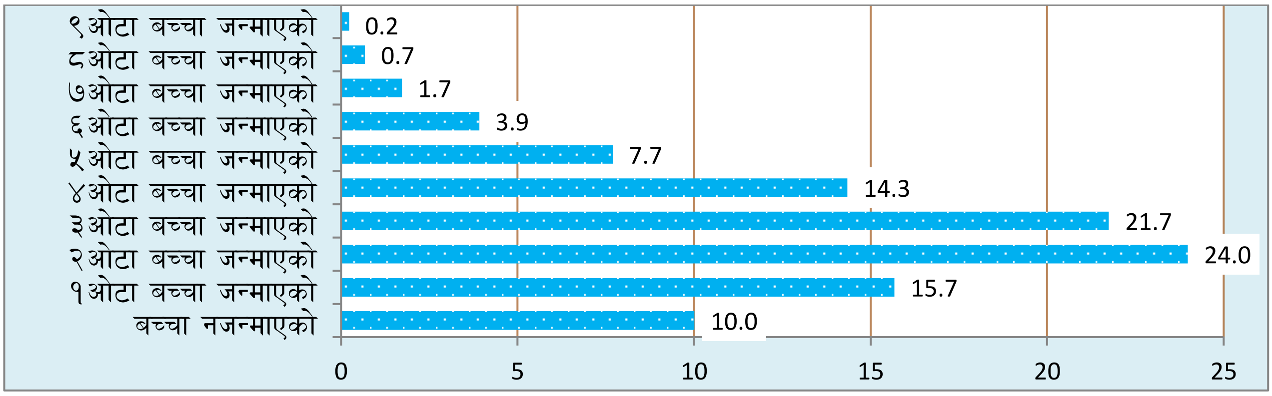

१०.२ महिलाको उमेर समूह अनुसार जीवितै जन्मिएका, जीवितै जन्मिएर मरेका र हालसम्म जीवित बच्चाहरूको सङ्ख्या

प्रजनन् उमेरका महिलाबाट जीवितै जन्मिएका बच्चाहरूमध्ये कतिको निश्चित समयपछि मृत्यु भयो र तीमध्ये कति हालसम्म पनि जीवितै छन् भन्ने तथ्याङ्कले शिशु मृत्युदर (Infant mortality rate), बाल मृत्युदर (Child mortality rate), जीवन प्रत्याशा (Life expectancy) र जीवन तालिका (Life table) आदिको मापन र तयारीमा विशेष सहयोग पुग्दछ।

गणनाको दिनसम्म १५ देखि ४९ वर्षको उमेरभित्र पर्ने कुल महिलाले जीवितै जन्माएका कुल बच्चाको सङ्ख्या १३,०५९ रहेको छ। यी जीवित जन्मिएका सर्वाधिक २,९३४ जना (२२.५%) बच्चालाई ४०–४४ वर्ष उमेर समूहका विवाहित महिलाले जन्माएका हुन्। जीवितै जन्मिएका सबै बच्चाहरू वयस्क अवस्थासम्म पुग्ने वा बाँच्ने सम्भावना कम हुन्छ। तीमध्ये कतिपय विभिन्न कारणबाट मर्दछन्। यस नगरपालिकामा अक्सर बसोबास गर्ने १५–४९ वर्षका महिलाले जन्माएका कुल १३,०५९ जना (१००%) मध्ये ६२० जना (४.७%) को मृत्यु भएको देखिन्छ। बाँकी १२,४३९ जना (९५.३%) भने हालसम्म (गणनाको दिनसम्म) पनि जीवितै रहेका देखिन्छन्। मृत्यु भएका कुल ६२० जना बालबालिकालाई लैङ्गिक रूपमा हेर्दा ३४४ जना (५५.४८%) बालक र २७६ जना (४४.५२%) बालिकाको मृत्यु भएको देखिन्छ। यसबाट यस नगरपालिकामा शिशु अथवा बाल मृत्युदर छोरीको भन्दा छोराको बढी हुने गरेको देखिन्छ।

तालिका १०.२.१: १५ देखि ४९ वर्षको महिलाले अहिलेसम्म जन्माएका जीवित बच्चा, जीवित जन्मेर मरेका बच्चा र अहिलेसम्म जीवित रहेका बच्चाको सङ्ख्या

बच्चाको अबस्था र लिङ्ग		जम्मा	महिलाको उमेर समूह						
			१५–१९ वर्ष	२०–२४ वर्ष	२५–२९ वर्ष	३०–३४ वर्ष	३५–३९ वर्ष	४०–४४ वर्ष	४५–४९ वर्ष
जीवितै जन्मेका बच्चाको संख्या (CEB)	जम्मा	१३०५९	१००	१०९२	१८८६	२३११	२५२०	२९३४	२२१६
	बालक	६७७८	५८	५७४	१०१०	११८३	१३१९	१४७८	११५६
	बालिका	६२८१	४२	५१८	८७६	११२८	१२०१	१४५६	१०६०
हालसम्म जीवितै रहेका बच्चाको संख्या(CSA)	जम्मा	१२४३९	९९	१०७६	१८४३	२२२६	२३९२	२७६७	२०३६
	बालक	६४३४	५८	५६७	९८७	११४०	१२४०	१३८५	१०५७
	बालिका	६००५	४१	५०९	८५६	१०८६	११५२	१३८२	९७९
जीवितै जन्मेर मृत्यु भएको बच्चाको संख्या(CD)	जम्मा	६२०	१	१६	४३	८५	१२८	१६७	१८०
	बालक	३४४	०	७	२३	४३	७९	९३	९९
	बालिका	२७६	१	९	२०	४२	४९	७४	८१
जीवितै जन्मेर मृत्यु भएको बच्चाको प्रतिशत(CD%	जम्मा	४.७	१.०	१.५	२.३	३.७	५.१	५.७	८.१
	बालक	५.१	०.०	१.२	२.३	३.६	६.०	६.३	८.६
	बालिका	४.४	२.४	१.७	२.३	३.७	४.१	५.१	७.६

१०.३ विगत १२ महिनामा जीवितै बच्चा जन्माएका महिलाहरूको सङ्ख्या र जीवितै जन्मिएका बच्चा

यस अघिको उपखण्डमा १५ देखि ४९ वर्षभित्रका महिलाले गणनाको दिनसम्म जीवितै जन्माएका बच्चा र ती हाल जीवित रहे वा नरहेको तथ्याङ्कमा आधारित भई विश्लेषण गरियो भने यस खण्डमा सोही उमेर समूहका कुल विवाहित

महिलामध्ये विगत १२ महिनामा जीवित बच्चा जन्माउने महिला र तिनले जीवितै जन्माएका बच्चाहरूको सङ्ख्याका वारेमा विश्लेषण गरिएको छ। यसले यस नगरपालिकामा प्रतिवर्ष प्रजनन उमेरका कति जना महिलाले जीवित बच्चा जन्माउँछन् भन्ने तथ्याङ्क उपलब्ध हुन्छ। साथसाथै, एक वर्ष अवधिमा यस स्थानीय तहमा कति जना जीवित शिशुहरूको जन्म हुँदोरहेछ भन्ने तथ्याङ्क पनि अवगत गर्न सकिन्छ।

साँफेबगर नगरपालिकामा एकपटक विवाह भएका १५-४९ वर्षका महिलाको कुल जनसङ्ख्या ४,८७४ जना छन् भने तीमध्ये ४७३ जना (९.७%) ले एक जना बच्चा जन्माएका रहेछन् भने विगत १२ महिनामा कुनै पनि महिलाहरूले २ वा ३ जना बच्चा जन्माएको देखिदैन। बच्चा जन्माएका ४७३ जना महिलाले कुल ४७३ जना बालबालिकालाई जन्माएको देखिन्छ जसमा ५१.५९ प्रतिशत छोरा र ४८.४१ प्रतिशत छोरीहरू रहेको थिए।

तालिका १०.३.१: १५ वर्ष देखि ४९ वर्षका महिलाले विगत १२ महिनामा जीवित जन्माएको बच्चाको सङ्ख्याको आधारमा उमेर समूह अनुसार महिलाको सङ्ख्या

एकपटक विवाह भएको महिला	जम्मा	उमेर समूहअनुसार महिलाको सङ्ख्या						
		१५-१९ वर्ष	२०-२४ वर्ष	२५-२९ वर्ष	३०-३४ वर्ष	३५-३९ वर्ष	४०-४४ वर्ष	४५-४९ वर्ष
जम्मा संख्या	४८७४	१९९	८९५	९०५	८००	७४२	७६२	५७१
बच्चा नजन्माएका	४४०१	१५८	६८५	७७६	७४४	७२०	७५५	५६३
१ ओटा बच्चा जन्माएका	४७३	४१	२१०	१२९	५६	२२	७	८
२ ओटा बच्चा जन्माएका	०	०	०	०	०	०	०	०
एक वर्ष भित्र जिवितै जन्मेका बच्चाको संख्या								
जम्मा	४७३	४१	२१०	१२९	५६	२२	७	८
छोरा	२४४	२५	११०	६६	२८	९	२	४
छोरी	२२९	१६	१००	६३	२८	१३	५	४

खण्ड ११: आर्थिक क्रियाकलापसम्बन्धी विवरण

११.१ आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्या

परिवारका विभिन्न उमेर समूहका सदस्यहरूले कुनै न कुनै आर्थिक काम गरेका हुन्छन्। राष्ट्रिय जनगणनामा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्याले गत १२ महिनामा कति अवधि आर्थिक काम गरेका थिए भनेर सोधिएको थियो। कुनै व्यक्तिले गरेको आर्थिक कामलाई अवधिका आधारमा विभिन्न वर्गमा वर्गीकरण गरेर आर्थिक रूपले सक्रिय वा निष्क्रिय जनसङ्ख्याको अनुपात निकाल्ने गरिन्छ। यस्तो अभ्यास कतिपय देशले फरक फरक आधारमा अवलम्बन गरेको हुनसक्छ भने अधिकांश देशले संयुक्त राष्ट्रसंघको तथ्याङ्कीय नियोग (United Nations Statistical Commission) र अन्तर्राष्ट्रिय श्रम संगठनले निश्चित गरेका मानक र स्तरअनुसार अपनाएको पाइन्छ। कानूनी रूपमा १८ वर्षमुनिका बालबालिकालाई कुनै पनि आर्थिक काम गराउन निषेध गरिएको भए तापनि अधिकांश समाजमा यो कायमै रहेको देखिन्छ।

यस साँफेबगर नगरपालिकामा १० वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल २०,७०९ जनामध्ये ५३.९ प्रतिशतले ६ महिना वा सोभन्दा बढी अवधि काम गरेका छन्। त्यसै गरी १३.९ प्रतिशतले ३ देखि ६ महिनासम्म काम गरेका छन् भने ११.९ प्रतिशतले ३ महिनाभन्दा कम अवधि काम गरेका छन्। कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको जनसङ्ख्या २०.३ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ११.१.१)।

महिला र पुरुषले आर्थिक काम गरेको अवधिमा स्पष्ट भिन्नता रहेको देखिन्छ। उदाहरणका लागि ५६.१ प्रतिशत पुरुषले ६ महिनाभन्दा बढी आर्थिक काम गरेको देखिन्छ भने महिलाका हकमा यो ५२.२ प्रतिशत मात्र रहेको छ। कुनै पनि आर्थिक काम नगरेका पुरुष १९.२ प्रतिशत छन् भने महिला २१.१ प्रतिशत रहेका छन् (चित्र ११.१.१)।

तालिका ११.१.१: आर्थिक काम गरेको अवधिको आधारमा जनसङ्ख्याको वितरण(१० वर्ष वा सोभन्दा बढी)

विवरण	संख्या/प्रतिशत	जम्मा जनसंख्या	६ महिना वा सोभन्दा बढी	३ देखि ६ महिनासम्म	३ महिनाभन्दा कम	कुनै पनि आर्थिक काम नगर्ने
जम्मा	संख्या	२०७०९	११९७०	२८८१	२४५५	४२०३
जम्मा	%	१००	५३.९	१३.९	११.९	२०.३
पुरुष	संख्या	९०७२	५०९२	११३६	१०९९	१७४५
पुरुष	%	१००	५६.१	१२.५	१२.१	१९.२
महिला	संख्या	११६३७	६०७८	१७४५	१३५६	२४५८
महिला	%	१००	५२.२	१५.०	११.७	२१.१

चित्र ११.१.१: अवधिका आधारमा आर्थिक काममा सक्रिय र निष्क्रिय जनसङ्ख्या (%)

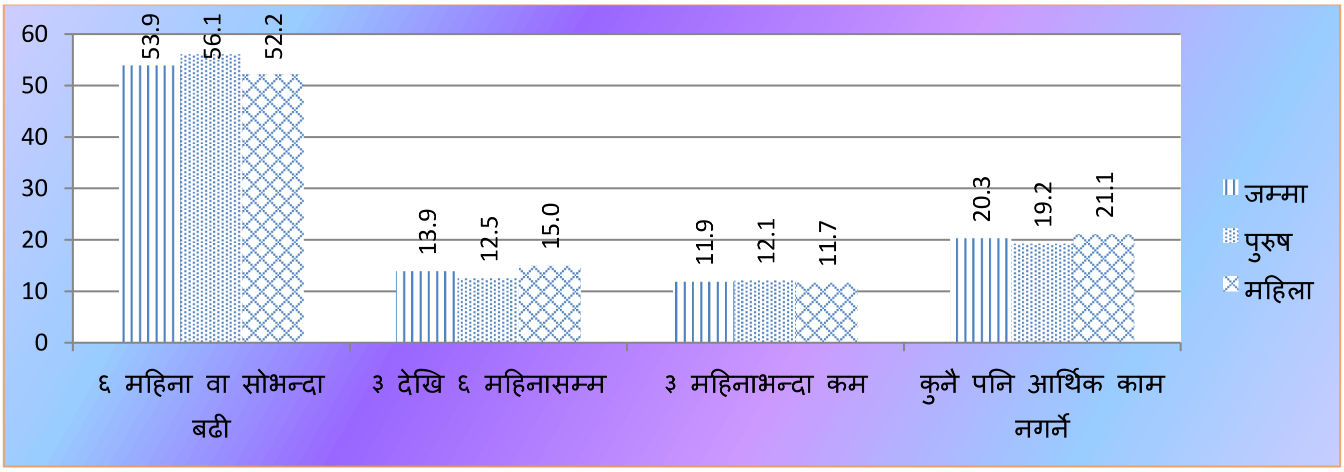

११.२ आर्थिक क्रियाकलापसम्बन्धी विवरण

आर्थिक काम गरेको अवधिका आधारमा आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्यालाई अक्सर रोजगार, अक्सर बेरोजगार, अक्सर निष्क्रिय, आर्थिक रूपले निष्क्रिय आदि उपवर्गमा विश्लेषण गर्ने गरिन्छ। तालिका (११.२.१) मा प्रस्तुत तथ्याङ्कलाई व्याख्या गर्नुभन्दा अगाडि केही आधारभूत अवधारणासँग परिचित हुनु जरुरी छ।

आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या: सन्दर्भ अवधिमा जुनसुकै आर्थिक काम जतिसुकै अवधिको लागि गरेका वा कुनै पनि आर्थिक कामको खोजी गरेका १० वर्ष वा सोभन्दा माथिका व्यक्तिहरू आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याअन्तर्गत पर्दछन्।

आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या: सन्दर्भ अवधिमा कुनै पनि आर्थिक काम नगरेका र आर्थिक काम नखोजेका व्यक्तिहरू आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या अन्तर्गत पर्दछन्।

अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या: सन्दर्भ अवधिमा कुनै पनि आर्थिक काम गरेको वा आर्थिक काम खोजेको समयावधिको जोड ६ महिना वा सोभन्दा बढी भएको व्यक्तिलाई अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याभित्र समावेश गरिन्छ।

अक्सर आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्या: आर्थिक काम गरेको अवधि र आर्थिक काम खोजेको अवधिको जोड ६ महिनाभन्दा कम भएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई अक्सर आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसङ्ख्यामा समावेश गरिन्छ। यस साँफेबगर नगरपालिकामा १० वर्ष वा सोभन्दा माथिको कुल २०,७०९ जनसङ्ख्यामध्ये १२,१८५ जना आर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय र ४,५०९ जना आर्थिक रूपले अक्सर निष्क्रिय रहेको देखिन्छ।
अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय १२,१८५ जनसङ्ख्यामध्ये ९६.८८ प्रतिशत अक्सर रोजगार र ३.१२ प्रतिशत अक्सर बेरोजगार रहेका छन्। आर्थिक रूपले सक्रिय तर अक्सर निष्क्रिय (६ महिनाभन्दा कम समय काम गर्नेहरू) रहेको जनसङ्ख्या ४,५०९ (२७.०१%) रहेको छ। सन्दर्भ अवधिभित्र कुनै पनि आर्थिक काम नगरेको जनसङ्ख्या ३,९९७ रहेको छ जुन १० वर्ष र सोभन्दा माथिका जनसङ्ख्याको करिब १९.३० प्रतिशत रहेको छ (तालिका ११.२.१)।

लैङ्गिक हिसाबले आर्थिक रूपले सक्रिय, निष्क्रिय, रोजगार र बेरोजगार जनसङ्ख्या फरक फरक रहेको छ। महिला तथा पुरूषको आर्थिक रूपले सक्रिय र निष्क्रिय जनसङ्ख्यालाई आवश्यकतानुसार विस्तृत विश्लेषण गर्न सकिन्छ। (तालिका ११.२.१)।

तालिका ११.२.१: आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता अनुसारको जनसङ्ख्या (१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरका)

विवरण	दश वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसङ्ख्या	आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता									
		आर्थिक रुपले सक्रिय						आर्थिक रुपले निष्क्रिय		आर्थिक क्रियाकलाप नखुलेको	
		अक्सर सक्रिय				अक्सर निष्क्रिय					
		अक्सर रोजगार		अक्सर बेरोजगार							
		संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा	२०७०९	११८०५	९६.८८	३८०	३.१२	४५०९	२७.०१	३९९७	१९.३०	१८	०.०९
पुरूष	९०७२	५३२८	९६.७१	१८१	३.२९	१९०१	२५.६५	१६५६	१८.२५	६	०.०७
महिला	११६३७	६४७७	९७.०२	१९९	२.९८	२६०८	२८.०९	२३४१	२०.१२	१२	०.१०

चित्र ११.२.१: आर्थिक क्रियाकलापमा संलग्नता अनुसारको जनसङ्ख्या प्रतिशत (१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरका)

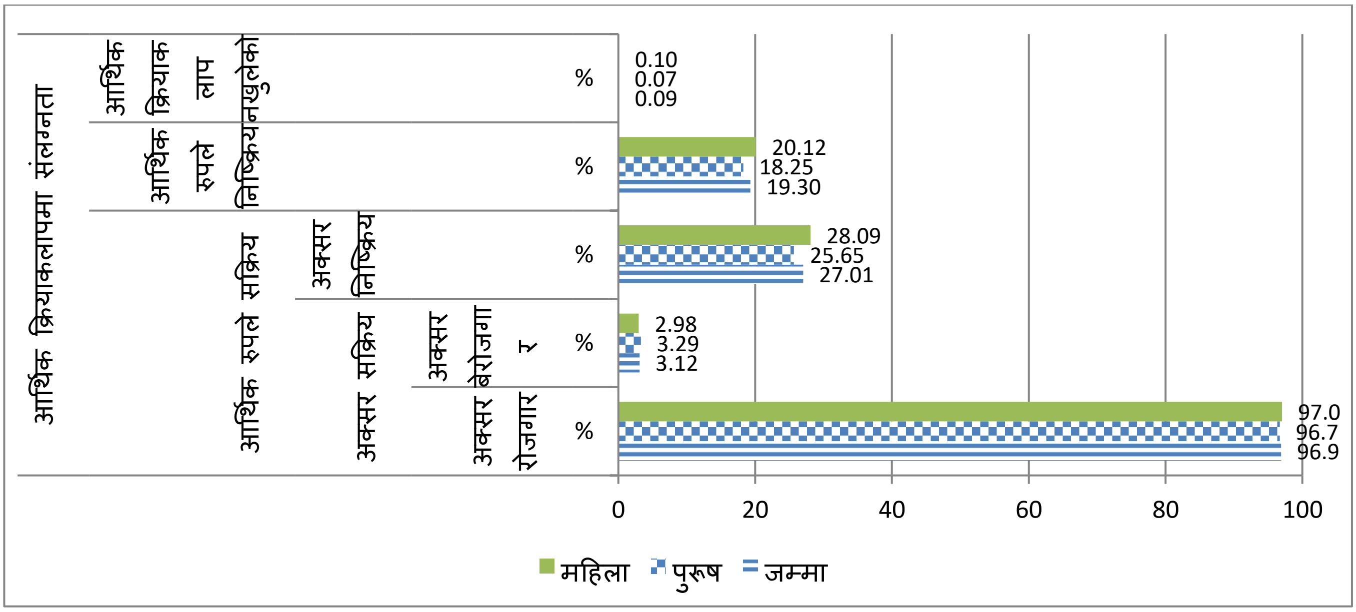

११.३ आर्थिक कामको पेशागत वर्गीकरण अनुसारको जनसङ्ख्या

आर्थिक काम गरेका जनसङ्ख्याको पेशाअनुसार वर्गीकरण र विश्लेषण महत्वपूर्ण हुन्छ। आर्थिक काम गर्दा व्यक्तिको भूमिका कस्तो प्रकारको थियो भन्ने प्रश्न पनि उत्तिकै सरोकारको विषय हो। आर्थिक काम कृषि वा गैरकृषि क्षेत्रमा हुनसक्दछ। त्यस्तै औद्योगिक, व्यापारिक, सेवामूलक र सामान्य प्राथमिक पेशासँग सम्बन्धित आर्थिक कामहरू हुन्छन्। जनसङ्ख्याको पेशा र व्यवसायले त्यहाँको आर्थिक अवस्था र संरचनालाई प्रतिविम्बित गर्दछन्।

यस नगरपालिकाका १० वर्षमाथिका आर्थिक रूपले सक्रिय कुल १६,५०६ जनसङ्ख्यामध्ये ७,३२७ जना पुरुष रहेका छन् भने ९,१७९ जना महिला रहेका छन्। यस नगरपालिकाका ७५.३ प्रतिशत आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या कृषि, वन र माछापालन सम्बन्धी पेशाका दक्ष कामदार रहेका छन्। दोस्रो ठुलो (७.५%) समूह सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदारहरूको रहेको छ भने तेस्रो ठुलो (४.५%) समूहमा व्यवस्थापन गर्ने कामदार रहेको छन्। पेशाका दृष्टिबाट सबैभन्दा कम ०.०४(%) सैनिक अधिकारी रहेको देखिन्छ (तालिका ११.३.१, चित्र ११.३.१)।

तालिका ११.३.१: आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य पेशा अनुसारको विवरण(१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरका)

पेशा	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
जम्मा	१६५०६	१००	७३२७	१००	९१७९	१००
सैनिक अधिकारी	७	०.०४	७	०.१	०	०.०

पेशा	जम्मा		पुरुष		महिला	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
व्यवस्थापक	७४५	४.५	५४४	७.४	२०१	२.२
पेशाविद्	६४८	३.९	४३१	५.९	२१७	२.४
प्राविधिक तथा सहायक पेशाविद्	२६७	१.६	१५०	२.०	११७	१.३
कार्यालय सहायक	१३४	०.८	९६	१.३	३८	०.४
सेवा तथा वस्तु बिक्री गर्ने कामदार	५७६	३.५	३४८	४.७	२२८	२.५
कृषि, वन र माछापालन कार्यका दक्ष कामदार	१२४३०	७५.३	४७९८	६५.५	७६३२	८३.१
शिल्पकला तथा कालिगढ र यससम्बन्धी व्यापार गर्ने कामदार	३१६	१.९	२३९	३.३	७७	०.८
यन्त्र तथा मेसिन अपरेटर र जडान गर्ने कामदार	१४०	०.८	१३५	१.८	५	०.१
सामान्य वा प्राथमिक पेशाका कामदार	१२३९	७.५	५७७	७.९	६६२	७.२
उल्लेख नभएका	४	०.०२	२	०.०	२	०.०२

चित्र ११.३.१: आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको मुख्य पेशा अनुसारको विवरण प्रतिशतमा

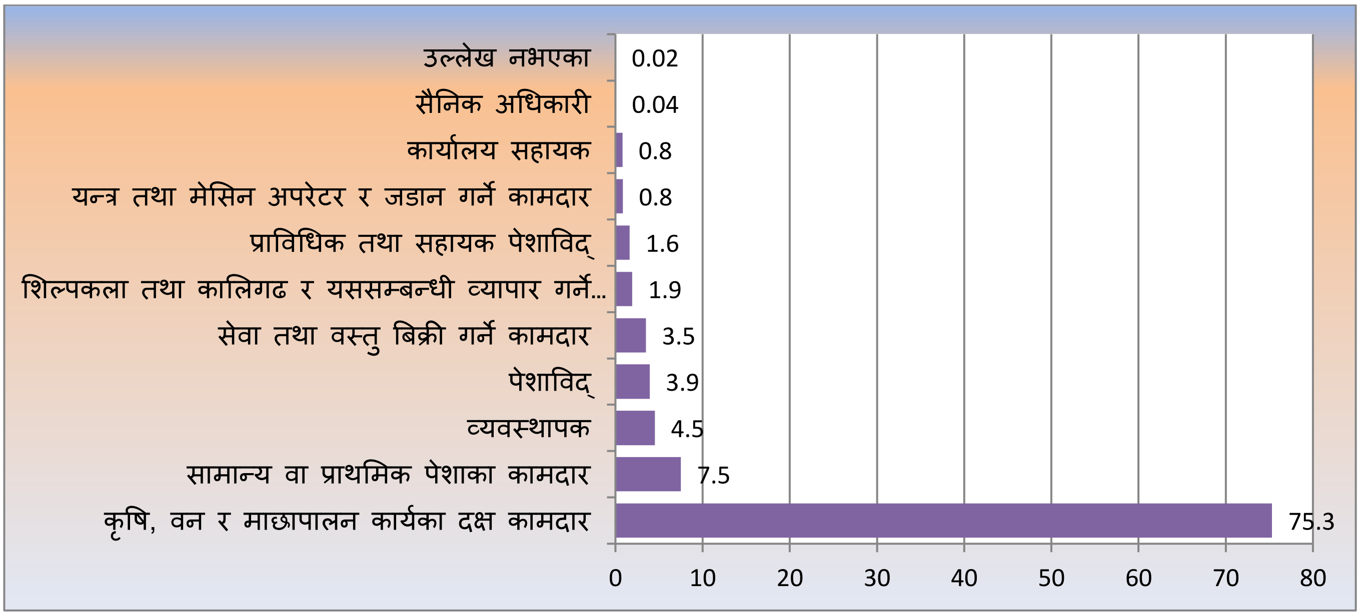

११.४ आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र वर्गीकरणअनुसारको जनसङ्ख्या

देशको अर्थतन्त्रलाई विभिन्न उपक्षेत्रमा वर्गीकरण गरिएको हुन्छ। पछिल्लो जनगणनामा आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याले गरेको कामलाई विभिन्न २१ ओटा औद्योगिक क्षेत्रमा वर्गीकरण गरिएको छ। संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको आर्थिक अवस्था र विकासअनुसार यी २१ ओटा औद्योगिक क्षेत्र उन्नत वा पिछडिएको अवस्थामा रहेका हुनसक्छन्। यस नगरपालिकाका १० वर्ष र सोभन्दा माथिको आर्थिक रूपले सक्रिय कुल १६,५०६ जनसङ्ख्यामध्ये ७७.५ प्रतिशत कृषि, वन र माछापालन क्षेत्रमा सक्रिय देखिएका छन्। यस क्षेत्रको मुख्य आम्दानीको स्रोत कृषि क्षेत्र नै देखिएको छ। आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या आबद्ध भएको दोस्रो ठुलो औद्योगिक क्षेत्र 'थोक एवं खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्यहरू' रहेको छ जसले ७.१ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ। यस नगरपालिकाको आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या आबद्ध भएको तेस्रो ठुलो (३.६%) औद्योगिक क्षेत्र शिक्षा रहेको छ। निर्माण क्षेत्रले २.५ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ भने मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलापले १.६ प्रतिशत अंश ओगटेको छ (तालिका ११.४.१, चित्र ११.४.१)।

तालिका ११.४.१ : आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र अनुसार जनसंख्या वितरण(१० वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेरका)

आर्थिक कामको क्षेत्र वा उद्योग	आर्थिक कार्यमा संलग्न औद्योगिक क्षेत्र वर्गीकरणका अनुसार १० वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसंख्या					
	जम्मा	%	पुरूष	%	महिला	%
कृषि, वन र माछापालन	१२७८४	७७.५	४९६३	६७.७	७८२१	८५.२
खानी तथा उत्खनन्	१४	०.१	९	०.१	५	०.१
औद्योगिक उत्पादन	२५५	१.५	१६१	२.२	९४	१.०
विद्युत, ग्यास, बाफ तथा वातानुकूलित सेवा	३८	०.२	३२	०.४	६	०.१
पानीको आपूर्ति, ढलनिकास, फोहर व्यवस्थापन र शुद्धीकरणका क्रियाकलाप	३१	०.२	२२	०.३	९	०.१
निर्माण	४२०	२.५	२७२	३.७	१४८	१.६
थोक एवं खुद्रा व्यापार, मोटरगाडी तथा मोटरसाइकल मर्मतका कार्य	११७०	७.१	६८३	९.३	४८७	५.३
यातायात तथा भण्डारण	११६	०.७	११२	१.५	४	०.०
आवास तथा भोजनसम्बन्धी क्रियाकलाप	१५८	१.०	१०४	१.४	५४	०.६
सूचना तथा सञ्चार	२०	०.१	१३	०.२	७	०.१
वित्तीय तथा बिमासम्बन्धी क्रियाकलाप	९८	०.६	७४	१.०	२४	०.३
घरजग्गा कारोबारका व्यवसायिक क्रियाकलाप	८	०.०	५	०.१	३	०.०
पेशागत, वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलाप	४१	०.२	३९	०.५	२	०.०
प्रशासनिक तथा सहयोगी सेवाका क्रियाकलाप	१०	०.१	६	०.१	४	०.०
सार्वजनिक प्रशासन र सुरक्षासम्बन्धी क्रियाकलाप	२२५	१.४	१६९	२.३	५६	०.६
शिक्षा	५९१	३.६	४०९	५.६	१८२	२.०
मानव स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्यका क्रियाकलाप	२७२	१.६	१२६	१.७	१४६	१.६
कला, मनोरञ्जन तथा मनोविनोद	८	०.०	३	०.०	५	०.१
अन्य सेवा प्रदान गर्ने क्रियाकलाप	१८९	१.१	९८	१.३	९१	१.०
घरपरिवारका घरायसी क्रियाकलाप	४१	०.२	१८	०.२	२३	०.३
बाह्य संघसंस्था एवं यसका अङ्गहरुका क्रियाकलाप	१६	०.१	९	०.१	७	०.१
उल्लेख नभएका	१	०.०	०	०.०	१	०.०
जम्मा	१६५०६	१००	७३२७	१००	९१७९	१००

चित्र ११.४.१: आर्थिक कामको औद्योगिक क्षेत्र अनुसार जनसंख्या वितरण (%)

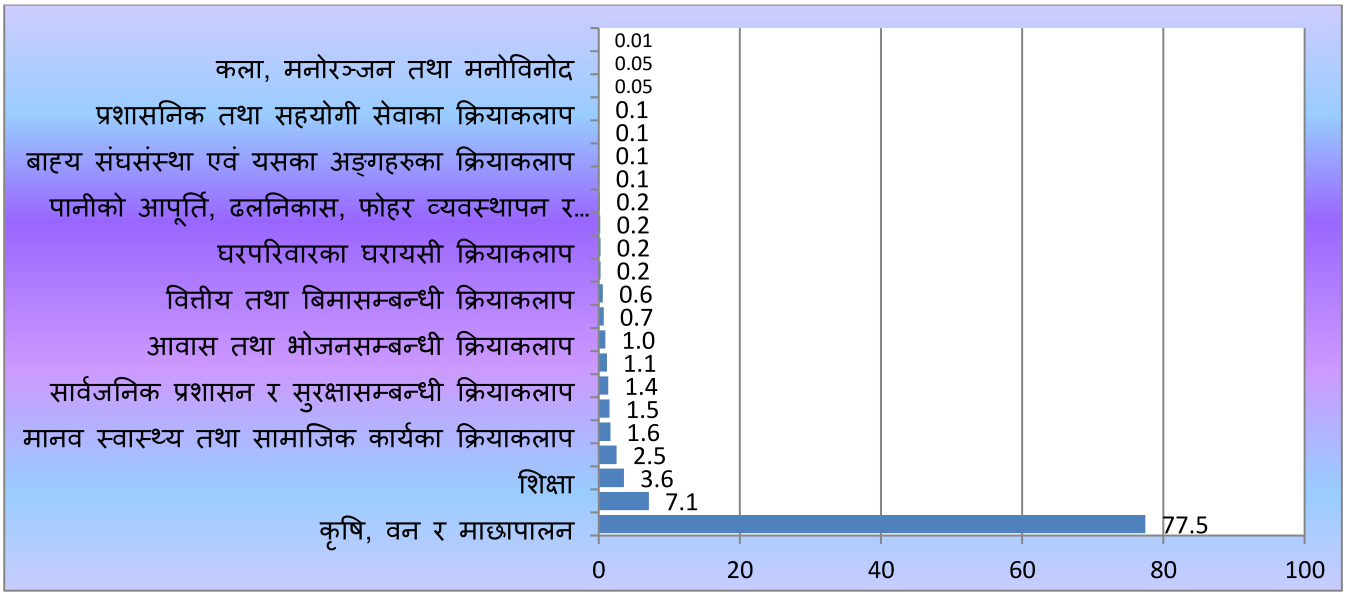

११.५ कृषि तथा गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या

आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या मूलतः दुई प्रकारका काममा संलग्न रहेका हुन्छन्। पहिलो, कृषिसँग जोडिएको आर्थिक क्षेत्र हो र दोस्रो गैरकृषिसँग जोडिएको आर्थिक क्षेत्र। साँफेबगर नगरपालिकाका वडाहरू शहरी क्षेत्रभन्दा अर्धशहरी क्षेत्र भएका अधिक हुनाले गैरकृषि क्षेत्रमा भन्दा कृषि क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या अधिकतम हुनु मनासिब मान्न सकिन्छ।

यस नगरपालिकाका आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या (१० वर्ष र सोभन्दा माथिको) मध्ये गैरकृषि आर्थिक क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या २०.३ प्रतिशत छ भने कृषिसँग जोडिएको आर्थिक क्षेत्रमा काम गर्ने जनसङ्ख्या ७९.७ प्रतिशत रहेको छ। वडास्तरमा तुलना गर्दा गैरकृषिसँग जोडिएको क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या सर्वाधिक (४९.९%) वडा नं. ४ मा रहेको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम (६.४%) वडा नं. ९ मा रहेको छ। त्यसै गरी कृषिसँग जोडिएको आर्थिक क्षेत्रमा संलग्न जनसङ्ख्या सबैभन्दा धेरै (९३.६%) वडा नं. ९ मा रहेको छ भने सबैभन्दा कम (५०.१%) वडा नं. ४ मा रहेको छ (तालिका ११.५.१, चित्र ११.५.१)।

तालिका ११.५.१: वडाअनुसार कृषि तथा गैरकृषि काममा संलग्न जनसङ्ख्या (%)

वडा	जम्मा	कृषि आर्थिक काममा संलग्नको %	गैरकृषि क्षेत्रमा संलग्नको प्रतिशत
१	७५३	७५.२	२४.८
२	१,०३५	८०	२०
३	१,८८५	६२.४	३७.६
४	२,१९१	५०.१	४९.९
५	८६५	८५.१	१४.९
६	५५४	८३.९	१६.१
७	८२२	६७.२	३२.९
८	९३२	७२.८	२७.१
९	१,२२४	९३.६	६.४
१०	१,५५५	८५.६	१४.४
११	१,०७५	९३.१	६.९
१२	८६८	८९.९	१०.१
१३	१५६९	८७.८	१२.२
१४	११७८	८९.१	१०.९
साँफेबगर	१६,५०६	७९.७	२०.३

चित्र ११.५.१ : वडाअनुसार गैरकृषि क्षेत्रका आर्थिक काममा संलग्न जनसङ्ख्या (%)

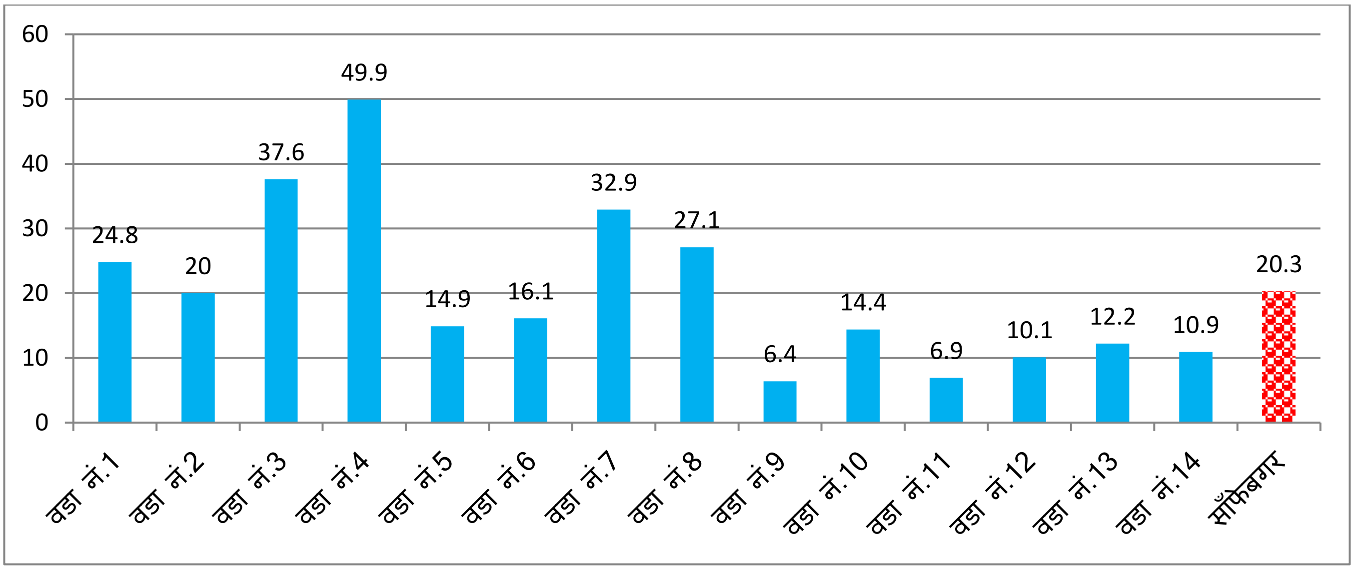

११.६ आर्थिक काममा संलग्नताको प्रकार अनुसारको विवरण

आर्थिक काममा संलग्न १० वर्ष र सोभन्दा माथिको कुल १६,५०६ जनसङ्ख्यामध्ये कसले कुन हैसियतमा काम गर्यो अथवा कस्तो प्रकारको काम गर्यो भन्ने प्रश्न पनि नीतिनिर्माता र निर्णयकर्ताको लागि महत्वपूर्ण हुन्छ। त्यस्तै खास प्रशासनिक एकाइको आर्थिक काममा संलग्न जनशक्ति कसरी संरचित छ भनेर बुझ्न पनि सघाउ पुग्दछ। जनगणनामा आर्थिक रूपले सक्रिय प्रत्येक व्यक्तिलाई उसले आर्थिक काम गर्दाको हैसियत के हो भनेर सोधिएको थियो।

वि.सं. २०७८ को जनगणनाको तथ्याङ्क अनुसार साँफेबगर नगरपालिकामा सर्वाधिक १०,५७६ (६५.१६%) आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या आफ्नै काम गर्ने समूहमा पर्दछन् भने २०,१०८ जना (१२.७७%) अरूको काम गर्ने समूहमा पर्दछन्। परिवारमा सघाउने मात्र समूहअन्तर्गत ३४२३ जना (२०.७४%) आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्या रहेका छन् भने रोजगारदाता न्यून अर्थात् २१३ जना (१.२९%) मात्र रहेको छन् (तालिका ११.६.१)।

तालिका ११.६.१: रोजगारीको अवस्थाअनुसार आर्थिक रूपले सक्रिय जनसङ्ख्याको विवरण(१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरका)

नगरपालिका	सङ्ख्या/%	जम्मा	रोजगारीको अवस्था				
			अरूको काम गर्ने	रोजगारदाता	आफ्नै काम गर्ने	परिवारमा सघाउने मात्र	उल्लेख नभएको
जम्मा	सङ्ख्या	१६५०६	२१०८	२१३	१०७५६	३४२३	६
	%	१००	१२.७७	१.२९	६५.१६	२०.७४	०.०४
पुरूष	सङ्ख्या	७३२७	१४१९	१४९	४२६८	१४८८	३
	%	१००	०.२२	०.०१	०.६७	०.११	०.००
महिला	सङ्ख्या	९१७९	६८९	६४	६४८८	१९३५	३
	%	१००	०.१०	०.००	०.७२	०.१७	०.००

११.७ घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रानुसार आर्थिक काममा संलग्नता अनुसार जनसङ्ख्या

आर्थिक कामलाई घरायसी र गैरघरायसी गरी दुई वर्गमा विभाजन गर्ने प्रचलन रहेको छ। घरायसी काम अक्सर घरपरिवारकै उपभोग र सुविधाका लागि हुने गर्दछ भने गैरघरायसी काम सामान्यतः आय आर्जनका लागि सहायक हुने गर्दछ। पछिल्लो बाह्रौं राष्ट्रिय जनगणनामा १० वर्ष र सोभन्दा माथिका प्रत्येक व्यक्तिले गरेको कामलाई घरायसी र गैरघरायसी वर्गमा विभाजन गर्दा यस नगरपालिकामा ६५.५ प्रतिशतले घरायसी क्षेत्रमा काम गरेको देखिन्छ। गैरघरायसी क्षेत्रमा आर्थिक काम गर्ने जनसङ्ख्याको हिस्सा १९.४ प्रतिशत रहेको छ।

यहाँ गैरघरायसी क्षेत्र भन्नाले सरकारी, वित्तीय, गैरवित्तीय तथा नाफा नकमाउने संस्था पर्दछ। घरायसी क्षेत्र भन्नाले असंगठित रूपमा परिवारले संचालन गरेका सबैप्रकारका आर्थिक क्रियाकलापहरू पर्दछन् जस्तै कृषि, अनौपचारिक र असंगठित रूपमा व्यक्ति वा परिवारले संचालन गरेका व्यापार, उद्योग, व्यवसाय, सडक किनारमा बिक्री गर्ने आदि पर्दछन्। वडास्तरमा तुलना गर्दा घरायसी क्षेत्रसँग जोडिएको आर्थिक काममा संलग्न जनसङ्ख्या सर्वाधिक (८५.७%) वडा नं. १२ मा रहेको देखिन्छ भने सबैभन्दा कम (४१.४%) वडा नं. ४ मा रहेको छ। त्यसैगरी गैरघरायसी क्षेत्रको आर्थिक काम गर्ने जनसङ्ख्या सबैभन्दा धेरै (३४.५%) वडा नं. ४ मा रहेको छ भने सबैभन्दा कम (५.३%) वडा नं. ५ मा रहेको छ (तालिका ११.७.१ र चित्र ११.७.१)।

तालिका ११.७.१ : घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रानुसार आर्थिक काममा संलग्नता अनुसार जनसङ्ख्या विवरण

वडा नं.	१० वर्ष वा सोभन्दा बढी उमेरको जनसङ्ख्या	जनसङ्ख्या			प्रतिशत		
		गैरघरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र	काम नगर्ने	गैरघरायसी क्षेत्र	घरायसी क्षेत्र	काम नगर्ने
१	८८७	१७२	५८१	१३४	१९.४	६५.५	१५.१
२	१३७८	२१०	८२५	३४३	१५.२	५९.९	२४.९
३	२६३२	७३५	११४७	७४७	२७.९	४३.६	२८.४
४	२८८४	९९६	११९५	६९३	३४.५	४१.४	२४.०
५	१११६	१५४	७१०	२५१	१३.८	६३.६	२२.५
६	६४१	९४	४६०	८७	१४.७	७१.८	१३.६
७	११३०	२२२	६००	३०८	१९.७	५३.१	२७.३
८	११८८	२१६	७१५	२५६	१८.२	६०.२	२१.६
९	१३४६	७१	११५३	१२२	५.३	८५.७	९.१
१०	१,८०८	२०५	१३५०	२५३	११.३	७४.७	१४.०
११	११९४	१२३	९५२	११९	१०.३	७९.७	१०.०
१२	१०१२	१०५	७६३	१४४	१०.३८	७५.४	१४.२
१३	१८४४	१५९	१४१०	२७५	८.६२	७६.५	१४.९
१४	१६४९	१३५	१०४३	४७१	८.१९	६३.३	२८.६
साँफेबगर	२०७०९	३५९७	१२९०४	४२०३	१७.३७	६२.३	२०.३

चित्र ११.७.१: घरायसी तथा गैरघरायसी क्षेत्रानुसार आर्थिक काममा संलग्नता अनुसार जनसङ्ख्या (%)

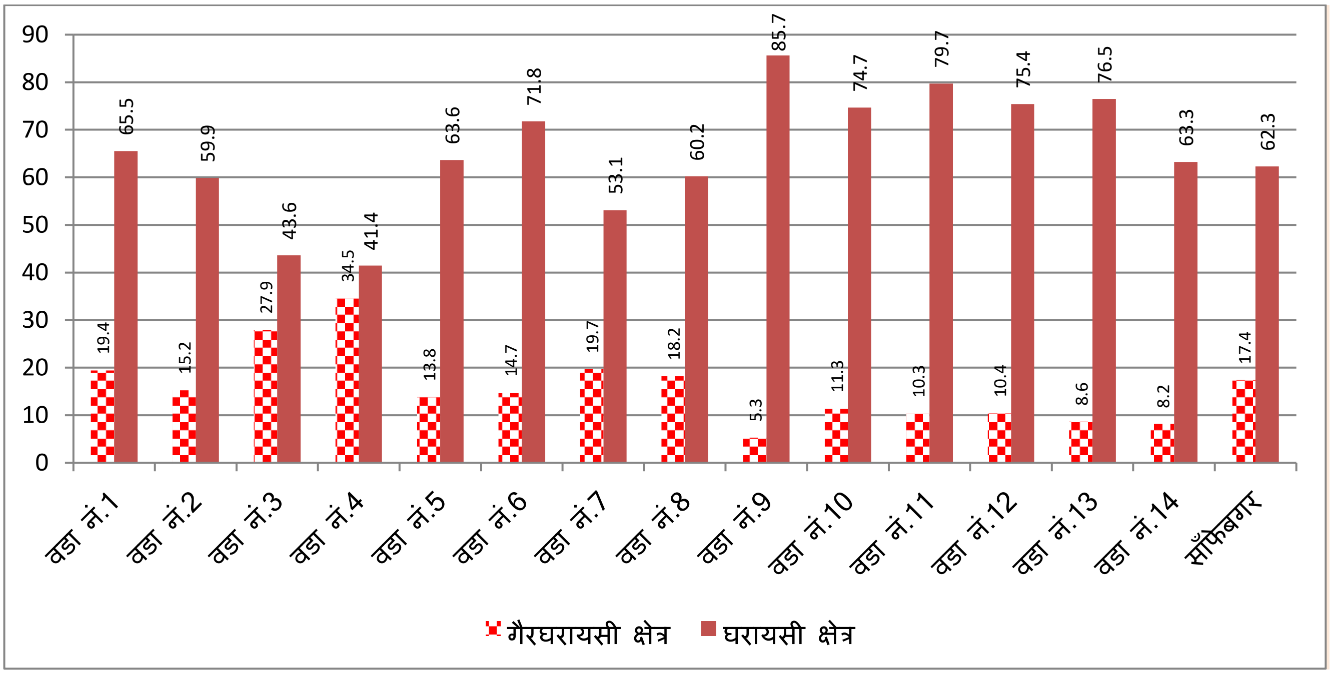

खण्ड १२: घरको संरचना तथा प्रयोग

१२.१ घरको मुख्य प्रयोग

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा देशका सम्पूर्ण घरहरूको समेत गणना गरिएको थियो। गणना गरिएका घरको प्रयोग कुन रूपमा भएको छ भन्ने विषयले आवासीय घर र गैरआवासीय घरको वितरणलाई विभिन्न तहमा (नेपाल, प्रदेश, भौगोलिक क्षेत्र, आदि) विश्लेषण गर्न मद्दत पुग्दछ। साँफेबगर नगरपालिकामा पछिल्लो जनगणनाले कुल ७,४८६ ओटा घर रहेको देखाएको छ जसमध्ये करिब ६२.५६ प्रतिशत घर आवासीय प्रयोगमा रहेका छन्। गोठ वा धनसारका लागि प्रयोग भएका घरले ८.५६ प्रतिशत हिस्सा ओगटेको छ भने १४.४७ प्रतिशत घर खाली रहेको देखिन्छ। व्यापार÷व्यवसायका लागि प्रयोग भएका घर ५.२४ प्रतिशत छन्। स्वास्थ्य तथा शिक्षासम्बन्धी घरहरू ३.८२ प्रतिशत, उद्योग, बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रले प्रयोग गरेका घरहरूको अंश ०.३७ प्रतिशत र सरकारी र संस्थागत क्षेत्रले प्रयोग गरेका घरको अंश ०.८३ प्रतिशत रहेको छ। होटेल तथा लज क्षेत्रले प्रयोग गरेका घरहरूको अंश ०.५७ प्रतिशत, उद्योग क्षेत्रले प्रयोग गरेका घरहरूको अंश ०.२० प्रतिशत रहेको छ। अन्य प्रकारका घरहरूको अंश ३.५८ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १२.१.१)।

तालिका १२.१.१ : घरको मुख्य प्रयोग अनुसारको विवरण (% मा)

क्षेत्र	जम्मा घर संख्या	घरको मुख्य प्रयोग अनुसारको विवरण (% मा)											
		आवासीय	व्यापार व्यवसाय	सरकारी	शिक्षा	स्वास्थ्य	उद्योग	बैंक तथा वित्तीय संस्था	संस्थागत	होटेल तथा लज	गोठ / धनसार	अन्य	खाली
नेपाल	७५५२०६६	७१.७२	३.०९	०.३७	१.१२	०.२	०.४३	०.०९	०.४१	०.३२	१०.१२	५.८७	६.२६
सूदूरपश्चिम	७२८८६०	६७.९५	३.८२	०.४१	१.६५	०.२८	०.२९	०.०८	०.३०	०.२१	११.०८	७.५०	६.४१
अछाम	५५२८५	६८.९५	३.९५	०.५२	२.८४	०.४६	०.२१	०.१०	०.२२	०.३०	९.९८	२.७२	९.७६
साँफेबगर न.पा.	७४८६	६२.५६	५.२४	०.५३	३.२५	०.५७	०.२०	०.१७	०.२९	०.५७	८.५६	३.५८	१४.४७

आवास, व्यापार/व्यवसाय, उद्योग, संस्थागत प्रयोजन र खाली रहेका घरको अनुपातलाई राष्ट्रिय र अछाम जिल्लाको सन्दर्भमा हेर्दा केही विषमता देखिन्छ यद्यपि कुनै मान उल्लेखनीय रूपले फरक छन् भने कुनै मानमा सामान्य भिन्नता रहेको छ। नेपालमा आवासीय प्रयोगमा रहेका घरको अनुपात ७१.७२ प्रतिशत छ भने साँफेबगर नगरपालिकामा यो करिब ६२.५६ प्रतिशत रहेको छ। गोठ वा धनसारको लागि प्रयोग भएका घर अछाम जिल्लामा ९.९८ प्रतिशत छन् भने यस नगरपालिकामा ८.५६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। यस नगरपालिकामा नेपालको (६.३%) तुलनामा बढी (१४.४७%) घरहरू खाली अवस्थामा रहेको देखिन्छ तर यी खाली घरले थप अध्ययनको आवश्यकतालाई सङ्केत गरेका छन्। घरहरू जुनसुकै कारणले खाली भएका हुनसक्छन् तथापि बसाईंसराइ गरेर वा असुरक्षित भएर खाली रहन गएको अवस्थामा जनसङ्ख्या वृद्धिदर र सुरक्षित आवासको आपूर्तिमा प्रभाव पार्ने देखिन्छ। अन्य कारण पनि विद्यमान रहेका हुनसक्छन् र तिनका प्रभावलाई तदनुरूप व्याख्या गर्नुपर्ने हुन्छ।

चित्र १२.१.१ : प्रमुख प्रयोगअनुसार घरको वितरण (%)

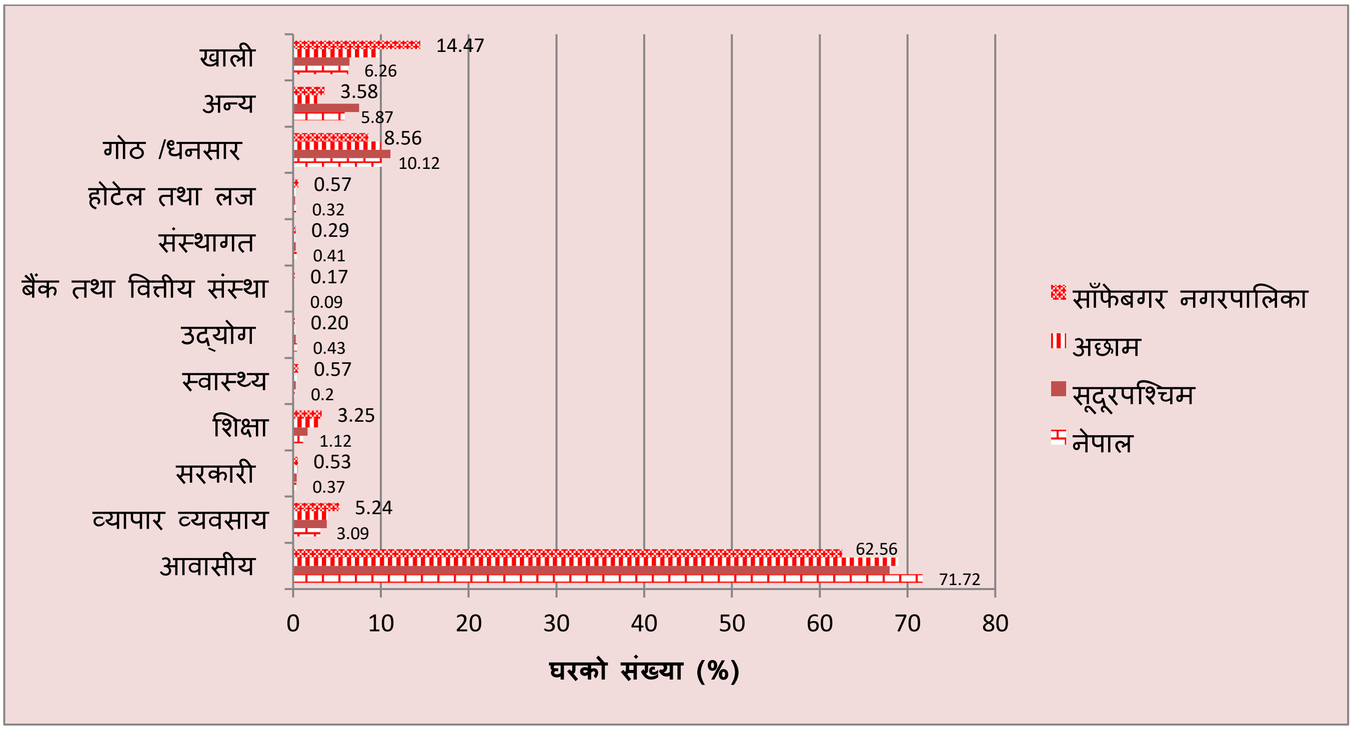

१२.२ घरको तला

जनगणनामा प्रत्येक घर कति तलाको छ भनेर विवरण सङ्कलन गरिएको थियो। घरको तला सङ्ख्याको उपयोग कहाँ कहाँ हुनसक्छ भन्ने प्रश्न महत्वपूर्ण छ। आवासको उपलब्धतामा यसले एक सूचकका रूपमा कार्य गर्दछ। घरको कुल निर्मित क्षेत्रफल (Built-up area) गणनामा पनि यसले महत्वपूर्ण गुणक (Multiplier) प्रदान गर्दछ। घर पुँजीगत सम्पत्ति हो। यसको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा पनि गणना भएको हुन्छ। समग्र नेपाल र प्रदेश अनुसारको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुमानमा घरको तला सङ्ख्याले एकप्रकारको दर वा अनुपात दिने हुनाले यो तथ्याङ्कको विशेष महत्व रहेको छ। नेपाल भूकम्पको उच्च जोखिममा रहेको देश हो। भूकम्पको केन्द्रविन्दु अनुसार क्षति र प्रभाव कम वा बढी हुने गर्दछ। भौगोलिक क्षेत्र (हिमाल, पहाड तथा तराई, ग्रामीण र शहरी) अनुसार पनि तला सङ्ख्या असमान रहनु स्वाभाविक देखिन्छ। नेपालमा करिब ६० प्रतिशत घर एक तले, झण्डै २९ प्रतिशत घर दुई तले र ९ प्रतिशत घर तीन तले रहेका छन् भने अछाम जिल्ला र साँफेबगर नगरपालिकाको तुलना गर्दा पनि तथ्याङ्कमा स्पष्ट असमानता रहेको देखिन्छ। अछाम जिल्लामा २८.४१ प्रतिशत घर एक तले र करिब ५०.८२ प्रतिशत घर दुई तले छन् भने साँफेबगर नगरपालिकामा एक तले घर २३.८२ प्रतिशत र दुई तले घर ४७.६१ प्रतिशत रहेका छन्। त्यस्तै तीन तले घर समग्र अछाम जिल्लामा २०.११ प्रतिशत छन् भने साँफेबगरमा ८.०४ प्रतिशत विन्दुले बढी अर्थात् २८.१५ प्रतिशत रहेका छन् (तालिका १२.२.१)।

तालिका १२.२.१: घरको तला अनुसारको विवरण (% मा)

क्षेत्र	जम्मा घर संख्या	घरको तलाको प्रतिशत							
		१	२	३	४	०७	०९	१०+	नखुलेको
नेपाल	७५५२०६६	५९.८२	२८.७८	९.१७	१.३०	०.६४	०.०१	०.००	०.२८
सूदूरपश्चिम	७२८८६०	५६.९४	३३.६५	८.८७	०.१७	०.१५	०.००	०.००	०.२३
अछाम	५५२८५	२८.४१	५०.८२	२०.११	०.४५	०.०६	०.००	०.००	०.१५
साँफेबगर न.पा.	७४८६	२३.८२	४७.६१	२८.१५	०.३९	०.०३	०.००	०.००	०.०१

१२.३ घरको आयु

जनगणनामा घरपरिवारले बसोबास गरिरहेको प्रत्येक घरको आयु (निर्माण भएको मितिका आधारमा) सङ्कलन गरिएको थियो। यो तथ्याङ्कले भवनजस्तो मूल्यवान स्थिर पुँजीगत सम्पत्तिको वर्तमान मूल्य कति छ र ती भवनहरूको बाँकी आयु कति हुनसक्छ। भवनको संरचना र मूल्यमा ह्रास कति भएको हुनसक्छ लगायतका प्रश्नका साथसाथै वर्तमान र भावी जनसङ्ख्याको लागि भविष्यमा निर्माण वा पुनर्निर्माण गर्नुपर्ने भवन कति हुनेछन् भनेर अनुमान गर्न सहयोग गर्दछ। कतिपय घरको आयु १०० वर्षभन्दा माथि हुने र ती राज्यको पुरातात्विक सम्पदाका रूपमा समेत रहन्छन्।

साँफेबगर नगरपालिकामा सर्वाधिक (१९.७०%) घरहरू ३० देखि ३९ वर्षभित्र बनेका देखिन्छन्। दोस्रो (१९.१८%) मा २० देखि २९ वर्षभित्र बनेका घर रहेका छन् भने तेस्रो (१४.०१%) मा १० देखि १४ वर्षभित्र बनेका घर रहेका छन्। यस नगरपालिकामा ० वर्ष र सोभन्दाअघि बनेका घरको हिस्सा १.१६ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १२.३.१)।

तालिका १२.३.१: घरको आयु अनुसारको विवरण (% मा)

क्षेत्र	जम्मा घर संख्या	घरको आयुअनुसार प्रतिशत												
		० वर्ष	१ वर्ष	२ वर्ष	३ वर्ष	४ वर्ष	५-९ वर्ष	१०-१४ वर्ष	१५-१९ वर्ष	२०-२९ वर्ष	३०-४९ वर्ष	५०-९९ वर्ष	१००+ वर्ष	नखुलेको
नेपाल	७५,५२,०६६	३.५०	५.७०	५.६०	६.५०	६.६०	२०.७०	१५.३०	९.६०	१२.५०	८.१०	३.००	०.५०	२.४०
सूदूरपश्चिम	७,२८,८६०	३.९२	५.५६	५.४४	५.६६	५.०४	२०.७८	१७.७८	१०.७१	११.७५	७.६६	३.४४	०.७५	१.५२
अछाम	५५,२८५	२.६१	४.६७	४.०३	३.९८	३.५३	१६.३६	१६.६१	११.८७	१५.६१	१२.९३	५.८७	०.८६	१.०८
साँफेबगर नगरपालिका	७,४८६	१.१६	३.०२	३.०६	३.०९	२.६४	१२.७६	१४.०१	१२.१४	१९.१८	१९.७०	८.०६	०.९२	०.२५

यस नगरपालिकामा रहेका घरहरूलाई तिनीहरूको आयुका आधारमा विभिन्न ५ ओटा उमेर समूहमा राखेर हेर्दा सर्वाधिक (२५.७३%) घरहरू १० वर्षभन्दा कम आयु भएका अर्थात् विगत १० वर्षभित्र बनेका देखिन्छन्। दोस्रो ठुलो आयु समूह अर्थात् १० देखि १९ वर्षभित्र निर्माण भएका घरहरूको अंश २६.१६ प्रतिशत रहेको छ भने २० देखि २९ वर्षभित्र बनेका घरहरू १९.१८ प्रतिशत रहेका छन्। चौथो समूहमा विगत ३० देखि ४९ वर्षभित्र बनेका घरहरू रहेका छन् जसले १९.७० प्रतिशत हिस्सा ओगटेका छन्। नगरपालिकामा जीर्ण अर्थात् ५० वर्षभन्दा माथि आयु भएका घर ९.२३ प्रतिशत रहेका छन् (चित्र १२.३.१)।

चित्र १२.३.१ : उमेर समूहअनुसार घरको आयु (%)

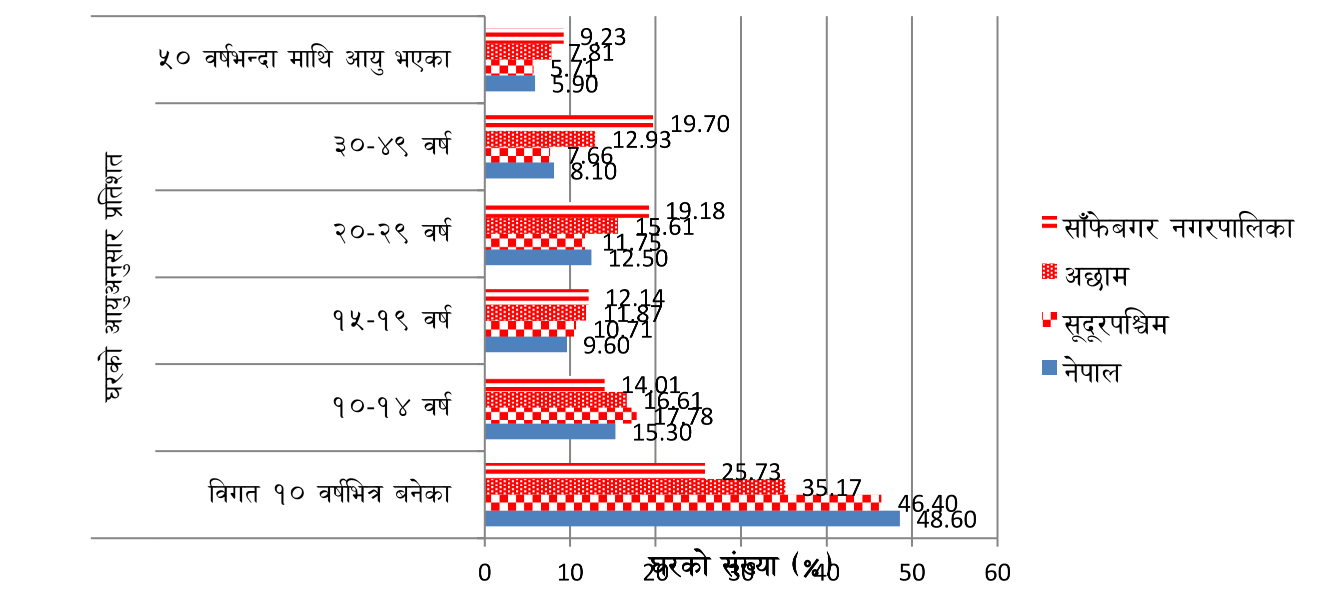

१२.४ घरको स्वामित्व

आवास परिवारको लागि आधारभूत आवश्यकता हो। जनगणनाको तथ्याङ्कबाट अधिकांश परिवार आफ्नै घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ। रोजगारी, काम, व्यापार-व्यवसाय, अध्ययन आदिका कारणले व्यक्ति वा परिवार भाडामा वा अन्य प्रकारका आवासीय सुविधा उपभोग गरिरहेको पनि हुन्छन्। घरको स्वामित्वले एकातिर परिवारको सम्पन्नताको सूचकका रूपमा पनि केही हदसम्म काम गर्दछ भने अर्कोतिर पेशा, व्यवसाय, अध्ययन, आदि कारणले भाडा वा गैरभाडाका आवासीय अवस्थाको सूचना पनि उपलब्ध गराउँदछ।

यस साँफेबगर नगरपालिकामा ९२ प्रतिशत परिवार आफ्नै स्वामित्वको घरमा बसोबास गर्दछन्। भाडाको घर वा कोठामा बसोबास गर्ने परिवारको अंश ६.९ प्रतिशत रहेको छ। संस्थागत घर (कार्यालयको क्वार्टर, छात्राबास, ब्यारेक, बृद्धाश्रम, बालगृह, धर्मशाला, गुम्बा आदि) मा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा ०.८ प्रतिशत रहेको छ भने ०.३ प्रतिशत परिवार यीदेखि बाहेकका अन्य घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ (तालिका १२.४.१)।

तालिका १२.४.१ : घरको स्वामित्वअनुसार पारिवारिक विवरण (%)

वडा नं.	संख्या / प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	घरको स्वामित्व			
			आफ्नै	भाडामा	संस्थागत	अन्य
१	संख्या	२८३	२७६	६	०	१
	%	१००	९७.५	२.१	०.०	०.४
२	संख्या	४३३	४२५	६	०	२
	%	१००	९८.२	१.४	०.०	०.५
३	संख्या	८४७	६८३	१३९	१७	८
	%	१००	८०.६	१६.४	२.०	०.९
४	संख्या	९४५	७१९	२१३	११	२
	%	१००	७६.१	२२.५	१.२	०.२
५	संख्या	३१७	३१५	२	०	०
	%	१००	९९.४	०.६	०.०	०.०
६	संख्या	१९३	१९२	१	०	०

वडा नं.	संख्या / प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	घरको स्वामित्व			
			आफ्नै	भाडामा	संस्थागत	अन्य
	%	१००	९९.५	०.५	०.०	०.०
७	संख्या	३५३	३१६	२१	१६	०
	%	१००	८९.५	५.९	४.५	०.०
८	संख्या	३६७	३४१	२४	२	०
	%	१००	९२.९	६.५	०.५	०.०
९	संख्या	४०३	४०१	०	०	२
	%	१००	९९.५	०.०	०.०	०.५
१०	संख्या	५२१	५१६	४	१	०
	%	१००	९९.०	०.८	०.२	०.०
११	संख्या	३३०	३२८	१	१	०
	%	१००	९९.४	०.३	०.३	०.०
१२	संख्या	२९३	२८१	९	२	१
	%	१००	९५.९	३.१	०.७	०.३
१३	संख्या	५५१	५४१	१०	०	०
	%	१००	९८.२	१.८	०.०	०.०
१४	संख्या	४७५	४७३	१	१	०
	%	१००	९९.६	०.२	०.२	०.०
जम्मा	संख्या	६३११	५८०७	४३७	५१	१६
	%	१००	९२.०	६.९	०.८	०.३

चित्र १२.४.१: घरको स्वामित्वअनुसार पारिवारिक विवरण

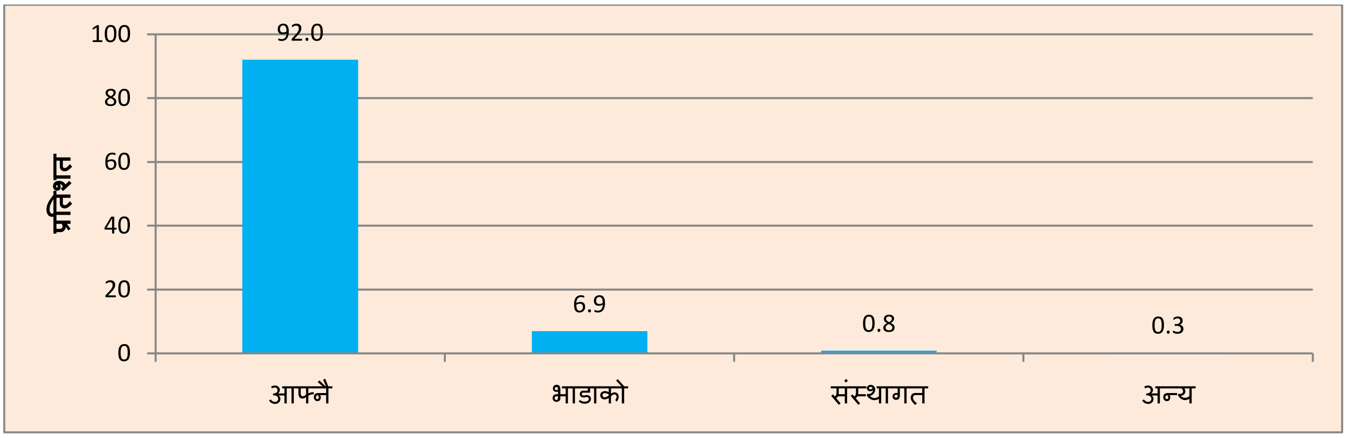

१२.५ घरको जग

घरको जग सुरक्षित आवाससँग जोडिएको विषय हो। नेपाल भूकम्पको अत्यधिक जोखिम भएका देशहरूमध्ये एक भएको हुँदा घरको जग के कस्ता निर्माण सामग्रीबाट बनेको छ भन्ने विषयले विशेष महत्व राख्दछ। निर्माण सामग्री र त्यसको बनावट, प्राविधिक परामर्श लगायतका विषयले घरको सुरक्षालाई निर्देशित गर्दछन्।

यस नगरपालिकाका कुल ६,३११ परिवारमध्ये ८४.२ प्रतिशत बसोबास गर्ने घरको जग माटोजडित ढुंगा माटोको छ। दोस्रो (७.४%) क्रममा ढलान पिल्लर सहितको संरचनायुक्त जग हुने घरपरिवार रहेका छन् भने तेस्रो (७.०%) क्रममा

सिमेन्टको जोडाई सहित इँट वा ढुंगाको जग हुने घरमा बसोबास गर्ने परिवार रहेका छन्। काठ बांसको खम्बा गाडेको जग हुने घरमा बसोबास गर्ने परिवार १.१ प्रतिशत रहेको छन् (तालिका १२.५.१)।

तालिका १२.५.१ : घरको जगअनुसार पारिवारिक वितरण

वडा नं.	संख्या / %	जम्मा परिवार संख्या	घरको जगको अवस्था				
			माटोको जोडाइ ढुंगा/इटा	सिमेन्टको जोडाइ ढुंगा/इटा	ढलान पिल्लर सहिनको	काठ बांसको खम्बा	अन्य
१	संख्या	२८३	२५५	२५	२	०	१
	%	१००.०	९०.१	८.८	०.७	०.०	०.४
२	संख्या	४३३	३९०	३६	५	२	०
	%	१००.०	९०.१	८.३	१.२	०.५	०.०
३	संख्या	८४७	५३८	२१३	४४	४५	७
	%	१००.०	६३.५	२५.१	५.२	५.३	०.८
४	संख्या	९४५	५०३	९७	३३४	८	३
	%	१००.०	५३.२	१०.३	३५.३	०.८	०.३
५	संख्या	३१७	३०५	७	३	२	०
	%	१००.०	९६.२	२.२	०.९	०.६	०.०
६	संख्या	१९३	१८९	२	२	०	०
	%	१००.०	९७.९	१.०	१.०	०.०	०.०
७	संख्या	३५३	२७३	३०	४२	७	१
	%	१००.०	७७.३	८.५	११.९	२.०	०.३
८	संख्या	३६७	३३९	१५	१२	०	१
	%	१००.०	९२.४	४.१	३.३	०.०	०.३
९	संख्या	४०३	३९८	१	४	०	०
	%	१००.०	९८.८	०.२	१.०	०.०	०.०
१०	संख्या	५२१	४९३	९	१९	०	०
	%	१००.०	९४.६	१.७	३.६	०.०	०.०
११	संख्या	३३०	३२७	३	०	०	०
	%	१००.०	९९.१	०.९	०.०	०.०	०.०
१२	संख्या	२९३	२९२	०	१	०	०
	%	१००.०	९९.७	०.०	०.३	०.०	०.०
१३	संख्या	५५१	५४०	४	०	७	०
	%	१००.०	९८.०	०.७	०.०	१.३	०.०
१४	संख्या	४७५	४७३	२	०	०	०
	%	१००.०	९९.६	०.४	०.०	०.०	०.०
जम्मा	**संख्या**	६३११	५३१५	४४४	४६८	७१	१३
	%	१००.०	८४.२	७.०	७.४	१.१	०.२

चित्र १२.५.१ : घरको जगअनुसार पारिवारिक वितरण (%)

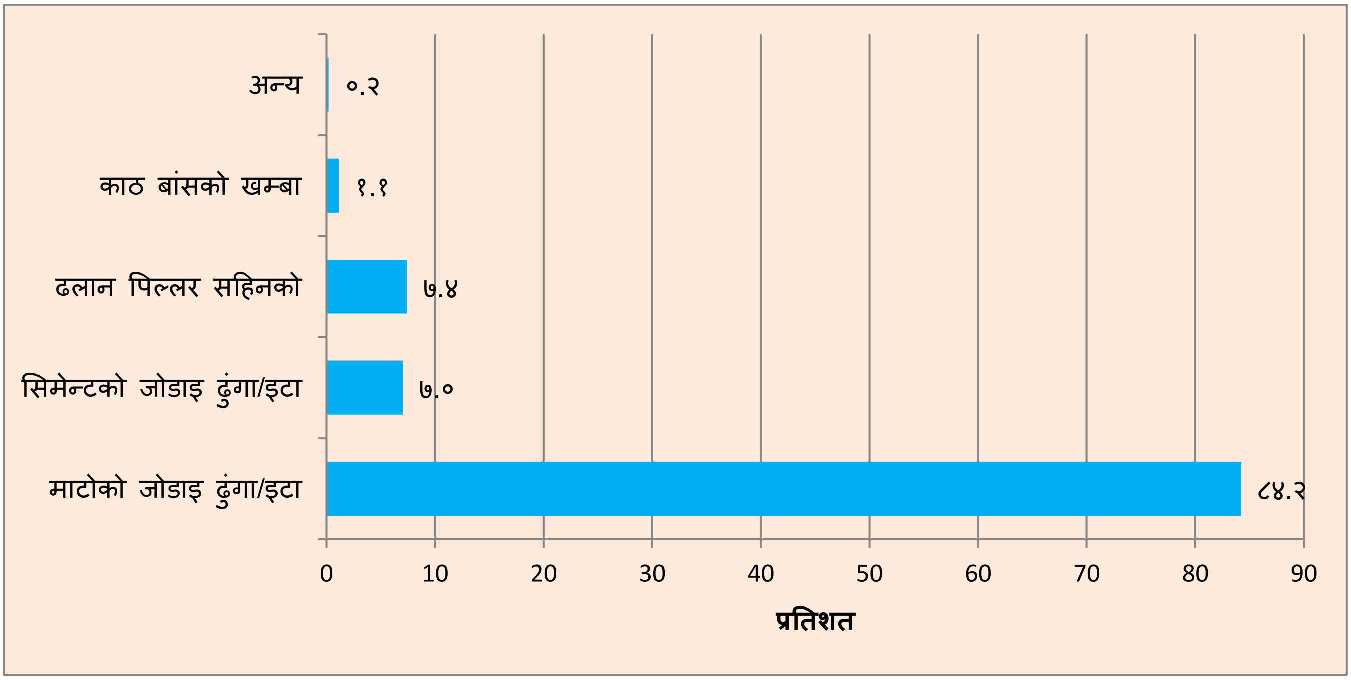

१२.६ घरको बाहिरी गारो

घरको बाहिरी गारो निर्माणमा प्रयुक्त निर्माण सामग्री पनि घरको सुरक्षासँग प्रत्यक्ष जोडिएको विषय हो। कतिपय घरमा बाहिरी गारोले घरको भार लिएको हुन्छ भने कतिपय घरमा पिल्लरले मात्र भार वहन गरेको हुन्छ। तथापि, बाहिरी गारो कस्तो प्रकारको निर्माण सामग्रीले बनेको छ भन्ने विषयले परिवारको सम्पन्नता र जीवनस्तरको सूचकको रूपमा समेत काम गर्दछ।

यस नगरपालिकामा ८२.३ प्रतिशत परिवार माटोको जडान भएका इँटा ढुंगाको बाहिरी गारो भएको घरमा बसोबास गर्दछन्। सिमेन्टको जडानमा इँटा ढुंगाको गारो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार १५.७ प्रतिशत रहेको छ। काठको फ्ल्याकबाट बनेको घरमा बसोबास गर्ने परिवार यस नगरपालिकामा ०.६ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १२.६.१, चित्र १२.६.१)।

विभिन्न वडाहरूमा शहरीकरणको अवस्था र परिवारको आर्थिक एवम् सामाजिक अवस्था अनुसार घरको बाहिरी गारोको निर्माणमा भिन्नताहरू रहेका छन्।

तालिका १२.६.१ : घरको बाहिरी गारो अनुसार पारिवारिक वितरण

वडा नं.	जम्मा	माटोको जोडाइ ढुंगा/ईट्टा	सिमेन्टको जोडाइ ढुंगा/ईट्टा	काठको फ्ल्याक	बांस	कांचो ईट्टा	जस्ता पाता	प्रिफ्याब	अन्य
१	२८३	२४२	४०	०	०	०	१	०	०
२	४३३	३७५	५६	०	०	०	२	०	०
३	८४७	५४७	२४६	२७	२	०	२५	०	०
४	९४५	४८०	४५३	१	०	०	११	०	०
५	३१७	३०५	८	१	०	१	२	०	०
६	१९३	१८५	८	०	०	०	०	०	०

वडा नं.	जम्मा	माटोको जोडाइ ढुंगा/ईट्टा	सिमेन्टको जोडाइ ढुंगा/ईट्टा	काठको फ्ल्याक	बांस	कांचो ईट्टा	जस्ता पाता	प्रिफ्याब	अन्य
७	३५३	२५७	६९	०	०	०	१४	०	१३
८	३६७	३०९	४८	०	२	०	८	०	०
९	४०३	३९१	१०	२	०	०	०	०	०
१०	५२१	४८०	३९	१	०	१	०	०	०
११	३३०	३२४	४	०	०	२	०	०	०
१२	२९३	२८९	१	३	०	०	०	०	०
१३	५५१	५३६	६	१	१	०	७	०	०
१४	४७५	४७१	४	०	०	०	०	०	०
साँफेबगर	६३११	५१९१	९९२	३६	५	४	७०	०	१३

चित्र १२.६.१ : घरको बाहिरी गारो अनुसार पारिवारिक वितरण

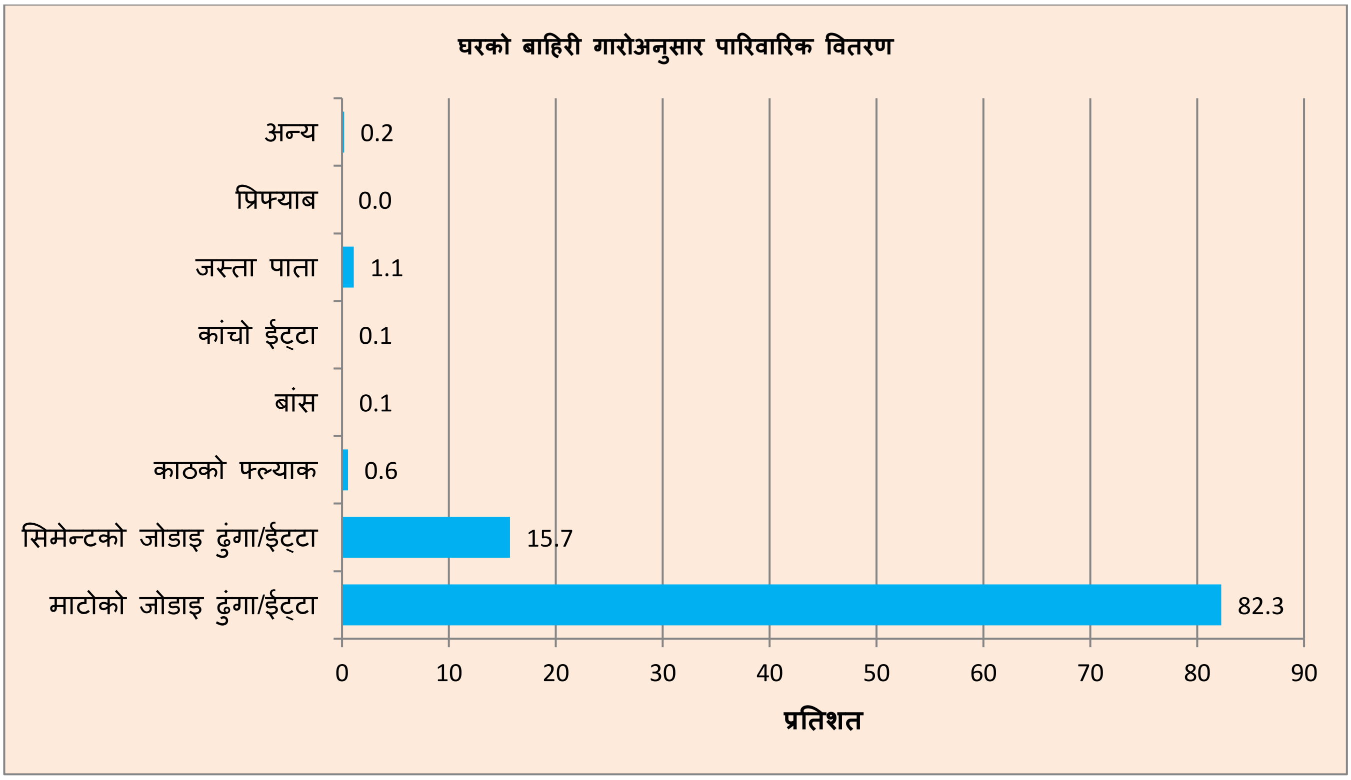

१२.७ घरको छानो

घरको छानो सामान्यतः घरको जग र बाहिरी गारोको निर्माण सामग्रीसँग अन्तरसम्बन्धित रहेको हुन्छ। तथापि, घरको छानो कतिपय अवस्थामा स्थानीय हावापानी, भौगोलिकता, आर्थिक-सामाजिक प्रभावसँग पनि अन्तरसम्बन्धित हुन्छ। घरको छानोले परिवारको सम्पन्नता र जीवनस्तरको पनि केही हदसम्म प्रतिनिधित्व गर्दछ।

साँफेबगर नगरपालिकाका कुल ६,३११ परिवारमध्ये ५१.३ प्रतिशत परिवार ढुंगा/सिलेटको छाना भएको घरमा बसोबास गर्दछन्। सिमेन्ट ढलानयुक्त छानो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार १३.९ प्रतिशत रहेका छन्। सिमेन्टको ढलानयुक्त छानो भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार सर्वाधिक (४३.६%) वडा नं. ४ मा रहेका छन्। यस नगरपालिकामा अझै

पनि ११.४ प्रतिशत परिवार खर वा परालको छानोयुक्त घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ वडा नं. १४ मा खर वा परालको छानोयुक्त घरमा बसोबास गर्ने परिवार सर्वाधिक (५१.४%) रहेका छन् (तालिका १२.७.१, चित्र १२.७.१)।

तालिका १२.७.१ : नगरपालिकामा घरको छानोको प्रकार अनुसार परिवारको विवरण

वडा नं.	जम्मा		जस्ता/टीन	सिमेन्ट ढलान	खर/पराल	टायल/खपटा	ढुंगा/सिलेट	काठ फल्याक	माटो	अन्य
१	संख्या	२८३	७१	२८	०	०	१८४	०	०	०
	%	१००	२५.१	९.९	०.०	०.०	६५.०	०.०	०.०	०.०
२	संख्या	४३३	१५२	४८	०	०	२३२	०	०	१
	%	१००	३५.१	११.१	०.०	०.०	५३.६	०.०	०.०	०.२
३	संख्या	८४७	२१८	२२५	५	१	३९४	३	०	१
	%	१००	२५.७	२६.६	०.६	०.१	४६.५	०.४	०.०	०.१
४	संख्या	९४५	१४२	४१२	०	१	३९०	०	०	०
	%	१००	१५.०	४३.६	०.०	०.१	४१.३	०.०	०.०	०.०
५	संख्या	३१७	८२	९	११	०	२१५	०	०	०
	%	१००	२५.९	२.८	३.५	०.०	६७.८	०.०	०.०	०.०
६	संख्या	१९३	५४	१२	१	०	१२५	०	०	१
	%	१००	२८.०	६.२	०.५	०.०	६४.८	०.०	०.०	०.५
७	संख्या	३५३	९७	६५	०	०	१९०	१	०	०
	%	१००	२७.५	१८.४	०.०	०.०	५३.८	०.३	०.०	०.०
८	संख्या	३६७	८४	२७	०	०	२५६	०	०	०
	%	१००	२२.९	७.४	०.०	०.०	६९.८	०.०	०.०	०.०
९	संख्या	४०३	१२५	९	१८८	०	८१	०	०	०
	%	१००	३१.०	२.२	४६.७	०.०	२०.१	०.०	०.०	०.०
१०	संख्या	५२१	१०६	२६	३८	६	३४५	०	०	०
	%	१००	२०.३	५.०	७.३	१.२	६६.२	०.०	०.०	०.०
११	संख्या	३३०	२३	६	९३	०	२०७	१	०	०
	%	१००	७.०	१.८	२८.२	०.०	६२.७	०.३	०.०	०.०
१२	संख्या	२९३	५०	०	९९	१	१४१	०	०	२
	%	१००	१७.१	०.०	३३.८	०.३	४८.१	०.०	०.०	०.७
१३	संख्या	५५१	३०	२	४१	०	४७७	१	०	०
	%	१००	५.४	०.४	७.४	०.०	८६.६	०.२	०.०	०.०
१४	संख्या	४७५	२१६	८	२४४	७	०	०	०	०
	%	१००	४५.५	१.७	५१.४	१.५	०.०	०.०	०.०	०.०
साँफेबगर	संख्या	६३११	१४५०	८७७	७२०	१६	३२३७	६	०	५
	%	१००	२३.०	१३.९	११.४	०.३	५१.३	०.१	०.०	०.१

चित्र १२.७.१: नगरपालिकामा घरको छानोको प्रकार अनुसार परिवारको विवरण (% मा)

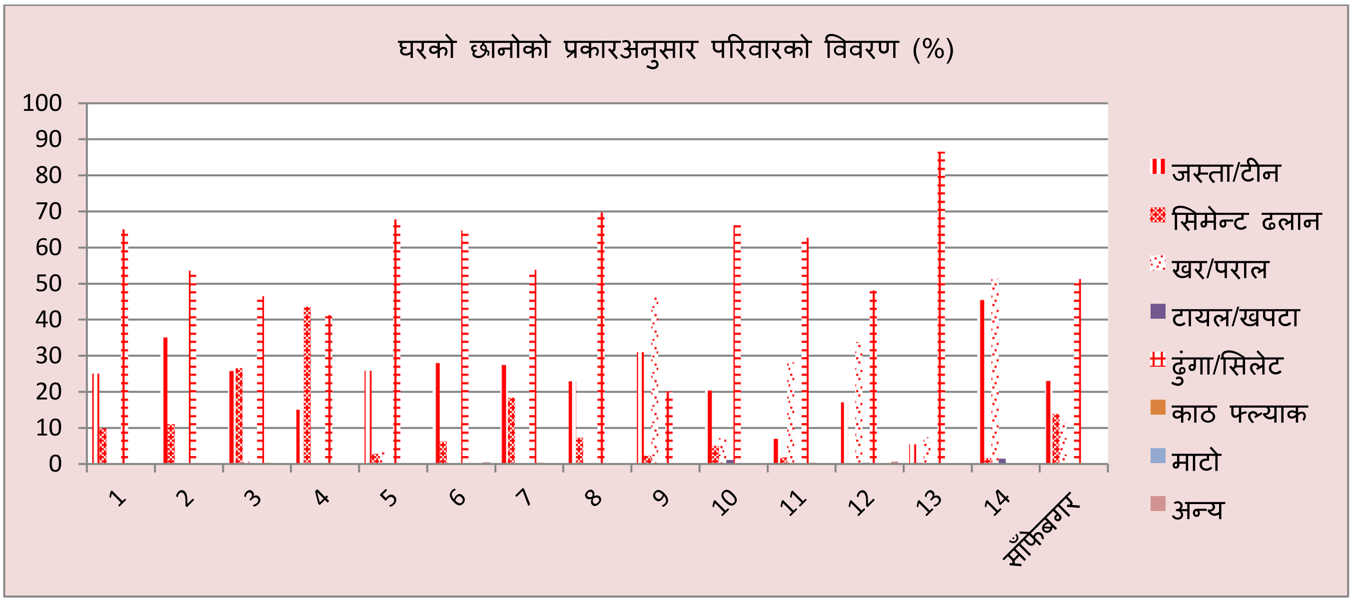

१२.८ घरको भुइँ

कुनै पनि घरको भुइँ परिवारको आर्थिक-सामाजिक परिवेश, स्थानीय परम्परा, निर्माण सामग्रीको उपलब्धता र समग्र घरको निर्माण संरचनासँग समेत जोडिएको हुन्छ। नेपालमा घरको भुइँ माटो, काठ, सिमेन्ट ढलान, इँट/ढुंगा, टायल आदि सामग्रीबाट निर्माण गरिएको हुन्छ। घरको भुइँको प्रकार परिवारको सम्पन्नताको सूचक निर्माण गर्ने प्रयोजनका लागि पनि उपयोगी हुन्छ।

जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकाका ८१.८ प्रतिशत परिवार माटोबाट निर्मित भुइँ भएको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ। त्यसै गरी सिमेन्ट ढलान गरिएको भुइँ भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा १५.१ प्रतिशत रहेको छ। सीमित परिवार अर्थात् १.८ प्रतिशत काठ, फल्याक र बाँसबाट निर्मित भुइँ भएको घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ भने सेरामिक टायलको भुइँ भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवार केवल ०.२ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १२.८.१, चित्र १२.८.१)।

वडास्तरमा तुलना गर्दा माटोको भुइँयुक्त आवासीय घरमा बसोबास गर्ने परिवार सर्वाधिक (९८.५%) वडा नं. १३ मा र सिमेन्ट ढलानयुक्त भुइँ भएका आवासीय घरमा बसोबास गर्ने परिवार सबैभन्दा धेरै (४६.५%) वडा नं. ४ मा रहेको देखिन्छ। वडा नं. ३ मा काठको फल्याक वा बाँसबाट निर्मित भुइँ भएको घरमा बसोबास गर्ने परिवारको हिस्सा ४.८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका १२.८.१: घरको भुइँको बनोटअनुसार परिवारको विवरण

वडा नं.	संख्या/प्रतिशत	जम्मा	माटो	काठको फ्ल्याक/बांस	इट्टा/ढुंगा	सेरामिक टायल	ढलान	अन्य
१	संख्या	२८३	२५६	२	०	०	२५	०
	%	१००	९०.५	०.७	०.०	०.०	८.८	०.०
२	संख्या	४३३	३८८	२	०	०	४३	०
	%	१००	८९.६	०.५	०.०	०.०	९.९	०.०
३	संख्या	८४७	५७६	४१	१	१	२२४	४
	%	१००	६८.०	४.८	०.१	०.१	२६.४	०.५

वडा नं.	संख्या/प्रतिशत	जम्मा	माटो	काठको फल्याक/बांस	इट्टा/ढुंगा	सेरामिक टायल	ढलान	अन्य
४	संख्या	९४५	४६९	६	४	४	४३९	२३
	%	१००	४९.६	०.६	०.४	०.४	४६.५	२.४
५	संख्या	३१७	२८९	७	२	०	१५	४
	%	१००	९१.२	२.२	०.६	०.०	४.७	१.३
६	संख्या	१९३	१८४	०	०	०	८	१
	%	१००	९५.३	०.०	०.०	०.०	४.१	०.५
७	संख्या	३५३	२६१	०	२	०	८९	१
	%	१००	७३.९	०.०	०.६	०.०	२५.२	०.३
८	संख्या	३६७	३१२	८	०	०	४७	०
	%	१००	८५.०	२.२	०.०	०.०	१२.८	०.०
९	संख्या	४०३	३८९	५	४	०	५	०
	%	१००	९६.५	१.२	१.०	०.०	१.२	०.०
१०	संख्या	५२१	४७३	१०	०	०	३८	०
	%	१००	९०.८	१.९	०.०	०.०	७.३	०.०
११	संख्या	३३०	३१६	८	०	०	५	१
	%	१००	९५.८	२.४	०.०	०.०	१.५	०.३
१२	संख्या	२९३	२६६	५	९	२	९	२
	%	१००	९०.८	१.७	३.१	०.७	३.१	०.७
१३	संख्या	५५१	५४३	०	०	०	७	१
	%	१००	९८.५	०.०	०.०	०.०	१.३	०.२
१४	संख्या	४७५	४४१	२१	४	६	१	२
	%	१००	९२.८	४.४	०.८	१.३	०.२	०.४
साँफेबगर	संख्या	६३११	५१६३	११५	२६	१३	९५५	३९
	%	१००	८१.८	१.८	०.४	०.२	१५.१	०.६

चित्र १२.८.१ : नगरपालिकामा घरको भुइँको बनोटअनुसार परिवारको विवरण (% मा)

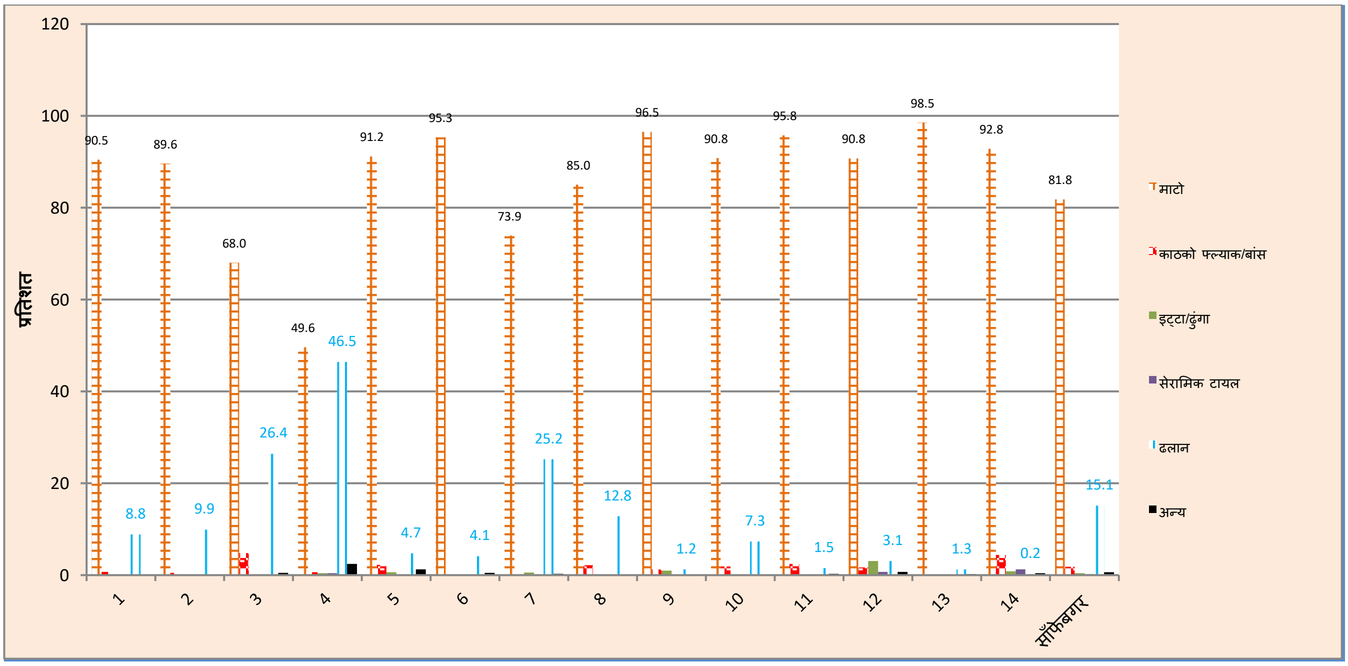

१२.९ घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरणअनुसार परिवारको वितरण

परिवारले बसोबास गरेका घरको आकार, बनोट र संरचना, उपलब्ध सेवा सुविधा जस्तैः सुधारिएको पिउने पानी, आधुनिक शौचालय र सुधारिएको ऊर्जा आदिका हिसाबले परिवारको न्यूनतम जीवनस्तर कायम गर्न उक्त घर र त्यसमा उपलब्ध सुविधाहरू पर्याप्त भए नभएको अवस्थाको जनगणना २०७८ मा सङ्कलन गरिएका विवरणका आधारमा मापन गर्दा साँफेबगर नगरपालिकामा ७.७२ प्रतिशत परिवार अति उच्च गुणस्तरयुक्त आवासीय एकाइमा बसोबास गर्ने गरेको देखिन्छ। त्यस्तै ६३.६५ प्रतिशत परिवार मध्यम गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गरेको देखिन्छ। अति न्यून गुणस्तरका घर भएका परिवार केवल ०.४३ प्रतिशत रहेको पाइएको छ।

वडास्तरमा तुलना गर्दा अति उच्च गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गर्ने परिवार सर्वाधिक (२८.०४%) वडा नं. ४ मा रहेको देखिन्छ। अति न्यून गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गर्ने परिवारको सबैभन्दा ठुलो (१.९९%) वडा नं. ९ मा रहेको छ। मध्यम गुणस्तरयुक्त घरमा बसोबास गर्ने परिवारहरूको सबैभन्दा ठुलो (८६.९३%) हिस्सा वडा नं. १ मा रहेको देखिन्छ (तालिका १२.९.१, चित्र १२.९.१)।

तालिका १२.९.१ : वडाअनुसार परिवारले प्रयोग गर्ने घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण

वडा	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण (संख्या)				
			अति उच्च गुणस्तरयुक्त	सामान्य गुणस्तरयुक्त	मध्यम गुणस्तरयुक्त	न्यून गुणस्तरयुक्त	अति न्यून गुणस्तरयुक्त
१	संख्या	२८३	३	२७	२४६	७	०
	%	१००	१.०६	९.५४	८६.९३	२.४७	०
२	संख्या	४३३	१५	४१	३४७	३०	०
	%	१००	३.४६	९.४७	८०.१४	६.९३	०
३	संख्या	८४७	१४२	१२०	५०२	८१	२
	%	१००	१६.७७	१४.१७	५९.२७	९.५६	०.२४
४	संख्या	९४५	२६५	२१०	३३२	१३८	०
	%	१००	२८.०४	२२.२२	३५.१३	१४.६	०
५	संख्या	३१७	१	१२	२६४	४०	०
	%	१००	०.३२	३.७९	८३.२८	१२.६२	०
६	संख्या	१९३	०	७	१०६	७९	१
	%	१००	०	३.६३	५४.९२	४०.९३	०.५२
७	संख्या	३५३	३०	४५	२३३	४५	०
	%	१००	८.५	१२.७५	६६.०१	१२.७५	०
८	संख्या	३६७	१५	३९	२६३	५०	०
	%	१००	४.०९	१०.६३	७१.६६	१३.६२	०
९	संख्या	४०३	०	१९	२८२	९४	८
	%	१००	०	४.७१	६९.९८	२३.३३	१.९९
१०	संख्या	५२१	१६	२६	३४९	१२३	७

वडा	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार	घरको गुणस्तरीयता वर्गीकरण (संख्या)				
			अति उच्च गुणस्तरयुक्त	सामान्य गुणस्तरयुक्त	मध्यम गुणस्तरयुक्त	न्यून गुणस्तरयुक्त	अति न्यून गुणस्तरयुक्त
	%	१००	३.०७	४.९९	६६.९९	२३.६१	१.३४
११	संख्या	३३०	०	५	२४५	७९	१
	%	१००	०	१.५२	७४.२४	२३.९४	०.३
१२	संख्या	२९३	०	१२	१४९	१२८	४
	%	१००	०	४.१	५०.८५	४३.६९	१.३७
१३	संख्या	५५१	०	६	४१७	१२५	३
	%	१००	०	१.०९	७५.६८	२२.६९	०.५४
१४	संख्या	४७५	०	११	२८२	१८१	१
	%	१००	०	२.३२	५९.३७	३८.११	०.२१
साँफेबगर	संख्या	६३११	४८७	५८०	४०१७	१२००	२७
	%	१००	७.७२	९.१९	६३.६५	१९.०१	०.४३

घरको गुणस्तर र परिवारको जीवनस्तर अन्तरनिर्भर रहेको हुन्छ। घरको गुणस्तरले खास स्थानीय तहको शहरीकरणको अवस्था र गतिलाई पनि इङ्गित गर्दछ। यस नगरपालिकाका न्यून गुणस्तर र अति न्यून गुणस्तरयुक्त घरहरूको समष्टिगत वितरणलाई चित्र १२.९.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ। यसअनुसार वडा नं. १२ मा न्यून गुणस्तरयुक्त घर सर्वाधिक अर्थात् ४५.०६ प्रतिशत रहेका छन्। दोस्रो (४१.४५%) र तेस्रो (३८.३२%) स्थानमा क्रमशः वडा नं. ६ र वडा नं. १४ रहेका छन्।

चित्र १२.९.१ : वडाअनुसार न्यून गुणस्तरका घर भएका परिवार प्रतिशतमा

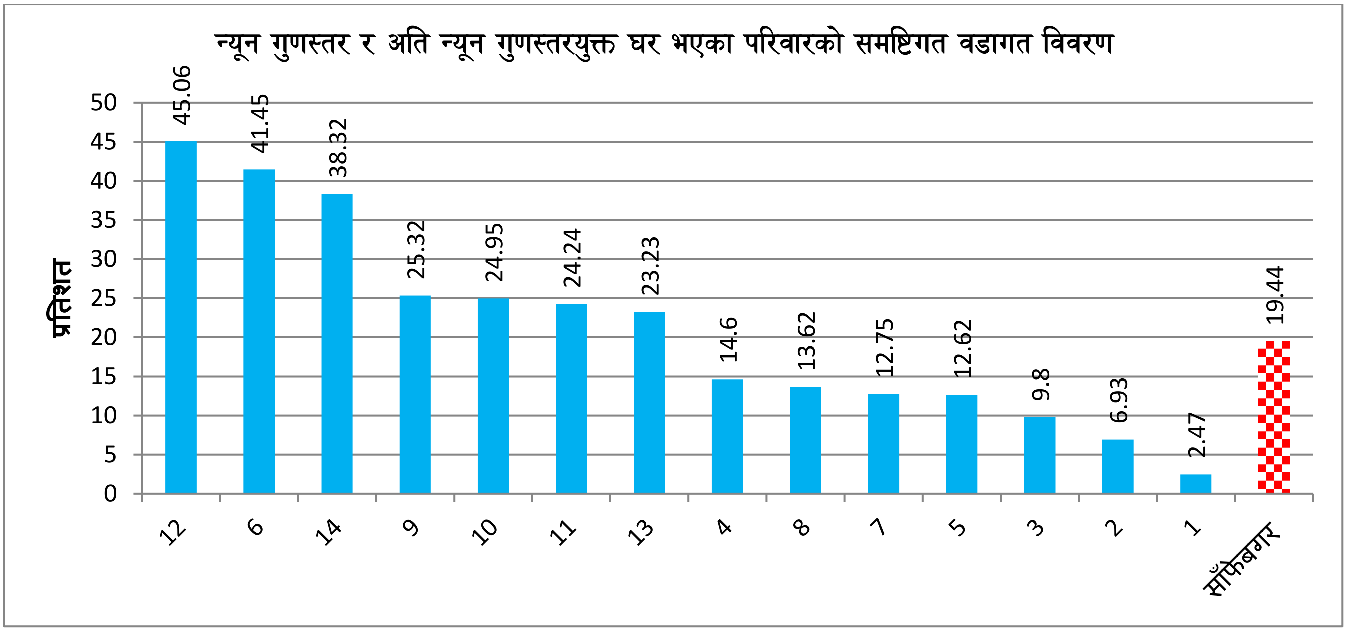

खण्ड १३: पारिवारिक सेवा सुविधा तथा पहुँच

१३.१ परिवारमा खानेपानीको मुख्य स्रोत

सुरक्षित खानेपानी मानिसको स्वास्थ्यसँग प्रत्यक्ष सरोकार रहेको विषय हो। परिवारले उपयोग गर्ने खानेपानीको स्रोतका आधारमा त्यस स्थानमा भएको पूर्वाधारको अवस्था र परिवारको जीवनस्तरलाई प्रतिविम्बित गर्दछ। यस नगरपालिकाका १४ प्रतिशत परिवारले घरपरिसरभित्र उपलब्ध पाइपधाराबाट खानेपानी उपभोग गर्दछन् भने करिब ५७.१ प्रतिशत परिवारले घरपरिसर भन्दा बाहिर रहेको पाइपधाराबाट खानेपानी प्राप्त गर्दछन्। ट्युबवेल वा हातेपम्पबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने परिवार ४.८ प्रतिशत छन्। यस साँफेबगर नगरपालिकामा ढाकिएको इनारबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने परिवार १.९ प्रतिशत छन्। खुला इनार वा कुवालाई खानेपानीको सुरक्षित स्रोत मानिदैन। यस्तो प्रकारको स्रोतबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने परिवार यस नगरपालिकामा ३.२ प्रतिशत रहेको छ। मूल धाराको पानी खानेपानीको मुख्य स्रोत हुने परिवार १७.३ प्रतिशत छन्। कुल ६,३११ परिवारमध्ये १.३ प्रतिशत परिवारको लागि नदी वा खोलाको पानी नै खानेपानीको मुख्य स्रोत रहेको छ जुन सबैभन्दा असुरक्षित स्रोतमा पर्दछ (तालिका १३.१.१, चित्र १३.१.१)। साथै यस तालिकाबाट वडास्तरमा तुलना गर्न पनि सकिन्छ।

तालिका १३.१.१: खानेपानीको स्रोतअनुसार परिवारको वितरण

वडा नं.	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	खानेपानीको मुख्य स्रोत								
			धारा पाइप (घर परिसर भित्र)	धारा पाइप (घर परिसर बाहिर)	ट्युबेल/हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	नदी/खोला	जार/बोतल	अन्य
१	संख्या	२८३	३	२५१	२३	०	६	०	०	०	०
	%	१००	१.१	८८.७	८.१	०.०	२.१	०.०	०.०	०.०	०.०
२	संख्या	४३३	१०	३३२	२	१०	४७	३१	१	०	०
	%	१००	२.३	७६.७	०.५	२.३	१०.९	७.२	०.२	०.०	०.०
३	संख्या	८४७	१६९	४९०	२१	३३	७	८८	३७	१	१
	%	१००	२०.०	५७.९	२.५	३.९	०.८	१०.४	४.४	०.१	०.१
४	संख्या	९४५	१५७	३०२	१९४	१	१	२५३	२१	१	१५
	%	१००	१६.६	३२.०	२०.५	०.१	०.१	२६.८	२.२	०.१	१.६
५	संख्या	३१७	३१	२२२	४	१९	१	४०	०	०	०
	%	१००	९.८	७०.०	१.३	६.०	०.३	१२.६	०.०	०.०	०.०
६	संख्या	१९३	१	७४	०	०	७	११०	०	०	१
	%	१००	०.५	३८.३	०.०	०.०	३.६	५७.०	०.०	०.०	०.५
७	संख्या	३५३	९५	१५०	५०	१९	२	३५	१	०	१
	%	१००	२६.९	४२.५	१४.२	५.४	०.६	९.९	०.३	०.०	०.३
८	संख्या	३६७	६५	१४५	५	२२	६९	६१	०	०	०
	%	१००	१७.७	३९.५	१.४	६.०	१८.८	१६.६	०.०	०.०	०.०
९	संख्या	४०३	१३७	१९७	१	०	१२	५६	०	०	०
	%	१००	३४.०	४८.९	०.२	०.०	३.०	१३.९	०.०	०.०	०.०
१०	संख्या	५२१	१०९	२९२	०	३	२८	७८	८	०	३
	%	१००	२०.९	५६.०	०.०	०.६	५.४	१५.०	१.५	०.०	०.६

वडा नं.	संख्या/ प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	खानेपानीको मुख्य स्रोत								
			धारा पाइप (घर परिसर भित्र)	धारा पाइप (घर परिसर बाहिर)	ट्युबेल/हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	नदी/खोला	जार/बोतल	अन्य
११	संख्या	३३०	१२	२७४	०	०	२	४२	०	०	०
	%	१००	३.६	८३.०	०.०	०.०	०.६	१२.७	०.०	०.०	०.०
१२	संख्या	२९३	६१	१४१	०	५	१०	६७	९	०	०
	%	१००	२०.८	४८.१	०.०	१.७	३.४	२२.९	३.१	०.०	०.०
१३	संख्या	५५१	७	४६७	०	०	१०	६१	४	०	२
	%	१००	१.३	८४.८	०.०	०.०	१.८	११.१	०.७	०.०	०.४
१४	संख्या	४७५	२८	२६७	२	५	०	१७०	१	०	२
	%	१००	५.९	५६.२	०.४	१.१	०.०	३५.८	०.२	०.०	०.४
साँफेबगर	संख्या	६३११	८८५	३६०४	३०२	११७	२०२	१०९२	८२	२	२५
	%	१००	१४.०	५७.१	४.८	१.९	३.२	१७.३	१.३	०.०	०.४

समग्र साँफेबगर नगरपालिकाका करिब ७१.१ प्रतिशत परिवारले पाइप/धाराबाट खानेपानी प्राप्त गरेको देखन्छ भने १७.३ प्रतिशत परिवारले मूल धाराबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने गरेका छन्। ट्युबवेल वा हातेपम्पबाट खानेपानी प्राप्त गर्ने (२०.५ प्रतिशत) परिवार सर्वाधिक वडा नं. ४ मा रहेका छन्। खुला इनारको पानी पिउनका लागि प्रयोग गर्ने परिवार सर्वाधिक वडा नं. ८ मा रहेका छन्। (चित्र १३.१.१)।

चित्र १३.१.१: खानेपानीको स्रोत अनुसार परिवारको वितरण

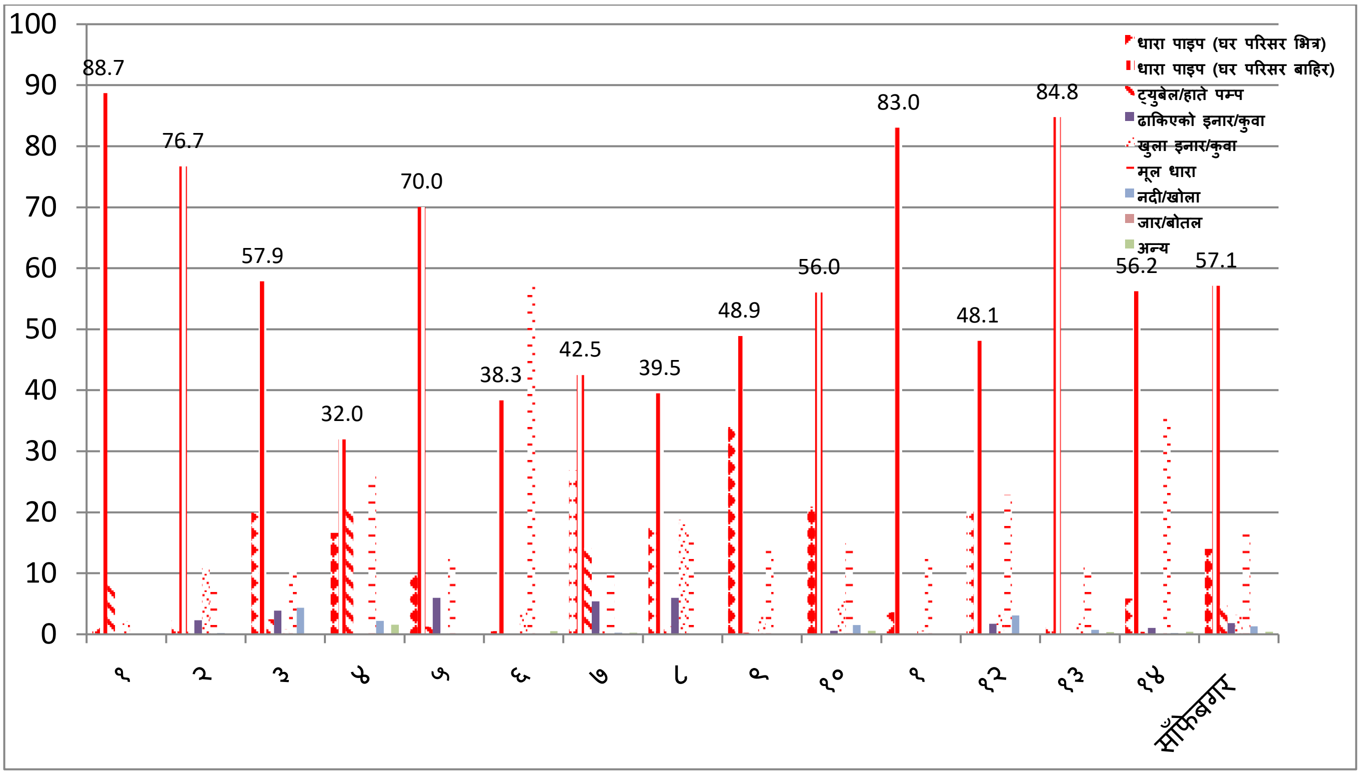

१३.२ परिवारमा खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धन

बाह्रौं राष्ट्रिय जनगणनाको नतिजाले साँफेबगर नगरपालिकाका कुल ६,३११ परिवारमध्ये ८३.५ प्रतिशत परिवारले खाना पकाउन अक्सर काठ/दाउरा प्रयोग गर्ने गरेको देखाएको छ। यसरी यस नगरपालिकामा काठ/दाउरा नै खाना पकाउने प्रमुख इन्धन रहेको देखिन्छ। एल.पी.ग्यास प्रयोग गर्ने परिवार करिब १५.७ प्रतिशत रहेको छ भने बिजुली र बायोग्यास प्रयोग गर्ने परिवार ०.१ प्रतिशत रहेको छ। अन्य (गोबर वा गुइँठा, मटितेल आदि) प्रयोग गर्ने परिवारको हिस्सा ०.०२ प्रतिशत मात्र रहेको देखिन्छ (तालिका १३.२.१)।

तालिका १३.२.१: खाना पकाउन अक्सर प्रयोग गरिने इन्धनअनुसार परिवारको विवरण

वडा नं.	काठ/दाउरा	एल. पी. ग्यास	बिजुली	अन्य
१	९२.६	७.४	०.०	०.०
२	८९.४	१०.६	०.०	०.०
३	६९.२	३०.०	०.५	०.२
४	५१.३	४७.२	०.१	१.२
५	९५.३	४.१	०.०	०.०
६	९७.४	२.६	०.०	०.०
७	७९.३	१६.७	०.०	०.०
८	८४.७	१४.२	०.३	०.०
९	९६.०	३.७	०.२	०.०
१०	९३.७	५.८	०.२	०.०
११	९७.०	३.०	०.०	०.०
१२	९२.५	६.८	०.३	०.०
१३	९७.६	२.४	०.०	०.०
१४	९८.१	१.५	०.०	०.०
साँफेबगर	८३.५	१५.७	०.१	०.२

यस नगरपालिकामा अधिकांश परिवारले खाना पकाउनका लागि काठ/दाउरा प्रयोग गर्ने गरेको देखियो। यस नगरपालिकाका ८३.५ प्रतिशत परिवारले खाना पकाउनका लागि काठ/दाउरा प्रयोग गरेको देखिन्छ। खाना पकाउनका लागि काठ/दाउरा सबैभन्दा न्यून (५१.३%) प्रयोग गर्ने वडा नं. ४ रहेको छ। यस वडा नं. ४ मा अक्सर एल. पी. ग्यास प्रयोग गरी खाना पकाउने परिवार सर्वाधिक ४७.२ प्रतिशत रहेको छ।

चित्र ३.२.१: खाना पकाउन अक्सर काठ/दाउरा प्रयोग गरिने परिवारको विवरण (% मा)

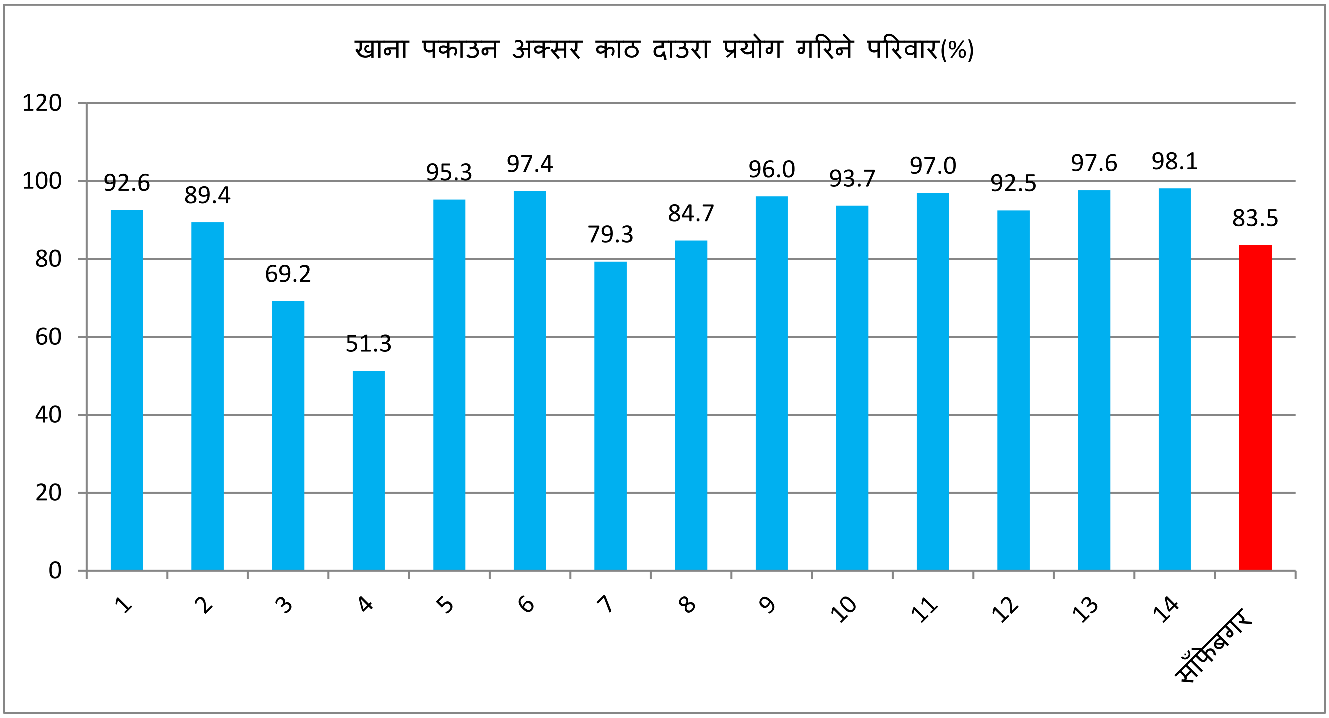

१३.३ परिवारमा बत्ती बाल्न अक्सर प्रयोग गरिने स्रोत

साँफेबगर नगरपालिकामा पछिल्लो बाह्रौं जनगणनाको नतिजाअनुसार नगरपालिकाका ८६.८ प्रतिशत परिवारले आफू बसोबास गरेको घर/आवासीय एकाइमा बत्ती बाल्नका लागि अक्सर बिजुली प्रयोग गर्ने गरेको देखिएको छ। मटितेल बायोग्यास र अन्य प्रयोग गर्ने परिवार ३.८ प्रतिशत देखिएको छ। (तालिका १३.३.१, चित्र १३.३.१)।

तालिका १३.३.१: बत्ती बाल्ने स्रोतको आधारमा परिवारको वितरण

वडाहरु	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको मुख्य स्रोत				
			बिजुली	सोलार	मट्टितेल	वायोग्यास	अन्य
१	संख्या	२८३	२६०	१२	०	०	११
	%	१००	९१.९	४.२	०.०	०.०	३.९
२	संख्या	४३३	३८८	२५	०	०	२०
	%	१००	८९.६	५.८	०.०	०.०	४.६
३	संख्या	८४७	८०७	१५	०	२	२३
	%	१००	९५.३	१.८	०.०	०.२	२.७
४	संख्या	९४५	९२३	११	१	०	१०
	%	१००	९७.७	१.२	०.१	०.०	१.१
५	संख्या	३१७	२९७	१०	०	३	७
	%	१००	९३.७	३.२	०.०	०.९	२.२
६	संख्या	१९३	१७८	४	०	०	११
	%	१००	९२.२	२.१	०.०	०.०	५.७
७	संख्या	३५३	३३७	११	०	०	५

वडाहरु	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	बत्ती बाल्न प्रयोग गरिने इन्धनको मुख्य स्रोत				
			बिजुली	सोलार	मट्टितेल	वायोग्यास	अन्य
	%	१००	९५.५	३.१	०.०	०.०	१.४
८	संख्या	३६७	३५२	१०	१	०	४
	%	१००	९५.९	२.७	०.३	०.०	१.१
९	संख्या	४०३	३३१	५५	६	०	११
	%	१००	८२.१	१३.६	१.५	०.०	२.७
१०	संख्या	५२१	४५८	३१	०	१	३१
	%	१००	८७.९	६.०	०.०	०.२	६.०
११	संख्या	३३०	२४९	३६	१	०	४४
	%	१००	७५.५	१०.९	०.३	०.०	१३.३
१२	संख्या	२९३	२२१	५४	५	०	१३
	%	१००	७५.४	१८.४	१.७	०.०	४.४
१३	संख्या	५५१	४३७	९८	०	०	१६
	%	१००	७९.३	१७.८	०.०	०.०	२.९
१४	संख्या	४७५	२४३	२२१	१	०	१०
	%	१००	५१.२	४६.५	०.२	०.०	२.१
साँफेबगर	संख्या	६३११	५४८१	५९३	१५	६	२१६
	%	१००	८६.८	९.४	०.२	०.१	३.४

चित्र १३.३.१: बत्ती बाल्ने स्रोतको आधारमा परिवारको वितरण

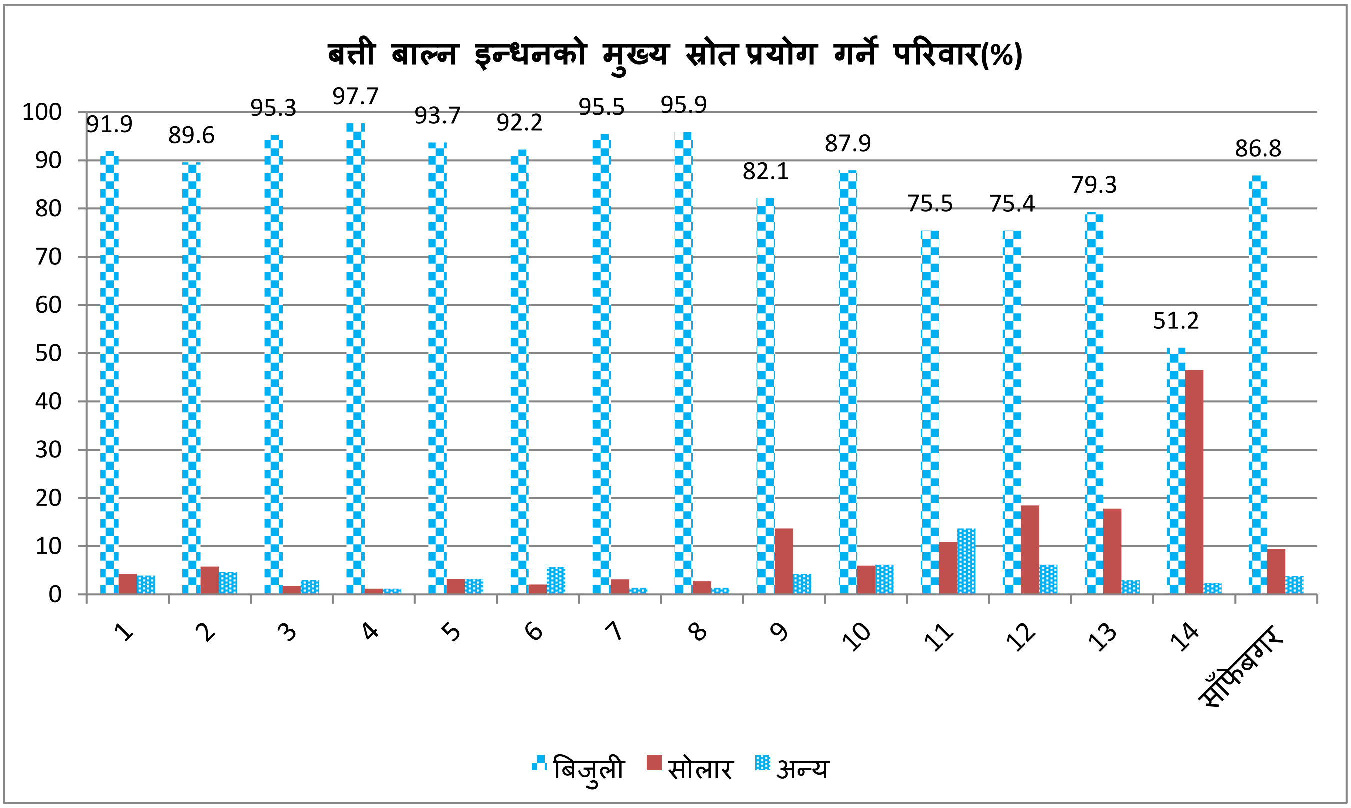

१३.४ परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालय

जनगणनाको नतिजाअनुसार यस नगरपालिकाका कुल ६,३११ परिवारमध्ये अधिकांश ९७.८ प्रतिशत परिवारले कुनै न कुनै प्रकारको शौचालयको प्रयोग गर्ने गरेका छन् भने २.२ प्रतिशत परिवारको आफ्नो चर्पी नै नभएको देखिन्छ। सार्वजनिक ढल तथा सेप्टिक ट्यांकमा फ्लस सुविधायुक्त शौचालय भएका कुल परिवार ७३.२ प्रतिशत रहेका छन्। साधारण शौचालय प्रयोग गर्ने घरपरिवारको अंश २४.३ प्रतिशत रहेको छ। यस नगरपालिकामा सार्वजनिक शौचालय प्रयोग गर्ने परिवार ०.३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ (तालिका १३.४.१)।

तालिका १३.४.१: परिवारले प्रयोग गर्ने शौचालयको प्रकार

वडा नं	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	फ्लसयुक्त (सार्वजनिक ढल)	फ्लसयुक्त (सेप्टिक ट्यांक)	साधारण	सार्वजनिक	शौचालय नभएको
१	संख्या	२८३	२	१४८	१२७	०	६
	%	१००	०.७	५२.३	४४.९	०.०	२.१
२	संख्या	४३३	१	३८१	४७	१	३
	%	१००	०.२	८८.०	१०.९	०.२	०.७
३	संख्या	८४७	१४	७८८	३१	६	८
	%	१००	१.७	९३.०	३.७	०.७	०.९
४	संख्या	९४५	१	९०६	२८	१	९
	%	१००	०.१	९५.९	३.०	०.१	१.०
५	संख्या	३१७	७	२९७	५	१	७
	%	१००	२.२	९३.७	१.६	०.३	२.२
६	संख्या	१९३	०	१७६	१३	१	३
	%	१००	०.०	९१.२	६.७	०.५	१.६
७	संख्या	३५३	२	१७७	१६१	३	१०
	%	१००	०.६	५०.१	४५.६	०.८	२.८
८	संख्या	३६७	२	३३९	२०	०	६
	%	१००	०.५	९२.४	५.४	०.०	१.६
९	संख्या	४०३	२१	२६१	११३	०	८
	%	१००	५.२	६४.८	२८.०	०.०	२.०
१०	संख्या	५२१	१	२६६	२३२	३	१९
	%	१००	०.२	५१.१	४४.५	०.६	३.६
११	संख्या	३३०	४	२८३	३४	०	९
	%	१००	१.२	८५.८	१०.३	०.०	२.७
१२	संख्या	२९३	५	५४	२१४	०	२०
	%	१००	१.७	१८.४	७३.०	०.०	६.८
१३	संख्या	५५१	०	१९	५०२	०	३०
	%	१००	०.०	३.४	९१.१	०.०	५.४
१४	संख्या	४७५	६	४६२	४	१	२
	%	१००	१.३	९७.३	०.८	०.२	०.४
साँफेबगर	संख्या	६३११	६६	४५५७	१५३१	१७	१४०
	%	१००	१.०	७२.२	२४.३	०.३	२.२

वडास्तरमा आफ्नै शौचालय नभएका परिवार सबैभन्दा धेरै (६.८%) वडा नं. १२ रहेको छ भने वडा नं. १३ मा ५.४ प्रतिशत परिवारमात्र शौचालयविहीन अवस्थामा रहेका छन् (चित्र १३.४.१)।

चित्र १३.४.१: आफ्नै शौचालय नभएका परिवारको वडागत विवरण (%)

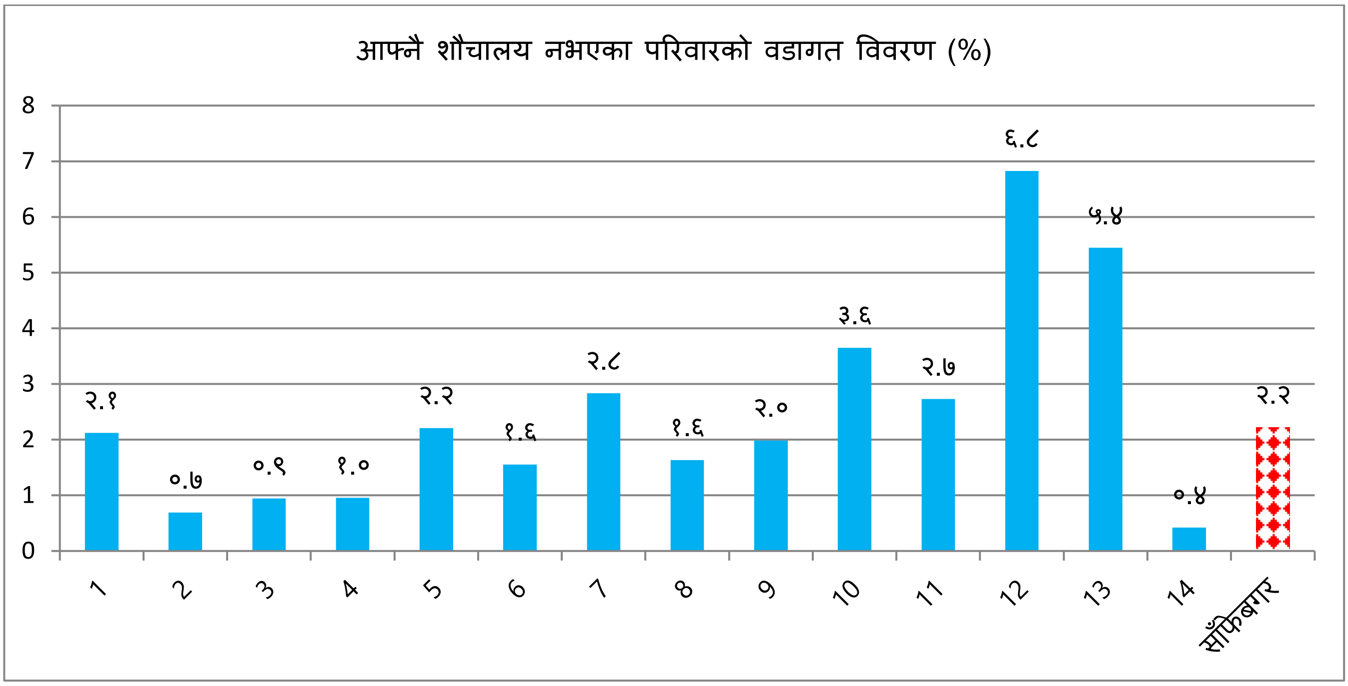

१३.५ परिवारमा उपलब्ध साधन/सुविधा

जनगणनामा देशभित्र अक्सर बसोबास गर्ने हरेक परिवारमा भएका साधन तथा सेवा सुविधाहरूको विवरण सङ्कलन गरिएको थियो। सङ्कलित विवरणअनुसार यस नगरपालिकामा ५५.१ प्रतिशत परिवारसँग स्मार्ट मोबाइल फोन रहेको देखिन्छ भने ७८.१ प्रतिशत परिवारसँग साधारण मोबाइल फोन रहेको छ। सूचना र मनोरञ्जनको साधन टेलिभिजन भएका परिवार करिब १७.७ प्रतिशत रहेका छन्। मानिसहरूको आवश्यकताका रूपमा विस्तार हुँदै गरेको इन्टरनेट सुविधा हुने १५.८ प्रतिशत र रेडियो सुविधा प्राप्त परिवार ४२ प्रतिशत रहेका छन्। अक्सर मध्यम वा उच्च आयस्तर हुने परिवारले उपयोग गर्ने रेफ्रिजेरेटर, कम्प्युटर/ल्यापटप र वासिङ मेसिन क्रमशः ५.०, ५.९ र ०.१ प्रतिशत परिवारमा उपलब्ध देखिन्छ। मोटरसाइकल/स्कुटर भएका घरपरिवार ७.८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने कार/जिप र भ्यानजस्ता सवारी साधन भएका घरपरिवारको अंश १.२ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १३.५.१)।

तालिका १३.५.१: परिवारमा उपलब्ध सेवा सुविधाको अवस्था

वडा नं	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	कुनै सुविधा नभएको	कम्तीमा एक सुविधा भएका	घरायसी सुविधा तथा साधन													
					रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइल फोन(साधारण)	मोबाइल फोन(स्मार्ट)	कम्प्युटर/ल्यापटप	ईन्टरनेट	कार/जीप/भ्यान	मोटर साइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजरेटर	वाशिङ्ग मेशिन	एअर कन्डिसनर
१	संख्या	२८३	२०	२६३	११६	९४	०	२३६	१३६	३५	८	०	३२	१	१९४	३८	०	०
	%	१००	७.१	९२.९	४१.०	३३.२	०.०	८३.४	४८.१	१२.४	२.८	०.०	११.३	०.४	६८.६	१३.४	०.०	०.०
२	संख्या	४३३	२३	४१०	८५	६७	०	३६२	१८७	११	१	३	३१	४	१३२	१४	०	०
	%	१००	५.३	९४.७	१९.६	१५.५	०.०	८३.६	४३.२	२.५	०.२	०.७	७.२	०.९	३०.५	३.२	०.०	०.०
३	संख्या	८४७	७२	७७५	३४१	२६५	३४	६४९	४९९	५५	११५	१५	१०५	२६	४२२	६२	०	२
	%	१००	८.५	९१.५	४०.३	३१.३	४.०	७६.६	५८.९	६.५	१३.६	१.८	१२.४	३.१	४९.८	७.३	०.०	०.२
४	संख्या	९४५	२६	९१९	५३८	२९८	४७	६८३	७२२	१४५	४९०	३४	१८२	३५	५५७	१२९	२	४
	%	१००	२.८	९७.२	५६.९	३१.५	५.०	७२.३	७६.४	१५.३	५१.९	३.६	१९.३	३.७	५८.९	१३.७	०.२	०.४
५	संख्या	३१७	२०	२९७	१८४	२६	३	२८०	२१३	३९	८४	६	१८	७	६९	०	०	०
	%	१००	६.३	९३.७	५८.०	८.२	०.९	८८.३	६७.२	१२.३	२६.५	१.९	५.७	२.२	२१.८	०.०	०.०	०.०
६	संख्या	१९३	९	१८४	४९	७५	१	१७५	९९	१३	८५	०	२०	०	७७	३	१	०
	%	१००	४.७	९५.३	२५.४	३८.९	०.५	९०.७	५१.३	६.७	४४.०	०.०	१०.४	०.०	३९.९	१.६	०.५	०.०
७	संख्या	३५३	१३	३४०	८८	९२	१०	२५२	२०१	१९	३७	३	४०	६	२३४	३७	१	१
	%	१००	३.७	९६.३	२४.९	२६.१	२.८	७१.४	५६.९	५.४	१०.५	०.८	११.३	१.७	६६.३	१०.५	०.३	०.३
८	संख्या	३६७	२१	३४६	१२३	१०३	७	२७८	२३१	३२	२०	०	१७	४	८५	१७	०	१
	%	१००	५.७	९४.३	३३.५	२८.१	१.९	७५.७	६२.९	८.७	५.४	०.०	४.६	१.१	२३.२	४.६	०.०	०.३
९	संख्या	४०३	३६	३६७	१९८	१२	०	३२५	२२२	१	५८	१	८	०	०	०	०	०
	%	१००	८.९	९१.१	४९.१	३.०	०.०	८०.६	५५.१	०.२	१४.४	०.२	२.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
१०	संख्या	५२१	५०	४७१	१२७	६२	०	४५४	२१०	११	६	६	३०	०	५३	१५	०	०
	%	१००	९.६	९०.४	२४.४	११.९	०.०	८७.१	४०.३	२.१	१.२	१.२	५.८	०.०	१०.२	२.९	०.०	०.०
११	संख्या	३३०	४१	२८९	८३	९	०	२८०	७५	५	०	२	८	०	०	०	०	०
	%	१००	१२.४	८७.६	२५.२	२.७	०.०	८४.८	२२.७	१.५	०.०	०.६	२.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०

वडा नं	संख्या/प्रतिशत	जम्मा परिवार संख्या	कुनै सुविधा नभएको	कम्तीमा एक सुविधा भएका	घरायसी सुविधा तथा साधन													
					रेडियो सुविधा	टेलिभिजन	ल्याण्डलाइन टेलिफोन	मोबाइन फोन(साधारण)	मोबाइन फोन(स्मार्ट)	कम्प्युटर/ल्यापटप	ईन्टरनेट	कार/जीप/भ्यान	मोटर साइकल/स्कुटर	साइकल	विद्युतीय पंखा	रेफ्रिजरेटर	वाशिङ्ग मेशिन	एअर कन्डिसनर
१२	संख्या	२९३	३८	२५५	७१	२	०	२०६	१९९	३	७	१	२	०	०	०	०	०
	%	१००	१३.०	८७.०	२४.२	०.७	०.०	७०.३	६७.९	१.०	२.४	०.३	०.७	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
१३	संख्या	५५१	१२६	४२५	२६२	७	१	३०८	१८९	४	८९	०	१	०	४	०	०	०
	%	१००	२२.९	७७.१	४७.५	१.३	०.२	५५.९	३४.३	०.७	१६.२	०.०	०.२	०.०	०.७	०.०	०.०	०.०
१४	संख्या	४७५	१३	४६२	३८३	५	१	४४०	२९४	१	०	२	०	०	०	०	०	०
	%	१००	२.७	९७.३	८०.६	१.१	०.२	९२.६	६१.९	०.२	०.०	०.४	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
साँफेबगर	संख्या	६३११	५०८	५८०३	२६४८	१११७	१०४	४९२८	३४७७	३७४	१०००	७३	४९४	८३	१८२७	३१५	४	८
	%	१००	८.०	९२.०	४२.०	१७.७	१.६	७८.१	५५.१	५.९	१५.८	१.२	७.८	१.३	२८.९	५.०	०.१	०.१

परिवारहरूको लागि अत्यावश्यक हुँदै गएका प्रमुख घरायसी साधन र सुविधा स्थान र समयअनुसार फरक फरक हुने भए तापनि वर्तमान अवस्थामा फोन (मोबाइल वा ल्याण्डलाइन) टेलिभिजन, इन्टरनेट, दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन, रेफ्रिजेरेटर, पंखा आदि अपरिहार्य घरायसी साधनका रूपमा ग्रहण गरिन थालेका छन्। माथिल्लो तालिकामा समाविष्ट कुनै पनि घरायसी साधन र सुविधा नभएका र भएका परिवारलाई चित्र १३.५.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ। चित्रमा देखिएअनुसार ९२ प्रतिशतभन्दा बढी परिवारमा उपरोक्तमध्ये कम्तीमा एक सुविधा रहेको देखिन्छ भने यस नगरपालिकाका ८ प्रतिशत परिवारमा कुनै पनि सुविधा विद्यमान नरहेको देखिन्छ।

चित्र १३.५.१ घरपरिवारमा उपलब्ध सेवा सुविधाको अवस्था

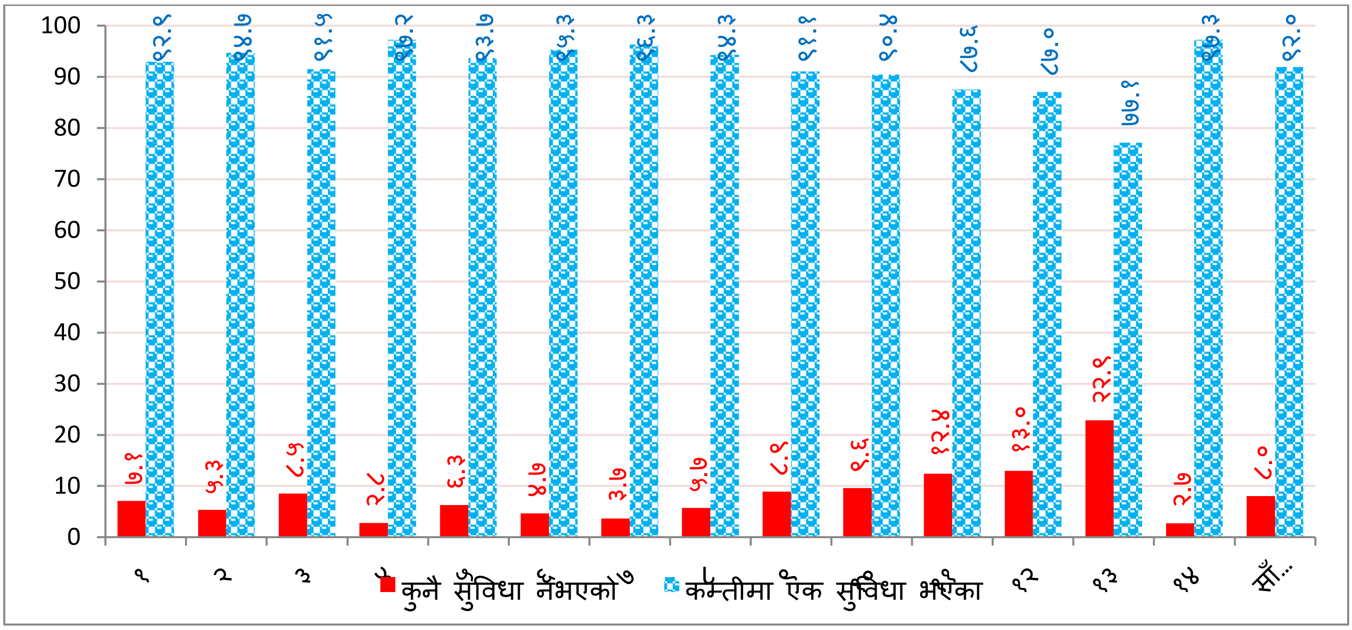

१३.६ सम्पन्नताको वर्गीकरण अनुसार परिवारको वितरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ ले सङ्कलन गरेका घरको बनोट संरचना र किसिम (जग, पर्खाल, छानो, भुइँ आदि), खानेपानीको मुख्य स्रोत, खाना पकाउन र बत्ती बाल्न प्रयोग हुने इन्धन, शौचालयको सुविधा र अन्य घरायसी सम्पतिको आधारमा हाल देशका विभिन्न भूभागमा बसोबास गर्ने परिवारलाई पाँच बरावर भागमा विभाजन गरी सम्पन्नताको पञ्चमक (Wealth quintile) निर्धारण गरिएको छ। यसरी सूचक निर्माण गर्दा घरायसी उपभोग, साधन तथा सुविधामा न्यून पहुँच भएका पहिलो (तल्लो %) वर्गमा र साधन तथा सुविधामा सहज पहुँच रहेका परिवार पाँचौ (माथिल्लो %) वर्गमा पर्ने गरी गरिएको छ।

यस वर्गीकरणले देशका सबै परिवारलाई समान २०/२० प्रतिशतमा विभाजन गर्ने हुनाले तल्लोदेखि माथिल्लो तहसम्मका पाँचै भागमा २० प्रतिशत नै परिवार भएको देखिन्छ। समग्र देशभरिका परिवारलाई समान भागमा वितरण गर्दा यस नगरपालिकामा भएको घरपरिवार कुन तहमा रहेका छन् र तिनको वितरण कस्तो छ भनी यस उपखण्डमा विश्लेषण गरिएको छ।

जनगणना २०७८ अनुसार यस नगरपालिकामा अति न्यून आर्थिक अवस्था भएका तल्लो वर्गमा ५३.४८ प्रतिशत र सबैभन्दा माथिल्लो अर्थात् अति उच्च वर्गमा ३.६१ प्रतिशत परिवार रहेका छन् भने मध्यम वर्गमा पर्ने परिवार १०.५२ प्रतिशत छन् (तालिका १३.६.१, चित्र १३.६.१)।

वडास्तरमा तुलना गर्दा अति न्यून वर्गभित्र सर्वाधिक ठुलो (८५.६७%) संख्या वडा नं. १२ मा रहेको छ भने अति उच्च वर्गभित्र सर्वाधिक ठुलो हिस्सा (१६.०८%) वडा नं. ४ मा रहेको छ। मध्यम वर्गभित्र सबैभन्दा धेरै परिवार (२०.१४%) वडा नं. १ मा रहेको देखिन्छ।

तालिका १३.६.१: सम्पन्नताको पञ्चमकअनुसार परिवारको वितरण (%)

वडाहरु	सम्पन्नताको पञ्चमकअनुसार परिवारको वितरण (%)				
	अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
१	४९.८२	२७.२१	२०.१४	२.४७	०.३५
२	५०.५८	३५.१	९.९३	३.४६	०.९२

वडाहरु	सम्पन्नताको पञ्चमकअनुसार परिवारको वितरण (%)				
	अति न्यून वर्ग	न्यून वर्ग	मध्यम वर्ग	उच्च वर्ग	अति उच्च वर्ग
३	३३.४१	२९.१६	१७.२४	१४.१७	६.०२
४	२४.५५	१७.६७	१७.२५	२४.४४	१६.०८
५	३४.७	४८.९	१६.०९	०.३२	०
६	४५.०८	३३.१६	१९.१७	२.०७	०.५२
७	४६.७४	२३.८	१७	९.९२	२.५५
८	४२.२३	३८.१५	१३.०८	५.१८	१.३६
९	६७.२५	२९.०३	३.४७	०.२५	०
१०	७५.४३	१५.१६	५.१८	३.२६	०.९६
११	७९.७	१८.१८	१.८२	०.३	०
१२	८५.६७	१२.९७	१.३७	०	०
१३	८१.६७	१७.२४	१.०९	०	०
१४	७४.७४	२४.८४	०.४२	०	०
साँफेबगर	५३.४८	२५.२४	१०.५२	७.१५	३.६१

चित्र १३.६.१: सम्पन्नताको वर्गीकरण अनुसार परिवारको वितरण (प्रतिशत)

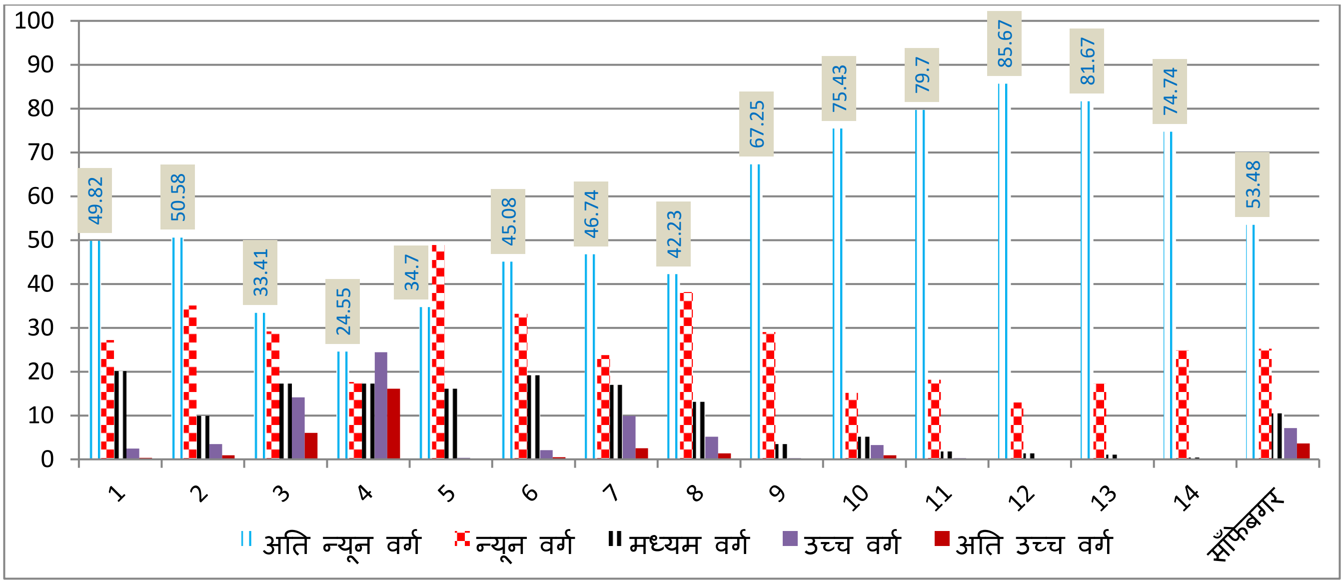

१३.७ आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदान प्राप्त परिवार

वि.सं. २०७२ को शक्तिशाली महाभूकम्पबाट देशका विभिन्न जिल्लामा पूर्ण वा आंशिक रूपमा क्षति भएका घरहरूको पुनर्निर्माण गर्नका लागि नेपाल सरकारले निश्चित आधार पूरा गरेका घरपरिवारलाई अनुदान प्रदान गरेको थियो। गत १२ औं राष्ट्रिय जनगणना वि.सं. २०७८ मङ्सिरमा सञ्चालन गर्दा भूकम्पबाट आंशिक वा पूर्ण क्षति भएका अधिकांश घरहरूको निर्माण वा पुनर्निमाण भइसकेको थियो। सरकारी अनुदान लिई भूकम्पबाट प्रभावित आफ्नो आवासीय घर पुनर्निर्माण गर्ने घरपरिवार नेपालभरि १०.२७ प्रतिशत रहेका थिए भने अछाम जिल्लामा यस्तो सरकारी सुविधा प्राप्त गर्ने घरपरिवार १.७८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। साँफेबगर नगरपालिका आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि सरकारी अनुदान प्राप्त गर्ने घरपरिवारको हिस्सा १.७८ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

तालिका १३.७.१: आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदानप्राप्त परिवारको विवरण (% मा)

क्षेत्र	परिवार संख्या (संथागतबाहेक)	आवासीय घर निर्माणमा सरकारी अनुदानप्राप्त परिवारको (%)		
		लिएका	नलिएका	नखुलेको
नेपाल	६६,६०,८४१	१०.२७	८९.३३	०.४
सुदूरपश्चिम	५,७६,७७२	२.९८	९६.७९	०.२३
अछाम	४९,५६७	१.७८	९८.१३	०.१०
साँफेबगर नगरपालिका	६,३११	१.७८	९८.१७	०.०५

१३.८ बैंक तथा वित्तीय संस्थामा बैंक खाता सम्बन्धी विवरण

पहिलोपटक वि.सं. २०७८ को बाह्रौं राष्ट्रिय जनगणनामा घरपरिवारका कति सदस्यको बैंक वा वित्तीय संस्थामा कम्तीमा एउटा खाता छ भनेर विवरण सङ्कलन गरिएको थियो। यसको मुख्य उद्देश्य भनेको घरपरिवारको बैंक तथा वित्तीय संस्थामा रहेको पहुँच पहिचान गर्नु र डिजिटल कारोबार विस्तार गर्ने राज्यको नीति कति प्रभावकारी भएको छ भनेर सूचना सङ्कलन गर्नु रहेको थियो। साँफेबगर नगरपालिकामा कम्तीमा एउटा बैंक खाता भएको परिवार ८४.३३ प्रतिशत रहेको छ। नेपालमा बैंक खाता हुने परिवारको हिस्सा करिब ६१.८९ प्रतिशत रहेको छ। त्यससँग तुलना गर्दा साँफेबगरमा बैंक खाता हुने परिवार करिब २२.४४ प्रतिशत विन्दुले बढी छ। समग्र अछाम जिल्लासँग तुलना गर्दा पनि साँफेबगर नगरपालिकाका परिवारमध्ये कम्तीमा एउटा बैंक खाता हुने परिवार २५.५३ प्रतिशत विन्दुले बढी रहेको छ। यसका पछाडि मूलतः दुईओटा कारणहरू विद्यमान हुनसक्छ। परिवारहरूको बैंकिङ्ग अभ्यास र बैंक तथा वित्तीय संस्थाको उक्त नगरपालिकामा कत्तिको उपस्थिति छ त्यस अवस्थाले यसलाई धेरै हदसम्म निर्धारण गर्दछ।

आवश्यकता, उमेर र आर्थिक सक्षमता अनुसार परिवारका सबै सदस्यको कम्तीमा एउटा वा एकभन्दा बढी बैंक खाता हुनसक्दछ। जनगणनाको नतिजा अनुसार यस नगरपालिकामा परिवारका लगभग ३४.८२ प्रतिशत सदस्यको मात्र बैंक वा वित्तीय संस्थामा खाता रहेको देखिन्छ (तालिका १३.८.१)। बैंक खाता हुने परिवारका सदस्यमध्ये पनि पुरुषको अंश ३२.४४ प्रतिशत छ भने महिलाको अंश ३६.८ प्रतिशत छ। यसबाट नगरपालिकामा पुरुष सदस्यभन्दा महिला सदस्यको बैंकमा पहुँच बढी रहेको देखिन्छ।

तालिका १३.८.१ : बैंक तथा वित्तीय संस्थामा बैंक खातासम्बन्धी विवरण (% मा)

क्षेत्र	परिवार संख्या (संथागतबाहेक)	जनसंख्या (संस्थागतबाहेक)			कम्तीमा एउटा खाता भएको परिवारको प्रतिशत	बैंक खाता भएको व्यक्तिको प्रतिशत		
		जम्मा	पुरुष	महिला		जम्मा	पुरुष	महिला
नेपाल	६६,६०,८४१	२८९८५३६४	१४११८९९१	१४८६६३७३	६१.८९	२५.५६	२६.४२	२४.७४
सुदूरपश्चिम	५,७६,७७२	२६९३९९२	१२७२०४१	१४२१९५१	६०.३४	२१.११	२१.५	२०.७७
अछाम	४९,५६७	२२८८५२	१०५३१९	१२३५३३	५८.८	१९.५४	१८.७	२०.२७
साँफेबगर नगरपालिका	६,३११	२५८९१	११७८९	१४१०२	८४.३३	३४.८२	३२.४४	३६.८

१३.९ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम

देशमा उपलब्ध जनशक्तिमध्ये कति सङ्ख्यामा प्राविधिक विषय अध्ययन गरेका छन् र अन्य कतिले व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम लिएका छन् ? यस विषयसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क संघ, प्रदेश र प्रत्येक स्थानीय तहका लागि महत्वपूर्ण हुन्छ।

विकासका विभिन्न चरणमा प्राविधिक एवम् व्यावसायिक सिपयुक्त जनशक्तिको आवश्यकता रहन्छ। राष्ट्रिय शिक्षा नीतिलाई समयानुकूल बनाउनका लागि पनि यस्तो तथ्याङ्क अपरिहार्य मानिन्छ।

वि.सं. २०७८ को जनगणनामा पहिलोपटक यससम्बन्धी विवरण प्रत्येक घरपरिवारबाट सङ्कलन गरिएको थियो। नेपालमा १८ वर्ष र सोभन्दा माथिको जनसङ्ख्यामध्ये १२.६ प्रतिशत जनसङ्ख्याले प्राविधिक शिक्षा वा व्यावसायिक तालिम प्राप्त गरेको देखिन्छ। साँफेबगर नगरपालिकामा १२.१४ प्रतिशत जनसङ्ख्याले यस्तो शिक्षा र तालिम प्राप्त गरेका छन्। तथ्याङ्कबाट साँफेबगर नगरपालिकाका कुल ६,३११ परिवारमध्ये ६.७४ प्रतिशत घरपरिवारमा १८ वर्षमाथिका कम्तीमा एक जना सदस्यले प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा प्राप्त गरेको वा त्यसप्रकारको तालिम लिएको देखिन्छ। यसप्रकारको जनशक्ति समग्र नेपालको तुलनामा यस स्थानीय तहमा १.१४ प्रतिशत विन्दुले बढी रहेको छ भने अछाम जिल्लाको समग्र मानसँग तुलना गर्दा २.०९ प्रतिशत विन्दुले उच्च छ (तालिका १३.९.१)।

तालिका १३.९.१: प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा वा तालिम लिएको परिवार तथा जनसङ्ख्या विवरण (% मा)

क्षेत्र	परिवार संख्या (संस्थागत बाहेक)	१८ वर्ष र सो भन्दा माथिको जनसंख्या	व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम लिएको परिवार तथा जनसंख्या			
			व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम लिएको कम्तीमा १ जना भएको परिवार		जनसंख्या	
			संख्या	प्रतिशत	व्यावसायिक तथा प्राविधिक तालिम लिएको जनसंख्या	प्रतिशत (१८ वर्ष र सोभन्दा माथिको)
नेपाल	६६,६०,८४१	१९२९४९९५	८३६१२७	१२.६	१०८१६४६	५.६
सूदूरपश्चिम	५,७६,७७२	१५३८०	६७९९१	११.७९	८६५९७	५६३.०५
अछाम	४९,५६७	१२४४७६	४५०३	९.०८	५७८४	४.६५
साँफेबगर नगरपालिका	६,३११	१५३८०	७६६	१२.१४	१०३६	६.७४

१३.१० बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट ऋण लिएको विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट घरपरिवारले विभिन्न प्रयोजनका लागि ऋण लिएका हुन्छन्। पछिल्लो बाह्रौं जनगणना (वि.सं. २०७८) मा गणनाको दिनभन्दा अगाडिको कुनै समयमा घरपरिवारले ऋण लिएको र गणनाको दिनसम्म उक्त ऋण पूर्ण वा आंशिक रूपमा बाँकी रहेको भए ऋण लिएको मानी विवरण सङ्कलन गरिएको थियो। यसबाट केही महत्वपूर्ण सूचक प्राप्त हुन्छन्। पहिलो, घरपरिवारको संगठित संस्थाबाट प्रवाह गरिने कर्जामा रहेको पहुँच सम्बन्धमा वडा तहसम्मको तथ्याङ्क प्राप्त हुन्छ। दोस्रो, ऋण लिनुका पछाडि जुनसुकै कारण भए पनि त्यसले मूलतः उपभोग वा व्यावसायिक प्रयोजनका लागि घरपरिवारको आवश्यकतालाई दर्शाउँदछ।

यस साँफेबगर नगरपालिकामा कुनै पनि बैंक तथा वित्तीय संस्था (सहकारी संस्थासमेत) बाट ऋण लिएका घरपरिवार १३.९६ प्रतिशत रहेका छन्। अछाम जिल्लामा यस सूचकको मान १६.७५ प्रतिशत छ भने समग्र नेपालमा ऋण लिएका घरपरिवारको हिस्सा २५.६ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १३.१०.१)। यस तथ्याङ्कले यस स्थानीय तहमा बसोबास गर्ने परिवारहरूको ऋण लिने प्रवृत्ति अछाम जिल्ला र नेपालको भन्दा पनि न्यून रहेको देखिन्छ।

तालिका १३.१०.१: बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट ऋण लिएका परिवारको विवरण (% मा)

क्षेत्र	परिवार संख्या (संस्थागतबाहेक)	ऋण लिएका परिवारको प्रतिशत	
		लिएका	नलिएका
नेपाल	६६,६०,८४१	२५.६	७४.४
सुदूरपश्चिम	५,७६,७७२	२१.९६	७८.०४
अछाम	४९,५६७	१६.७५	८३.२५
साँफेबगर नगरपालिका	६,३११	१३.९६	८६.०४

१३.११ घर, जग्गामा महिलाको स्वामित्व

यस नगरपालिकाका कुल ६,३११ परिवारमध्ये १०.६५ प्रतिशत परिवारका कम्तीमा एक जना महिला सदस्यको घर र जग्गा मध्ये कम्तिमा एक (घर वा जग्गा वा दुबै) मा स्वामित्व रहेको छ। घर वा जग्गा कुनै पनि सम्पत्तिमाथि स्वामित्व नभएका महिला भएका घरपरिवारको अंश करिब ८७.२९ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १३.११.१)।

तालिका १३.११.१: घर र जग्गामा महिलाको स्वामित्व

वडा नं.	जम्मा परिवार संख्या	घर र जग्गामा महिलाको स्वामित्व भएको	घर र जग्गामा महिलाको स्वामित्व नभएको	उल्लेख नभएको	घर र जग्गामा महिलाको स्वामित्व भएको(%)	घर र जग्गामा महिलाको स्वामित्व नभएको(%)	उल्लेख नभएको(%)
१	२८३	४३	२३२	८	१५.१९	८१.९८	२.८३
२	४३३	५५	३७७	१	१२.७	८७.०७	०.२३
३	८४७	१२१	७०९	१७	१४.२९	८३.७१	२.०१
४	९४५	१७६	७६७	२	१८.६२	८१.१६	०.२१
५	३१७	३८	२६३	१६	११.९९	८२.९७	५.०५
६	१९३	३१	१३६	२६	१६.०६	७०.४७	१३.४७
७	३५३	६७	२८६	०	१८.९८	८१.०२	०
८	३६७	३७	३२८	२	१०.०८	८९.३७	०.५४
९	४०३	१८	३८३	२	४.४७	९५.०४	०.५
१०	५२१	३७	४७९	५	७.१	९१.९४	०.९६
११	३३०	१०	३२०	०	३.०३	९६.९७	०
१२	२९३	४	२८९	०	१.३७	९८.६३	०
१३	५५१	१५	५२४	१२	२.७२	९५.१	२.१८
१४	४७५	२०	४१६	३९	४.२१	८७.५८	८.२१
साँफेबगर	६३११	६७२	५५०९	१३०	१०.६५	८७.२९	२.०६

१३.१२ कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवारको विवरण

जनगणनाको नतिजाअनुसार यस नगरपालिकामा कुनै पनि सरकारी निकायमा दर्ता नभएका र एक जना पनि तलबी कामदार नराखिएका कृषि बाहेकका साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गरेका परिवार केवल ६ प्रतिशत रहेका छन् (तालिका १३.१२.१)।

तालिका १३.१२.१: साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवारको वितरण

विवरण	संख्या	प्रतिशत
जम्मा परिवार संख्या	६३११	१००
साना घरेलु व्यवसाय भएका परिवार संख्या	३७६	६.०
साना घरेलु व्यवसाय नभएका परिवार संख्या	५९२०	९३.८
उल्लेख नभएको	१५	०.२

साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गरेका कुल ३७६ परिवारमध्ये ६८.१ प्रतिशतले व्यापार व्यवसाय सञ्चालन गरेको देखिन्छ भने यातायात क्षेत्रमा ४.५२ प्रतिशत परिवार संलग्न रहेका छन्। घरेलु उद्योगमा १५.२ प्रतिशत परिवार संलग्न देखिन्छ। सेवा क्षेत्रमा ६.३८ प्रतिशत परिवार संलग्न देखिएका छन्। उपरोक्त बाहेकका अन्य क्षेत्रमा ५.८५ प्रतिशत परिवार संलग्न देखिन्छन् (तालिका १३.१२.२, चित्र १३.१२.१)।

तालिका १३.१२.२ : क्षेत्रअनुसार साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गर्ने परिवार

साना घरेलु व्यवसाय	जम्मा परिवार		पुरुष संचालक भएका परिवार		महिला संचालक भएका परिवार	
	संख्या	%	संख्या	%	संख्या	%
घरेलु उद्योग	५७	१५.२	३४	१६.२	२३	१३.९
व्यापार/ व्यवसाय	२५६	६८.१	१४३	६८.२	११३	६८.१
यातायात	१७	४.५२	११	५.२	६	३.६
सेवा	२४	६.३८	११	५.२	१३	७.८
अन्य	२२	५.८५	११	५.२	११	६.६
जम्मा	३७६	१००	२१०	१००	१६६	१००

चित्र १३.१२.१ : कृषिबाहेक साना घरेलु व्यवसाय सञ्चालन गरेका परिवार (%)

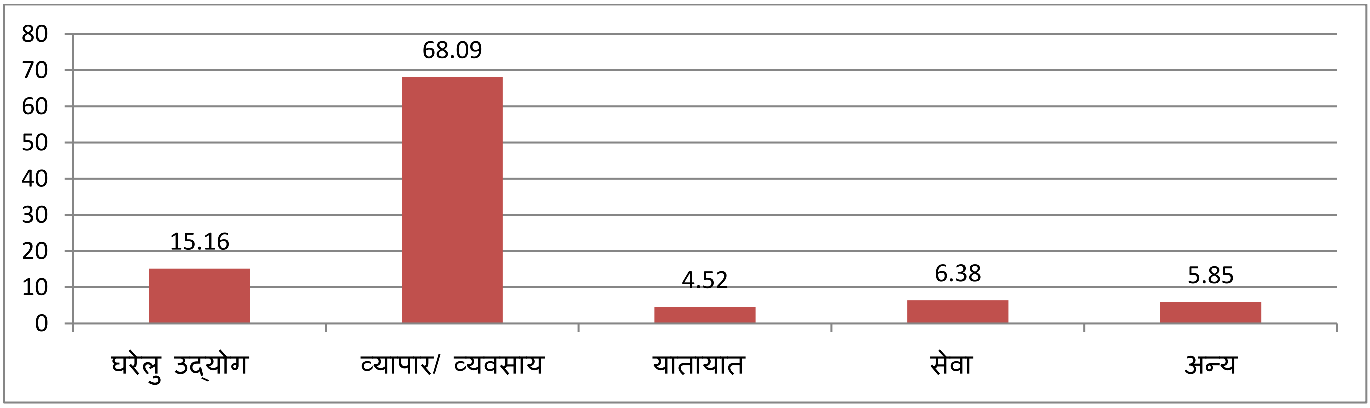

खण्ड १४: अक्सर विदेश बस्ने जनसङ्ख्या

१४.१ परिवारमा अनुपस्थित विदेश

यस साँफेबगर नगरपालिकामा कुल ६,३११ परिवार मध्येमा २,५५२ (४०.१%) परिवारमा अनुपस्थित भई कम्तीमा एक जना सदस्य अक्सर विदेशमा बसोबास गरेका छन्। कुल 'अनुपस्थित विदेश' रहेका ६,५८२ जना मध्येमा ४,३७८ जना (६६.५%) पुरूष र २,२०४ जना (३३.५%) महिला रहेका छन्। समग्र अछाम जिल्लामा हेर्ने हो भने परिवारबाट कम्तीमा एक जना 'विदेश अनुपस्थित' हुने घरपरिवार १९,४३७ (३९.२%) रहेका छन् (तालिका १४.१.१)।

तालिका १४.१.१: परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका परिवारको सङ्ख्या

क्षेत्र	एकाइ	जम्मा परिवार	कम्तीमा एक जना विदेश अनुपस्थित भएको परिवार	अनुपस्थित विदेश सङ्ख्या		
				जम्मा	पुरुष	महिला
अछाम	संख्या	४९५९५	१९४३७	४४१६७	३१०५६	१३१११
	अनुपात प्रतिशत		३९.२	१००	७०.३	२९.७
साँफेबगर	संख्या	६३११	२५३२	६५८२	४३७८	२२०४
	अनुपात प्रतिशत		४०.१	१००	६६.५	३३.५

१४.२ परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको उमेर समूहअनुसारको विवरण

परिवारको कम्तीमा एक जना सदस्य अक्सर विदेशमै बसोबास गर्ने भएमा ती विदेश अनुपस्थितअन्तर्गत गणना हुने सन्दर्भमा कुन उमेर समूहका मानिसहरू यस नगरपालिकाबाट विदेश गएका रहेछन् भन्ने तथ्याङ्क उपयोगी हुन्छ।

यस नगरपालिकाबाट 'विदेशमा अनुपस्थित' सबैभन्दा धैरे अर्थात् ४१.६ प्रतिशत व्यक्तिहरू १५-२४ वर्ष उमेर समूहका रहेका छन्। दोस्रो (२४.४%) र तेस्रो (२०.०%) स्थानमा क्रमशः १४ वर्षभन्दा कम र २५-३४ उमेर समूहका व्यक्तिहरू रहेका छन्। उमेर समूहको बढोत्तरी सँगसँगै विदेशमा अनुपस्थित हुने जनसङ्ख्या क्रमशः घटिरहेको देखिन्छ। यसको सङ्केत २५-३४ उमेर समूहबाट ३५-४४ उमेर समूहमा पुग्दा विदेश जाने जनसङ्ख्याको अनुपात २०.० प्रतिशतबाट ७.९ प्रतिशतमा झरेको छ। कुल जनसङ्ख्यामा विदेश जाने उमेर समूहको संरचना जस्तो छ त्यसलाई पुरूष र महिलाअनुसार खण्डीकृत गरेर हेर्दा पनि उस्तै उस्तै नै प्रवृत्ति रहेको देख्न सकिन्छ (तालिका १४.२.१, चित्र १४.२.१)।

तालिका १४.२.१: परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिहरूको विदेश जाँदाको उमेर तथा लिङ्गअनुसारको विवरण

लिङ्ग		जम्मा	विदेश जाँदाको उमेर							उल्लेख नभएको
			१४ वर्षभन्दा कम	१५-२४	२५-३४	३५-४४	४५-५४	५५-६४	६५+	
जम्मा	संख्या	६५८२	१६०५	२७३५	१३१७	५२३	२३९	८८	२३	५२
	%	१००	२४.४	४१.६	२०.०	७.९	३.६	१.३	०.३	०.८
पुरूष	संख्या	४३७८	९५०	१८५९	८९५	३९२	१७७	६५	१५	२५
	%	१००	२१.७	४२.५	२०.४	९.०	४.०	१.५	०.३	०.६
महिला	संख्या	२२०४	६५५	८७६	४२२	१३१	६२	२३	८	२७
	%	१००	२९.७	३९.७	१९.१	५.९	२.८	१.०	०.४	१.२

चित्र १४.२.१: विदेशमा अनुपस्थित पुरूष र महिलाको उमेर समूह अनुसारको वितरण

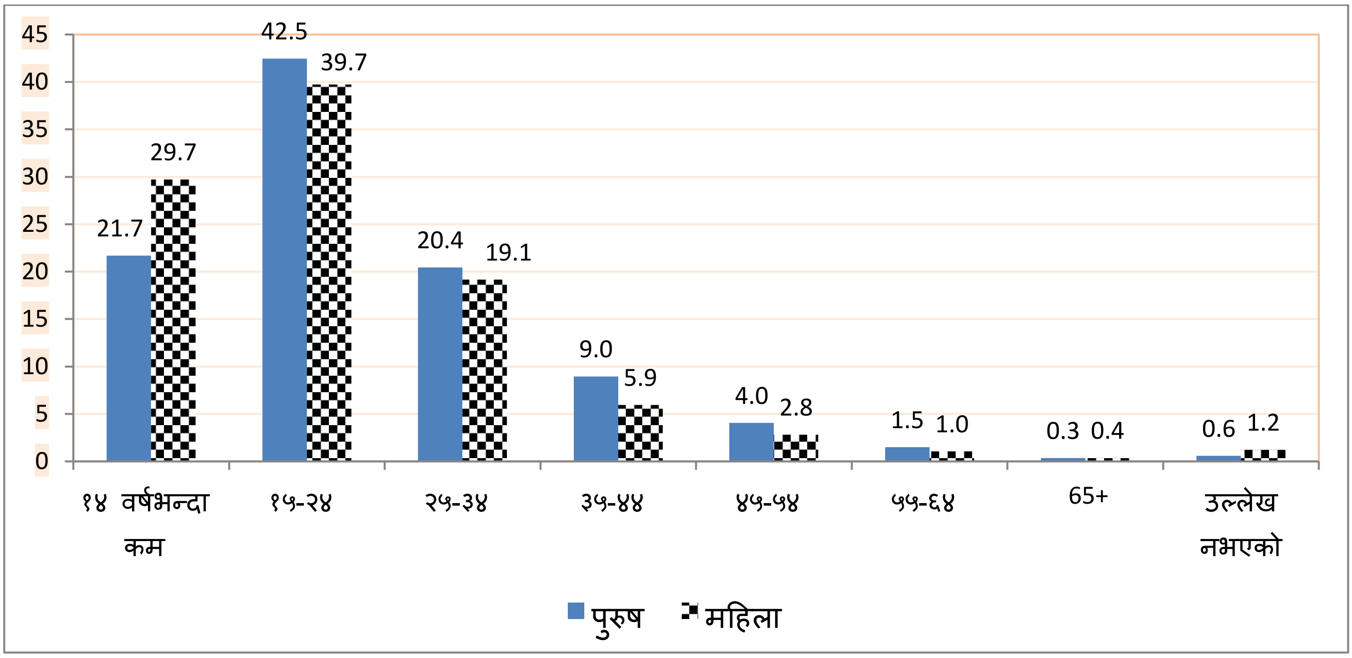

१४.३ अक्सर विदेश बसोबास गर्ने व्यक्तिको देश अनुसारको विवरण

नेपालका सबै जिल्ला र सबै स्थानीय तहबाट विभिन्न उद्देश्यका लागि विदेश जाने गरेको देखिन्छ। मानिसहरूको आर्थिक अवस्था, शैक्षिक योग्यता, सिप, पेशा, उद्देश्य, सामाजिक सम्पर्क लगायतका कारणले गन्तव्य पनि फरक फरक हुने गरेको देखिन्छ।

यस नगरपालिकाबाट परिवारमा अनुपस्थित (विदेश) रहेका व्यक्तिमध्ये सर्वाधिक (९८.६%) भारतमा गएको देखिन्छ। दोस्रोमा मध्यपूर्वका देश (१.१%) र तेस्रोमा उत्तर अमेरिका (०.७%) मा घरपरिवारबाट अक्सर अनुपस्थित भई विदेशमा हुने व्यक्तिहरू देखिएका छन्। (तालिका १४.३.१ र चित्र १४.३.१)।

तालिका १४.३.१: परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको लिङ्ग तथा देशअनुसारको विवरण

लिङ्ग	जम्मा	देश												उल्लेख नभएको
		भारत	सार्क	आसियान	मध्यपूर्व	अन्य एसियाली	युरोपियन युनियन	अन्य युरोपेली देश	उत्तर अमेरिका	दक्षिण अमेरिका	अफ्रिका	प्यासिफिक	अन्य	
जम्मा	६५८२	६३५६	२	२२	७३	३५	१७	४	४५	०	५	१९	१	३
%	१००	९६.६	०.०	०.३	१.१	०.५	०.३	०.१	०.७	०.०	०.१	०.३	०.०	०.०
पुरुष	४३७८	४१९५	०	२०	७१	३०	१३	२	२८	०	४	११	१	३
%	१००	९५.८	०.०	०.५	१.६	०.७	०.३	०.०	०.६	०.०	०.१	०.३	०.०	०.१
महिला	२२०४	२१६१	२	२	२	५	४	२	१७	०	१	८	०	०
%	१००	९८.०	०.१	०.१	०.१	०.२	०.२	०.१	०.८	०.०	०.०	०.४	०.०	०.०

चित्र १४.३.१ : अक्सर विदेश बसोबास गर्ने व्यक्तिको गन्तव्य देश/क्षेत्रहरू (%)

१४.४ परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको विदेश जानुको कारणअनुसारको विवरण

परिवारमा अनुपस्थित व्यक्तिहरूको विदेश जानुको मुख्य (५१.६%) कारण तलब ज्याला रहेको छ। अर्थात नगरपालिकाका ५१.६ प्रतिशत व्यक्तिहरू तलव वा ज्यालाका लागि विदेशिएको पाइएको छ भने दोस्रो ठुलो (३१.०%) कारणमा आश्रित रहेको छ। त्यस्तै, विदेश जाने कारण काम वा जागीरको खोजी हुनेहरूको हिस्सा १०.९ प्रतिशतसहित तेस्रो स्थानमा रहेको छ। अध्ययन र तालिमको लागि विदेश गएकाहरूको अनुपात ४.३ प्रतिशत रहेको छ। परिवारमा अनुपस्थित भई विदेश गएका व्यक्तिहरूको विदेश जानुको मुख्य कारण लिङ्गअनुसार फरक फरक रहेको छ। पुरूषहरू तलब/ज्याला (६२.३%), कामको खोजी (१३.०%) तथा आश्रित (१९.४%) विदेश गएका देखिन्छन् भने महिलाहरू विदेश जानुको प्रमुख तीनओटा कारण क्रमशः तलबज्याला (३०.५%), आश्रित (५४.०%) र कामको खोजी (६.८%) रहेका छन् (तालिका १४.४.१)।

तालिका १४.४.१: परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको लिङ्ग तथा कारण अनुसारको विवरण

लिङ्ग	जम्मा	परिवारमा अनुपस्थित रहनुको कारण						उल्लेख नभएको
		तलव/ज्याला	व्यापार/व्यवसाय	अध्ययन/तालिम	कामको खोजी	आश्रित	अन्य	
जम्मा	६५८२	३३९९	१३	२८०	७२०	२०४१	८९	४०
%	१००	५१.६	०.२	४.३	१०.९	३१.०	१.४	०.६
पुरुष	४३७८	२७२७	९	१८१	५७१	८५१	२१	१८
%	१००	६२.३	०.२	४.१	१३.०	१९.४	०.५	०.४
महिला	२२०४	६७२	४	९९	१४९	११९०	६८	२२
%	१००	३०.५	०.२	४.५	६.८	५४.०	३.१	१.०

चित्र १४.४.१:नगरपालिकाबाट परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिहरूको विदेश जाने प्रमुख कारण (%)

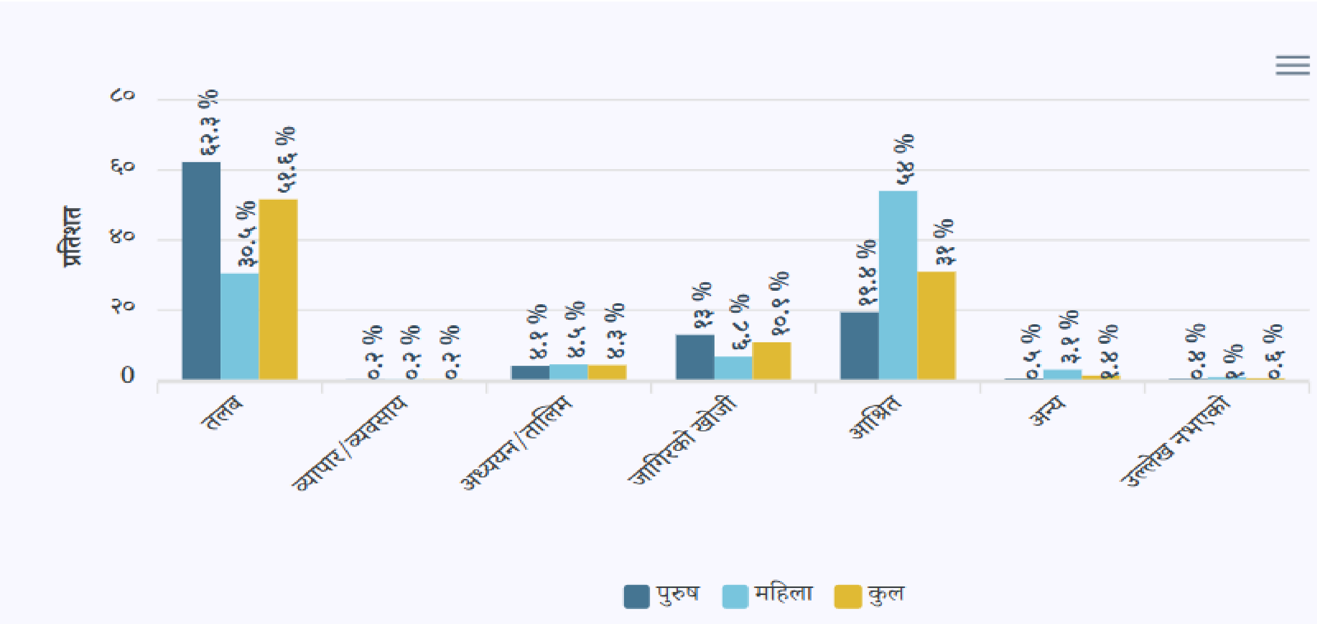

१४.५ परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको जाँदाको अवस्थामा उत्तीर्ण गरेको तहअनुसारको विवरण

यस नगरपालिकाबाट परिवारमा अनुपस्थित (विदेशमा) रहेका व्यक्तिहरू मध्येमा २६.४ प्रतिशत व्यक्तिहरूले माध्यमिक तह वा सोसरह उत्तीर्ण गरेर गएको पाइएको छ। त्यस्तै १९.२ प्रतिशतले निम्न माध्यमिक तह, २२.३ प्रतिशतले प्राथमिक तह र ८.० प्रतिशतले प्रमाणपत्र वा सोसरह पूरा गरेर गएको देखिन्छ। एस.एल.सी./एस.ई.ई. उत्तीर्ण गरेर जानेको अनुपात ५.० प्रतिशत, स्नातक वा सोसरह १.३ प्रतिशतले, र ०.६ प्रतिशतले स्नातकोत्तर तह उत्तीर्ण गरी विदेश गएको पाइएको छ (तालिका १४.५.१, चित्र १४.५.१)।

तालिका १४.५.१ : परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको जाँदाको अवस्थाको शैक्षिक तह

लिङ्ग	जम्मा	उत्तीर्ण गरेको तह										उल्लेख नभएको
		पूर्व प्राथमिक	प्राथमिक	निम्न माध्यमिक	माध्यमिक	एस.एल.सी/एस.ई.ई.	प्रमाणपत्र तह वा सोसरह	स्नातक वा सोसरह	स्नातकोत्तर वा सोसरह	अन्य	तह नखुलेको	
जम्मा	५७९२	४७३	१२९०	१११११	१५२८	२८७	४६४	७७	३५	२	२९	४९६
%	१००	८.२	२२.३	१९.२	२६.४	५.०	८.०	१.३	०.६	०.०	०.५	८.६
पुरुष	३९४२	२७७	८४२	७५७	११२४	२२०	३७२	५८	२६	१	१४	२५१
%	१००	७.०	२१.४	१९.२	२८.५	५.६	९.४	१.५	०.७	०.०	०.४	६.४
महिला	१८५०	१९६	४४८	३५४	४०४	६७	९२	१९	९	१	१५	२४५
%	१००	१०.६	२४.२	१९.१	२१.८	३.६	५.०	१.०	०.५	०.१	०.८	१३.२

चित्र १४.५.१ : परिवारमा अनुपस्थित विदेश रहेका व्यक्तिको जाँदाको अवस्थाको शैक्षिक तह

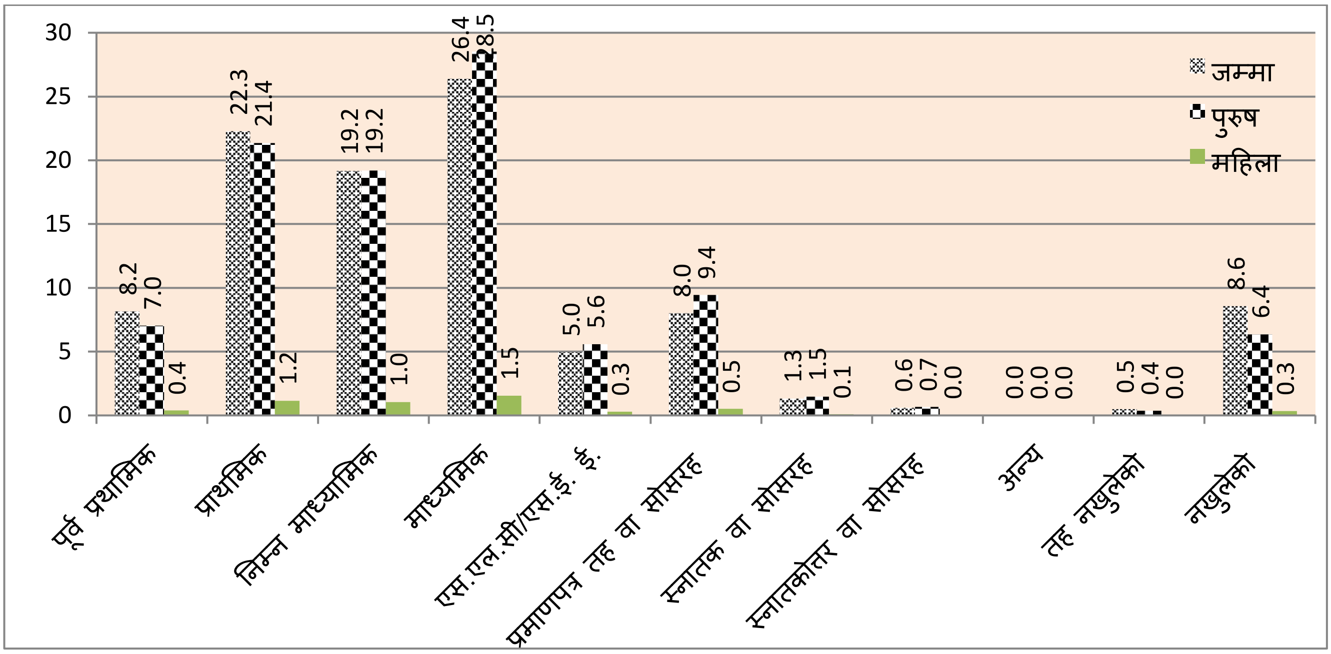

खण्ड १५: मृत्युसम्बन्धी विवरण

१५.१ मृत्युसम्बन्धी विवरण

नगरपालिकामा रहेका कुल ६,३११ परिवारमध्ये २२१ (३.५०%) परिवारमा जनगणना गरिएको दिनभन्दा १२ महिना अगाडि कम्तीमा एक जनाको मृत्यु भएको पाइएको छ। सो अवधिमा मृत्यु भएका २२४ जना मध्येमा १३९ (६२%) जना पुरूष र ८५ (३८%) जना महिला रहेका छन् (तालिका १५.१.१)।

तालिका नं १५.१.१: गत १२ महिनामा कम्तीमा एक सदस्यको मृत्यु भएको परिवार संख्या

क्षेत्र	जम्मा	कम्तीमा एक सदस्यको मृत्यु भएको परिवार संख्या	मृत्यु संख्या		
			जम्मा	पुरूष	महिला
नेपाल	६६,६०,८४१	१९२१७८	१९८४६३	११४९४६	८३५१७
सुदूरपश्चिम	५,७६,७७२	१६५०१	१६९८८	१००३५	६९५३
अछाम	४९,५६७	१४६५	१५०४	८९६	६०८
साँफेबगर नगरपालिका	६,३११	२२१	२२४	१३९	८५

मृत्यु भएको कुल जनसङ्ख्यालाई उमेर समूहअनुसार विश्लेषण गर्दा सर्वाधिक मृत्यु ८० वर्ष र सोभन्दा माथिको उमेर समूहमा रहेको देखिन्छ। यस उमेर समूहमा मृत्यु भएका कुल महिलामध्ये ३५.२९ प्रतिशतको मृत्यु भएको देखिन्छ भने पुरुषतर्फ यो मान १८.७१ प्रतिशत मात्र रहेको छ। अत्यधिक मृत्यु भएको दोस्रो ठुलो उमेर समूह ७०-७४ रहेको छ जहाँ समग्र मृत्यु अनुपात १५.६३ रहेको छ। पुरुषतर्फ यो मान १५.८३ प्रतिशत र महिलातर्फ १५.२९ प्रतिशत रहेको छ। मृत्यु उच्च रहेको अर्को ठुलो उमेर समूह ७५-७९ हो जहाँ समग्र मृत्यु अनुपात ११.१६ रहेको छ। नीतिनिर्माताका लागि अत्यधिक चासोको विषय १ वर्षमुनिका कति शिशुको मृत्यु भयो भन्ने रहेको हुन्छ। कुल मृत्युमध्ये ०.८९ प्रतिशत मृत्यु शिशुहरूतर्फ रहेको छ भने पाँच वर्षमुनिको मृत्यु ३.१२ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १५.१.२)।

तालिका १५.१.२: मृत्यु भएका पुरूष तथा महिलाको विवरण (% मा)

उमेर समूह	मृत्यु भएको संख्या					
	जम्मा	%	पुरुष	%	महिला	%
जम्मा	२२४	१००	१३९	१००	८५	१००
< १	२	०.८९	२	१.४४	०	०.००
०१ - ०४	५	२.२३	२	१.४४	३	३.५३
०५ - ०९	१	०.४५	०	०.००	१	१.१८
१० - १४	१	०.४५	१	०.७२	०	०.००
१५ - १९	३	१.३४	३	२.१६	०	०.००
२० - २४	४	१.७९	३	२.१६	१	१.१८
२५ - २९	५	२.२३	३	२.१६	२	२.३५
३० - ३४	९	४.०२	७	५.०४	२	२.३५
३५ - ३९	८	३.५७	८	५.७६	०	०.००
४० - ४४	६	२.६८	६	४.३२	०	०.००
४५ — ४९	१०	४.४६	७	५.०४	३	३.५३
५० — ५४	१७	७.५९	९	६.४७	८	९.४१
५५ — ५९	१०	४.४६	७	५.०४	३	३.५३

उमेर समूह	मृत्यु भएको संख्या					
	जम्मा	%	पुरुष	%	महिला	%
६० — ६४	१३	५.८०	९	६.४७	४	४.७१
६५ — ६९	१३	५.८०	११	७.९१	२	२.३५
७० — ७४	३५	१५.६३	२२	१५.८३	१३	१५.२९
७५ — ७९	२५	११.१६	१३	९.३५	१२	१४.१२
८० +	५६	२५.००	२६	१८.७१	३०	३५.२९
उल्लेख नभएको	१	०.४५	०	०.००	१	१.१८

१५.२ विगत १२ महिनामा मृत्यु भएको कारण

जनगणना भएको समयदेखि १२ महिना अघिसम्म साफेबगर नगरपालिकामा २२४ जनाको मृत्यु भएको थियो। मृत्यु हुनेमा पुरूष १३९ र ८५ महिला रहेका थिए। कुल मृत्यु हुनेमध्ये ४८.२१ प्रतिशत नसर्ने रोगबाट, ९.३८ प्रतिशतको सरुवा रोगबाट, ३१.२५ प्रतिशतको अन्य कारणबाट, ४.९१ प्रतिशतको अन्य दुर्घटनाबाट र १.३४ प्रतिशतको आत्महत्याका कारणबाट मृत्यु भएको देखियो। त्यसैगरी १.३४ प्रतिशतको यातायात दुर्घटना र १.७९ प्रतिशत मृतकहरू प्राकृतिक प्रकोपका कारणले भएका देखिन्छन्। यस्तै १.३४ प्रतिशतको अपराध/ हत्याका कारणले मृत्यु भएको देखिन्छ (तालिका १५.२.१)।

पुरूषको मृत्युका कारणमा नसर्ने रोगबाट ४९.६४ प्रतिशत, अन्य कारणबाट २५.१८ प्रतिशत, सरूवा रोगबाट १२.९५ प्रतिशत, अन्य दुर्घटनाबाट ६.४७ प्रतिशत, यातायात दुर्घटनाबाट २.१६ प्रतिशत, प्राकृतिक प्रकोपबाट ०.७२ प्रतिशत र आत्महत्या ०.७२ प्रतिशत देखिन्छ। महिलाको मृत्युको कारणमा नसर्ने रोगबाट ४५.९ प्रतिशत, सरुवा रोगबाट ३.५ प्रतिशत, अन्य दुर्घटनाबाट २.४ प्रतिशत, अन्य कारणबाट ४१.२ प्रतिशत , आत्महत्याबाट २.४प्रतिशत, प्राकृतिक प्रकोपबाट ३.५ प्रतिशत र गर्भवती सम्बन्धीबाट १.२ प्रतिशतको मृत्यु भएको देखिन्छ (तालिका १५.२.१)।

तालिका १५.२.१: मृत्यु भएका व्यक्तिको मृत्युको कारण

विवरण	कुल	मृत्युको कारण									
		सरुवा रोग	नसर्ने रोग	यातायात दुर्घटना	अन्य दुर्घटना	गर्भवती सम्बन्धी	अपराध/ हत्या	आत्महत्या	प्राकृतिक प्रकोप	अन्य	उल्लेख नभएको
जम्मा	२२४	२१	१०८	३	११	१	३	३	४	७०	०
%	१००	९.३८	४८.२१	१.३४	४.९१	०.४५	१.३४	१.३४	१.७९	३१.२५	०
पुरुष	१३९	१८	६९	३	९	०	३	१	१	३५	०
%	१००	१२.९५	४९.६४	२.१६	६.४७	०.००	२.१६	०.७२	०.७२	२५.१८	०.००
महिला	८५	३	३९	०	२	१	०	२	३	३५	०
%	१००	३.५	४५.९	०.०	२.४	१.२	०.०	२.४	३.५	४१.२	०.०

१५.३ पन्ध्रदेखि ४९ वर्षका महिलाको मृत्यु हुँदाको अवस्था

जनगणना भएको समयदेखि १२ महिना अघिसम्म साँफेबगर नगरपालिकामा १५ देखि ४९ वर्षका महिलाको मृत्यु हुँदाको अवस्था अध्ययन गर्दा १ जना महिलाको मृत्यु गर्भावस्थासँग सम्बन्धित कारणबाट भएको देखिन्छ। प्रजनन् उमेरभित्र मृत्यु भएका ८ जना मध्ये बाँकी ७ जना महिलाको अन्य कारणबाट मात्र मृत्यु भएको देखिन्छ (तालिका १५.३.१)।

तालिका १५.३.१: १५ देखि ४९ वर्षका महिलाको मृत्यु हुँदाको कारणजन्य अवस्था

उमेर समूह	जम्मा	मृत्यु हुँदाको अवस्था			
		गर्भवती	प्रसुती	प्रसुतीपछिको ६ हप्ता	अन्य
जम्मा	८	०	०	१	७
१५ - २४ वर्ष	१	०	०	०	१
२५ - ३४ वर्ष	४	०	०	१	३
३५ - ४९ वर्ष	३	०	०	०	३

खण्ड १६: कृषिसम्बन्धी विवरण

१६.१ कृषि सम्बन्धी विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०७८ मा राष्ट्रिय कृषिगणना सञ्चालनको लागि प्रत्येक परिवारमा जग्गाजमिन तथा पशुपन्छीको विवरणसहित कृषक परिवार विवरणका आधारमा नमुना फ्रेम (Sample Frame) तयार गरिएको थियो। उक्त फ्रेमका आधारमा वडा वा गणनाक्षेत्र छनोट गरी कृषि परिवारको विस्तृत विवरण सङ्कलन गरिएको थियो। राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ को नतिजाअनुसार साँफेबगर नगरपालिकामा कृषक परिवारको जम्मा सङ्ख्या ४,९०७ रहेको छ। यस नगरपालिकामा रहेका ४,९०७ कृषक परिवारले जम्मा १८,४६८ ओटा कित्ता जग्गामा १,३७७.७ हेक्टर जमिनमा कृषि चलन गरेको देखिन्छ। यस हिसाबले औसतमा एउटा कृषक परिवारले ३.८ कित्ता जग्गामा खेती गरेको देखिन्छ। यहाँ कुल सिञ्चित क्षेत्रफल ७१६.४ हेक्टर रहेको छ।

तालिका १६.१.१: कृषक सङ्ख्या, चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल, कित्ता सङ्ख्या र सिंचित क्षेत्रफल

क्षेत्र	अछाम	साँफेबगर नगरपालिका
कृषक परिवारको जम्मा संख्या	४५२१४	४९०७
कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल (हेक्टर)	१६४५३.९	१३७७.७
जम्मा कित्ता संख्या	२०००१९	१८४६८
औषत कित्ता संख्या	४.४	३.८
सिंचित क्षेत्रफल (हेक्टर)	५३१०.७	७१६.४

१६.२ जग्गाको उपभोग

राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ को नतिजाअनुसार यस नगरपालिकामा जग्गाको उपभोगसम्बन्धी विवरण हेर्दा कृषक परिवारले परिवारको स्वामित्वको जग्गामा मात्र कृषिचलन गर्ने परिवार सङ्ख्या ४,३४६ (८८.६%) रहेको देखिन्छ जसले १,२४६.३ हेक्टर (४४.९%) जग्गामा कृषि चलन गरेको पाइन्छ। त्यस्तै एकभन्दा बढी प्रकारको स्वामित्व भएको जग्गा कमाउने कृषक परिवार सङ्ख्या ५६१ (११.४%) रहेको र यस्तो जग्गाको क्षेत्रफल १३१.४ हेक्टर (४.७%) रहेको छ (तालिका १६.२.१)।

तालिका १६.२.१: कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको उपभोग

कृषक परिवारको किसिम	परिवार		क्षेत्रफल-	
	संख्या	प्रतिशत	हेक्टर	प्रतिशत
जम्मा	४९०७	१००	२७७६	१००
एक प्रकारको स्वामित्व	४,३४६	८८.६	१,२४६.३	४४.९
परिवारको हकको जग्गामात्र कमाउने	४३४६	८८.६	१२४६.३	४४.९
अरुको हकको जग्गामात्र कमाउने	०	०.०	०	०.०
अन्य प्रकारको उपभोगअन्तरगत	०	०.०	०	०.०
एकभन्दा बढी प्रकारको स्वामित्व भएको जग्गा कमाउने	५६१	११.४	१३१.४	४.७

१६.३ जग्गाको उपयोग

कृषिचलनले के कस्ता बाली कति क्षेत्रफलमा लगाएको छ भन्ने विश्लेषण गर्दा राष्ट्रिय कृषि गणनाको नतिजाअनुसार यस नगरपालिकामा खेतीयोग्य जग्गामा कृषिचलन गर्ने परिवार सङ्ख्या ४,८९५ छ भने खेतीयोग्य जमिनको कुल क्षेत्रफल १,१४१ हेक्टर रहेको छ जुन ८२.८ प्रतिशत हुन आउँछ। यसप्रकार १२ कृषक परिवारले खेतीयोग्य नभएको अर्थात् पशुपन्छी पालन गरिरहेको निचोडमा पुग्न सकिन्छ।

खेतीयोग्य जग्गामा खेतीपाती गरिरहेका सबै ४,८९५ परिवारले १,१२४.४ हेक्टर (८१.६%) जग्गामा अस्थायी बाली लगाएको पाइन्छ। त्यस्तै अन्य खेतीयोग्य जग्गामा बाली लगाउने २८१ कृषक परिवारको जग्गाको क्षेत्रफल १६.६ हेक्टर (१.२%) रहेको छ। यसैगरी ६५९ कृषक परिवारले ६२.२ हेक्टर जमिन (४.५%) मा स्थायी बाली लगाएको पाइन्छ। त्यस्तै, स्थायी चौरचरन, निजी बनबनेलो, पोखरी तथा अन्य जग्गाको क्षेत्रफल १७४.५ हेक्टर (१२.७%) रहेको देखिन्छ (तालिका १६.३.१)।

तालिका १६.३.१: कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गाको उपयोग

कृषक परिवारको किसिम		परिवार/क्षेत्रफल	क्षेत्रफल(%)
कृषक परिवारको जम्मा संख्या		४९०७	
कृषक परिवारले चलन गरेकोजग्गाको जम्मा क्षेत्रफल(हेक्टर)		१३७७.७	१००.०
जम्मा खेतीयोग्य जग्गा	परिवार संख्या	४८९५	
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	११४१.०	८२.८
अस्थायी बाली लागेको जग्गा	परिवार संख्या	४८९५	
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	११२४.४	८१.६
अन्य खेतीयोग्य जग्गा	परिवार संख्या	२८१	
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	१६.६	१.२
स्थायी बाली लागेको जग्गा	परिवार संख्या	६५९	
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	६२.२	४.५
स्थायी चौरचरन, निजि बनबनेलो, पोखरी तथा अन्य जग्गा	परिवार संख्या	४९०७	
	क्षेत्रफल (हेक्टर)	१७४.५	१२.७

१६.४ पशुपन्छीको विवरण

राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ को नतिजाअनुसार पशु चौपाया पाल्ने कृषक परिवार र पशु चौपायाको सङ्ख्या हेर्दा यस साँफेबगर नगरपालिकाका कुल ४,९०७ कृषक परिवारहरूमध्ये जम्मा ४,३९४ कृषक परिवार (८९.६%) ले पशुचौपाया पालन गरेको देखिन्छ।

तालिका १६.४.१: पशुपन्छी पालन गरेको कृषकको विवरण

विवरण	संख्या	%
कृषक परिवारको जम्मा संख्या	४९०७	१००
पशु चौपाया पाल्ने कृषक परिवारको जम्मा संख्या	४३९४	८९.६

नगरपालिकामा कुल चौपाया संख्या २७,९६७ (१००%) पशुपालन गर्ने ४,३९४ कृषक परिवारमध्ये ४,०७७ कृषक परिवारले ११,९१५ (४२.६%) ओटा गाई/गोरू पालेको र ९६४ कृषक परिवारलले १८९२ (६.८%) ओटा राँगा/भैंसी पालेको देखिन्छ। त्यसै गरी २,७२२ कृषक परिवारले १४,१२४ (५०.५%)ओटा बाख्रा/च्याङ्ग्रा पालेको, २४ कृषक परिवारले ३७ (०.१%) सुँगुर/बंगुर पालेको देखिन्छ।

नगरपालिकामा राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८/०७९ अनुसार कुल ३५,६६७ ओटा कुखुरा तथा अन्य पन्छीहरू रहेको देखिन्छ। पन्छीतर्फ हेर्दा १,६९७ जना कृषक परिवारसँग ३५,५७९ (९९.७%) ओटा कुखुरा र ४९ कृषक परिवारले ९८ (०.३%) ओटा अन्य पन्छीहरू रहेको देखिन्छ (तालिका १६.४.१, तालिका १६.४.२)।

तालिका १६.४.२: पाल्तु चौपाया र पन्छीको सङ्ख्या र कृषक परिवार

पशु चौपाया/पन्छीको किसिम		कृषकपरिवार/पाल्तु पशुपन्छीको संख्या		पाल्तु पशुपन्छी(%)
	पशु	जम्मा संख्या	२७९६७	१००.०
पाल्तु चौपाया	गाई/गोरु	कृषक परिवार संख्या	४०७७	
		गाई/गोरु संख्या	११९१५	४२.६
	राँगा/भैंसी	कृषक परिवार संख्या	९६४	
		राँगा/भैंसी संख्या	१८९२	६.८
	बाख्रा/च्याङ्ग्रा	कृषक परिवार संख्या	२७२२	
		बाख्रा/च्याङ्ग्रा संख्या	१४१२४	५०.५
	भेंडा/भेंडी	कृषक परिवार संख्या		
		भेंडा/भेंडी संख्या		
	सुगुँर/बंगुर	कृषक परिवार संख्या	२४	
		सुगुँर/बंगुर संख्या	३७	०.१
	अन्य पशु	कृषक परिवार संख्या		
		अन्य पशु संख्या		
	पन्छी	जम्मा संख्या	३५६७७	१००.०
पाल्तु पन्छी	कुखुरा	कृषक परिवार संख्या	१६९७	
		कुखुरा संख्या	३५५७९	९९.७
	अन्य पन्छी	कृषक परिवार संख्या	४९	
		अन्य पन्छी संख्या	९८	०.३

खण्ड १७ : राजनैतिक दल तथा निर्वाचन

१७.१ साँफेबगर नगरपालिकामा स्थानीय तह २०७४ र २०७९

१७.१.१: स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ र २०७९ मा मतदान स्थल संख्या, मतदान केन्द्र संख्या र मतदाता संख्या

विवरण		स्थानीय तह निर्वाचन २०७४	स्थानीय तह निर्वाचन २०७९	कैफियत
वडा सख्या		१४	१४	
मतदान स्थल संख्या		१६	१६	
मतदान केन्द्र संख्या		२४	२८	
जम्मा मतदाता संख्या		१८१८६	२१८६४	
निर्वाचित पदाधिकारी संख्या	सभा	७५	७५	
	कार्यपालिका	२४	२४	

स्रोत:www.election.gov.np

१७.१.२: स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ र २०७९ मा भाग लिने मतदाता संख्या र मतदान सम्बन्धी विवरण

विवरण	स्थानीय तह निर्वाचन २०७४	स्थानीय तह निर्वाचन २०७९	कैफियत
जम्मा मतदाता संख्या	१८१८६	२१८६४	
जम्मा खसेको मत	१२४२७	१३०६६	
जम्मा खसेको मत %	६८.३३	५९.७६	
सदर मत संख्या	११६५३		
सदर मत %	९४.००		
बदर मत संख्या	७७४		
बदर मत %	६.००		

स्रोत:www.election.gov.np

१७.१.३: स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ र २०७९ मा निर्वाचित जनप्रतिनिधिको लिङ्ग अनुसारको प्रतिनिधित्व

जनप्रतिनिधि	स्थानीय तह चुनाव, २०७४			स्थानीय तह चुनाव, २०७९		
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा
प्रमुख				१		१
उपप्रमुख				१		१
वडा अध्यक्ष				१४		१४
सदस्य				२८		२८
महिला सदस्य					१४	१४
दलित महिला सदस्य					१४	१४
कुल जम्मा				४४	२८	७२

स्रोत:www.election.gov.np

१७.१.४: स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ मा राजनीतिक दल/स्वतन्त्रबाट विजयी जनप्रतिनिधी संख्या

राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्रमुख	उपप्रमुख	वडा अध्यक्ष	सदस्य	महिला सदस्य	दलित महिला सदस्य	दलगत जम्मा
नेपाली काँग्रेस	१		८	१५	६	८	३८
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)			३	७	४	४	१८

राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्रमुख	उपप्रमुख	वडा अध्यक्ष	सदस्य	महिला सदस्य	दलित महिला सदस्य	दलगत जम्मा
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजबादी)		१	१	३	३		८
स्वतन्त्र			२	३	१	२	८
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र)							
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (मार्क्सवादी लेनिनवादी)							
राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी							
कुल जम्मा	१	१	१४	२८	१४	१४	७२

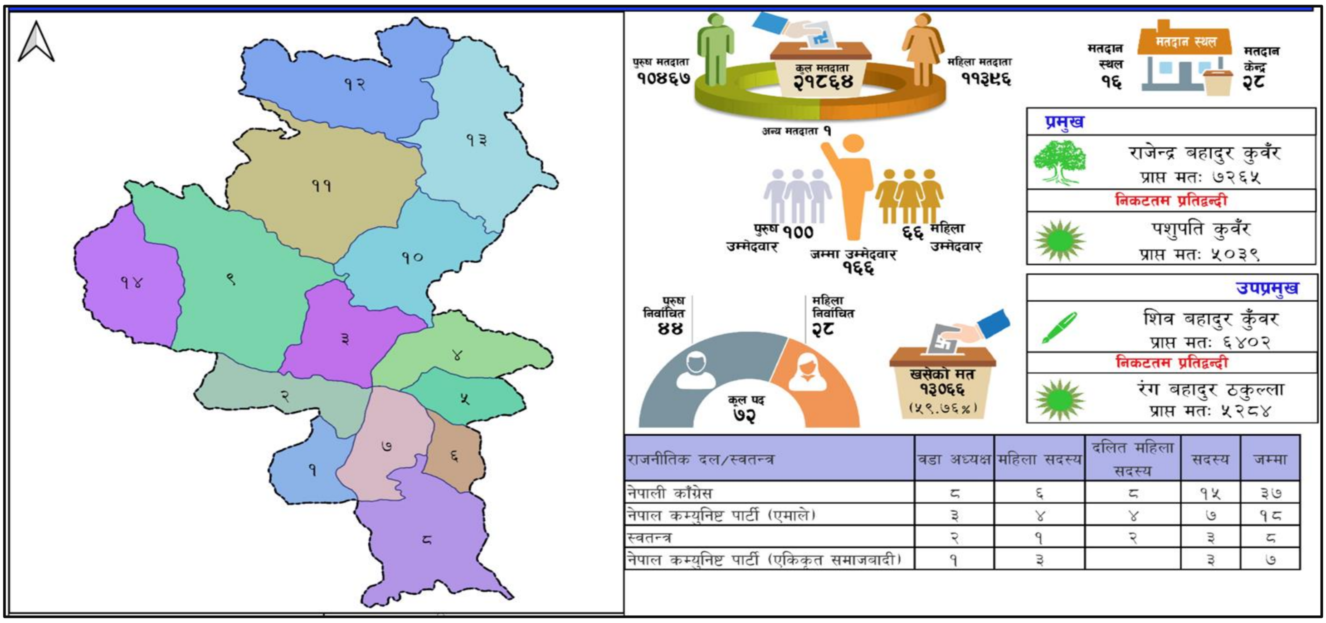

स्रोत:www.election.gov.np

१७.१.५: स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ मा राजनीतिक दल/स्वतन्त्र तर्फका उम्मेदवारले प्राप्त गरेको मत

राजनीतिक दल/स्वतन्त्र	प्रमुख	उपप्रमुख	वडा अध्यक्ष	सदस्य	महिला सदस्य	दलित महिला सदस्य	जम्मा प्राप्त मत
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५०३९	५२८४	५३०८	९९५१	५१३४	५१२३	३५८३९
नेपाली काँग्रेस	७२६५		५५७९	१००००	४२९७	५७३१	३२८७२
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजबादी)		६४०२	१०४०	२४७८	२०३६	५३८	१२४९४
स्वतन्त्र			४५३	८७४	४३६	४४३	२२०६
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (माओवादी केन्द्र)			८३	१९५	९०	८६	४५४
राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	१०२	४८	४२				१९२
नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (मार्क्सवादी लेनिनवादी)			०				०
कुल जम्मा	१२४०६	११७३४	१२५०५	२३४९८	११९९३	११९२१	८४०५७

स्रोत:www.election.gov.np

१७.१.६: स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ निर्वाचित जनप्रतिनिधिहरूको विवरण (प्रमुख/उपप्रमुख, वडा अध्यक्ष र सदस्यहरू)

	पद	नामथर	लिङ्ग	दल	प्राप्त मत
	प्रमुख	राजेन्द्र बहादुर कुवँर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	७२६५
	उपप्रमुख	शिव बहादुर कुँवर	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजवादी)	६४०२
वडा नं.१	वडा अध्यक्ष	नन्द बहादुर ठकुल्ला	पुरुष	स्वतन्त्र	२०७
वडा नं.१	सदस्य	पुर्ण कुमार शाह	पुरुष	स्वतन्त्र	२४१
वडा नं.१	सदस्य	प्रेम नाथ योगी	पुरुष	स्वतन्त्र	२२९
वडा नं.१	महिला सदस्य	गोयला कुमारी महता/धामी	महिला	स्वतन्त्र	२२०
वडा नं.१	दलित महिला सदस्य	मय दमाई	महिला	स्वतन्त्र	२२१
वडा नं.२	वडा अध्यक्ष	सेत बहादुर कुवँर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	४३२
वडा नं.२	सदस्य	मिन ब. कुँवर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	४१३
वडा नं.२	सदस्य	हंस कुवर	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजवादी)	३६६
वडा नं.२	महिला सदस्य	उमा उपाध्याय	महिला	नेपाली काँग्रेस	४५६
वडा नं.२	दलित महिला सदस्य	सरिता लोहार	महिला	नेपाली काँग्रेस	४१८
वडा नं.३	वडा अध्यक्ष	कुल बहादुर कुवंर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	१०९०
वडा नं.३	सदस्य	बल बहादुर कुँवर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	१०४३
वडा नं.३	सदस्य	नृप बहादुर कुवँर	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजवादी)	१०४०
वडा नं.३	महिला सदस्य	लक्ष्मि देबि कुवरँ	महिला	नेपाली काँग्रेस	१२२६
वडा नं.३	दलित महिला सदस्य	शारदा देवी लुहार	महिला	नेपाली काँग्रेस	११५०
वडा नं.४	वडा अध्यक्ष	नव राज बुढा	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	७४२
वडा नं.४	सदस्य	केवल सिंह आउजी	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५९५
वडा नं.४	सदस्य	नारायण प्रसाद उपाध्याय	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजवादी)	५८२
वडा नं.४	महिला सदस्य	निता देवी कुवँर	महिला	नेपाली काँग्रेस	६०४
वडा नं.४	दलित महिला सदस्य	सुमिता भुल	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५४८
वडा नं.५	वडा अध्यक्ष	मक्कर बहादुर कुँवर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	४१४
वडा नं.५	सदस्य	चक्र बहादुर चाड	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	४३३
वडा नं.५	सदस्य	टेक बहादुर बुढा	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	४१८
वडा नं.५	महिला सदस्य	हिरा देवी चाड	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजवादी)	३९०
वडा नं.५	दलित महिला सदस्य	इन्द्र देवी तिरुवा	महिला	नेपाली काँग्रेस	३८७
वडा नं.६	वडा अध्यक्ष	मिन बहादुर बोहरा	पुरुष	स्वतन्त्र	२२७
वडा नं.६	सदस्य	भीम बहादुर रावल	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	२०७
वडा नं.६	सदस्य	धर्म द्राल	पुरुष	स्वतन्त्र	२०५
वडा नं.६	महिला सदस्य	पुतली देवी रावल	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	२२१
वडा नं.६	दलित महिला सदस्य	सावित्री कडारा	महिला	स्वतन्त्र	२२२
वडा नं.७	वडा अध्यक्ष	हिकमत कडायत	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	६४७
वडा नं.७	सदस्य	तिलराम टमट्टा	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	६२२
वडा नं.७	सदस्य	किसोर बहादुर भाट	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	६०९
वडा नं.७	महिला सदस्य	मिना के.सी.	महिला	नेपाली काँग्रेस	६४३
वडा नं.७	दलित महिला सदस्य	पशुपती बि.क.	महिला	नेपाली काँग्रेस	६५१
वडा नं.८	वडा अध्यक्ष	कालु सिंह कुँवर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	३७९
वडा नं.८	सदस्य	ललित बहादुर कुँवर	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	३८५
वडा नं.८	सदस्य	नारायण कडायत	पुरुष	नेपाली काँग्रेस	३४२

	पद	नामथर	लिङ्ग	दल	प्राप्त मत
वडा नं.८	महिला सदस्य	श्रीमती विष्णा कुंवर	महिला	नेपाली कांग्रेस	३६८
वडा नं.८	दलित महिला सदस्य	बसन्ती भुल	महिला	नेपाली कांग्रेस	३७६
वडा नं.९	वडा अध्यक्ष	दिपक कुवँर	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजबादी)	४६९
वडा नं.९	सदस्य	नरेन्द्र बहादुर कुवर	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४४९
वडा नं.९	सदस्य	लाल बहादुर कुवँर	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४१६
वडा नं.९	महिला सदस्य	राधा देवी साउद	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजबादी)	४२५
वडा नं.९	दलित महिला सदस्य	दुर्गा बि.क	महिला	नेपाली कांग्रेस	३९६
वडा नं.१०	वडा अध्यक्ष	ललीत बोगटी	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५५९
वडा नं.१०	सदस्य	भूपेन्द्र बहादुर महता	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५४४
वडा नं.१०	सदस्य	हस्ते भुल	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५०८
वडा नं.१०	महिला सदस्य	उर्मिला देवी खड्का	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५६६
वडा नं.१०	दलित महिला सदस्य	मथुरा देवी वि क	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५५५
वडा नं.११	वडा अध्यक्ष	राम बहादुर बोहरा	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४१४
वडा नं.११	सदस्य	रंग सिंह बिष्ट	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४१७
वडा नं.११	सदस्य	बजिरे वड	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४११
वडा नं.११	महिला सदस्य	हिरा देबि खाति	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४१०
वडा नं.११	दलित महिला सदस्य	पारु ओड	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	४०३
वडा नं.१२	वडा अध्यक्ष	जनक बहादुर कडायत	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	३३५
वडा नं.१२	सदस्य	रमेश बहादुर कडायत	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	३४१
वडा नं.१२	सदस्य	लाल बहादुर रावल	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	३३५
वडा नं.१२	महिला सदस्य	भिडी देवि रावल	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एकिकृत समाजबादी)	३३२
वडा नं.१२	दलित महिला सदस्य	पुजा ओड विश्वकर्मा	महिला	नेपाली कांग्रेस	३३७
वडा नं.१३	वडा अध्यक्ष	रुप बहादुर कुँवर	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५९९
वडा नं.१३	सदस्य	हंशे साउँद	पुरुष	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५८६
वडा नं.१३	सदस्य	बल बहादुर साउँद	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	५८०
वडा नं.१३	महिला सदस्य	बसन्ती बिष्ट	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	५९४
वडा नं.१३	दलित महिला सदस्य	बीरु देवी सुनार	महिला	नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (एमाले)	६०७
वडा नं.१४	वडा अध्यक्ष	संजु थापा	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४४३
वडा नं.१४	सदस्य	सुरत बहादुर खडका	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४४२
वडा नं.१४	सदस्य	बिर बहादुर बोहरा	पुरुष	नेपाली कांग्रेस	४४०
वडा नं.१४	महिला सदस्य	देबसरा साउद/थापा	महिला	नेपाली कांग्रेस	४४१
वडा नं.१४	दलित महिला सदस्य	बेलधरा भुल	महिला	नेपाली कांग्रेस	४४०

स्रोतःwww.election.gov.np

खण्ड १८: वडाहरूको आधारभूत विवरण

१८.१ वडा नं. १ (बैजनाथ)

परिचय

साविकको बैजनाथ गा.वि.स.का सबै वडा(१-९)हरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको १ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,०८८ र क्षेत्रफल **करिब** ५.५ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय पुरानो पञ्चायतघरमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय ७ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

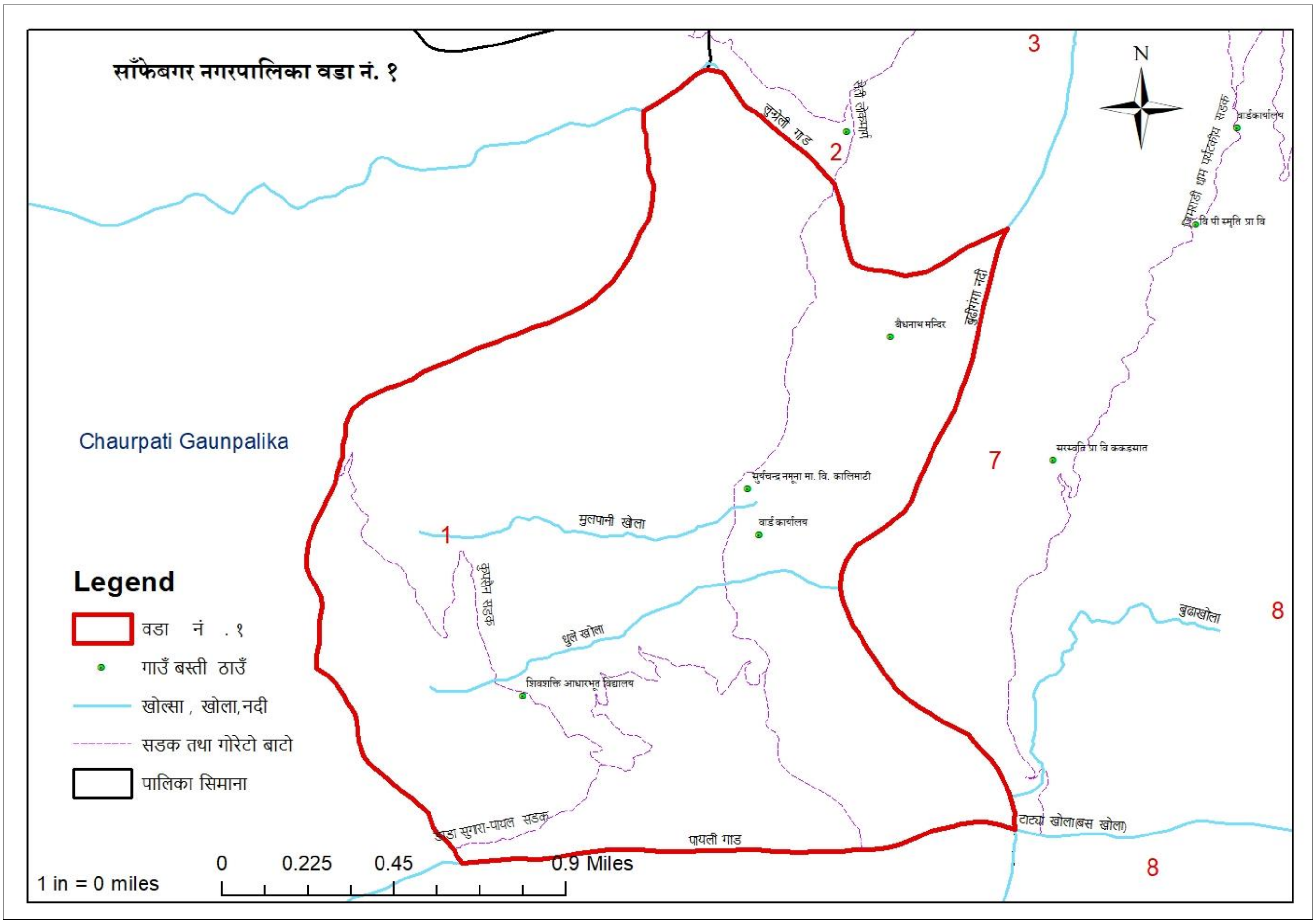

नक्सा स्रोत:-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमाना:

पूर्व : बुढीगगा नदी (सा.न.पा. वडा नं. ७ र ८)

उत्तर : सा.न.पा. वडा नं.२ (जाल्पादेवी)

पश्चिम : चौरपाटी गा.पा.(वडा नं. ४ पायल र वडा नं.५ लुङ्ग्रा)

दक्षिण : चौरपाटी गा.पा.(वडा नं. ४ पायल)

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	२८६	२८३
जम्मा जनसंख्या	१,२७१	१,०८८
पुरूष	५८३	५०२

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
महिला	६८८	५८६
औसत परिवार आकार	४.४४	३.८४
लैङ्गिक अनुपात	८४.७४	८५.६७
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७७.०६
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		९१.०७
साक्षरता प्रतिशत महिला		६५.५७
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		६३
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		१६८
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		१२७
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		३३०
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-१.४९
जनघनत्व		१९८
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		२१४.३
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१३५.०

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	**पुरूष**	**महिला**	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	९४	५४	४०	८.६४	४.९६	३.६८
०५-०९ बर्ष	१०७	६०	४७	९.८३	५.५१	४.३२
१०-१४ बर्ष	११६	५७	५९	१०.६६	५.२४	५.४२
१५-१९ बर्ष	११५	५७	५८	१०.५७	५.२४	५.३३
२०-२४ बर्ष	९४	३७	५७	८.६४	३.४०	५.२४
२५-२९ बर्ष	९०	४१	४९	८.२७	३.७७	४.५०
३०-३४ बर्ष	५७	२६	३१	५.२४	२.३९	२.८५
३५-३९ बर्ष	५९	२२	३७	५.४२	२.०२	३.४०
४०-४४ बर्ष	६२	२६	३६	५.७०	२.३९	३.३१
४५-४९ बर्ष	५१	२१	३०	४.६९	१.९३	२.७६
५०-५४ बर्ष	६६	३१	३५	६.०७	२.८५	३.२२
५५-५९ बर्ष	३३	१३	२०	३.०३	१.१९	१.८४
६०-६४ बर्ष	४४	१९	२५	४.०४	१.७५	२.३०
६५-६९ बर्ष	३५	१४	२१	३.२२	१.२९	१.९३
७०-७४ बर्ष	२८	८	२०	२.५७	०.७४	१.८४
७५-७९ बर्ष	३०	१३	१७	२.७६	१.१९	१.५६
८०-८४ बर्ष	३	१	२	०.२८	०.०९	०.१८
८५-८९ बर्ष	२	१	१	०.१८	०.०९	०.०९
९०-९४ बर्ष	१	०	१	०.०९	०.००	०.०९
९५+ बर्ष	१	१	०	०.०९	०.०९	०.००
जम्मा	१०८८	५०२	५८६	१००	४६.१४	५३.८६

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. १ को जनसंख्या पिरामिडले यस क्षेत्रको सामाजिक संरचनाको रोचक चित्र प्रस्तुत गर्छ। कुल १,०८८ जनसङ्ख्या मध्ये महिलाहरूको संख्या ५८६ (५३.८६%) रहेको छ र पुरुषहरूको संख्याभन्दा ५०२ जना (४६.१४%) रहेको छ। बालबालिकाको अनुपात उल्लेखनीय रूपमा उच्च छ।० देखि १४ वर्षका मात्र झण्डै २९

प्रतिशत छन् जसले बाल शिक्षा तथा स्वास्थ्य सेवामा केन्द्रित ध्यान दिनुपर्ने देखाउँछ। काम गर्ने उमेर समूह (१५—५९ वर्ष) को हिस्सेदारी झण्डै ५० प्रतिशत जति छ, जुन उत्पादनशील जनशक्ति विकासको दृष्टिले सकारात्मक मानिन्छ। तर महिला जनसंख्या विशेषगरी २०—२४ वर्ष तथा अन्य केहि समूहहरूमा पुरुषभन्दा बढी रहेको देखिन्छ। त्यस्तै, ६० वर्षभन्दा माथिका ज्येष्ठ नागरिकहरू करिब ७ प्रतिशत छन्। यो तथ्याङ्कले वडाको समग्र योजना तथा विकास नीतिहरू निर्धारित गर्न महत्त्वपूर्ण आधार प्रदान गर्दछ।

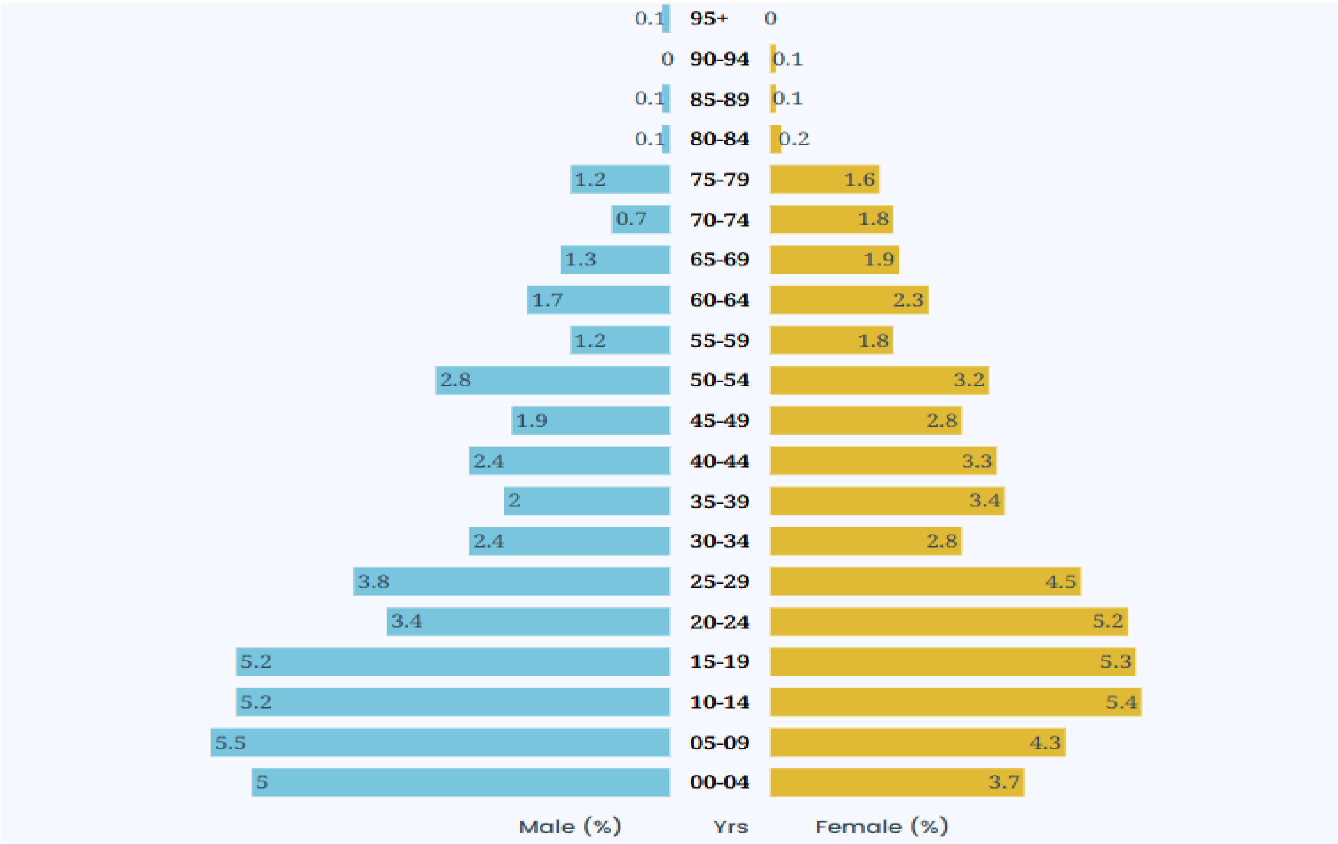

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	बैजनाथ
२	बोहरावाडा
३	सिमलरुख
४	गैरागाउँ
५	पिपलरुख, साल्कोट
६	दहखेत
७	भुरीगाउँ
८	डाडासुगाडा, ठिंगालगाउँ
९	कुप्सैन

वडामा विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्ट्रिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
बैद्यनाथ धाम		मन्दिर
शोडषादेवी मन्दिर	पिपलरुख	मन्दिर
शोडषादेवी मन्दिर	सिमलरुख	मन्दिर
बडीकोट मन्दिर		मन्दिर
गढी मन्दिर		मन्दिर
कालिका मन्दिर	डाडासुगाडा	मन्दिर
कालिका मन्दिर	कुप्सैन	मन्दिर
कालिका मन्दिर	दहखेत	मन्दिर
भैरव मन्दिर		मन्दिर

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), दशैं, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), शिवरात्री मेला, पुतला खेल, देउडा खेल, कृष्ण जन्माष्टमी, हुडकेउली नाच, गौरा पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा, शिवरात्री मेला वैद्यनाथ धाममा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा, शिवरात्रीको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति/परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
बैजनाथ वहुउदेश्यीय सहकारी सं.लि.			सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
कालिमाटी	कालिमाटी	फाटफुट साना खुद्रा पसल मात्र

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोला

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम- बुढीगंगा नदी, स्यालवाडा खोला, बड्डे खोला, पायल गाड,जारिम खोला लुड्रेली गाड धुल्या खोला पायल गाड आदि।

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो,	बुढीगंगा नदी, लुड्रेली गाड, पायल गाड

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
सेतीलोक मार्ग	पिपलतोला	कालिमाटी	२	ग्राभेल	
डाँडा सुगारा—पायल सडक	डाँडा सुगारा	पायल सिमाना	१	कच्ची	
भैरवस्थान—कुडसैन सडक	भैरवस्थान	कुडसैन	४	कच्ची	

पैदलमार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
पिपलतोला—डाँडासुगारा पैदल मार्ग	पिपलतोला	डाँडासुगारा		

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
भंखाना पुल	बुढीगंगा नदी	भंखाना	ककडसात	झोलुङ्गे	
बैजनाथ पुल	बुढीगंगा नदी	बैद्यनाथ	रिडिकोट	झोलुङ्गे	
लुङ्ग्रेली गाड पुल	लुङ्ग्रेली गाड	बैद्यनाथ	जाल्पादेवी	पक्की	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	**पद**	सम्पर्क नम्बर
नन्द बहादुर ठकुल्ला	वडा अध्यक्ष	९८६५७६९२२४
पुर्ण कुमार शाह	सदस्य	९८६८५४८५५३
प्रेम नाथ योगी	सदस्य	९८४०६२८७२९
गोयला कुमारी महता/धामी	महिला सदस्य	९७६५३२५५००
मय दमाई	दलित महिला सदस्य	९८६५७४३८१३

स्रोतः १ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.२ वडा नं. २ (जाल्पादेवी)

परिचय

साविकको जाल्पादेवी गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको २ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,६६६ र क्षेत्रफल **करिब** ७.८६ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय श्रीकोटमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय ११ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

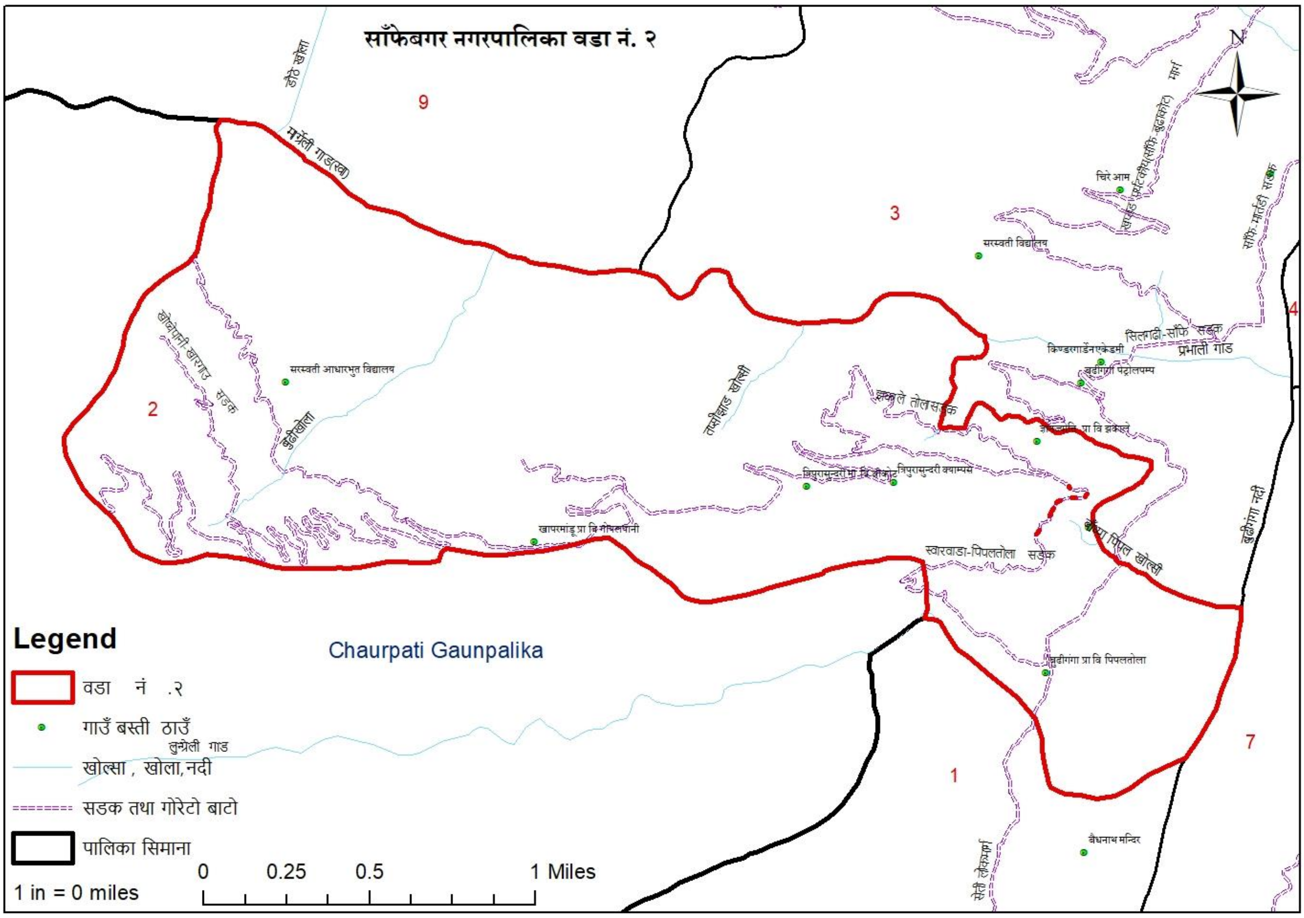

नक्सा स्रोत:-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमाना:

पूर्व : बुढीगंगा नदी (सा.न.पा. वडा नं. ७)

उत्तर : सा.न.पा. वडा नं. ३ र ९

पश्चिम : चौरपाटी गा.पा.(वडा नं. ७ मार्कु)

दक्षिण : सा.न.पा. वडा नं. १ र चौरपाटी गा.पा. वडा नं. ५

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	५४२	४३३
जम्मा जनसंख्या	२,६१३	१६६६
पुरूष	१,०९३	७२६
महिला	१,५२०	९४०
औसत परिवार आकार	४.८२	३.८५
लैङ्गिक अनुपात	७१.९१	७७.२३

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७०.८९
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		८४.५८
साक्षरता प्रतिशत महिला		६०.९३
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		९८
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२९९
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		१७०
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		३९०
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-४.३२
जनघनत्व		२१२
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१९०.९
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१४७.४

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	जम्मा	जम्मा	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	१४१	८४	५७	८.४६	५.०४	३.४२
०५-०९ बर्ष	१४७	७५	७२	८.८२	४.५०	४.३२
१०-१४ बर्ष	२३४	११०	१२४	१४.०५	६.६०	७.४४
१५-१९ बर्ष	२२८	९४	१३४	१३.६९	५.६४	८.०४
२०-२४ बर्ष	१२८	५५	७३	७.६८	३.३०	४.३८
२५-२९ बर्ष	९१	३८	५३	५.४६	२.२८	३.१८
३०-३४ बर्ष	७५	३२	४३	४.५०	१.९२	२.५८
३५-३९ बर्ष	१०४	३४	७०	६.२४	२.०४	४.२०
४०-४४ बर्ष	९६	३४	६२	५.७६	२.०४	३.७२
४५-४९ बर्ष	७२	२९	४३	४.३२	१.७४	२.५८
५०-५४ बर्ष	६९	३२	३७	४.१४	१.९२	२.२२
५५-५९ बर्ष	४७	२०	२७	२.८२	१.२०	१.६२
६०-६४ बर्ष	५४	२२	३२	३.२४	१.३२	१.९२
६५-६९ बर्ष	७४	३६	३८	४.४४	२.१६	२.२८
७०-७४ बर्ष	५४	१४	४०	३.२४	०.८४	२.४०
७५-७९ बर्ष	३३	१३	२०	१.९८	०.७८	१.२०
८०-८४ बर्ष	११	३	८	०.६६	०.१८	०.४८
८५-८९ बर्ष	४	१	३	०.२४	०.०६	०.१८
९०-९४ बर्ष	३	०	३	०.१८	०.००	०.१८
९५+ बर्ष	१	०	१	०.०६	०.००	०.०६
जम्मा	१६६६	७२६	९४०	१००	४३.५८	५६.४२

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. २ को जनसंख्या पिरामिड अनुसार, कुल जनसंख्या १,६६६ मध्ये महिलाहरूको संख्या ९४० (५६.४२%) छ भने पुरुषहरूको संख्या ७२६ (४३.५८%) छ। १०-१९ वर्ष उमेर समूहमा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या देखिन्छ (करिब २८%), जसले शिक्षा र किशोर लक्षित कार्यक्रमको प्राथमिकता देखाउँछ। साथै ०-१४ वर्षका बालबालिकाको हिस्सा पनि करिब ३१% छ, जुन बालमैत्री सेवा तथा पूर्वतयारी शिक्षामा लगानीको आवश्यकता

औंल्याउँछ। काम गर्ने उमेर (२०-५९ वर्ष) समूहका व्यक्तिहरू करिब ४५% छन् भने ६० वर्ष माथिका वृद्धजनहरूको हिस्सा करिब ८% छ। महिला जनसंख्या अधिकांश उमेर समूहमा पुरुषभन्दा बढी देखिन्छ।

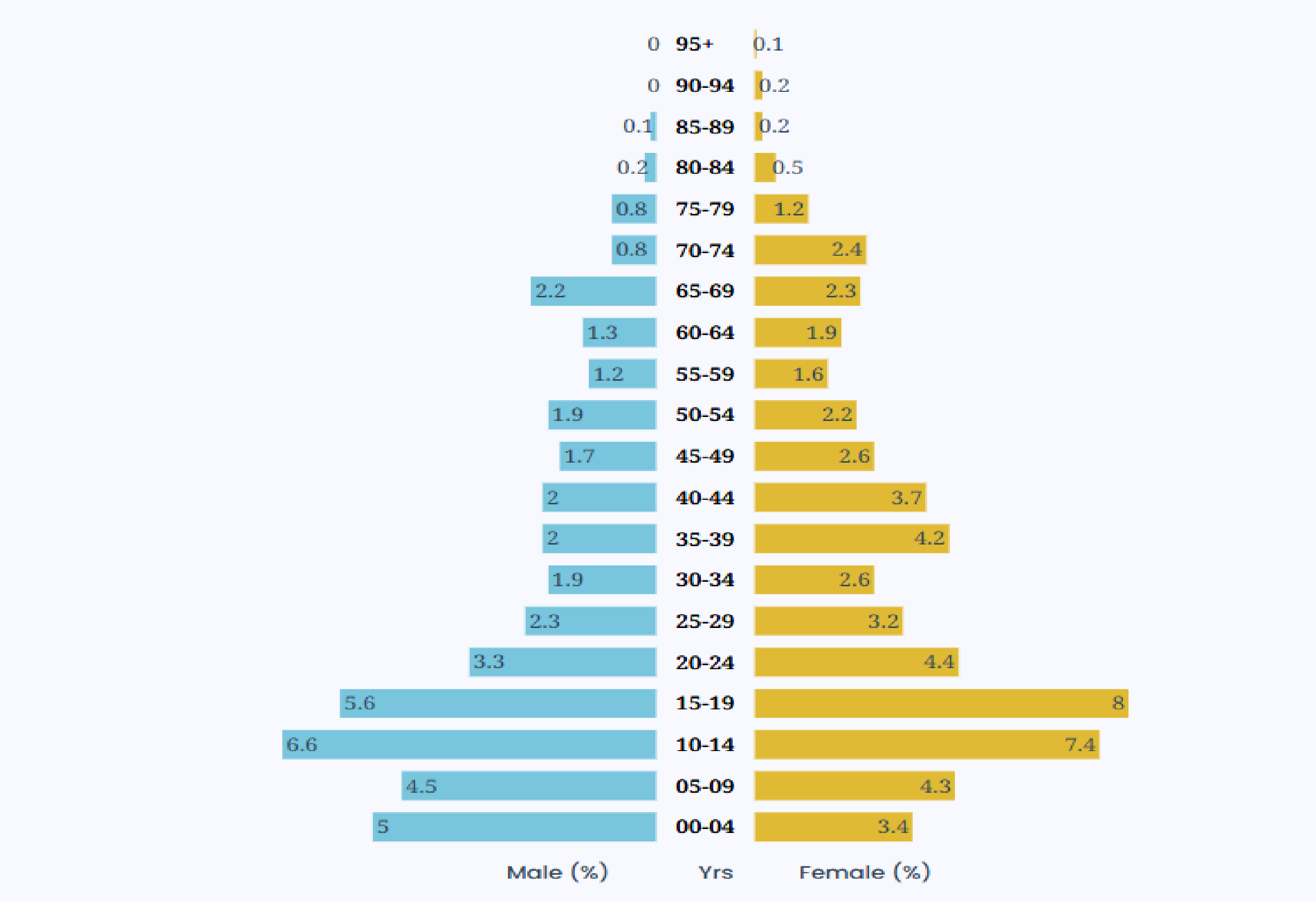

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	बागभिडी पिपलतोला
२	स्वारवाडा
३	झकाले
४	किर्तिखाम
५	गोयलपानी
६	कटुजपानी
७	नुवागाउँ
८	पचाडे
९	लोली

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
जल्पादेवी मन्दिर		मन्दिर
गडीको टाउको	श्रीकोट	स्थल
नवाहाट	श्रीकोट	स्थल
त्रिपुरासुन्दरी मन्दिर	झकाले	मन्दिर
मगलासैनी मन्दिर	स्वारवाडा	मन्दिर
कालिका मन्दिर	बागविणी	मन्दिर
देवीरुख	गोयलपानी	स्थल
चिंदेपिपल		ताल तलैया
भाडाबजाउने	लोली	स्थल

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति-परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बंैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
त्रिपुरासुन्दरी महिला बहुउद्देश्य सहकारी संस्था			सहकारी संस्था
लालीगुराँस कवुलियती बन बचत तथा ऋण सहकारी संस्था			सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
श्रीकोट, पिपलतोला, किर्तिकाम, सल्लाघारी,गोयलापानी	फाटफुट साना खुद्रा पसल मात्र	बजार नभएको

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोला

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम- बुढीगंगा नदी, बुढीखोलाऽ, प्रभाली गाड, लुड्रेली गाड... आदि।

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो	बुढीगंगा नदी, सैनी गाड, लुड्रेली गाड

सडक मार्गसम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
सिलगढी—साँफे सडक	सल्लाघारी	पिपलरुख	१०	कालोपत्रे	
सेती लोकमार्ग	लुङ्ग्रेली गाड	नुनेपानी	१.३	कालोपत्रे	
लोली सडक	कुतिखाम	गानेगाउँ	४.५	कच्ची	
पिपलतोला-स्वारवाडा कृषि सडक	पिपलतोला	स्वारवाडा	३	कच्ची	
धागातोला-पटकानी-माल्झुल सडक	धागातोला	माल्झुल	१.५	कच्ची	
शिवनगर-सरस्वती आ.वि-टाँके सडक	शिवनगर	टाँके	२.८	कच्ची	
नुवागाउँ-खारगाउँ सडक	नुवागाउँ	खारगाउँ	३.७	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत	
जल्पादेवी पैदल मार्ग	साँफे	लोली			

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
लुङ्ग्रेली गाड पुल	लुङ्ग्रेली गाड	बैद्यनाथ	जाल्पादेवी	पक्की	
सैनी पुल	सैनीगाड	जल्पादेवी	सिद्धेश्वर	झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	**पद**	सम्पर्क नम्बर
सेत बहादुर कुवँर	वडा अध्यक्ष	९८४९७८७४३९
मिन ब. कुँवर	सदस्य	९८६५६९०३१६
हंस कुँवर	सदस्य	९७६६९८८७६८
उमा उपाध्याय	महिला सदस्य	९८४०२९५९२१
सरिता लोहार	दलित महिला सदस्य	९८६५९६६८७०

स्रोतः २ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.३ वडा नं. ३ (सिध्देश्वर)

परिचय

साविकको सिध्देश्वर गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ३ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या ३,१११ र क्षेत्रफल करिब ९.३५ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय देउझालमा अवस्थित छ। नगरपालिकाको केन्द्रबाट यो वडा कार्यालय २ कि.मि. को दुरीमा अवस्थित छ।

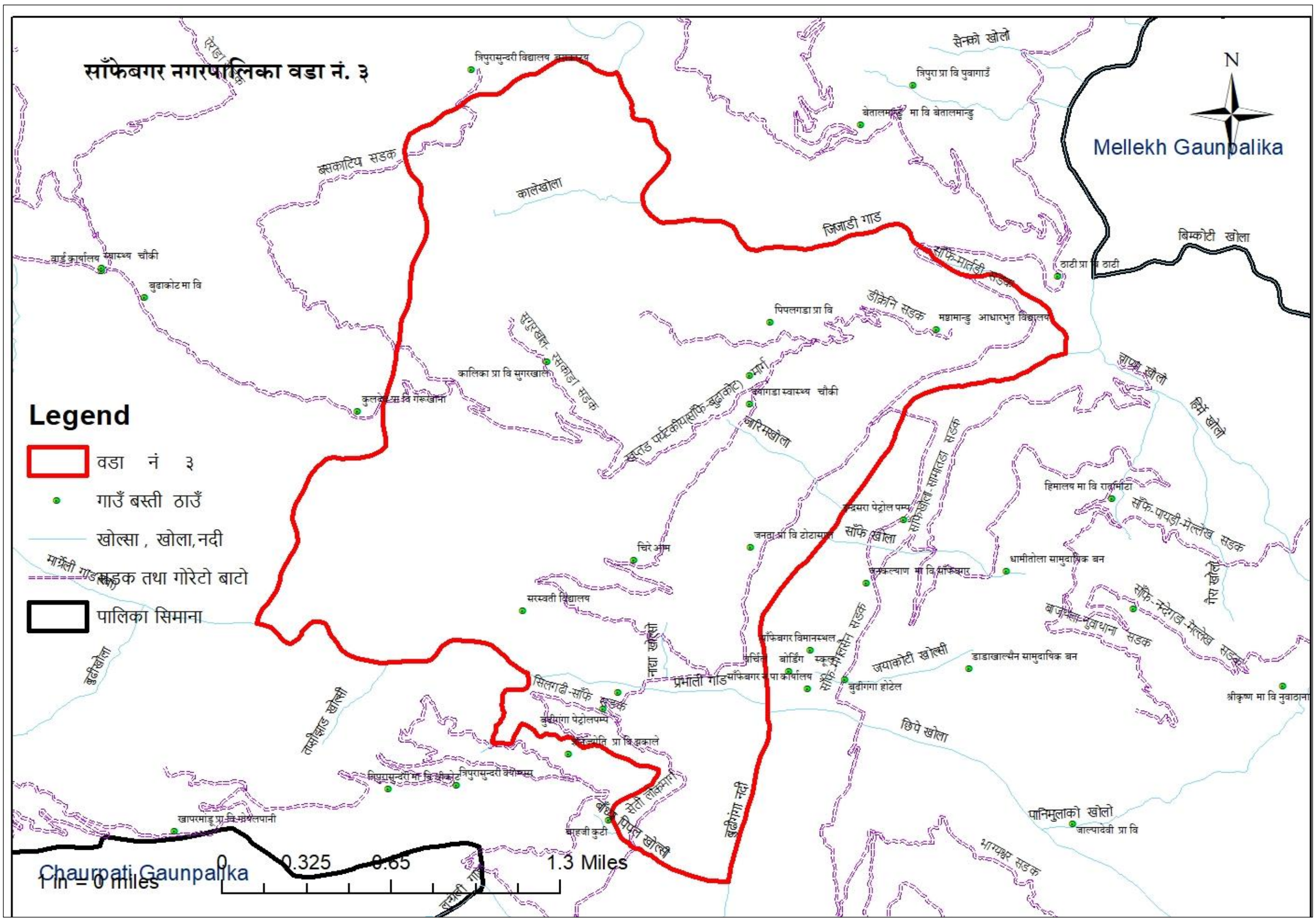

नक्सा स्रोत:-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमाना:

पूर्व : सा.न.पा. वडा नम्बर ४, मष्टामाण्डौं

उत्तर : सा.न.पा. वडा नम्बर १०, घुघुरकोट

पश्चिम : सा.न.पा. वडा नम्बर ९, बुढाकोट

दक्षिण : सा.न.पा.वडा नम्बर २, जाल्पादेवी

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	९१७	८४७
जम्मा जनसंख्या	४,१६८	३१११
पुरूष	१,९८४	१५०८
महिला	२,१८४	१६०३
औसत परिवार आकार	४.५५	३.६७
लैङ्गिक अनुपात	९०.८४	९४.०७

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७३.८६
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		८८.८३
साक्षरता प्रतिशत महिला		६०.०८
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		२३२
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		६७१
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		२८५
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		७७८
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-२.८१
जनघनत्व		३३३
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१११.८
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१२२.९

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	२३४	१२९	१०५	७.५२	४.१५	३.३८
०५-०९ बर्ष	२४५	१२७	११८	७.८८	४.०८	३.७९
१०-१४ बर्ष	३४५	१८३	१६२	११.०९	५.८८	५.२१
१५-१९ बर्ष	३३८	१७४	१६४	१०.८६	५.५९	५.२७
२०-२४ बर्ष	३०१	१५३	१४८	९.६८	४.९२	४.७६
२५-२९ बर्ष	२५२	१३५	११७	८.१०	४.३४	३.७६
३०-३४ बर्ष	२०६	१०२	१०४	६.६२	३.२८	३.३४
३५-३९ बर्ष	१९८	१०१	९७	६.३६	३.२५	३.१२
४०-४४ बर्ष	१८६	८७	९९	५.९८	२.८०	३.१८
४५-४९ बर्ष	१३४	६८	६६	४.३१	२.१९	२.१२
५०-५४ बर्ष	१६६	६८	९८	५.३४	२.१९	३.१५
५५-५९ बर्ष	११८	५५	६३	३.७९	१.७७	२.०३
६०-६४ बर्ष	९७	३७	६०	३.१२	१.१९	१.९३
६५-६९ बर्ष	९६	३९	५७	३.०९	१.२५	१.८३
७०-७४ बर्ष	९७	२५	७२	३.१२	०.८०	२.३१
७५-७९ बर्ष	५२	१३	३९	१.६७	०.४२	१.२५
८०-८४ बर्ष	३२	९	२३	१.०३	०.२९	०.७४
८५-८९ बर्ष	९	२	७	०.२९	०.०६	०.२३
९०-९४ बर्ष	३	०	३	०.१०	०.००	०.१०
९५+ बर्ष	२	१	१	०.०६	०.०३	०.०३
जम्मा	३१११	१५०८	१६०३	१००	४८.४७	५१.५३

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ३ को जनसंख्या पिरामिड अनुसार कुल ३,१११ जनसंख्यामा महिलाको संख्या ५१.५३% र पुरुषको ४८.४७% रहेको छ। १०-१९ वर्ष उमेर समूहमा सर्वाधिक जनसंख्या देखिन्छ (झण्डै २२%), जुन किशोर-किशोरी लक्षित सेवाहरूको आवश्यकता दर्शाउँछ। ०-१४ वर्षका बालबालिका करिब २७.५% छन् भने काम गर्ने उमेर समूह (२०-५९ वर्ष) करिब ४७% छन्। वृद्धजन (६० वर्ष+) को हिस्सा १०% भन्दा थोरै छ। अधिकांश उमेर समूहमा महिला संख्या पुरुषभन्दा बढी रहेको छ।

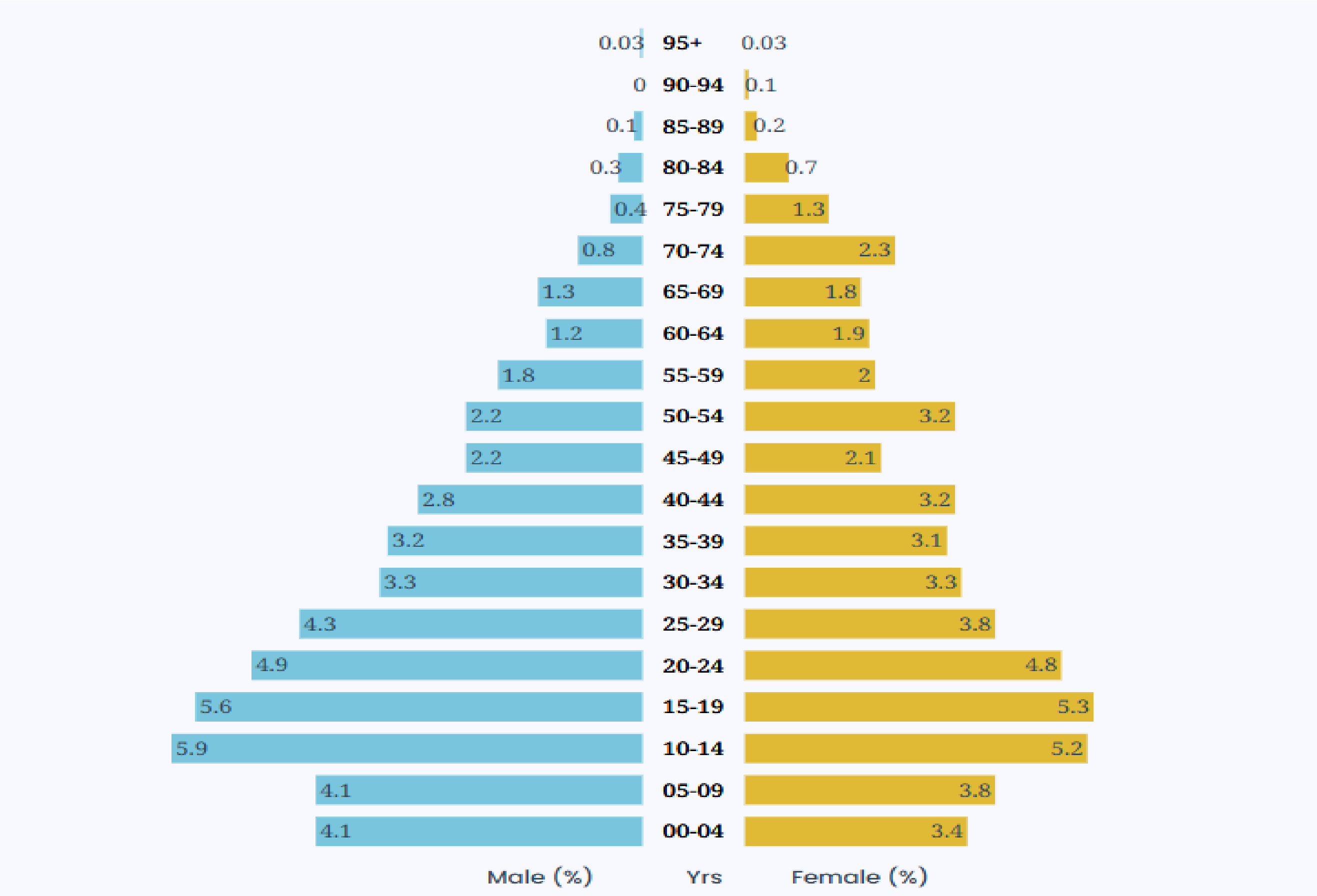

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	गोठीवाडा, साँफे, गंगापुर, चाफीतोला, नौलाकोट
२	गोलीगाँउ, मामुझुम्टा, पिथेरीखोला
३	बस्तीगाउँ, खारखोला, कोलगडा, गौरीगडा, खानीखोला
४	पीडासैन
५	सुगरखाल, रसकांडा
६	गैरागाउँ, सुनारवाडा, बाझागडा
७	चर्तुसाल, केलागाउँ
८	सिमलगाउं, कडारीवाडा
९	डिक्रेनी

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
सिद्धधुनी (हाडासैन माडी)		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
सरमखेल्ने		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
दयगडा		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
देवालीसैन देवल		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
पराकोट		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
बाबलेगाड छहरा		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
बाबचुलीकोट		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
गैरागाउँको धारो		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
रसकांडा मुङ्ग्रो धारो		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
नावको झाँड		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
कालभैरब मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
मड		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
त्रिपुरा सुन्दरी मन्दिर		मन्दिर
दक्षिण कालिका मन्दिर		मन्दिर
सिगाडा मष्टो मन्दिर		मन्दिर
नाउला मष्टो मन्दिर		मन्दिर
शिव मन्दिर मन्दिर		मन्दिर
त्रिपुरा सुन्दरी	गोलीगाउँ	मन्दिर
त्रिपुरा सुन्दरी	गंगापुर	मन्दिर
मनथान मन्दिर		मन्दिर
जिमराडी मष्टाको मन्दिर		मन्दिर
खापर मन्दिर		मन्दिर
लाटा बाजुफालको मन्दिर		मन्दिर
माउलाखडीको मन्दिर		मन्दिर
दयगडा		ताल/तलैया
बाउलेगाड छहरा		छहरा

खेल मैदान

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
मष्टामाण्डौ खेल मैदान			
सरमखेल्ने पार्क			निर्माणाधीन

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), भुवो नाच, कृष्ण जन्माष्टमी, दशैं, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच तथा भारीखेल पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति-परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
नेपाल बैंक लिमिटेड	साफेबगर	आमखेत, हाटबजार	बाणिज्य
नेपाल इन्भेष्टमेन्ट मेघा बैंक	साफेबगर	आमखेत, हाटबजार	बाणिज्य
एन.आइ.सि.एशिया बैंक	साफेबगर	आमखेत, हाटबजार	बाणिज्य
प्रभु बैंक	साफेबगर	आमखेत, हाटबजार	बाणिज्य
सांग्रिला बैंक	साफेबगर	आमखेत, हाटबजार	विकास
स्वावलम्बन लघुवित्त	साफेबगर	आमखेत, हाटबजार	लघुवित्त
झप्पर स्मृति बचन तथा ऋण सहकारी संस्था लि.			सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
हाटबजार साँफे	आमखेत	
टोटासाल, दयगडा, हासैनमाडी, विनायक		

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोला

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम - बुढीगंगा, प्रभालीगाड, जिजाडीगाड, बावलीगाड, गंगापुर खोला, धाराको खोला, खारखोला, सिमखेतको खोला, शंखवेल खोला, नादेखोला, देउझाल खोला, टोटासाल खोला, कालाआम खोला , धौलेपानीको खोला, अमाला खोला, पापडेपानीको खोला, गैरीगडाको खोला, सिमखोला, दुमपानीको खोला, कांक्रेआम खोला, जिमखोला...आदि।

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो, रातो माटो	बुढीगंगा नदी, जिज्याडी गाड, सैनी गाड, राजथला

खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थलसम्बन्धी विवरण -

मष्टामाण्डौ खेल मैदान र भैरवस्थान खेल मैदान(अस्थाई)

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
मार्तडी सडक	गंगापुर	जिजाडी गाडसम्म	६	कालोपत्रे	
सेती लोकमार्ग			६	कालोपत्रे	
साँफे, बुढाकोट, खप्तड सडक			१३	ग्राभेल सडक	
दयगडा बांसकटिया सडक			७	कच्ची	
विनायक दयगडा सडक			५	कच्ची	
गोलीगाउँ कोलगडा सडक			३	कच्ची	

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
सुगरखाल रसकांडा सडक			४	कच्ची	
पीडासैन सडक			१	कच्ची	
खानीखोला सडक			१	कच्ची	
नौलाकोट सडक			३	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)	लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
साँफेबगर दयगडा पदमार्ग			
साँफे गोठीपाटा दयगडा पदमार्ग			
गैरीगडा दयगडा पदमार्ग			
विनायक दयगडा पदमार्ग			
साँफे मालिकामुड हाडासैन पदमार्ग			
गैरागाउँ आगरे पदमार्ग			
साँफे माटोकोर्ने सुगरखाल रसकांडा पदमार्ग			
साँफे गंगापुर पदमार्ग			
दयगडा पिडासैन सुगरखाल रसकांडा पदमार्ग			
दयगडा बांसकाटिया पदमार्ग			

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोलाको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म		पुलको किसिम	कैफियत
प्रभालीगाड पुल	सैनीगाड	जल्पादेवी	सिद्धेश्वर	पक्की	
बुढीगंगा झोलुङ्गे पुल	बुढीगंगा	सिद्धेश्वर	मष्टामाण्डौ	झोलुङ्गे पुल	
नाला झोलुङ्गे पुल		डिक्रेनी	ठाँटीबजार	झोलुङ्गे पुल	
सैन झोलुङ्गे पुल		गैरीगडा	**झकाले**	झोलुङ्गे पुल	
घट्टेबगर झोलुङ्गे पुल		प्रभा	क**मैस्थान**	झोलुङ्गे पुल	
बावलीगाड पुल		प्रभा	बांसकाटिया	ट्रष्ट	
बुढीगंगा पक्कि पुल	बुढीगंगा नदी	सिद्धेश्वर	मष्टामाण्डौ	पक्की	
जिज्याडी गाड पुल	जिज्याडी गाड	सिद्धेश्वर	घुघुरकोट	पक्की	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
कुल बहादुर कुवंर	वडा अध्यक्ष	९८६४८१७४८५
बल बहादुर कुँवर	सदस्य	
नृप बहादुर कुवँर	सदस्य	९८४९९२५१५७
लक्ष्मि देबि कुवरँ	महिला सदस्य	९८६८५१३८७५
शारदा देवी लुहार	दलित महिला सदस्य	९८२१६७४९०६

स्रोतः ३ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.४ वडा नं. ४ (मष्टामाण्डौं)

परिचय

साविकको मष्टामाण्डौ गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ४ नं. वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या ३,५५३ र क्षेत्रफल करिब ८.७७ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय साँफेबगर एयरपोर्ट बजारमा ठाउँमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय ०.५ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

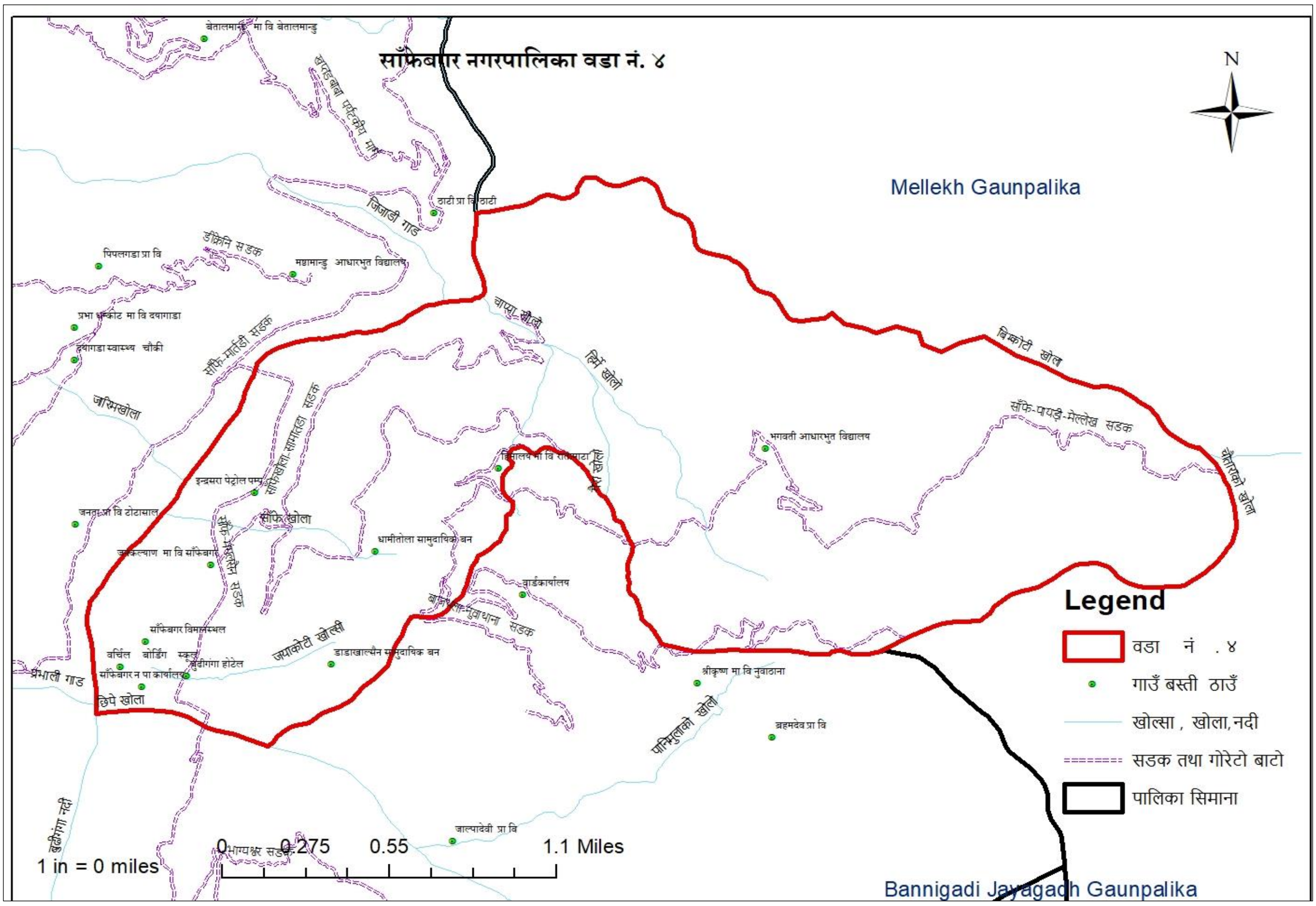

नक्सा स्रोत:-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : सा.न.पा. वडा नं. ५ नुवाठाना

उत्तर : मेल्लेख गा.पा., हात्तीकोट

पश्चिम : सिध्देश्वर/बुढीगंगा नदि

दक्षिण : रिडिकोट/छिपेखोला

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	७०२	९४५
जम्मा जनसंख्या	३,४४१	३५५३
पुरूष	१,६१५	१७६६
महिला	१,८२६	१७८७
औसत परिवार आकार	४.९०	३.७६

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
लैङ्गिक अनुपात	८८.४४	९८.८२
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		८३.९२
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		९४.३२
साक्षरता प्रतिशत महिला		७३.८७
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		२४९
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		५७४
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		२४६
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		७२६
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		०.३१
जनघनत्व		४०५
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		७०.४
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१२६.२

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	**जम्मा**	**पुरूष**	**महिला**
००-०४ **बर्ष**	२९४	१६४	१३०	८.२७	४.६२	३.६६
०५-०९ **बर्ष**	३७५	२०४	१७१	१०.५५	५.७४	४.८१
१०-१४ **बर्ष**	४०८	२०४	२०४	११.४८	५.७४	५.७४
१५-१९ **बर्ष**	४१९	२२४	१९५	११.७९	६.३०	५.४९
२०-२४ **बर्ष**	३४५	१७१	१७४	९.७१	४.८१	४.९०
२५-२९ **बर्ष**	३३३	१६५	१६८	९.३७	४.६४	४.७३
३०-३४ **बर्ष**	२७७	१५९	११८	७.८०	४.४८	३.३२
३५-३९ **बर्ष**	२०३	१०६	९७	५.७१	२.९८	२.७३
४०-४४ **बर्ष**	१७८	७७	१०१	५.०१	२.१७	२.८४
४५-४९ **बर्ष**	१४४	६४	८०	४.०५	१.८०	२.२५
५०-५४ **बर्ष**	१४७	६८	७९	४.१४	१.९१	२.२२
५५-५९ **बर्ष**	१०८	४९	५९	३.०४	१.३८	१.६६
६०-६४ **बर्ष**	९०	३४	५६	२.५३	०.९६	१.५८
६५-६९ **बर्ष**	७०	२६	४४	१.९७	०.७३	१.२४
७०-७४ **बर्ष**	७९	१७	६२	२.२२	०.४८	१.७५
७५-७९ **बर्ष**	३७	१७	२०	१.०४	०.४८	०.५६
८०-८४ **बर्ष**	२७	१३	१४	०.७६	०.३७	०.३९
८५-८९ **बर्ष**	८	२	६	०.२३	०.०६	०.१७
९०-९४ **बर्ष**	७	२	५	०.२०	०.०६	०.१४
९५+ **बर्ष**	४	०	४	०.११	०.००	०.११
जम्मा	३५५३	१७६६	१७८७	१००	४९.७०	५०.३०

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ४ को कुल जनसंख्या ३,५५३ रहेको छ, जसमा महिलाको संख्या ५०.३०% र पुरुषको ४९.७०% छ। सबैभन्दा बढी जनसंख्या १०-१९ वर्ष समूहमा देखिन्छ (करिब २३%), जुन शिक्षा तथा किशोर किशोरी लक्षित सेवाहरूको लागि महत्त्वपूर्ण संकेत हो। ०-१४ वर्ष उमेरका बालबालिका ३०% भन्दा बढी छन्, जुन बालमैत्री योजना आवश्यकता देखाउँछ। वृद्ध मानिस (६० वर्षमाथि) करिब ७% छन्। यो पिरामिडले युवा जनसंख्या बहुलता रहेको देखाउँछ।

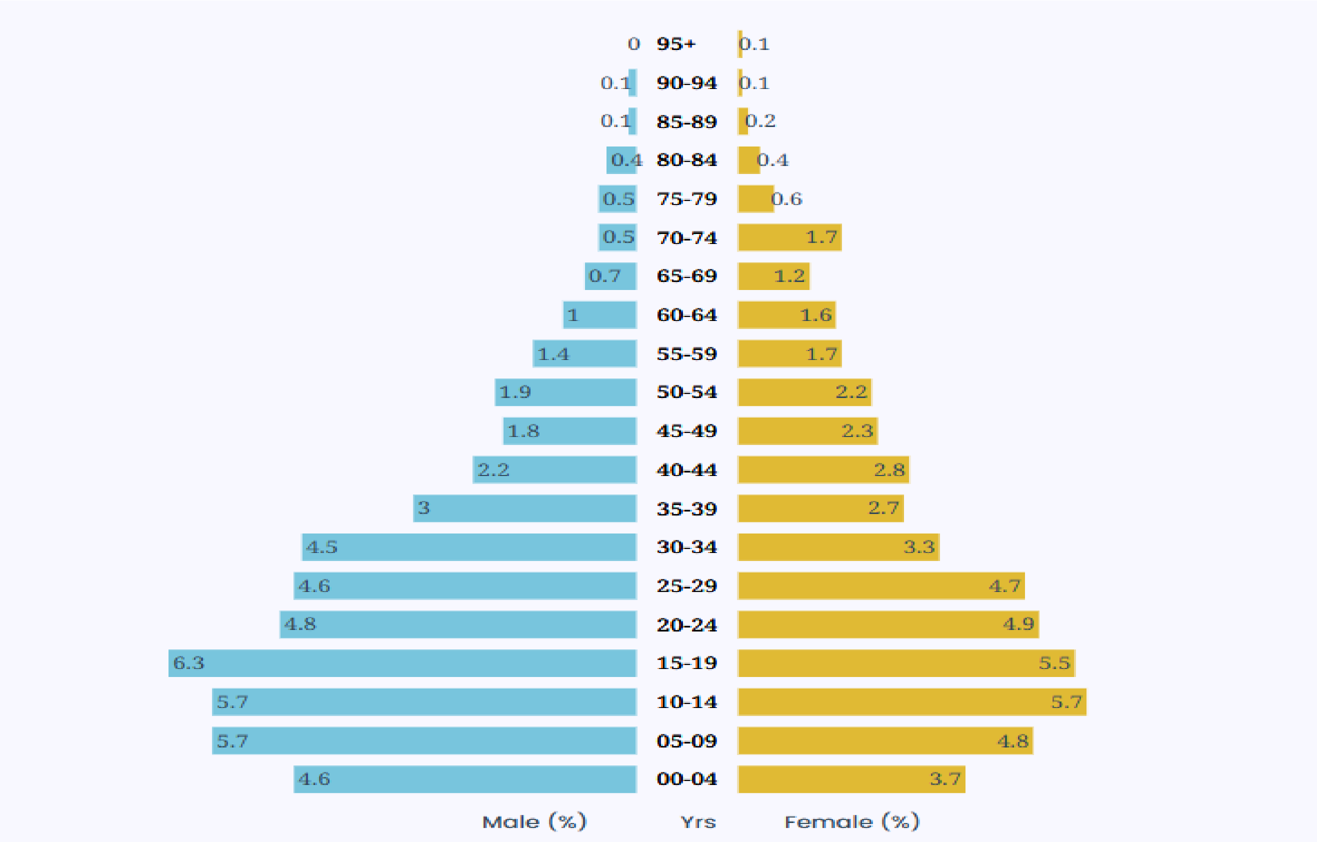

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
९	पायडी,खत्रीवाडा, भुलवाडा, छडीखोला, वड वाडा, वारी पायडी, पारी पायडी,
६ र ७	भण्डारीगाउ, परिगाउ, वरिगाउ, बुडावाडा, भुलवाडा, रावतवाडा, दमाइवाडा, भगवती,अस्थान, मिजारवाडा, बोराझार,
८	मुवासैन परिगाउ, वरिगाउ, भाटवाडा, माथिमुवासैन,
४ र ५	गैराखाल्सैन माथिरम्टा नायकवाडा गैराघर शिशिरुख लुहारवाडा
२	डाडाखाल्सैन लाखेतोला शितलपानि पक्किपुल ढोणेन भुलबाडा
१	जनकल्याण टमट्टीवाडा लुहारवाडा दमाइवाडा जयाकोट
३	मात्रीजयाकोट रोगी मात्री भट्टी छिपेखोला बासखोला

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
गणेश मन्दिर	सा न पा ०४ एर्यरपोटबजार	मन्दिर
त्रिपुरा सुन्दरी मन्दिर	टौकापिपल	मन्दिर
शिव मन्दिर	शितलपानी	मन्दिर

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
कालिका मन्दिर	भण्डारीगाउँ	मन्दिर
कालिका मन्दिर	टमट्टीबाडा	मन्दिर
जाल्पादेवी मन्दिर	पोटेगडा	मन्दिर
नाउलाथान मन्दिर	भण्डारीगाउँ	मन्दिर
जाल्पादेवी मन्दिर	मुवाँसैन	मन्दिर
जाल्पादेवी मन्दिर	पायडी	मन्दिर
सात्रीकोट मन्दिर	भाटबाडा	मन्दिर
कालिका मन्दिर	प्रभाल्या मुवासैन	मन्दिर
कालभैरव मन्दिर	गैराखाल्सैन	मन्दिर
कालिका मन्दिर	डाँडाखाल्सैन सामुदायिक वन	मन्दिर
भगवती मन्दिर	गैराखाल्सैन	मन्दिर
कालिका मन्दिर	गैराखाल्सैन लुहारबाडा	मन्दिर
मष्टा मन्दिर	भण्डारीगाउँ	मन्दिर
माउलाखडी मन्दिर	भण्डारीगाउँ	मन्दिर
तारेकुना	सा.न.पा. ४ सामातडा बुढीगंगा नदीको छेउ	धार्मिक स्थल

खेल मैदान

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
तोल्यान खेल मैदान			

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), भुवो नाच, दशैं, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति-परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
कृषि बिकास बैंक	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बिकास बैंक
महालक्ष्मी बिकास बैक	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बिकास बैंक
छिमेक लघुबित्त बित्तिय संस्था	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बित्तिय संस्था
लक्ष्मी लघुबित्त बित्तिय संस्था	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बित्तिय संस्था
निर्धन लघुबित्त बित्तिय संस्था	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बित्तिय संस्था
नाडेप लघुबित्त बित्तिय संस्था	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बित्तिय संस्था
मेरो माईक्रोफाईनेन्स लघुबित्त संस्था	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बित्तिय संस्था
एसियन बिमा कम्पनी	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बिमा कम्पनी

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
नेपाल लाईफ बिमा कम्पनि	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बिमा कम्पनी
हिमालयन बिमा कम्पनि	साफेबगर	एर्यरपोटबजार	बिमा कम्पनी
परिबर्तनशिल बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.		मष्टामाण्डौ	सहकारी संस्था
महिला बहुउद्धेश्य सहकारी संस्था लि.		मष्टामाण्डौ	सहकारी संस्था
हातेमालो बहुउद्धेश्य सहकारी संस्था लि.		मष्टामाण्डौ	सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
एयरपोर्ट बजार	साँफे	
जनकल्याण, भगवती थान, पुलबजार झोलुङ्गेपुल	फाटफुट साना खुद्रा पसल मात्र	बजार नभएको

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम -१.बुढीगंगा नदी २.बिम्कोटी गाड ३ छिपेखोला ४ चापाखोला ५ छडीखोला **६ साँफेखोला ७ खैरेनी खोला ८.** विम्कोटी गाड...आदि।

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो	छिपेखोला, बुढीगंगा नदी

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)	लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
साँफे मंगलसेन सडक	सा न पा ०३ देखी सा न पा ०७ वडा सम्म		कालोपत्रे	
साफे मेल्लेख सडक खण्ड	जनकल्याण मा वि देखि हिमालय मावि सम्म		ग्राभेल सडक	
मालिका सडक खण्ड	हिमालय मा वि देखि हात्तिकोट सम्म		कच्ची सडक	
साँफेखोला सामातडा सडक	साँफेखोला देखि सामातडा		कच्ची सडक	
भण्डारीगाउँ सामातडा सडक	भण्डारीगाउँ देखि सामातडा सम्म		कच्ची सडक	
बडरुख राक्से सडक	टमट्टीबाडा देखि राक्सेमुल सम्म		कच्ची सडक	
खत्रीबाडा सडक	पायडी देखि खत्रीबाडा सम्म		कच्ची सडक	
मुवासैन दहपाटा सडक	मुवासैन देखि दहपाटा सम्म		कच्ची सडक	
गैराखाल्सैन सामातडा सडक	गैराखाल्सैन देखि सामातडा सम्म		कच्ची सडक	
त्रिपुरा सुन्दरी सडक	भुलबाडा देखि टौका पिपल सम्म		कच्ची सडक	
छिपेखोला पुलबजार सडक	पक्कीपुल देखि पुलबजार सम्म		ग्राभेल सडक	
एयरपोर्ट बजार नवाठाना सडक	एयरपोर्ट बजार देखि नवाठाना सम्म		ग्राभेल सडक	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
मष्टामाण्डौ पैदल मार्ग	साँफे	पायडी		
गैराखाल्सैन पदमार्ग				
भगवती पायडी पदमार्ग				

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
जुम्लासाल पदमार्ग				
साँफेखोला रक्तेपडा पदमार्ग				
टमट्टीबाडा पदमार्ग				
ऐथान भण्डारीगाउँ पदमार्ग				
पायडी खत्रीबाडा पदमार्ग				
मात्री जयाकोट पदमार्ग				
पक्कीपुल नाउलाझाड पदमार्ग				

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
छिपेखोला पुल	छिपेखोला	मष्टामाण्डौ	रिडीकोट	पक्की	
साँफे पक्की पुल	बुढीगंगा नदी	सिद्धेश्वर	मष्टामाण्डौ	पक्की	
साँफे झोलुङ्गेपुल	बुढीगंगा नदी	सिद्धेश्वर	मष्टामाण्डौ	झोलुङ्गे	
सामातडा पुल	विम्कोटी खोला	मष्टामाण्डौ	हात्तिकोट	झोलुङ्गे	
विम्कोटी पुल	विम्कोटी खोला	मष्टामाण्डौ	हात्तिकोट	झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
नव राज बुढा	वडा अध्यक्ष	९८४८५५२३१८
केवल सिंह आउजी	सदस्य	९८६३१६९६८८
नारायण प्रसाद उपाध्याय	सदस्य	९८४४१६२९१५
निता देवी कुवँर	महिला सदस्य	९८६८५७२७०१
सुमिता भुल	दलित महिला सदस्य	९७४४३८४९०८

स्रोतः ४ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.५ वडा नं. ५ (नवाठाना)

परिचय

साविकको नवाठाना गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ५ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,३५७ र क्षेत्रफल करिब ४.८५ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय ददपाटामा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय ८ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

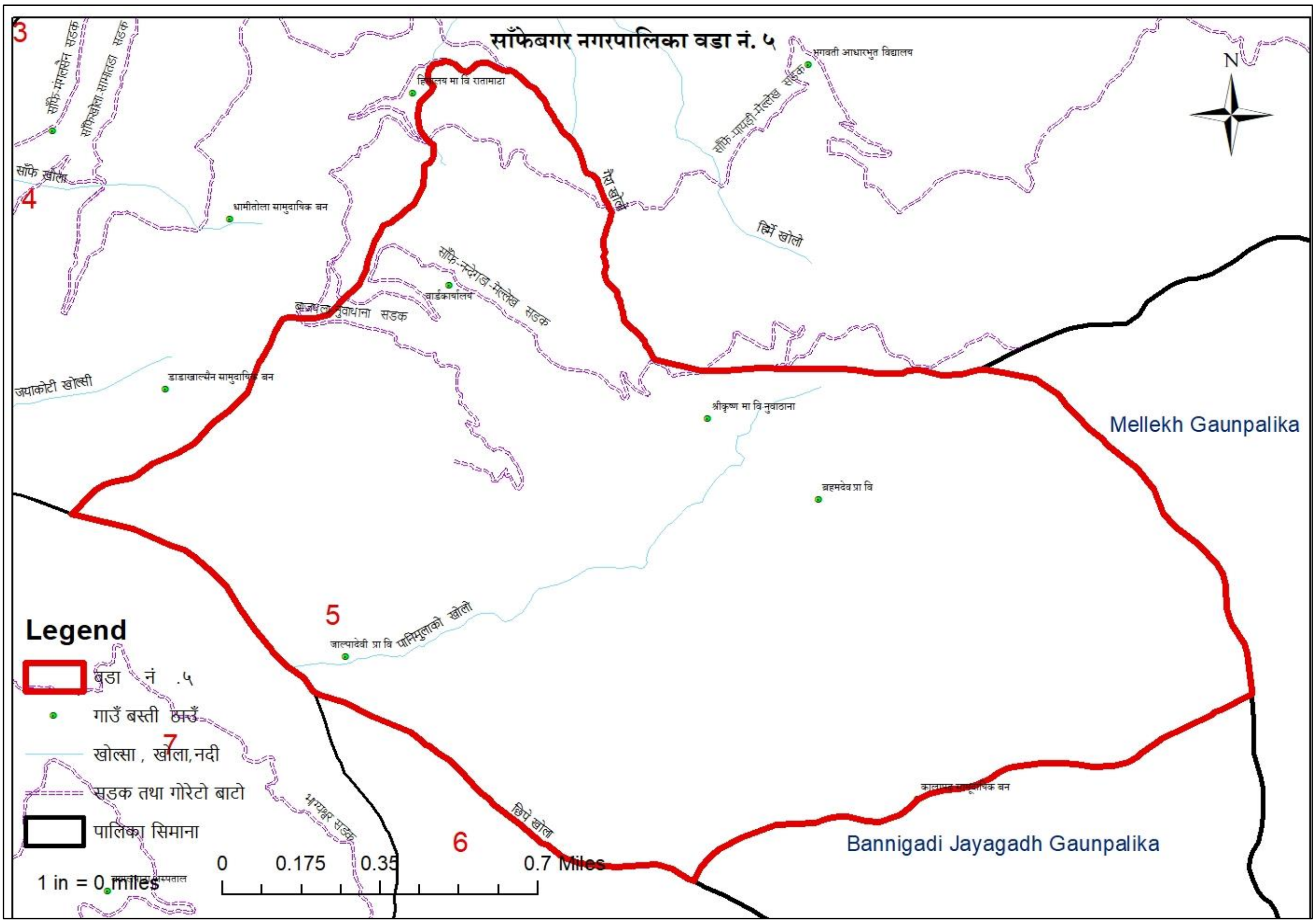

नक्सा स्रोत:-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमाना:

पूर्व : मेल्लेख गा.पा., नन्देगडा

उत्तर : मष्टामाण्डौ, हात्तीकोट

पश्चिम : वडा नं. ४ मष्टामाण्डौ र वडा नं. ७ रिडिकोट

दक्षिण : भागेश्वर बान्नीगढी जयगढ गा.पा.को गाज्रा र

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	३७२	३१७
जम्मा जनसंख्या	२,००५	१३५७
पुरूष	९५६	५७९
महिला	१,०४९	७७८
औसत परिवार आकार	५.३९	४.२८
लैङ्गिक अनुपात	९१.१३	७४.४२

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७७.९४
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		९३.२८
साक्षरता प्रतिशत महिला		६६.८५
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		९८
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२२३
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		१८४
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		६१६
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-३.७५
जनघनत्व		२८०
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१२०.०
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१०१.८

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	**जम्मा**	**पुरूष**	**महिला**
००-०४ **बर्ष**	११५	५८	५७	८.४७	४.२७	४.२०
०५-०९ **बर्ष**	१२६	६९	५७	९.२९	५.०८	४.२०
१०-१४ **बर्ष**	१८५	९१	९४	१३.६३	६.७१	६.९३
१५-१९ **बर्ष**	१५५	६४	९१	११.४२	४.७२	६.७१
२०-२४ **बर्ष**	१४०	५७	८३	१०.३२	४.२०	६.१२
२५-२९ **बर्ष**	१०२	४७	५५	७.५२	३.४६	४.०५
३०-३४ **बर्ष**	६५	२२	४३	४.७९	१.६२	३.१७
३५-३९ **बर्ष**	६३	२४	३९	४.६४	१.७७	२.८७
४०-४४ **बर्ष**	६४	२८	३६	४.७२	२.०६	२.६५
४५-४९ **बर्ष**	५९	२२	३७	४.३५	१.६२	२.७३
५०-५४ **बर्ष**	५३	२०	३३	३.९१	१.४७	२.४३
५५-५९ **बर्ष**	४७	२१	२६	३.४६	१.५५	१.९२
६०-६४ **बर्ष**	३७	१३	२४	२.७३	०.९६	१.७७
६५-६९ **बर्ष**	४३	१७	२६	३.१७	१.२५	१.९२
७०-७४ **बर्ष**	४२	११	३१	३.१०	०.८१	२.२८
७५-७९ **बर्ष**	२८	७	२१	२.०६	०.५२	१.५५
८०-८४ **बर्ष**	११	५	६	०.८१	०.३७	०.४४
८५-८९ **बर्ष**	१३	३	१०	०.९६	०.२२	०.७४
९०-९४ **बर्ष**	८	०	८	०.५९	०.००	०.५९
९५+ **बर्ष**	१	०	१	०.०७	०.००	०.०७
जम्मा	१३५७	५७९	७७८	१००	४२.६७	५७.३३

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ५ को कुल जनसंख्या १,३५७ जना छ, जसमा महिलाको संख्या ५७.३३% र पुरुष ४२.६७% रहेको छ। १०-१९ वर्ष उमेर समूहमा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या (करीब २५%) छ, जुन किशोर लक्षित कार्यक्रममा जोड दिनुपर्ने देखिन्छ। ०-१४ वर्ष उमेरका बालबालिका पनि ३०%भन्दा बढी छन्, जसले बालमैत्री सेवा तथा प्राथमिक शिक्षाको आवश्यकता औंल्याउँछ। वृद्धको जनसंख्या (६० वर्षमाथि) करिब ८% छन्। पिरामिडमा अधिकांश उमेर समूहमा महिला संख्या पुरुषभन्दा बढी देखिन्छ।

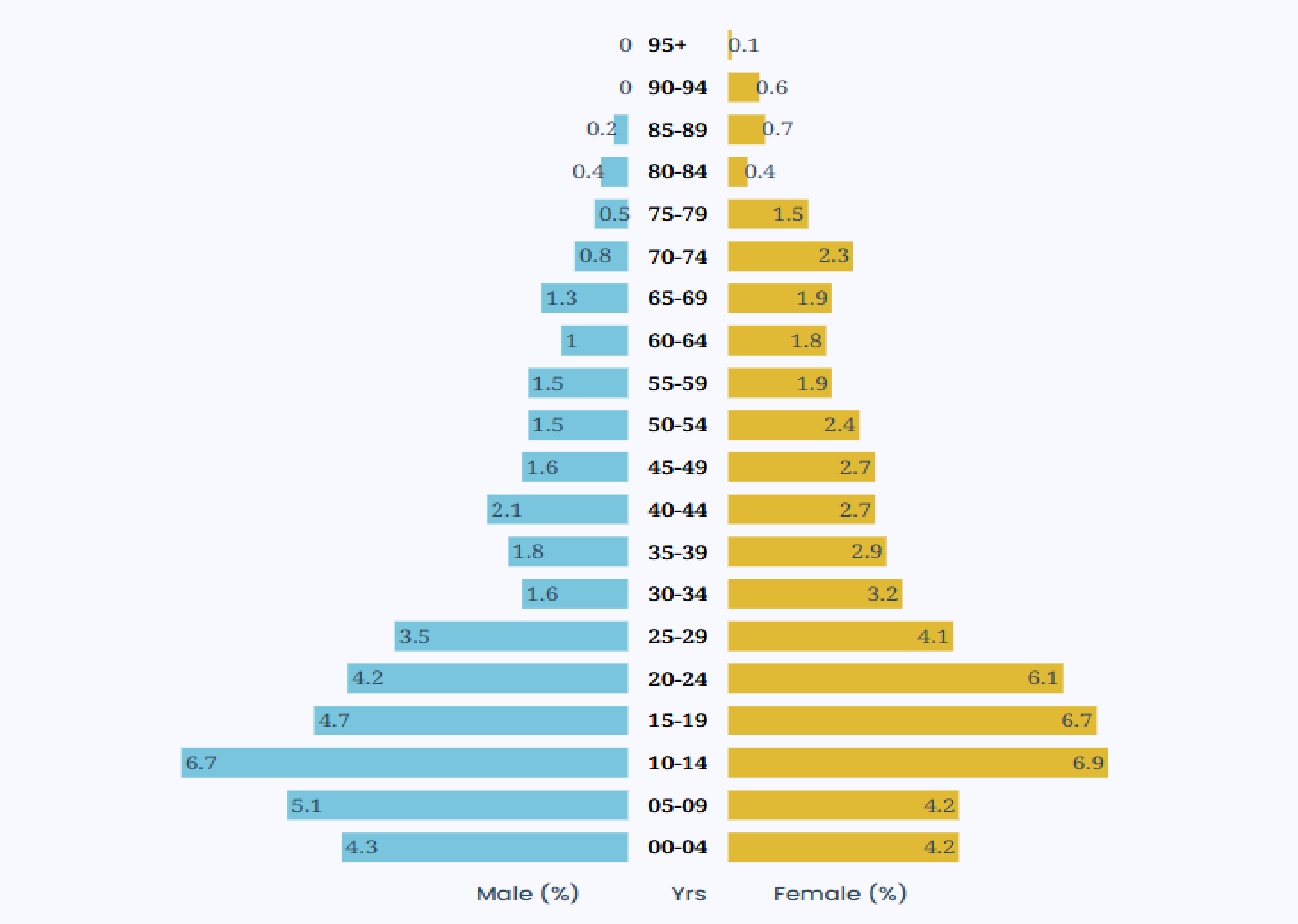

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	छडा गाँउ लेसाड छपाते खोकेला गाड भुतिनीतोला आटा दुल्पानी
२	लुहारवाडा दमाईवाड कोलीवाडा
३	ओडवाडा
४	साजगडा दहपाटा
५	गाउ कठेना सिमली जारिमखोला गोठ स्याउले
६	तोलेन गाउ सल्लासेन
७	तिरुवावाडा लुहारवाडा आउजीवाडा
८	सिम बडरुख ईजराउत जिमामडा
९	सिल्कारुख गाँउ छेरबस्ता

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ/गाउँ	कैफियत
जाल्पादेवी कालिकादेवी माउलाखडीमेला	नवाठाना	मेला स्थल

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ/गाउँ	कैफियत
कालिका मन्दिर	ओडवाडा	मन्दिर
त्रिपुरासुन्दरी मन्दिर	बुढावाडा	मन्दिर
आकासदेवी मन्दिर	तिरुवावाडा	मन्दिर
त्रिपुरा सुन्दरी मन्दिर	ठकुल्लावाडा	मन्दिर
सिल्देवी मन्दिर	मुना	मन्दिर
तपसिझाड	नवाठाना	
ब्रमझाड	तोलेन	
शान्नीकोट मन्दिर	नवाठाना	मन्दिर
माउलाखडीमेला	नवाठाना	धार्मिक, ऐतिहासिक
बिम्कोट दरवार	साजगडा	धार्मिक, ऐतिहासिक

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच तथा माउलाखडी मेला, माउलाखरी मेला, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति-परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
नवाठाना महिला ब उ स सं लि		दहपाटा	सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
छिपेखोला लेसाड गाउँ गाड कालिका साजगडा दहपाटा गाउ सिमली कठेना गाँउ तोलेना गाउ तिरुवाडा परिबन मुना	फाटफुट साना खुद्रा पसल मात्र	बजार नभएको

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम - छिपेखोला, अम्रेखोला, विस्नाखोला, सिमखोला, सैनेखोला, डोपकाखोला, मुग्राखोला, बडखोला, झाडखोला जारिमखोला, खुन्डारेखोला

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो, कमेरो माटो	छिपेखोला, खार

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)----अन्तिम बिन्दु (सम्म)	लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
मालिका सडक	साफे देखी बिम्कोट सम्म	७	ग्राभेल	
साफे षोडशा सडक	साफे देखी नन्देगडा सम्म	१०	ग्राभेल	
साफे छिपेखोला मुना	साझे देखी मुना सम्म	९	कच्ची	
छिपेखोला नवाठाना सडक	छिपेखोला देखी नवाठाना	७	कच्ची	
दहपाटा देखी तोलेन	दहपाटा तोलेन	५	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)	लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
छिपेखोला देखी मुना सम्म			
छिपेखोला सिमली हुदै मुना सम्म			
बडेखेत हुदै दहपाटा सम्म			
छडा हुदै मुना सम्म			
आटा लेसाड गाउँ हुदै मुना सम्म			

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
धमरखेत पुल	छिपेखोला	नवाठाना	भागेश्वर	झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
मक्कर बहादुर कुँवर	वडा अध्यक्ष	९८४८६०४९७२
चक्र बहादुर चाड	सदस्य	९८६९९१६७५८
टेक बहादुर बुढा	सदस्य	९८६८५६३६०५
हिरा देवी चाड	महिला सदस्य	९७४६३५३६२९
इन्द्र देवी तिरुवा	दलित महिला सदस्य	९७४९०३५७५७

स्रोतः ५ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.६ वडा नं. ६ (भागेश्वर)

परिचय

साविकको भागेश्वर गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ६ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या ७५३ र क्षेत्रफल करिब ३.६६ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय भागेश्वर माडुमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय ९ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

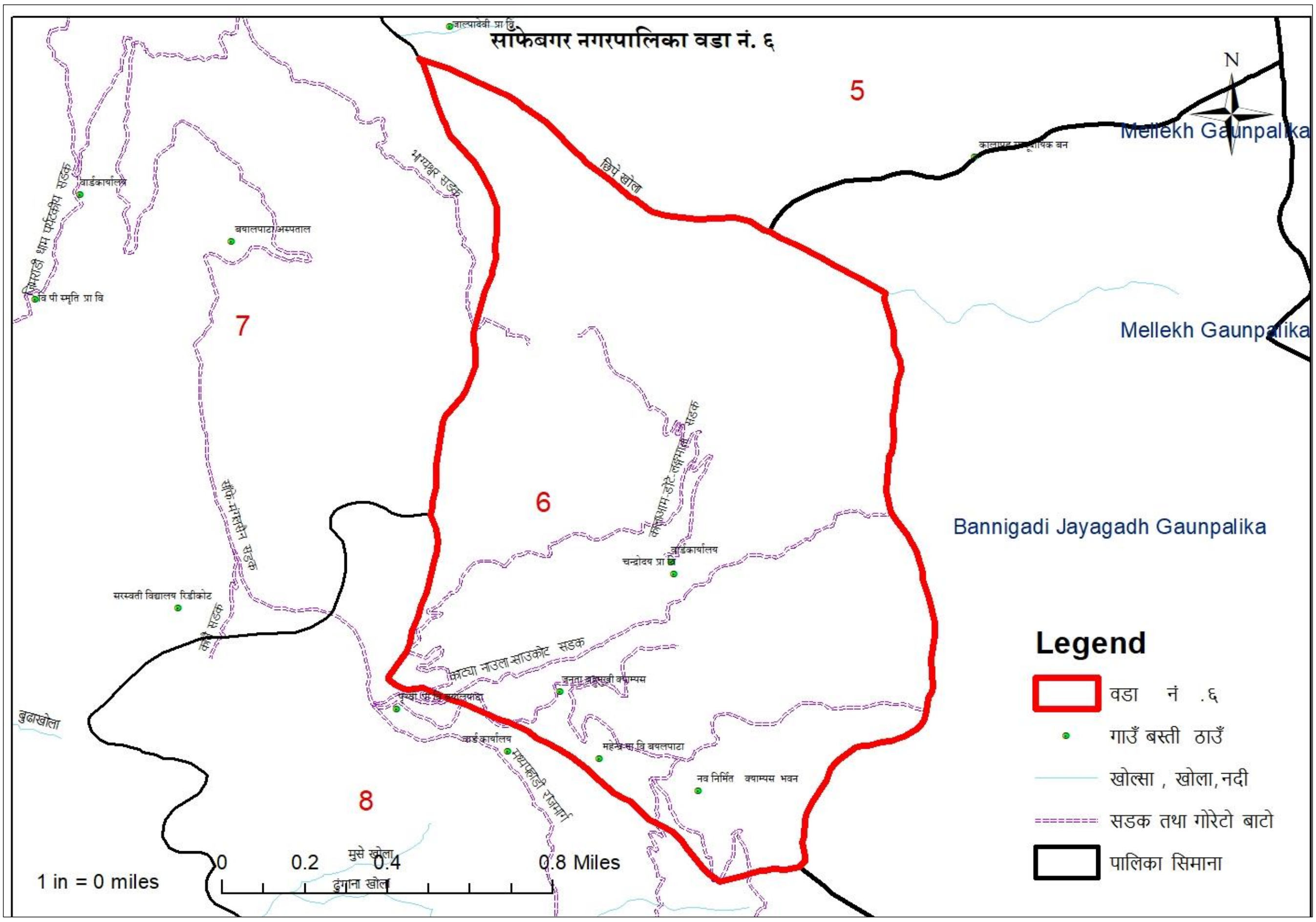

नक्सा स्रोत:-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमाना:

पूर्व : बान्नीगढी वडा नं. २
उत्तर : सा.न.पा. वडा नं. ५
पश्चिम : सा.न.पा. वडा नं. ७
दक्षिण : सा.न.पा. वडा नं. ८

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	२४३	१९३
जम्मा जनसंख्या	१,०९१	७५३
पुरूष	४६१	३१७
महिला	६३०	४३६
औसत परिवार आकार	४.४९	३.९०

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
लैङ्गिक अनुपात	७३.१७	७२.७१
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		८२.४५
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		९६.८६
साक्षरता प्रतिशत महिला		७२.३०
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		८२
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		३०७
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		८६
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२४५
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-३.५६
जनघनत्व		२०६
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		६०.०
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१०७.१

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	५८	३०	२८	७.७०	३.९८	३.७२
०५-०९ बर्ष	५४	२८	२६	७.१७	३.७२	३.४५
१०-१४ बर्ष	७४	३९	३५	९.८३	५.१८	४.६५
१५-१९ बर्ष	७७	३५	४२	१०.२३	४.६५	५.५८
२०-२४ बर्ष	८०	२५	५५	१०.६२	३.३२	७.३०
२५-२९ बर्ष	५५	३१	२४	७.३०	४.१२	३.१९
३०-३४ बर्ष	२०	९	११	२.६६	१.२०	१.४६
३५-३९ बर्ष	२८	९	१९	३.७२	१.२०	२.५२
४०-४४ बर्ष	५०	२०	३०	६.६४	२.६६	३.९८
४५-४९ बर्ष	३२	१०	२२	४.२५	१.३३	२.९२
५०-५४ बर्ष	४९	१९	३०	६.५१	२.५२	३.९८
५५-५९ बर्ष	४७	२५	२२	६.२४	३.३२	२.९२
६०-६४ बर्ष	२०	१०	१०	२.६६	१.३३	१.३३
६५-६९ बर्ष	२३	९	१४	३.०५	१.२०	१.८६
७०-७४ बर्ष	३५	८	२७	४.६५	१.०६	३.५९
७५-७९ बर्ष	२२	४	१८	२.९२	०.५३	२.३९
८०-८४ बर्ष	१०	२	८	१.३३	०.२७	१.०६
८५-८९ बर्ष	५	०	५	०.६६	०.००	०.६६
९०-९४ बर्ष	१३	४	९	१.७३	०.५३	१.२०
९५+ बर्ष	१	०	१	०.१३	०.००	०.१३
जम्मा	७५३	३१७	४३६	१००.००	४२.१०	५७.९०

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ६ को जनसंख्या पिरामिड अनुसार कुल जनसंख्या ७५३ जना रहेको छ, जसमा महिलाको संख्या ५७.९% (४३६) र पुरुषको संख्या ४२.१% (३१७) छ। १० देखि २४ वर्ष उमेर समूहको प्रतिनिधित्व करिब ३०.७% रहेको छ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) को हिस्सा लगभग ६५% रहेको छ। वृद्ध जनसंख्या (६० वर्ष माथि) पनि करिब १७% रहेकोले सामाजिक सुरक्षा तथा वृद्ध हेरचाहजस्ता सेवाहरूको माग पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण छ। पिरामिडको बनावट हेर्दा तल्लो भाग फराकिलो र माथिल्लो भाग साँघुरो देखिन्छ।

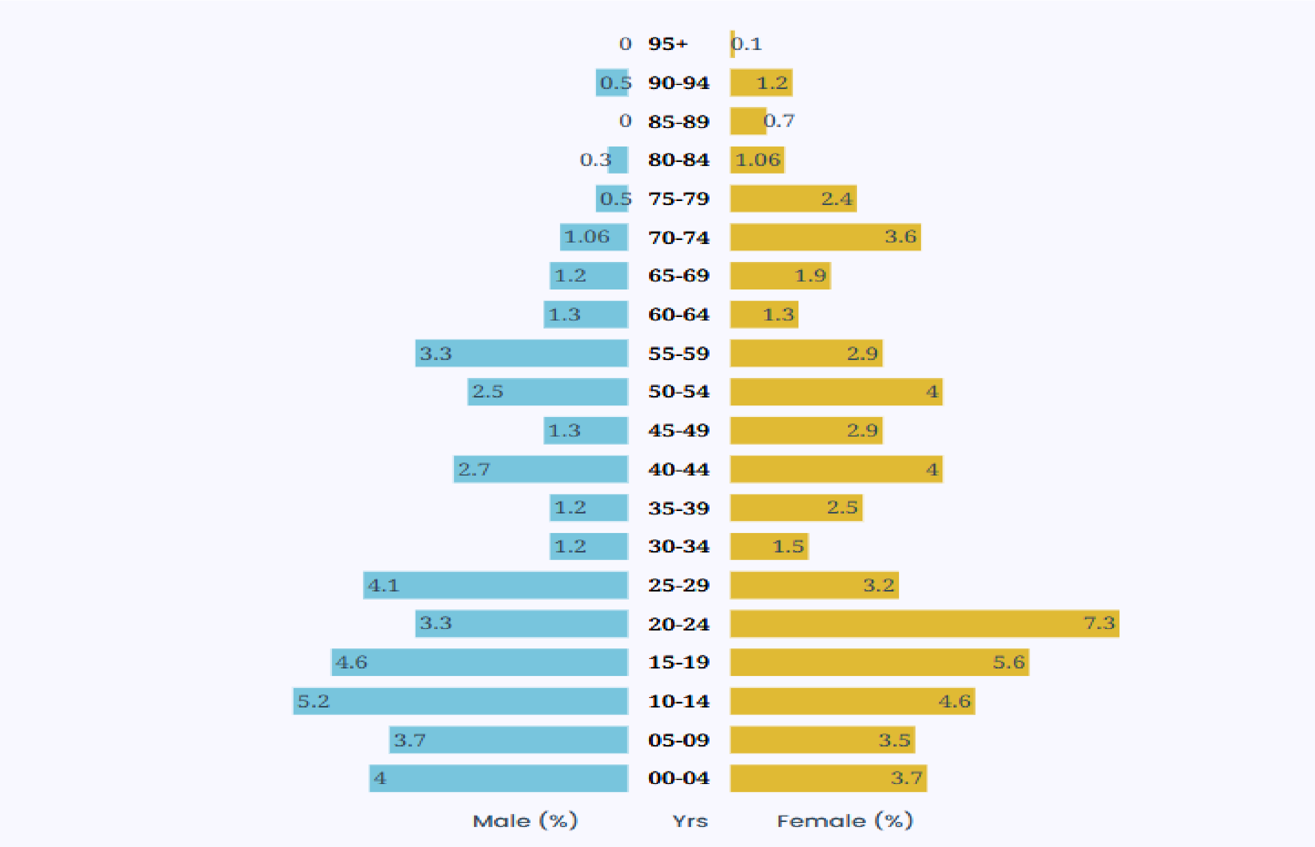

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	कालाआम
२	कालाआम
३	नदुकाना
४	रिठागाउँ
५	बस्तोला
६	बस्तोला
७	बडाकोट
८	बडाकोट
९	डोटे

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत	
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन			

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
सालमाडु देवल		धार्मिक स्थल
भागेश्वर माडु		मन्दिर

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
लङ्गमाता मन्दिर		मन्दिर

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति-परम्परा जोगाउने

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
डोटे, बडाकोट, बस्तोला	फाटफुट साना खुद्रा पसल मात्र	बजार नभएको

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोला

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम -छिपेखोला, चाउडेखोला, छडेखोला, देउठुडामा खोला

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो, कमेरो माटो	छिपेखोला, गैरी गडा

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)	लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
चिदोपिपल ल्वाङ्माता सडक	चिदोपिपलदेखि ल्वाङ्माता सम्म	५	पक्की	
काटेनाउला भागेश्वर सडक	काटेनाउला देखि वडा कार्यालयसम्म	२	कच्ची	
ल्वाङ्माता गोडनाडा सडक	ल्वाङ्माता देखि गोन्नाडीसम्म	३	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
रानीसेरा डोटे वडाकोट गोरेटोबाटो				
रानीसेरा कालाआम नदुकाला गोरेटोबाटो				
रानीसेरा रिठागाउँ गोरेटोबाटो				

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
धमरखेत पुल	छिपेखोला	भागेश्वर	छान्ना	झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
मिन बहादुर बोहरा	वडा अध्यक्ष	९८४८६५३३८२
भीम बहादुर रावल	सदस्य	९८४८६८४५०५
धर्म दुवाल	सदस्य	९८४८५५०१४२
पुतली देवी रावल	महिला सदस्य	९८६४९९२०८०
सावित्री कडारा	दलित महिला सदस्य	९८४९३१३६०३

स्रोतः ६ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.७ वडा नं. ७ (रिडिकोट)

परिचय

साविकको रिडिकोट गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ७ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,६६३ र क्षेत्रफल करिव ७.६५ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय रिडिकोटमा अवस्थित छ। नगरपालिकाको केन्द्रबाट यो वडा कार्यालय ३ कि.मि. को दुरीमा अवस्थित छ।

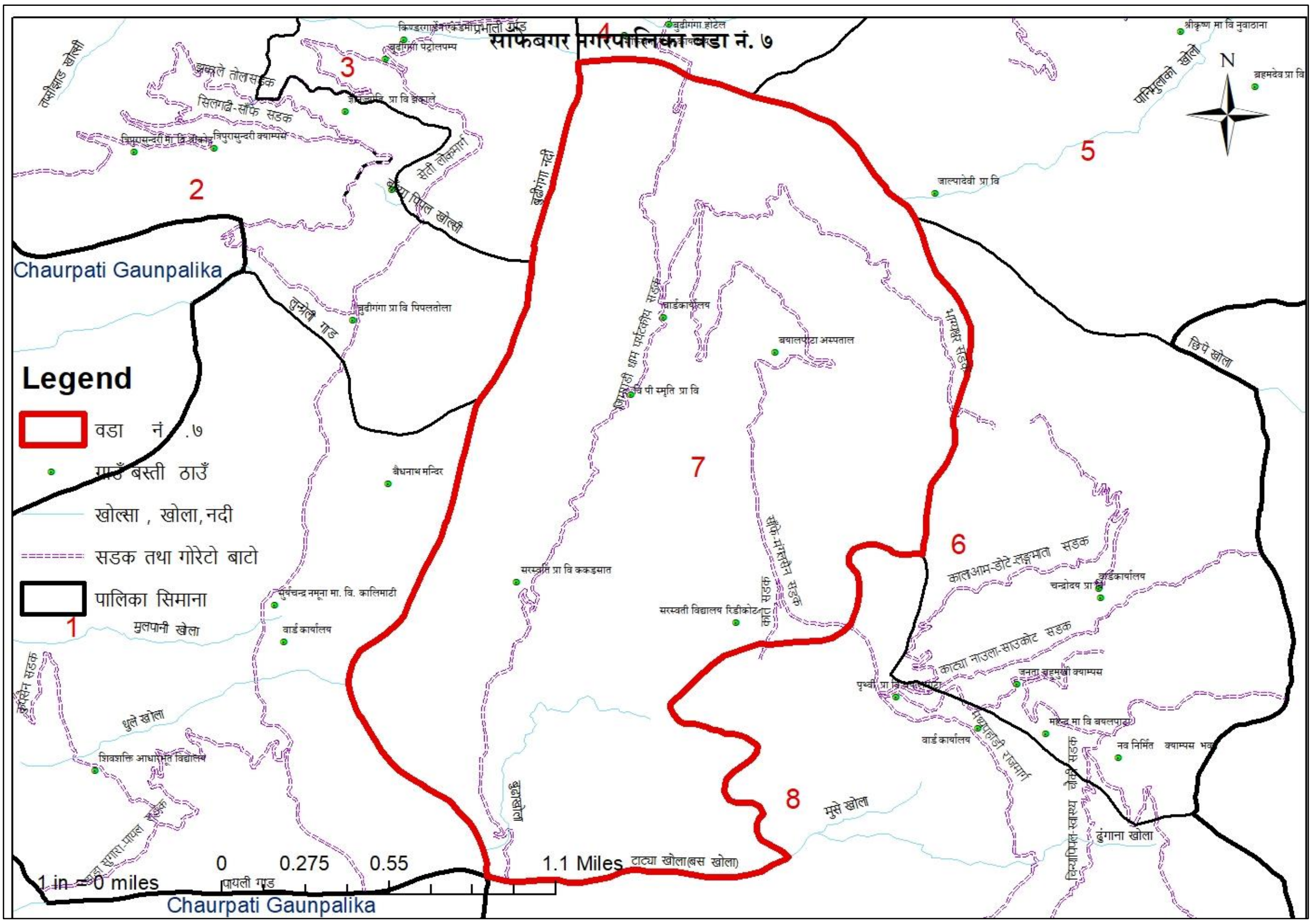

नक्सा स्रोतः-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : वार्ड नं. ६ भागेश्वर र वार्ड नं. ८ चण्डिका

उत्तर : साँफेबगर नगरपालिका वार्ड नं. ४

पश्चिम : बैद्यनाथ वार्ड नं. १ / बुढीगंगा नदी

दक्षिण : साँफेबगर नगरपालिका वार्ड नं. ८

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	३२८	३५३
जम्मा जनसंख्या	१,५३९	१३६३
पुरूष	६६७	६२१
महिला	८७२	७४२

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
औसत परिवार आकार	४.६९	३.८६
लैङ्गिक अनुपात	७६.४९	८३.६९
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७३.१३
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		८८.९१
साक्षरता प्रतिशत महिला		६०.१४
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		८९
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२६७
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		१४२
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		४३८
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-१.१७
जनघनत्व		१७८
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१२८.६
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१०१.९

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	**जम्मा**	**पुरूष**	**महिला**
००-०४ **बर्ष**	१०५	५३	५२	७.७०	३.८९	३.८२
०५-०९ **बर्ष**	१२८	६९	५९	९.३९	५.०६	४.३३
१०-१४ **बर्ष**	१७४	८१	९३	१२.७७	५.९४	६.८२
१५-१९ **बर्ष**	१५८	७७	८१	११.५९	५.६५	५.९४
२०-२४ **बर्ष**	१५२	६५	८७	११.१५	४.७७	६.३८
२५-२९ **बर्ष**	९४	५०	४४	६.९०	३.६७	३.२३
३०-३४ **बर्ष**	८८	४३	४५	६.४६	३.१५	३.३०
३५-३९ **बर्ष**	७५	३४	४१	५.५०	२.४९	३.०१
४०-४४ **बर्ष**	७६	३२	४४	५.५८	२.३५	३.२३
४५-४९ **बर्ष**	६१	२३	३८	४.४८	१.६९	२.७९
५०-५४ **बर्ष**	४६	२०	२६	३.३७	१.४७	१.९१
५५-५९ **बर्ष**	३६	१६	२०	२.६४	१.१७	१.४७
६०-६४ **बर्ष**	३८	९	२९	२.७९	०.६६	२.१३
६५-६९ **बर्ष**	३८	१८	२०	२.७९	१.३२	१.४७
७०-७४ **बर्ष**	५५	२०	३५	४.०४	१.४७	२.५७
७५-७९ **बर्ष**	३१	८	२३	२.२७	०.५९	१.६९
८०-८४ **बर्ष**	५	२	३	०.३७	०.१५	०.२२
८५-८९ **बर्ष**	२	०	२	०.१५	०.००	०.१५
९०-९४ **बर्ष**	१	१	०	०.०७	०.०७	०.००
९५+ **बर्ष**	०	०	०	०.००	०.००	०.००
जम्मा	१३६३	६२१	७४२	१००	४५.५६	५४.४४

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ७ को जनसंख्या पिरामिड अनुसार कुल जनसंख्या १,३६३ रहेको छ, जसमा महिलाको संख्या ५४.४४% (७४२) र पुरुषको संख्या ४५.५६% (६२१) छ। बाल तथा किशोर उमेर समूह (०-२४ वर्ष) को जनसंख्या करिब ५२.६% रहेको छ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) पनि लगभग ५३% रहेको छ, जुन रोजगारी, सीप तालिम र उद्यमशीलता प्रवर्द्धनका लागि आधार तयार पार्न सकिने जनशक्ति हो। वृद्ध जनसंख्या (६०

वर्षमाथि) कुलको लगभग १२% छ। जसले भविश्यमा वृद्धवृद्धाका लागि सामाजिक सुरक्षा तथा स्वास्थ्य सेवामा लगानीको आवश्यकता औंल्याउँछ।

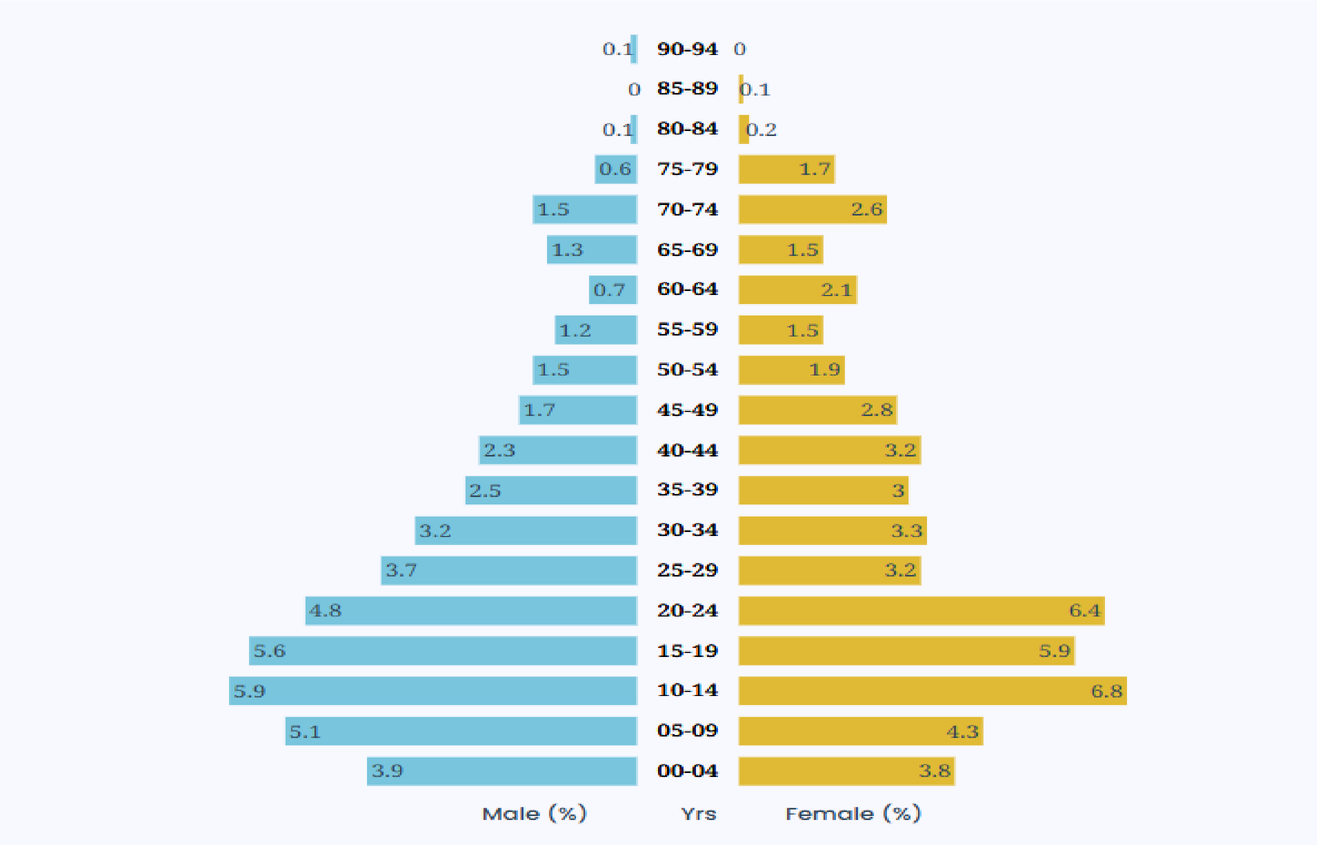

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	रिडिकोट (ठकुरीवाडा र रिडिकोट)
२	रिडिकोट
३	रिडिकोट
४	बन्तोला, गोन्डाडा,मैझाली, नानासिम, खालिकाबड, मेलसैन
५	नवागाउँ, छेरेखेत
६	डोडर
७	डोडर
८	ककडसात
९	ककडसात

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन	चिउरीनाव	

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
गढी धार्मिक स्थल		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
ग्वालेकोट मोतिपुर		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
जिमराडी धाम		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
कोटपेटारी स्थल		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
बयालपाटा आसाताल क्षेत्र		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
वियार	रिडिकोट	ताल/तलैया
ढाडेसिम	डोडर	ताल/तलैया
गढी धार्मिक मन्दिर	ठकुरीवाडा	मन्दिर
मँगलसेन मन्दिर	रिडिकोट	मन्दिर
कोटपेटारी मष्टो	रिडिकोट	मन्दिर
जाल्पादेवी मन्दिर	भन्थान	मन्दिर
कालिका देवी मन्दिर	डोडर	मन्दिर
शोडषा देवी मन्दिर	ककडसात	मन्दिर
खुर्पादिवी मन्दिर	ककडसात	मन्दिर
ग्वालेकोट धार्मिक स्थल	ककडसात	मन्दिर
जिमराडीधाम	ककडसात	मन्दिर

खेल मैदान

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
बडासैन खेल मैदान	बडासैन रिडिकोट		

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
(होली), दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति-परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
एन एम वि लघुवित्त		बम्तोला	लघुवित्त
अछाम जनचेतना बहुउद्देश्य सहकारी संस्था	मुख्य कार्यालय	ककडसात	सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
बयालगडा, कुमालगाउँ, काकडसात	फाटफुट साना खुद्रा पसल मात्र	बजार नभएको

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोला

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम - छिपेखोला ,बुढीगंगा नदी, बुढाखोला

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो, रातो माटो,	बुढीगंगा नदी, छिपेखोला, कुमालगाउँ

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
साँफेबगर मंगलसेन मध्य पहाडी	साँफेबगर	बयलपाटा	६	कालोपत्रे	
जिमराडी धाम पर्यटकीय सडक	पर्यटन भवन	ककडसात	५	ग्राभेल	
बम्तोला सडक			१	ग्राभेल	
गोन्डाडा सडक			१	कच्ची	
झोलुङ्गे पुल सडक			४	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)	लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
साँफेबगर बयलपाटा अस्पताल पदमार्ग			
वैद्यनाथ रिडिकोट झोलुङ्गे पुल बयलपाटा अस्पताल पदमार्ग			
बागर ग्वालेकोट पदमार्ग			
छरेखेत/ मेलसैन रिडिकोट पदमार्ग			
गढी धार्मिक स्थल पदमार्ग			
जिमराडी धाम ककडसात पदमार्ग			

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
छिपेखोला	छिपेखोला	रिडिकोट	मष्टामाण्डौ	पक्की पुल	
बैद्यनाथ पुल	बुढीगंगा नदी	कमलगाउँ	बैजनाथ	झोलुङ्गे	
भंखाना	बुढीगंगा नदी	रिडिकोट	वैद्यनाथ धाम	झोलुङ्गे पुल	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
हिकमत कडायत	वडा अध्यक्ष	९८६८४३६७५९
तिलराम टमट्टा	सदस्य	९७४९७५०६८४
किसोर बहादुर भाट	सदस्य	९८६८४३६५७०
मिना के.सी.	महिला सदस्य	९८४९५९९१५८
पशुपती बि.क.	दलित महिला सदस्य	९७६५२९३८१३

स्रोतः ७ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.८ वडा नं. ८ (चण्डिका)

परिचय

साविकको चण्डिका गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ८ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,४०९ र क्षेत्रफल करिब १८.४१ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय बयालपाटामा अवस्थित छ। नगरपालिकाको केन्द्रबाट यो वडा कार्यालय १२ कि.मि. को दुरीमा अवस्थित छ।

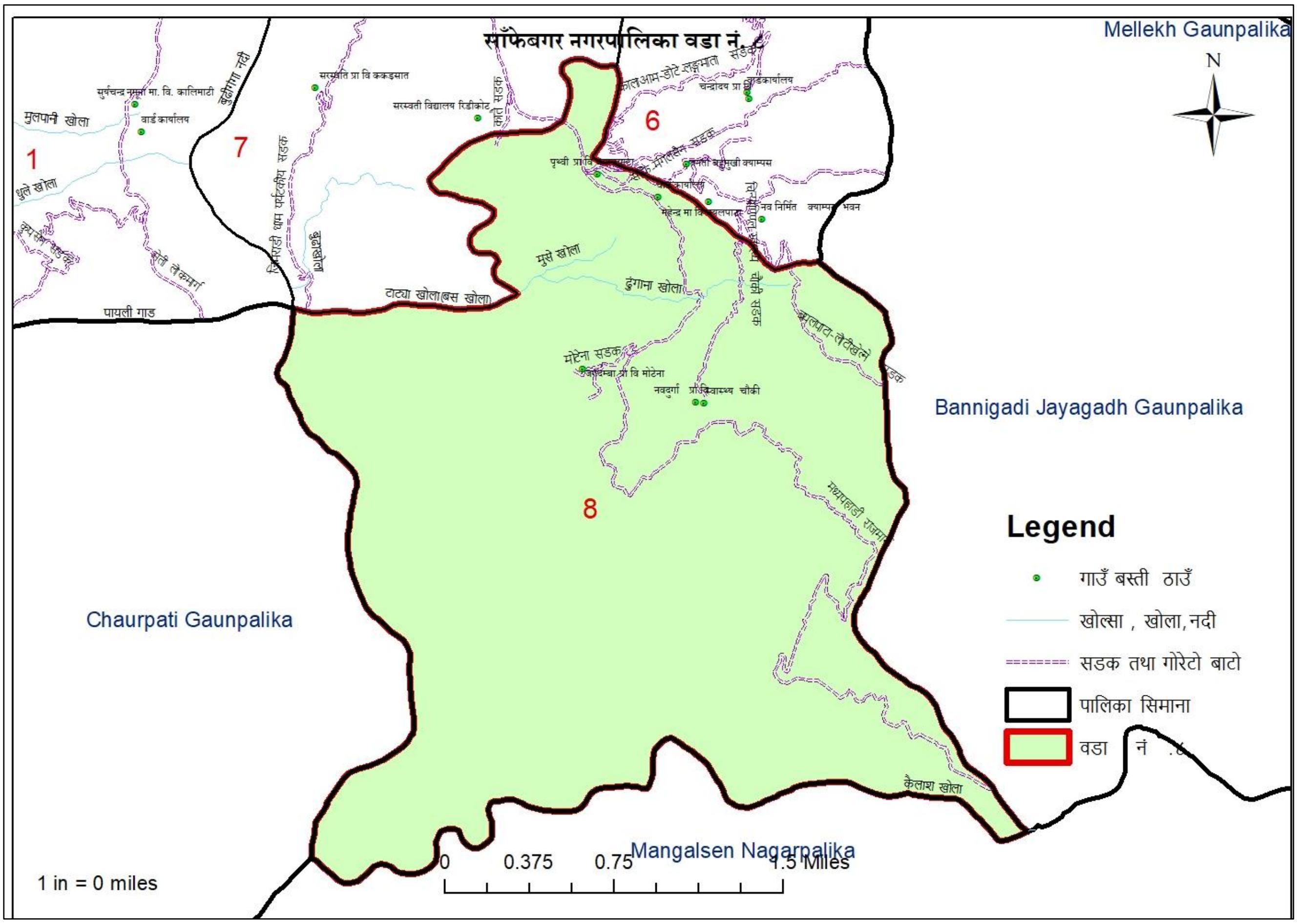

नक्सा स्रोत:-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : बान्नीगढी गा.पा., जनाली

उत्तर : भागेश्वर र रिडिकोट

पश्चिम : रिडिकोट र चौरपाटी गा.पा.

दक्षिण : मंगलसेन न.पा./ कैलाश खोला

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	४३९	३६७
जम्मा जनसंख्या	२,१११	१४०९
पुरूष	९३२	६२०
महिला	१,१७९	७८९
औसत परिवार आकार	४.८१	३.८४

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
लैङ्गिक अनुपात	७९.०५	७८.५८
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७९.०१
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		९४.३२
साक्षरता प्रतिशत महिला		६७.४७
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		१३२
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		३३०
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		१४५
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		३७८
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-३.८८
जनघनत्व		९८
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१००.०
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१३५.७

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	९९	५७	४२	७.०३	४.०५	२.९८
०५-०९ बर्ष	१२२	५७	६५	८.६६	४.०५	४.६१
१०-१४ बर्ष	१९२	९०	१०२	१३.६३	६.३९	७.२४
१५-१९ बर्ष	१५५	६४	९१	११.००	४.५४	६.४६
२०-२४ बर्ष	११६	४६	७०	८.२३	३.२६	४.९७
२५-२९ बर्ष	९६	४६	५०	६.८१	३.२६	३.५५
३०-३४ बर्ष	७६	२८	४८	५.३९	१.९९	३.४१
३५-३९ बर्ष	७७	३५	४२	५.४६	२.४८	२.९८
४०-४४ बर्ष	६८	२७	४१	४.८३	१.९२	२.९१
४५-४९ बर्ष	६३	३०	३३	४.४७	२.१३	२.३४
५०-५४ बर्ष	७९	३५	४४	५.६१	२.४८	३.१२
५५-५९ बर्ष	७६	३५	४१	५.३९	२.४८	२.९१
६०-६४ बर्ष	४१	२०	२१	२.९१	१.४२	१.४९
६५-६९ बर्ष	४०	१६	२४	२.८४	१.१४	१.७०
७०-७४ बर्ष	४५	१३	३२	३.१९	०.९२	२.२७
७५-७९ बर्ष	३१	८	२३	२.२०	०.५७	१.६३
८०-८४ बर्ष	१४	८	६	०.९९	०.५७	०.४३
८५-८९ बर्ष	१४	४	१०	०.९९	०.२८	०.७१
९०-९४ बर्ष	४	१	३	०.२८	०.०७	०.२१
९५+ बर्ष	१	०	१	०.०७	०.००	०.०७
जम्मा	१४०९	६२०	७८९	१००	४४.००	५६.००

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ८ को कुल जनसंख्या १,४०९ रहेको छ, जसमा महिलाको संख्या ५६% (७८९) र पुरुषको संख्या ४४% (६२०) छ, जसले महिला जनसंख्या स्पष्ट रूपमा बढी भएको देखाउँछ। ०-२४ वर्ष उमेर समूहका जनसंख्या लगभग ४८.५% छन्, जसले बालबालिका र युवा केन्द्रित योजना आवश्यक संकेत गर्छ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) करिब ५५% छ,।

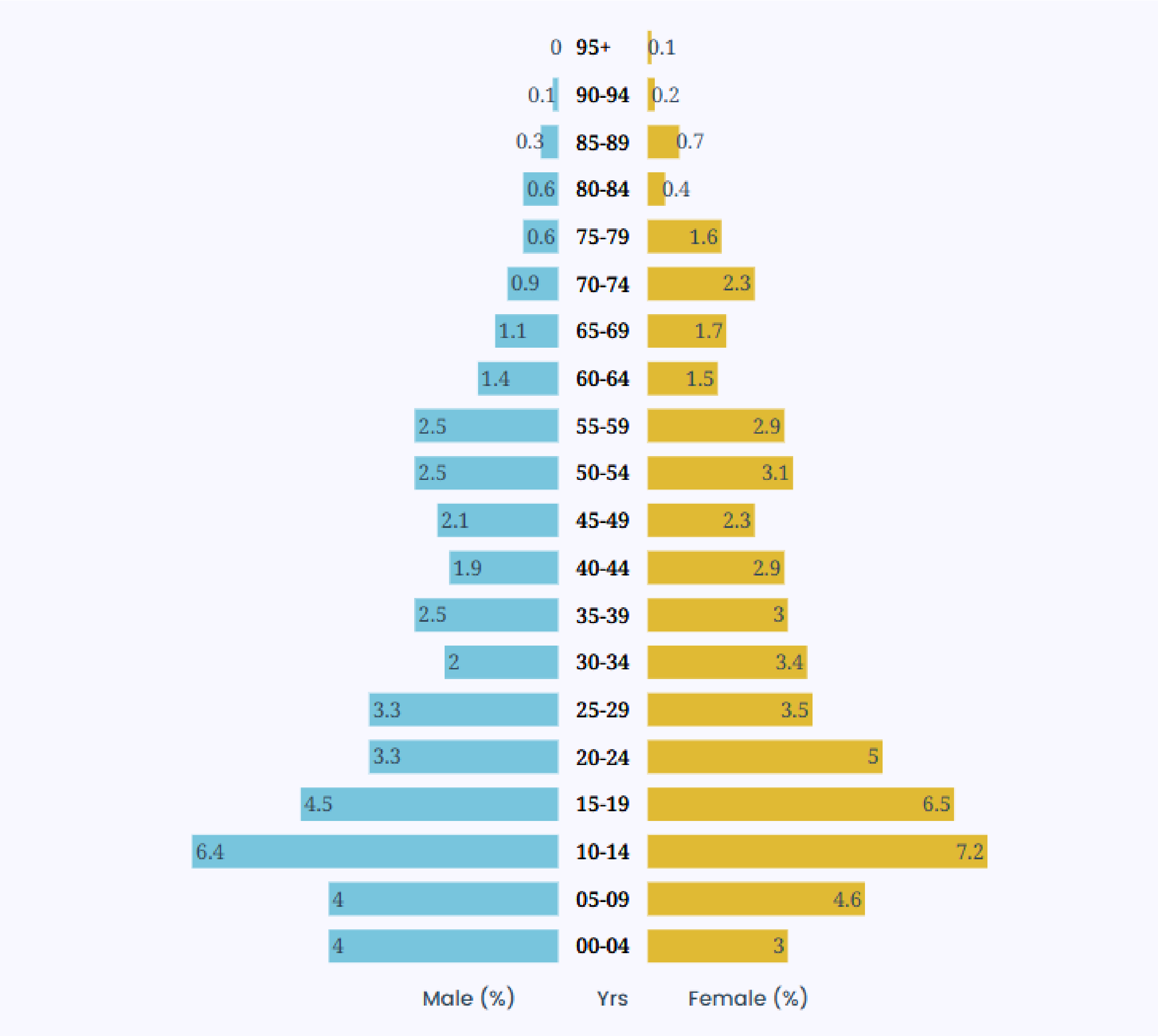

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	काटै
२	कठायत वाडा
३	गैरागाउं
४	नवागाउं
५	मियापुर
६	रतनपुर
७	मोटेना
८	जमालगाउँ
९	पारी जमालगाउँ

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
कालभैरब मन्दिर		मन्दिर
चण्डिका देवी मन्दिर		मन्दिर
मनकामना मन्दिर		मन्दिर
जिमराडीधाम पर्यटकीय क्षेत्र		धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल
कालिकादेवी मन्दिर		मन्दिर

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), भुवो नाच, दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति–परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक			बाणिज्य
आत्म गौरव सहकारी			सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र

व्यापारीक केन्द्र वा बजारको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
बयालपाटा बजार		
बयालपाटाबजार चुडालीगाउँ, मोटेना, जमलगाउँ		

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम

ठुला तथा साना खहरे खोलाहरुका नाम -बुढीगंगा, कैलाशखोला, बुढाखोला, मियापुर खोला, कैलाश खोला

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो	बुढीगंगा नदी, कैलाश खोला

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
मध्य पहाडी राजमार्ग	बयालपाटा	हुलाकी पिपल	१२	पक्की	
काटै सडक	खोल्टा	काटै	५	कच्ची	
जिमराडी सडक	मोटेना	जिमराडी	१५	कच्ची	
खोल्टा- जनाली सडक	खोल्टादेखि जनालीसम्म		३	पक्की	
सल्लेनीबार- जमालगाउँ सडक	सल्लेनीबार देखि जमालगाउँसम्म		१२	कच्ची	
चिनेपिपल- गोलडांडा सडक	चिनेपिपलदेखि गोलडांडा सम्म		३	कच्ची	
चुकीआम- डाब सडक	चुकीआम देखि डाब सम्म		१२	कच्ची	
मध्यपहाडी- मेलपानी सडक	मध्यपहाडीदेखि मेलपानी सम्म		२	कच्ची	
रतनटोल- गोलडांडा सडक	रतनटोल देखि गोलडांडा सम्म		३	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
जमालगाउँ जिमराडी धाम पदमार्ग	जमलगाउँ	जिमराडी धाम		
मोटेना टाटेखोला पदमार्ग	मोटेना	टाटेखोला		

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुलको नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
कैलाश पुल	कैलाश खोला	चण्डिका	मंगलसैंन	झोलुङ्गे	
जिमराडी पुल	कैलाश खोला	चण्डिका	मंगलसैन	झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
कालु सिंह कुँवर	वडा अध्यक्ष	९८४४६७९८७८
ललित बहादुर कुँवर	सदस्य	९८५८४२३६५१
नारायण कडायत	सदस्य	९८४८४५६५०६
विष्णा कुँवर	महिला सदस्य	९८६५५७९०४३
बसन्ती भुल	दलित महिला सदस्य	९८६५६८०२८०

स्रोतः ८ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.९ वडा नं. ९ (बुढाकोट)

परिचय

साविकको बुढाकोट गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ९ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,७२५ र क्षेत्रफल करिब २३.६७ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय भुवाठानामा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय १३ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

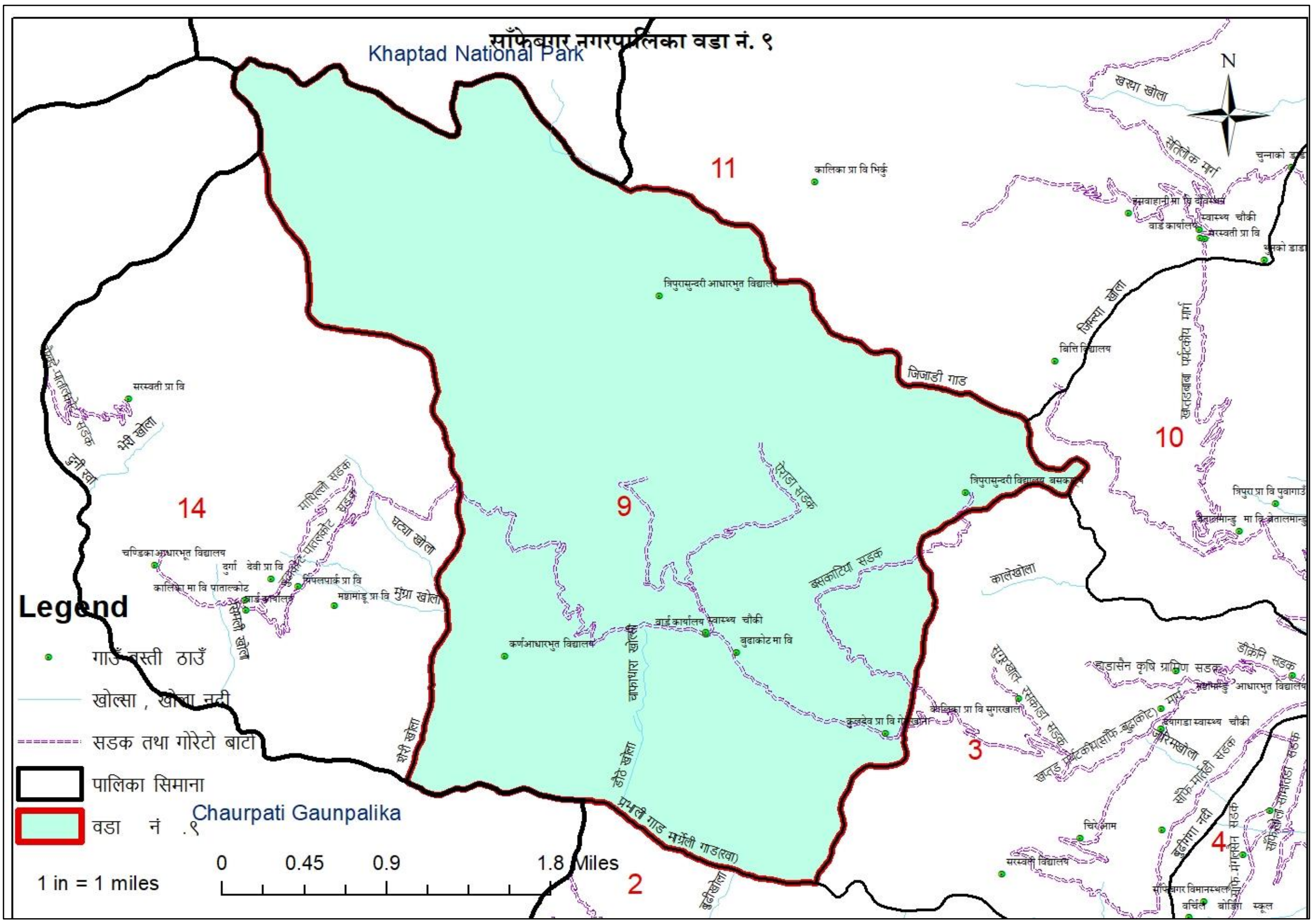

नक्सा स्रोतः-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : सा.न.पा. वडा नं. ३(सिध्देश्वर)

उत्तर : सा.न.पा. वडा नं. ११(देवीस्थान)

पश्चिम : सा.न.पा. वडा नं. १४(पातलकोट)

दक्षिण : सा.न.पा. वडा नं. २ (जाल्पादवी)

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	५१७	४०३
जम्मा जनसंख्या	२,८७७	१७२५

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
पुरूष	१,३०९	७२८
महिला	१,५६८	९९७
औसत परिवार आकार	५.५६	४.२८
लैङ्गिक अनुपात	८३.४८	७३.०२
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		६८.२४
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		८०.६३
साक्षरता प्रतिशत महिला		५९.४९
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		११५
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२९१
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		२२१
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		५०५
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-४.९१
जनघनत्व		७३
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		६६.७
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		९६.७

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	१७९	८८	९१	१०.३८	५.१०	५.२८
०५-०९ बर्ष	२००	११२	८८	११.५९	६.४९	५.१०
१०-१४ बर्ष	३०२	१३९	१६३	१७.५१	८.०६	९.४५
१५-१९ बर्ष	१९४	७८	११६	११.२५	४.५२	६.७२
२०-२४ बर्ष	१२६	३८	८८	७.३०	२.२०	५.१०
२५-२९ बर्ष	९५	४४	५१	५.५१	२.५५	२.९६
३०-३४ बर्ष	८३	२७	५६	४.८१	१.५७	३.२५
३५-३९ बर्ष	७५	२१	५४	४.३५	१.२२	३.१३
४०-४४ बर्ष	८२	३०	५२	४.७५	१.७४	३.०१
४५-४९ बर्ष	४९	१९	३०	२.८४	१.१०	१.७४
५०-५४ बर्ष	७७	२६	५१	४.४६	१.५१	२.९६
५५-५९ बर्ष	५८	२१	३७	३.३६	१.२२	२.१४
६०-६४ बर्ष	६५	३१	३४	३.७७	१.८०	१.९७
६५-६९ बर्ष	३९	१४	२५	२.२६	०.८१	१.४५
७०-७४ बर्ष	४९	२३	२६	२.८४	१.३३	१.५१
७५-७९ बर्ष	२४	९	१५	१.३९	०.५२	०.८७
८०-८४ बर्ष	११	५	६	०.६४	०.२९	०.३५
८५-८९ बर्ष	१२	३	९	०.७०	०.१७	०.५२
९०-९४ बर्ष	४	०	४	०.२३	०.००	०.२३
९५+ बर्ष	१	०	१	०.०६	०.००	०.०६
जम्मा	१७२५	७२८	९९७	१००	४२.२०	५७.८०

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ९ को कुल जनसंख्या १,७२५ छ, जसमा महिलाको संख्या ५७.८०% (९९७) र पुरुषको संख्या ४२.२०% (७२८) रहेको छ'महिला जनसंख्या स्पष्ट रूपमा बढी देखिन्छ। ०-१४ वर्ष उमेर समूहको प्रतिनिधित्व सबैभन्दा उच्च (करिब ३९.५%) रहेकोले बालबालिका लक्षित शिक्षा, स्वास्थ्य र पोषण कार्यक्रमहरूमा प्राथमिकता दिनु आवश्यक देखिन्छ। यस्तै, उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) करिब ५६% भएकोले सीप विकास, रोजगारी र उद्यमशीलता प्रवर्द्धनको सम्भावना छ। वृद्ध जनसंख्या करिब १२.५% रहेकोले सामाजिक सुरक्षा र वृद्ध सेवाको व्यवस्था पनि उत्तिकै महत्वपूर्ण हुन्छ।

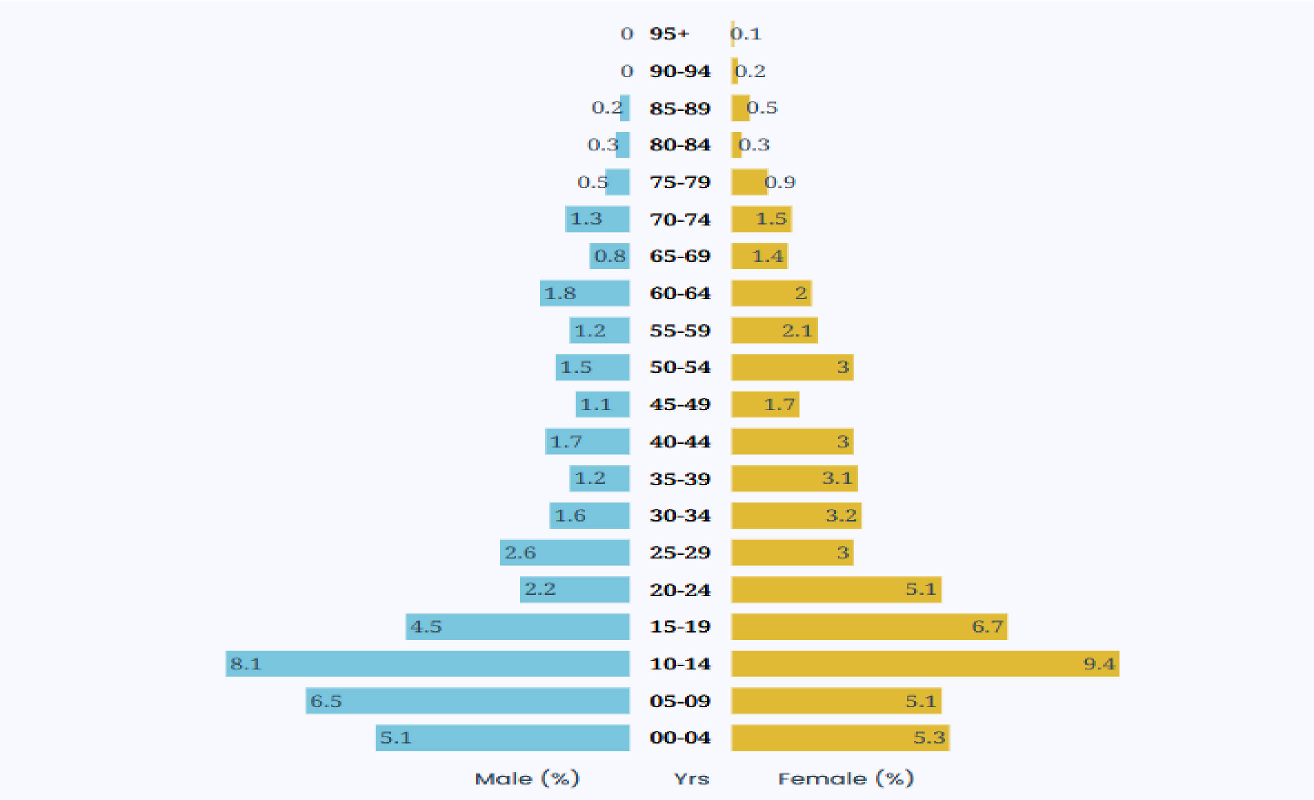

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	बासकाटिया
२	एराडा
३	बास
४	दुन्नाउला
५	लयाटा
६	गेरूखाना
७	लुयाटा
८	अखाडा
९	चौरपिपल

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्ट्रिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
मान्य पार्क	गेरुखाना	धार्मिक, ऐतिहासिक
बाहुल दुर्गा	दुन्नाउला	धार्मिक, ऐतिहासिक
लाटो स्यालतडो	ऐराडा	धार्मिक स्थल/मन्दिर
स्यालतडा थान	बासकाटिया	धार्मिक स्थल/मन्दिर
खापर मन्दिर	लुयाटा	धार्मिक स्थल/मन्दिर
डुडे खापर मन्दिर	बासकाटिया	धार्मिक स्थल/मन्दिर
भगवती मन्दिर	लुयाटा	धार्मिक स्थल/मन्दिर
मालिका मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक
कालिका मन्दिर	लुयाट गेरुखाना	धार्मिक स्थल/मन्दिर
खुलाल खसडी साँध		ऐतिहासिक स्थल

खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
बुढाकोट मा वि को खेल मैदान	बुढाकोट मा वि		

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), भुवो नाच, दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच तथा अनन्ते मेला, मालिका पुजा, जन्माष्टमी, कुल पूजा, चैते दशैं, जेठको पुनी, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति÷परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
जनहित सहकारी संस्था लि.	मुख्य कार्यालय	बुढाकोट	सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र तथा स-पसल भएका स्थानहरु

व्यापारीक केन्द्र वा पसल भएका स्थानको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
बाजथला, रागोहान्या, भन्थान, भुवाठाना		

नदीनाला तथा ठुला साना खोला

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम
जजाडीगाड, काले खोला, प्रभाली गाड ...आदि .

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, माटो	वडाको विभिन्न स्थानमा

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
साँफेबगर-बुढाकोट सडक	साँफे	बुढाकोट	9	पक्की....कच्ची	
ऐराडा सडक	भुवाठाना/वडा कार्यालय	ऐराडा	४	कच्ची	
बसकाटिया सडक	बाबैचुलीकोट/खाली	बसकाटिया	३	कच्ची	
रिठागाउँ सडक	भुवाठाना/वडा कार्यालय	रिठागाउँ	3	कच्ची	
थापाटोल सडक	भुवाठाना/वडा कार्यालय	थापाटोल	१	कच्ची	
चौरपिपल सडक	भुवाठाना/वडा कार्यालय	चौरपिपल	५	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्ती वा ठाउँहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
साँफेबगर बुढाकोट पैदल मार्ग	साँफे...	ऐराडा		
खप्सड पैदल मार्ग	बुढाकोट	खप्सड		

होमस्टेहरू

होमस्टेहरुका नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
बुढाकोट होमस्टे	बुढाकोट	

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुल तथा पुलेसाका नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
पराकोट पुल	काल्याखोला	अमाली	पराकोट	झोलुङ्गे	
अल्चीसाँरो पुल	जिज्याडी गाड	अल्चीसाँरो	लामातोला	झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन 2079 का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
दिपक कुवँर	वडा अध्यक्ष	९८४८६४९२२०
नरेन्द्र बहादुर कुवर	सदस्य	
लाल बहादुर कुवँर	सदस्य	
राधा देवी साउद	महिला सदस्य	
दुर्गा बि.क	दलित महिला सदस्य	

स्रोतः ९ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.१० वडा नं. १० (घुघुरकोट)

परिचय

साविकको घुघुरकोट गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिका १० नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या २,२६३ र क्षेत्रफल १२.७२ वर्ग कि.मि. छ यस वडाको वडा कार्यालय पुरानोकोटमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय ७.५ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

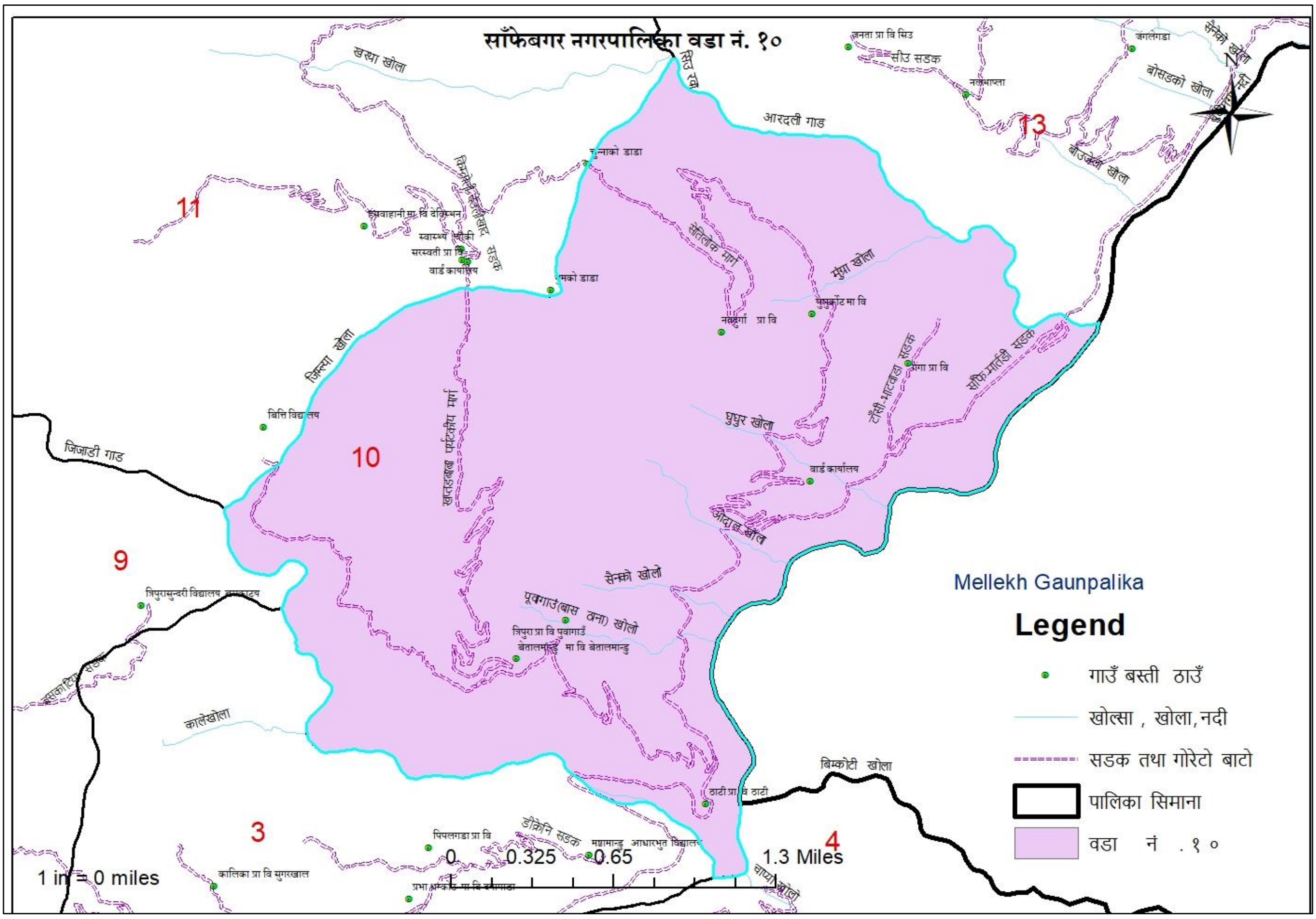

नक्सा स्रोतः-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

- पूर्व : बुढीगंगा नदी
- उत्तर : सा.न.पा. १३ (बाब्ला)
- पश्चिम : सा.न.पा. वडा नं. ९ बुढाकोट र र वडा नं.११ (देवीस्थान)
- दक्षिण : सा.न.पा. वडा नं.३ सिध्देश्वर

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	६२१	५२१
जम्मा जनसंख्या	३,१२४	२२६३
पुरूष	१,४०९	९९७
महिला	१,७१५	१२६६
औसत परिवार आकार	५.०३	४.३४
लैङ्गिक अनुपात	८२.१६	७८.७५

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७५.५७
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		८७.५९
साक्षरता प्रतिशत महिला		६६.७०
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		११६
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२२९
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		२१४
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		५५९
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-३.१
जनघनत्व		१७८
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१३०.४
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१३७.८

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	२३३	१३५	९८	१०.३०	५.९७	४.३३
०५-०९ बर्ष	२२२	१०८	११४	९.८१	४.७७	५.०४
१०-१४ बर्ष	२८०	१२५	१५५	१२.३७	५.५२	६.८५
१५-१९ बर्ष	२७१	११५	१५६	११.९८	५.०८	६.८९
२०-२४ बर्ष	१९९	८०	११९	८.७९	३.५४	५.२६
२५-२९ बर्ष	१६२	७३	८९	७.१६	३.२३	३.९३
३०-३४ बर्ष	१३१	५४	७७	५.७९	२.३९	३.४०
३५-३९ बर्ष	९२	४२	५०	४.०७	१.८६	२.२१
४०-४४ बर्ष	९०	३१	५९	३.९८	१.३७	२.६१
४५-४९ बर्ष	१०२	४१	६१	४.५१	१.८१	२.७०
५०-५४ बर्ष	१२७	४८	७९	५.६१	२.१२	३.४९
५५-५९ बर्ष	७७	३८	३९	३.४०	१.६८	१.७२
६०-६४ बर्ष	७२	३३	३९	३.१८	१.४६	१.७२
६५-६९ बर्ष	५१	१८	३३	२.२५	०.८०	१.४६
७०-७४ बर्ष	५७	२०	३७	२.५२	०.८८	१.६३
७५-७९ बर्ष	७८	२९	४९	३.४५	१.२८	२.१७
८०-८४ बर्ष	१०	३	७	०.४४	०.१३	०.३१
८५-८९ बर्ष	६	३	३	०.२७	०.१३	०.१३
९०-९४ बर्ष	२	०	२	०.०९	०.००	०.०९
९५+ बर्ष	१	१	०	०.०४	०.०४	०.००
जम्मा	२२६३	९९७	१२६६	१००.००	४४.०६	५५.९४

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. १० मा कुल जनसंख्या २,२६३ छ, जसमा महिलाको हिस्सा ५५.९४% (१,२६६) र पुरुषको हिस्सा ४४.०६% (९९७) रहेको छ। महिलाको संख्या स्पष्ट रूपमा बढी छ। ०-१९ वर्ष उमेर समूहमै करिब ४४.५% जनसंख्या छ, जसले बाल र किशोरका लागि पोषण, स्वास्थ्य तथा शिक्षा क्षेत्रमा विशेष लगानीको खाँचो देखाउँछ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) करिब ५५% छ। यो पिरामिड “expansive structure” को संकेत हो, जसमा तल्लो उमेर समूहको हिस्सा उच्च छ।

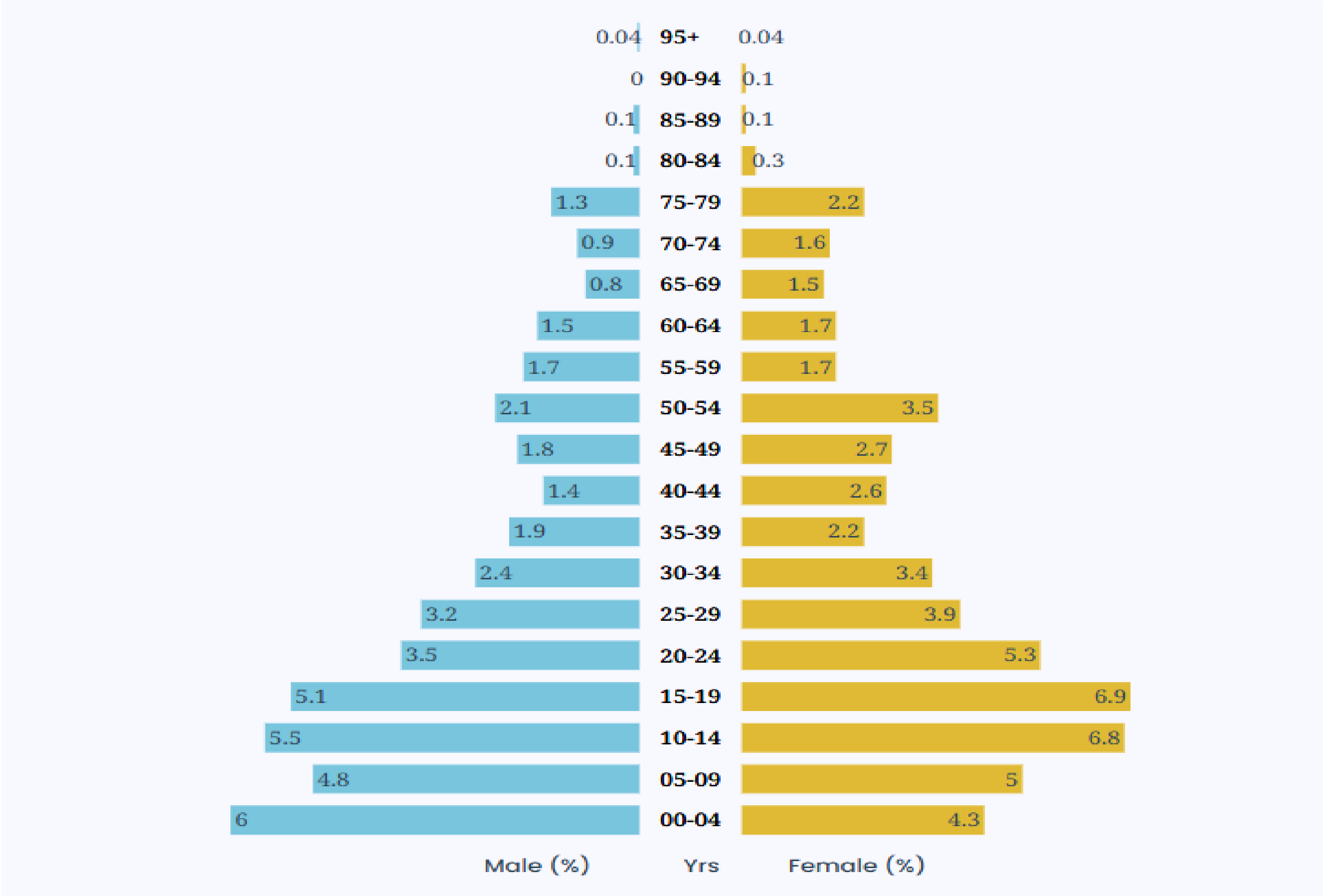

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	कमैथान
२	ठाँटीबजार, कालाआम, पुवागाउँ
३	महतागाउँ, मुस्कानी, वाडाखेत
४	रावतवाडा, कटेलवाडा
५	कोटवाडा
६	कोट,गलुकाँडा, भाटवाडा
७	हित्वाडा ताँसी
८	संग्रामतोली
९	चुल्ठे, पदाडा

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्ट्रिय प्रशारणा		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
पुरानो कोट		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
नवदुर्गा मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व
खापरमाण्डौ मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व
त्रिपुरासुन्दरी मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व
बेतालमाण्डौ मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व
त्रिपुरासुन्दरी कमैस्थान		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व
देवीथुम		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व
दुदिरमाण्डौ		धार्मिक, ऐतिहासिक महत्व

खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
ठाँटी खेल मैदान	ठाँटीबजार		खेल मैदान

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच, गौरा, अनन्त्या, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति/परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत

व्यापारीक केन्द्र तथा स-पसल भएका स्थानहरु

व्यापारीक केन्द्र वा पसल भएका स्थानको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
ठाँटी बजार	ठाँटी	
ताँसी बजार	ताँसी	
डाँडाबजार	संग्रामतोली	
तुफानडाडा बेताडझाड बजार	कुमैस्थान	

नदीनाला तथा ठुला साना खोला

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम
आरदलीगाड
जिजाडी गाड
बुढीगंगा नदी
सैनी खोला
घुघुर खोला
सिला खोला

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम
जिम्ले खोला

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो	बुढीगंगा नदी, आडदवाला गाड, जिज्याडी गाड

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
खसड बाबा पर्यटकीय सडक(ठाँटी- देवीस्थान)	ठाँटी	घोडापेटी	५	कच्ची	
विजयपुर सडक	बेतालमाण्डौ	जिम्ल्याखोला	2.5	कच्ची	
सेती लोकमार्ग	अम्मरखेत	तुरसाना/चुल्ठे	१०	कच्ची	
साँफे-मार्तडी सडक	जीजाडीगाड	आरदलीगाड	८	पक्की	
पुवागाउँ-वडाकार्यालय सडक	वडा कार्यालय	पुवागाउँ	४	कच्ची	
ताँसी-घुघुरकोट मा वि सडक	ताँसी-	घुघुरकोट मा वि	४	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्ती वा ठाउँहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
जिजाडीगाड झोपु-पिपलडाली पैदल मार्ग	जिजाडीगाड	पिपलडाली		
ताँसी पैदल मार्ग	ताँसी	चुल्ठे		

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुल तथा पुलेसाका नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
जिज्याडी पुल	जिज्याडी गाड	विनायक	ठाँटी	पक्की	
ठाँटीपुल	बुढीगंगा नदी	असुर्या	हात्तिकोट	झोलुङ्गे	
ताँसी पुल	बुढीगंगा नदी	आम ढाका	अगालीमोरो	झोलुङ्गे	
जिज्याडी पुल	जिज्याडी गाड	विनायक	ठाँटी	झोलुङ्गे	
आडदवाला पुल	आडदवाला गाड	घुघुरकोट	बाब्ला	झोलुङ्गे	
घट्या बगर पुल	जिज्याडी गाड	भम्क	कमैस्थान	झोलुङ्गे	
आडदवाला पुल	आडदवाला गाड	घुघुरकोट	बाब्ला	पक्की	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
ललीत बोगटी	वडा अध्यक्ष	९८४८५५६००९
भूपेन्द्र बहादुर महता	सदस्य	९८४८६९१९४२
हस्ते भुल	सदस्य	९८४८८८३०९७
उर्मिला देवी खड्का	महिला सदस्य	९८६८५३६३१७
मथुरा देवी वि. क.	दलित महिला सदस्य	९७६७५३६३१७

स्रोतः १० नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.११ वडा नं. ११ (देवीस्थान)

परिचय

साविकको देवीस्थान गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको ११ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,६३९ र क्षेत्रफल करिब २१.८ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय देवलीखाँदमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय १५ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

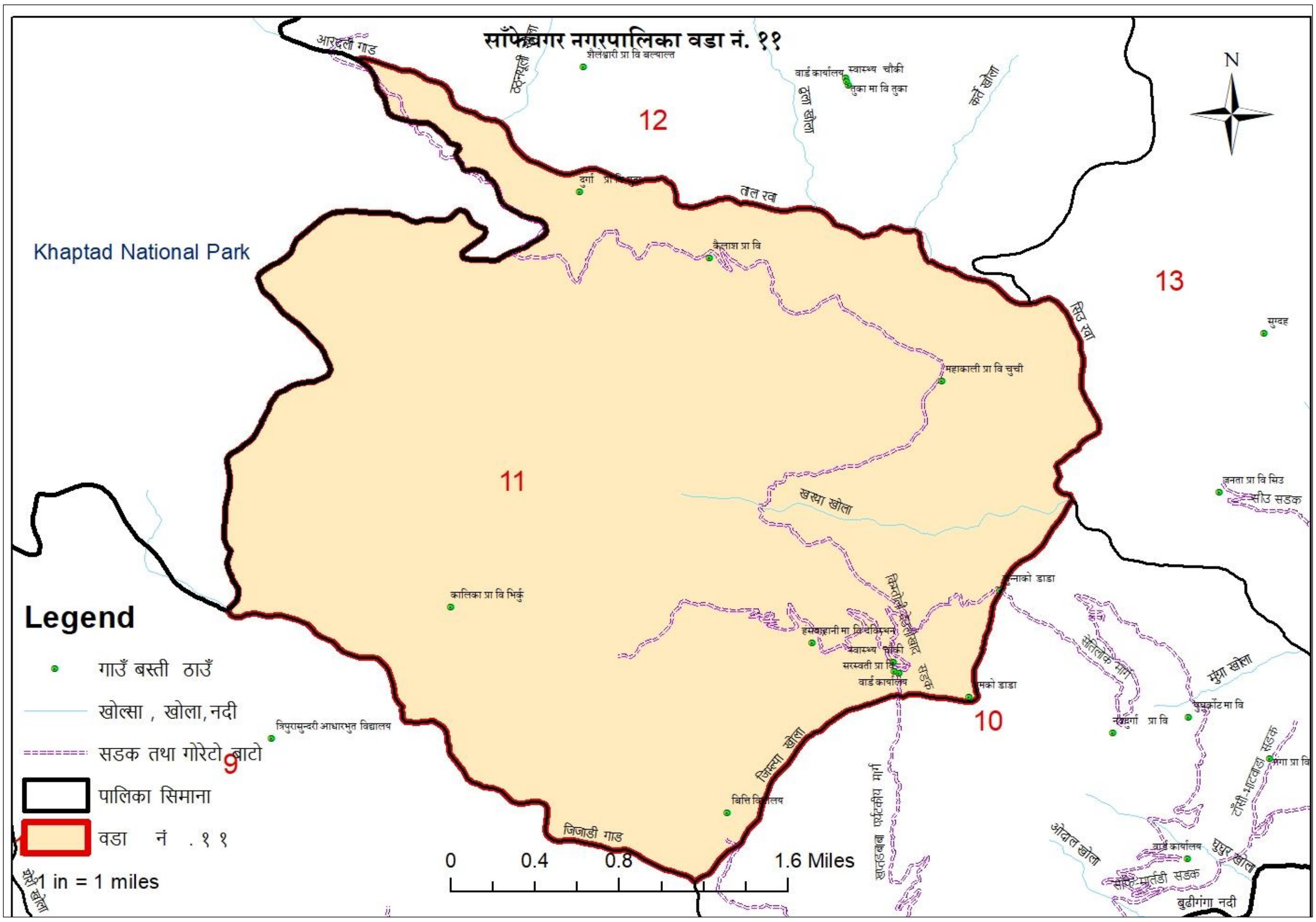

नक्सा स्रोतः-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : सा.न.पा. वडा नं. १३/सिउँरवा

उत्तर : सा.न.पा. वडा नं. १२

पश्चिम : खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज

दक्षिण : सा.न.पा. वडा नं. ९ र १० (जिजाडीगाड र जिम्ल्या खोला)

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	३९३	३३०
जम्मा जनसंख्या	२,२१५	१६३९
पुरूष	१,०२९	७३७
महिला	१,१८६	९०२
औसत परिवार आकार	५.६४	४.९७

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
लैङ्गिक अनुपात	८६.७६	८१.७१
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७२.३७
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		८३.८७
साक्षरता प्रतिशत महिला		६३.३८
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		४५
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		१२१
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		१४६
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२७६
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-२.८९
जनघनत्व		७५
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		२१६.७
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		१०८.८

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	**जम्मा**	**पुरूष**	**महिला**
००-०४ **बर्ष**	२१३	१११	१०२	१३.००	६.७७	६.२२
०५-०९ **बर्ष**	२३२	१०९	१२३	१४.१५	६.६५	७.५०
१०-१४ **बर्ष**	२६१	१२९	१३२	१५.९२	७.८७	८.०५
१५-१९ **बर्ष**	१८६	८१	१०५	११.३५	४.९४	६.४१
२०-२४ **बर्ष**	१०९	४७	६२	६.६५	२.८७	३.७८
२५-२९ **बर्ष**	११२	४२	७०	६.८३	२.५६	४.२७
३०-३४ **बर्ष**	८६	३७	४९	५.२५	२.२६	२.९९
३५-३९ **बर्ष**	६८	२८	४०	४.१५	१.७१	२.४४
४०-४४ **बर्ष**	६८	२७	४१	४.१५	१.६५	२.५०
४५-४९ **बर्ष**	५४	२३	३१	३.२९	१.४०	१.८९
५०-५४ **बर्ष**	४९	१९	३०	२.९९	१.१६	१.८३
५५-५९ **बर्ष**	५०	२२	२८	३.०५	१.३४	१.७१
६०-६४ **बर्ष**	४१	२०	२१	२.५०	१.२२	१.२८
६५-६९ **बर्ष**	४२	१३	२९	२.५६	०.७९	१.७७
७०-७४ **बर्ष**	३१	१२	१९	१.८९	०.७३	१.१६
७५-७९ **बर्ष**	२०	१०	१०	१.२२	०.६१	०.६१
८०-८४ **बर्ष**	९	२	७	०.५५	०.१२	०.४३
८५-८९ **बर्ष**	६	४	२	०.३७	०.२४	०.१२
९०-९४ **बर्ष**	२	१	१	०.१२	०.०६	०.०६
९५+ **बर्ष**	०	०	०	०.००	०.००	०.००
जम्मा	१६३९	७३७	९०२	१००	४४.९७	५५.०३

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. ११ को कुल जनसंख्या १,६३९ रहेको छ, जसमा महिलाको संख्या ५५.०३% (९०२) र पुरुषको संख्या ४४.९७% (७३७) रहेको छ, महिला जनसंख्या स्पष्ट बढी छ। जनसंख्या पिरामिडको तल्लो भाग विशेष गरी ०-१४ वर्ष उमेर समूहमै ४३% भन्दा बढी केन्द्रीत छ, जसले बाल र किशोर सेवा, शिक्षा र पोषणतर्फ प्राथमिकता दिनुपर्ने संकेत गर्दछ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) झन्डै ५५% रहेकोले यो क्षेत्रमा रोजगारी, सीप विकास तथा उद्यमशिलताका सम्भावना बलियो छन्। वृद्ध जनसंख्या (६० वर्षमाथि) लगभग ११% रहेकाले सामाजिक सुरक्षा र स्वास्थ्य सेवामा समेत ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने देखिन्छ।

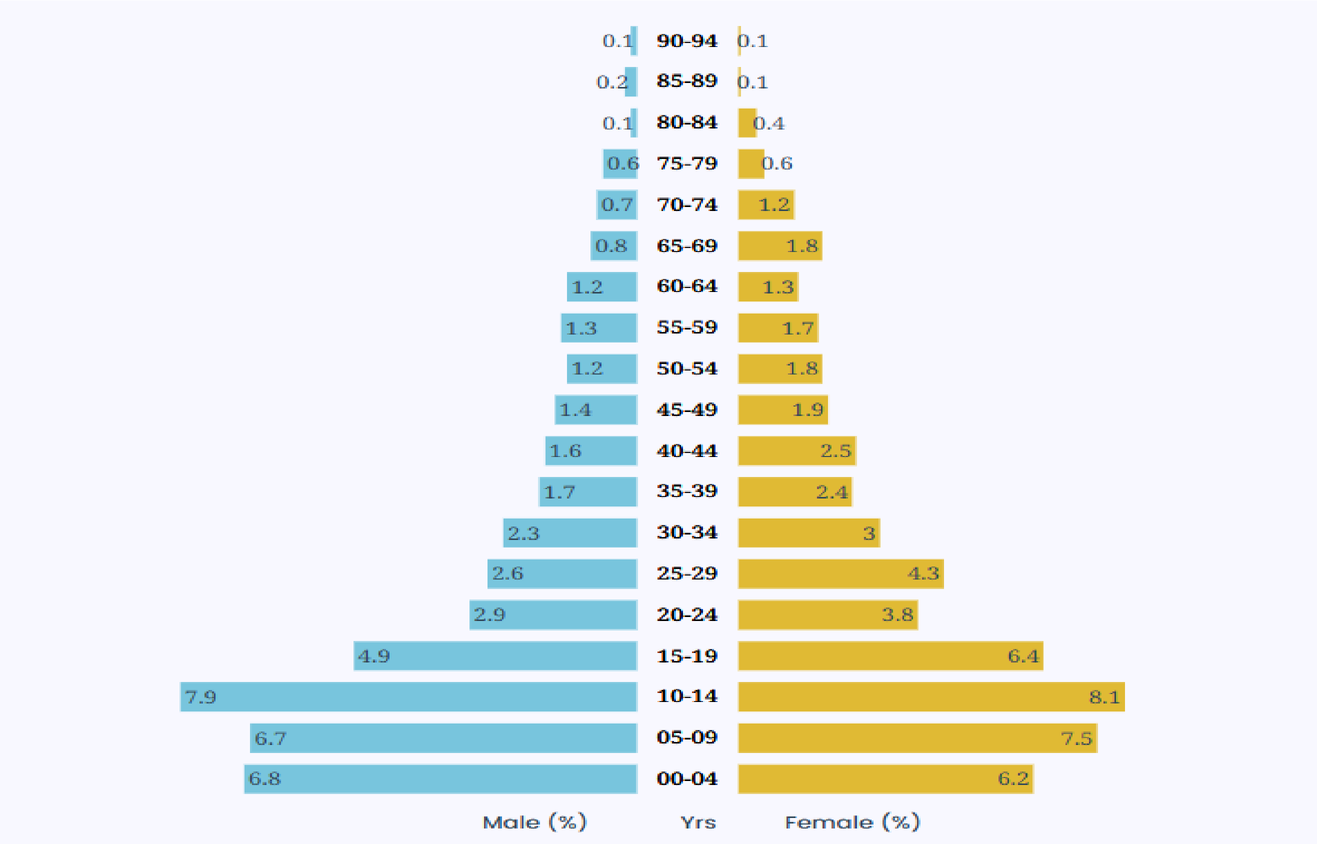

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	भिर्कु
२	धामीगाउँ
३	गइरागाउँ
४	डाडागाउँ, विजयपुर
५	प्यारेगाउँ
६	डाडागाउँ, विजयपुर
७	किम्तोली
८	चुची,
९	गुता, पाल्त

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै टोल बस्ती				

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
कालिका मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक
भृगु गुफा, भृगु झरना		धार्मिक, ऐतिहासिक
सप्पिउ विप्पिउ गौडी		धार्मिक, ऐतिहासिक
खापरमाण्डौ मन्दिर		धार्मिक, ऐतिहासिक

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
बण्डाली माडु		धार्मिक, ऐतिहासिक
कैलाशमाण्डौ		धार्मिक, ऐतिहासिक
मष्टाथान		धार्मिक, ऐतिहासिक

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), भुवो नाच, कृष्ण जन्माष्टमी, दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाँक्रीहरूको नाच तथा अनन्ते मेला, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति÷परम्परा जोगाउने

व्यापारीक केन्द्र तथा स-पसल भएका स्थानहरु

व्यापारीक केन्द्र वा पसल भएका स्थानको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
देउलीखाँद बजार		

नदीनाला तथा ठुला साना खोला

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम
जीजाडी गाड, सिउरवा गाड, खर्या खोला

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो	तालरवा गाड, जिज्याडी गाड,

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
खप्तड बाबा पर्यटकीय सडक	घोडापेटी	धामीगाउँ	३.५	कच्ची	
सेती लोक मार्ग	चुन्नाडाँडा	दोगाडे	७.५	कच्ची	
किम्तोली सडक	किम्तोली	देउलीखाँद	१	कच्ची	
विजयपुर सडक	जिम्ल्याखोला	विजयपुर	०.५	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्ती वा ठाउँहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
ठाँटी-देवीस्थान पैदल मार्ग	ठाँटी	धामीगाउँ		
गुता पैदल मार्ग	ठाँटी	गुता		
भृर्कु पैदल मार्ग	देउलीखाँद	भृर्कु		
विजयपुर पैदल मार्ग	सिद्धेश्वर	देउलीखाँद		
किम्तोली पैदल मार्ग	सिउँरवा	देउलीखाँद		

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुल तथा पुलेसाका नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
बित्ति रवा पुल	जिज्याडी गाड	बासकाटिया	विजयपुर	झोलुङ्गे	
बड्याखेत पुल	जिज्याडी गाड	ऐराडा	भूर्कु	झोलुङ्गे	
गुता पुल	गुता खोला	गुता	पाल्त	झोलुङ्गे	
सिउरवा पुल	सिउरवा	देविस्थान	बाव्ला	झोलुङ्गे	
ताल रवा पुल	ताल रवा	देविस्थान	खसड	झोलुङ्गे	
बल्याल्त पुल		देविस्थान		झोलुङ्गे	
आम खेत पुल		देविस्थान		झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
राम बहादुर बोहरा	वडा अध्यक्ष	९८५१२४६२११
रंग सिंह बिष्ट	सदस्य	९८६६५४९४१०
बजिरे वड	सदस्य	९८४७५९३८७०
हिरा देबि खाति	महिला सदस्य	९८४१६७८४०६
पारु ओड	दलित महिला सदस्य	९७४५५९५०९०

स्रोतः ११ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.१२ वडा नं. १२ (खप्तड)

परिचय

साविकको खप्तड गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको १२ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या १,३७९ र क्षेत्रफल करिव १७ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय बर्मालीमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय २५ कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

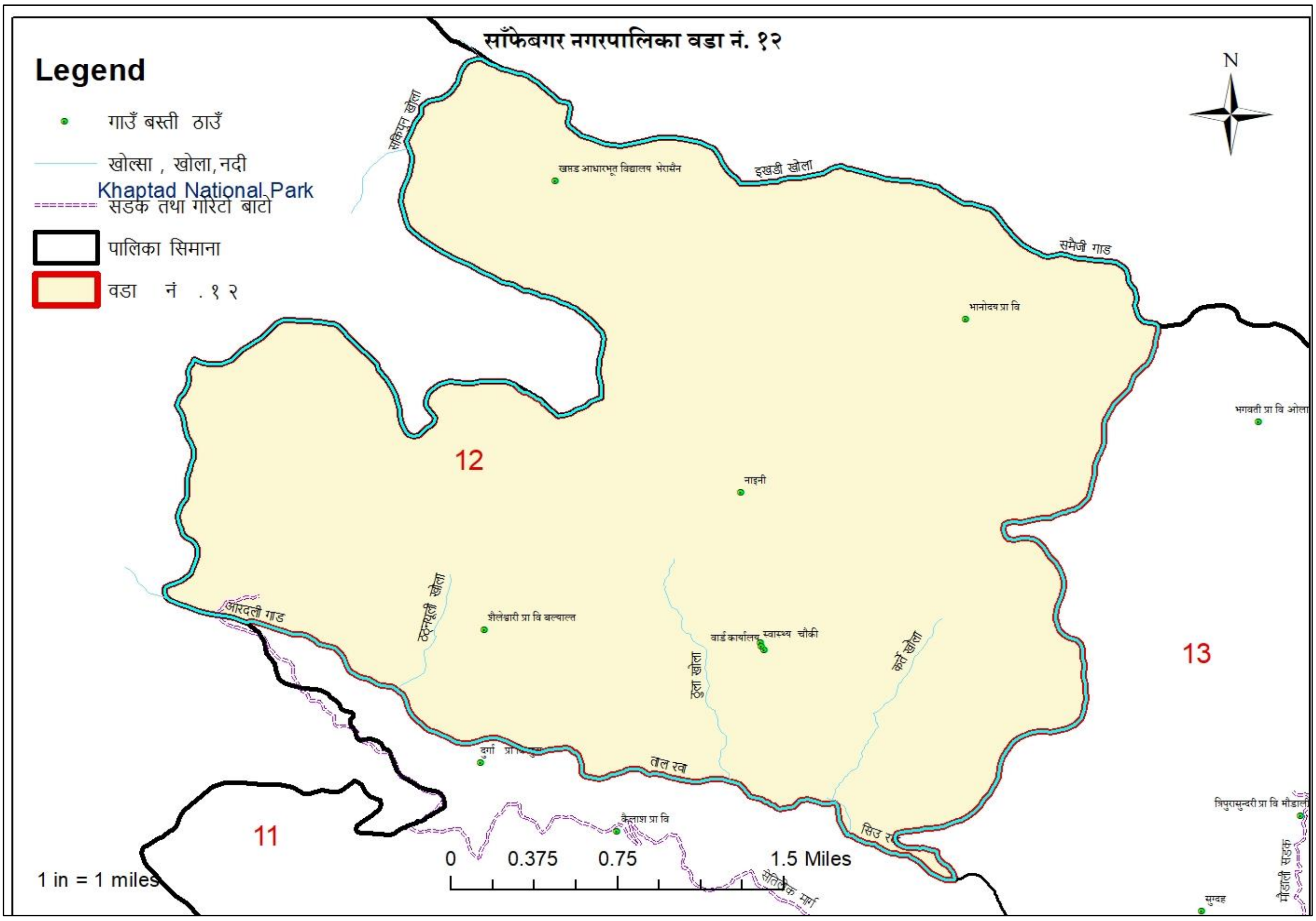

नक्सा स्रोतः-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : सा.न.पा. १३ बाव्ला / बाजुरा
उत्तर : खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज
पश्चिम : सा.न.पा. वडा नं. ११ देविस्थान
दक्षिण : आरदलीगाड/ सिउँरवा

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	२८९	२९३
जम्मा जनसंख्या	१,६९५	१३७९
पुरूष	८३१	६७९
महिला	८६४	७००
औसत परिवार आकार	५.८७	४.७१
लैङ्गिक अनुपात	९६.१८	९७.००

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		६७.९९
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		७९.१८
साक्षरता प्रतिशत महिला		५७.४२
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		८५
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		१७१
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		९५
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		२४९
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-१.९८
जनघनत्व		८१
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१०६.३
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		११६.३

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	जम्मा	पुरूष	महिला
००-०४ बर्ष	१७३	९३	८०	१२.५५	६.७४	५.८०
०५-०९ बर्ष	१९४	१०६	८८	१४.०७	७.६९	६.३८
१०-१४ बर्ष	१६९	८७	८२	१२.२६	६.३१	५.९५
१५-१९ बर्ष	१५६	७८	७८	११.३१	५.६६	५.६६
२०-२४ बर्ष	१११	४९	६२	८.०५	३.५५	४.५०
२५-२९ बर्ष	९२	४३	४९	६.६७	३.१२	३.५५
३०-३४ बर्ष	८८	४०	४८	६.३८	२.९०	३.४८
३५-३९ बर्ष	६५	३०	३५	४.७१	२.१८	२.५४
४०-४४ बर्ष	४४	२१	२३	३.१९	१.५२	१.६७
४५-४९ बर्ष	४४	१८	२६	३.१९	१.३१	१.८९
५०-५४ बर्ष	६०	२९	३१	४.३५	२.१०	२.२५
५५-५९ बर्ष	४८	२२	२६	३.४८	१.६०	१.८९
६०-६४ बर्ष	४६	२४	२२	३.३४	१.७४	१.६०
६५-६९ बर्ष	३३	१९	१४	२.३९	१.३८	१.०२
७०-७४ बर्ष	१७	५	१२	१.२३	०.३६	०.८७
७५-७९ बर्ष	१८	५	१३	१.३१	०.३६	०.९४
८०-८४ बर्ष	११	६	५	०.८०	०.४४	०.३६
८५-८९ बर्ष	६	१	५	०.४४	०.०७	०.३६
९०-९४ बर्ष	३	२	१	०.२२	०.१५	०.०७
९५+ बर्ष	१	१	०	०.०७	०.०७	०.००
जम्मा	१३७९	६७९	७००	१००	४९.२४	५०.७६

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. १२ को कुल जनसंख्या १,३७९ रहेको छ, जसमा महिलाको संख्या ५०.७६% (७००) र पुरुषको संख्या ४९.२४% (६७९) छ जहाँ समग्रमा लैंगिक अनुपात करीव सन्तुलित देखिन्छ। करिब ५०% जनसंख्या ०-१९ वर्ष उमेर समूह रहेको देखिन्छ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) करिब ५२% रहेकोले सीप विकास, रोजगारी र आयआर्जनका अवसरहरू महत्त्वपूर्ण हुने देखिन्छ। वृद्ध जनसंख्या (६० वर्षमाथि) झण्डै ९% रहेको छ, जसले सामाजिक सुरक्षा र हेरचाह सेवा आवश्यकतामा संकेत गर्छ।

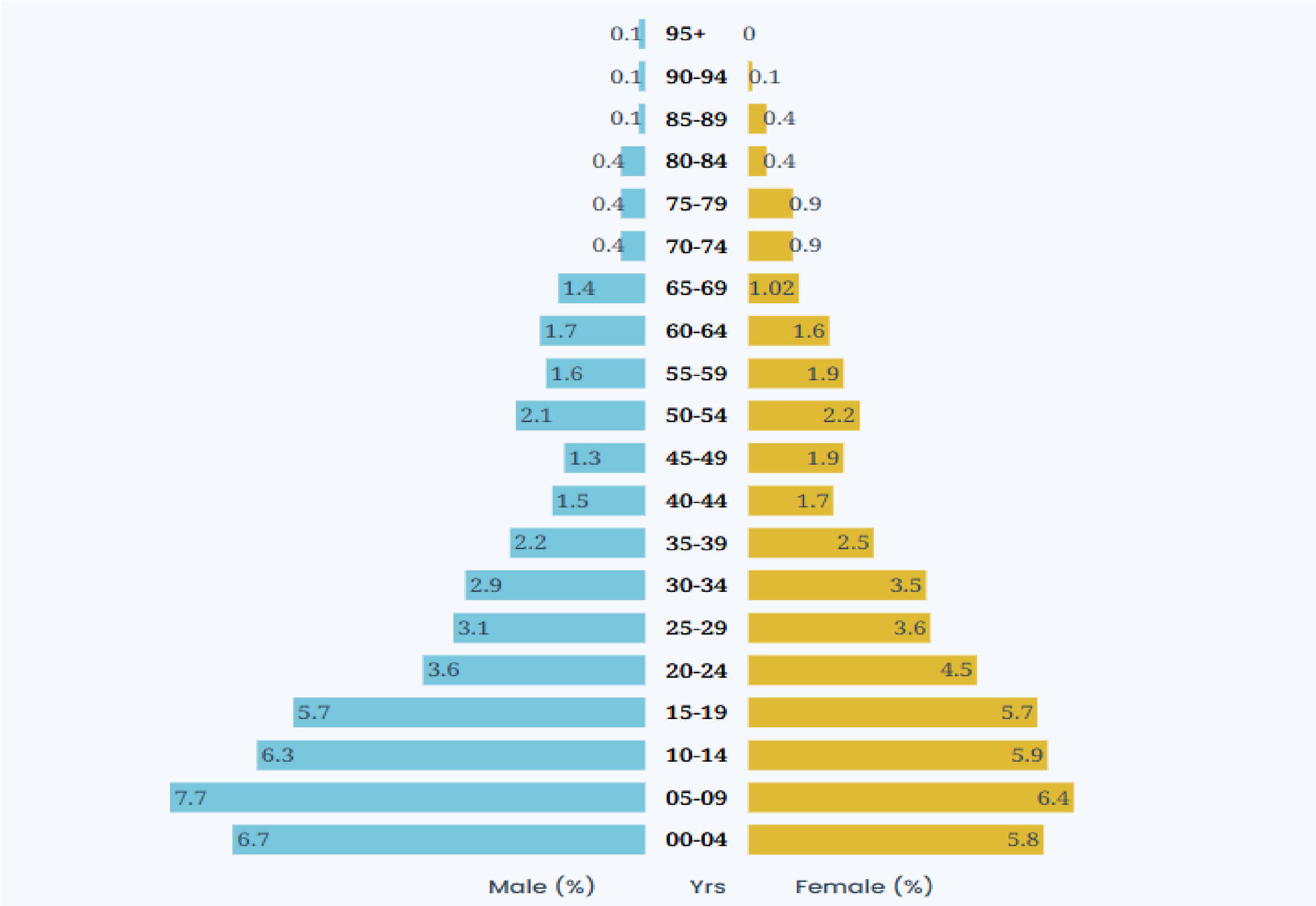

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	तल्लो तुका
२	तल्लो तुका
३	मल्लो तुका
४	मल्लो तुका
५	बल्याल्त
६	बल्याल्त
७	पुत्रु
८	पुत्रु
९	भेरासैन

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
पुत्रु, भेरासैन, बल्याल्त. माथि तुका. तल्ला तुका।		केन्द्रीय प्रशारण लाइन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
खसड सहश्रलिङ्ग मन्दिर	खसड	धार्मिक, ऐतिहासिक
धवलछडा	भेरासैन	धार्मिक, ऐतिहासिक

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
खसड		पर्यटकीय क्षेत्र
नाइनी पर्यटकीय स्थल	तुका	धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र
ताल झरना		पर्यटकीय क्षेत्र
नैनी ताल	नाइनी	पर्यटकीय क्षेत्र
उनीसैन	बल्याल्त	पर्यटकीय क्षेत्र
बल्याल्त गुफा	बल्याल्त	धार्मिक तथा पर्यटकीय क्षेत्र
मष्टामाण्डौ मन्दिर	तुका	मन्दिर
शिव मन्दिर	नाइनी	मन्दिर
भवानी थान	भन्थान	मन्दिर
त्रिपुरा मन्दिर	बर्माली	मन्दिर
बडराजकेदार मन्दिर	भट्टे	मन्दिर
तोलाकी माइ मन्दिर	पुत्रु	मन्दिर
त्रिपुरा मन्दिर	खसड	मन्दिर

खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
नाइनी पर्यटकीय क्षेत्र	नाइनी		

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
दशैं, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच तथा घाँस्या, भुबो, अनन्त्या, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति÷परम्परा जोगाउने

व्यापारीक केन्द्र तथा स-पसल भएका स्थानहरु

व्यापारीक केन्द्र वा पसल भएका स्थानको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
तुका, बल्याल्त, पुत्रुमा स साना पसल मात्र।		

नदीनाला तथा ठुला साना खोला

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम
आरदली गाड, गुनेखोला, कालीखोला, ठुलाखोला, कत्रेखोला, खर्याखोला, समैजी खोला, तालगाड....आदि।

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो, काइनेट, अभ्रख, स्लेट	तालरवा गाड, समौजी गाड, भेरासैन÷तुका

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
बाब्ला खसड सडक	बाब्ला	खसड	८		कच्ची

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
घुघुरकोट-बर्माली सडक	घुघुरकोट	बर्माली	१२		कच्ची
बर्माली भेरासैन सडक	बर्माली	भेरासैन	८		कच्ची
बर्माली उनीसैन सडक	बर्माली	उनीसैन	५		कच्ची
बर्माली ठाकुरे भट्टे सडक	बर्माली	ठाकुरे भट्टे	७		कच्ची
बर्माली नाइनी सडक	बर्माली	नाइनी	३		कच्ची
बर्माली पुत्रु सडक	बर्माली	पुत्रु	४		कच्ची
देवल पुत्रु भेरासैन सडक	देवल	भेरासैन	१०		कच्ची

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्ती वा ठाउँहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत	
बर्माली नाइनी भट्टे खसड पैदलमार्ग	बर्माली	खसड			
बल्याल्त जालावाडा हिउसेन पैदल मार्ग	बल्याल्त	हिउसेन			
पुत्रु खाँद बर्माली पैदल मार्ग	पुत्रु	बर्माली			
भेरासैन भन्थान सिमेली तुका पैदल मार्ग	भेरासैन	तुका			
तुका पिपलगाउँ देवीस्थान पैदल मार्ग	तुका	देवीस्थान			
बर्माली बल्याल्त उनीसैन दगुता पैदल मार्ग	बर्माली	दगुता			
देवल रातीमाटी बर्माली पैदल मार्ग	देवल	बर्माली			
बाव्ला खसड पैदल मार्ग	बाव्ला	खसड			

होमस्टेहरू

होमस्टेहरुका नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
गौरी होमस्टे	तल्तुका	
देवी मन्धरा होमस्टे	तल्तुका	
बल्याल्त होमस्टे	बल्याल्त	
माथितुका होमस्टे	बुढावाडा	

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुल तथा पुलेसाका नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
बाढी रवा पुल/मौरीकिल पुल	तालरवा गाड	गुता	बल्याल्त	झोलुङ्गे	
तालरवा पुल	तालरवा गाड	पाल्त	तुका	झोलुङ्गे	
समौजी पुल	समौजी गाड	भेरासैन	सिङ्गा	झोलुङ्गे	
खारखेत पुल	समौजी गाड	बाजुरा	अछाम	झोलुङ्गे	
पुत्रु पुल	समौजी गाड	पुत्रु	काँडा	झोलुङ्गे	

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
जनक बहादुर कडायत	वडा अध्यक्ष	९८६८४४९३१७
रमेश बहादुर कडायत	सदस्य	९८६३४०२४०८
लाल बहादुर रावल	सदस्य	९७६६९८६१९९
भिडी देवि रावल	महिला सदस्य	९७४८२४८७७१
पुजा ओड विश्वकर्मा	दलित महिला सदस्य	९७६७४२४६७५

स्रोतः १२ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.१३ वडा नं. १३ (बाब्ला)

परिचय

साविकको बाब्ला गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको १३ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या २,२६७ र क्षेत्रफल करिब १७.९ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय धमालीकोटमा अवस्थित छ। नगरपालिका केन्द्रबाट यस वडाको कार्यालय २० कि.मी. को दुरीमा अवस्थित छ।

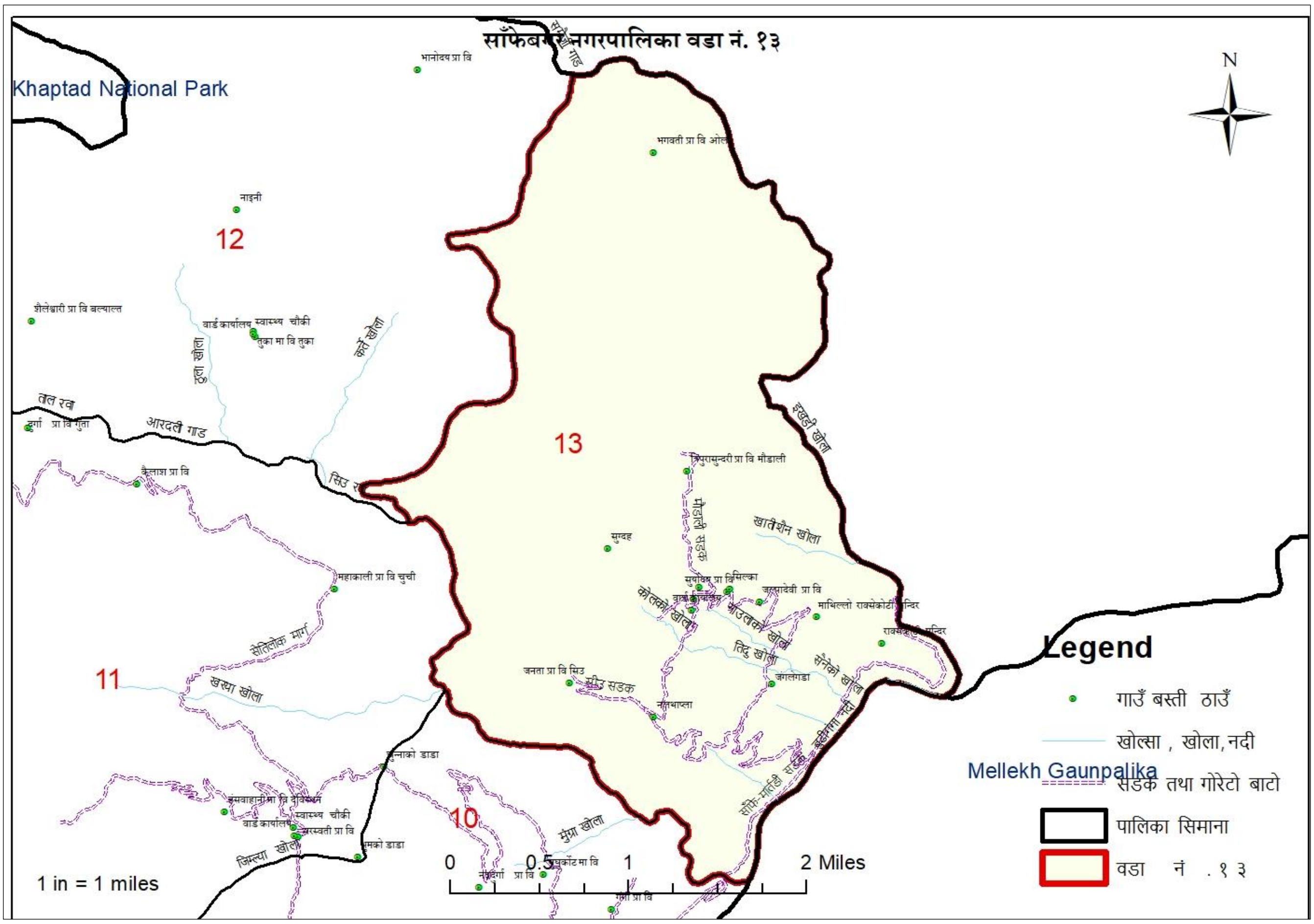

नक्सा स्रोतः-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : बुढीगंगा नदी र इकडी खोला

उत्तर : सा.न.पा. वडा नं. १२, खप्तड

पश्चिम : आरदली गाड

दक्षिण : आरदली गाड र बुढीगंगा नदी

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	५३९	५५१
जम्मा जनसंख्या	२,८१३	२३६७
पुरूष	१,२४३	१०२६
महिला	१,५७०	१३४१
औसत परिवार आकार	५.२२	४.३०
लैङ्गिक अनुपात	७९.१७	७६.५१

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		७०.४२
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		८३.३३
साक्षरता प्रतिशत महिला		६०.९५
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		१२२
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		३४९
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		२३५
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		६६२
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-१.६६
जनघनत्व		१३२
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१००.०
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		११५.४

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	**जम्मा**	**पुरूष**	**महिला**
००-०४ **बर्ष**	२२४	१२०	१०४	९.४६	५.०७	४.३९
०५-०९ **बर्ष**	२९९	१४५	१५४	१२.६३	६.१३	६.५१
१०-१४ **बर्ष**	३४१	१५०	१९१	१४.४१	६.३४	८.०७
१५-१९ **बर्ष**	२५९	९४	१६५	१०.९४	३.९७	६.९७
२०-२४ **बर्ष**	१८२	७१	१११	७.६९	३.००	४.६९
२५-२९ **बर्ष**	१२६	६४	६२	५.३२	२.७०	२.६२
३०-३४ **बर्ष**	११९	४७	७२	५.०३	१.९९	३.०४
३५-३९ **बर्ष**	११५	४७	६८	४.८६	१.९९	२.८७
४०-४४ **बर्ष**	१३६	५१	८५	५.७५	२.१५	३.५९
४५-४९ **बर्ष**	८५	४९	३६	३.५९	२.०७	१.५२
५०-५४ **बर्ष**	९६	३५	६१	४.०६	१.४८	२.५८
५५-५९ **बर्ष**	७१	३६	३५	३.००	१.५२	१.४८
६०-६४ **बर्ष**	६८	२३	४५	२.८७	०.९७	१.९०
६५-६९ **बर्ष**	९५	४०	५५	४.०१	१.६९	२.३२
७०-७४ **बर्ष**	८६	३४	५२	३.६३	१.४४	२.२०
७५-७९ **बर्ष**	३३	११	२२	१.३९	०.४६	०.९३
८०-८४ **बर्ष**	१९	६	१३	०.८०	०.२५	०.५५
८५-८९ **बर्ष**	११	३	८	०.४६	०.१३	०.३४
९०-९४ **बर्ष**	१	०	१	०.०४	०.००	०.०४
९५+ **बर्ष**	१	०	१	०.०४	०.००	०.०४
जम्मा	२३६७	१०२६	१३४१	१००	४३.३५	५६.६५

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. १३ को कुल जनसंख्या २,३६७ छ, जसमा महिलाको संख्या ५६.६५% (१,३४१) र पुरुषको संख्या ४३.३५% (१,०२६) छ , महिला जनसंख्या उल्लेखनीय रूपमा बढी देखिन्छ। ०-१४ वर्ष उमेर समूहमै झन्डै ३६.५% जनसंख्या रहेकाले बाल शिक्षा, स्वास्थ्य र पोषणमा प्राथमिकता दिनु आवश्यक छ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) करिब ५६% रहेकोले रोजगारी, सीप विकास र महिला सशक्तिकरणका कार्यक्रम उपयोगी हुने देखिन्छ। वृद्ध जनसंख्या (६० वर्षमाथि) पनि झन्डै ११% रहेकाले भविश्यमा सामाजिक सुरक्षामा र हेरचाह जस्ता क्षेत्रमामा खर्च बढ्ने देखिन्छ।

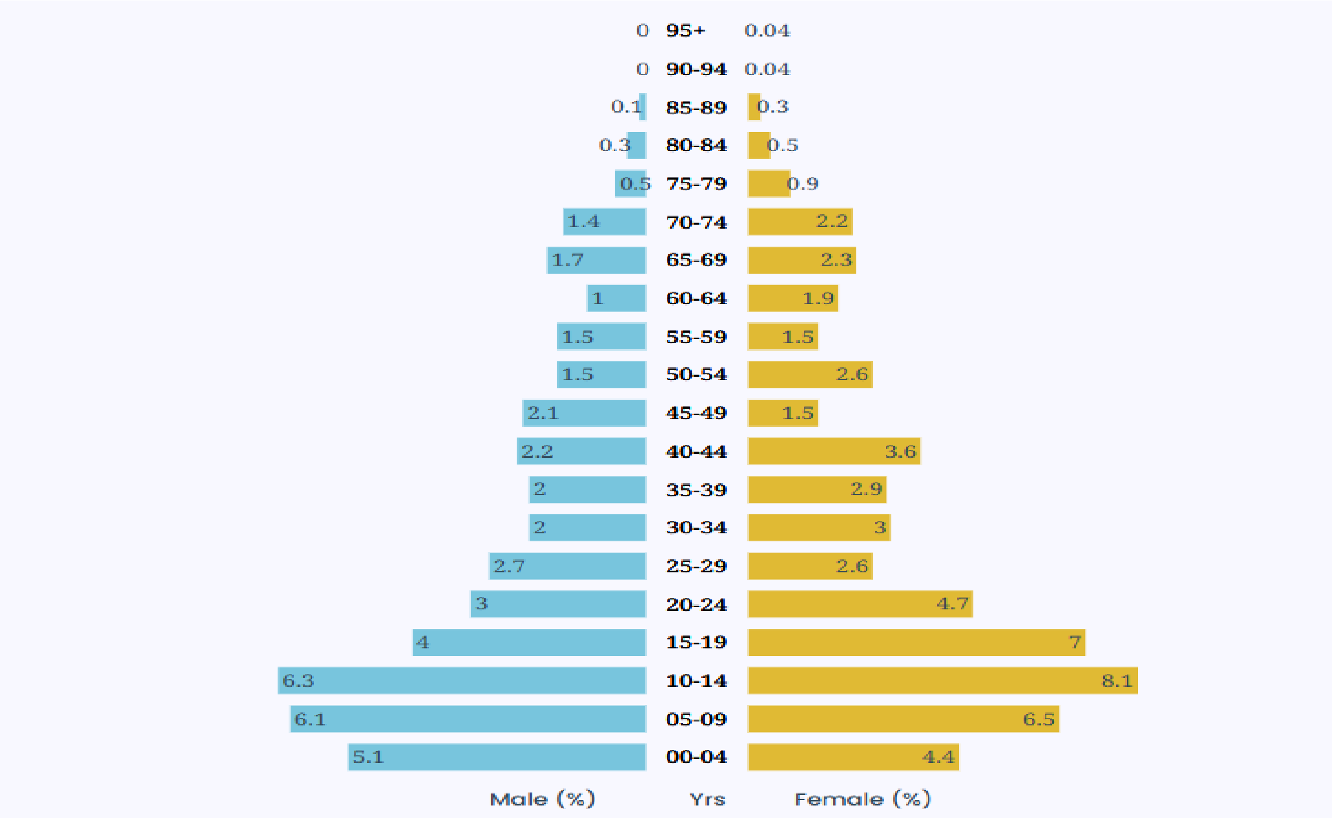

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	उपरगाउँ
२	खुलालवाडा
३	बटालीगाउँ
४	मौडाली
५	सार्की सुनार टोल
६	माथि सिउँ
७	तल्ला सिउँ
८	बाब्ली बाहुन टोल
९	धमालीकोट

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
उपरगाउँ, खुलालवाडा, बटालीगाउँ, सार्कीसुनारवाडा, धमालीकोट, मौडाली		राष्ट्रिय प्रसारण लाईन	ओला, माथिसिउँ, तल्लासिउँ	

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
सुकदह ताल	सुकदह	धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल
तल्लो सुकदह	सुकदह	धार्मिक, ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल
धवलपुरी माडु/धवलपुरी मन्दिर	धवलपुरी पालेवन	धार्मिक, ऐतिहासिक

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
सान्नीकोट मन्दिर	जुमकोट	धार्मिक, ऐतिहासिक
सिल्का जन्माष्टमी थली/कृष्ण मन्दिर	सिल्का	धार्मिक, ऐतिहासिक
धवलपुरी माडु/धवलपुरी मन्दिर	पाटीस सेरी	धार्मिक, ऐतिहासिक
मैठामाडु	जुमकोट	धार्मिक, ऐतिहासिक
राक्सेकोटी मन्दिर	राक्शेकोट, विसुना, राक्शे	धार्मिक, ऐतिहासिक
अंगाईमाडु मन्दिर	मौडाली	धार्मिक स्थल/मन्दिर
खापर ददिउर लाटो	भुलवाडा सुनारवाडा, सल्लेरी	धार्मिक स्थल/मन्दिर
जाल्पादेवी मन्दिर	बटालीगाउँ	धार्मिक स्थल/मन्दिर
त्रिपुरा सुन्दरी मन्दिर	साविक १, २ र ४	धार्मिक स्थल/मन्दिर
भगवती मन्दिर	साविकका सबै वडामा	धार्मिक स्थल/मन्दिर

खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
सुकदह ताल	सुकदह		पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थल
पोखर ताल	लामागडा		पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थल
सिल्का जन्माष्टमी थली	सिल्का		धार्मिक, ऐतिहासिक
बाब्ला खेल मैदान	पालेवन		खेल मैदान(निर्माणाधिन)

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), कृष्ण जन्माष्टमी, दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच, पड्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति÷परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैंक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
नवदिप बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि.			सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र तथा स-पसल भएका स्थानहरु

व्यापारीक केन्द्र वा पसल भएका स्थानको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
बुढाबगर बजार	बुढाबगर	
सिल्काबजार	सिल्का	
गैरीबजार	साविक वडा नं ८	
धमाला बजार	धमालीकोट	
गोपेबजार	साविक वडा नं ४	

नदीनाला तथा ठुला साना खोला

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम
इकडी गाड
बुढीगंगा नदी
जिमताडा गाड

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाका नाम
इकडी गाड
आरदलीगाड

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, गिटी, बालुवा, माटो	बुढीगंगा नदी, इकडीगाड, आरदलीगाड

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	प्रकार	कैफियत
बुढाबगर खसड जडीबुटी प्रशोधन मार्ग	बुढाबगर	बाब्ला	७	कच्ची	
सिउँ सडक	नलथापना	सिउँ	३	कच्ची	
बाब्ला- खसड सडक	बाब्ला	नाइनी	७	कच्ची	
बाब्ला- ओला सडक	वडा कार्यालय	ओला	५	कच्ची	

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्ती वा ठाउँहरू(देखि--सम्म)		लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
बुढाबगर बाब्ला पैदल मार्ग	बुढाबगर-बाब्ला	बाब्ला		
राक्से- बाब्ला पैदल मार्ग	राक्शे -विसुना - बाब्ला			
बाब्ला-नाईनी पैदल मार्ग	बाब्ला	नाइनी		
जीमताडा पदमार्ग				

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुल तथा पुलेसाका नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम	कैफियत
इकडी पुल	इकडी गाड	बाब्ला	बाजुरा	पक्की	
बुढाबगर पुल	बुढीगंगा नदी	बुढाबगर	सेलगाउँ	झोलुङ्गे	
सिउँरवा पुल	तालरवा गाड	सिउँ	देवीस्थान	झोलुङ्गे	
ओला पुल	इकडी गाड	ओला	जयबागेश्वरी	झोलुङ्गे	
राक्शे पुल	इकडी गाड	राक्शे	दाब बजार	झोलुङ्गे	
आरदलीगाड पुल	आरदलीगाड	बाब्ला	घुघुरकोट	पक्की	
इकडी पुल	इकडी गाड	मौडाली	बदेडा	झोलुङ्गे	
इकडी पुल	इकडी गाड	विलामी	तिमाडा	झोलुङ्गे	इकडी पुल

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
रुप बहादुर कुँवर	वडा अध्यक्ष	९८६५८७९१५८
हंशे साउँद	सदस्य	९८४०७७८१९९
बल बहादुर साउँद	सदस्य	९८४८६७६४४१
बसन्ती बिष्ट	महिला सदस्य	९७६६४०८३९८
बीरु देवी सुनार	दलित महिला सदस्य	९७४२८८१२९०

स्रोतः १३ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

१८.१४ वडा नं. १४ (पातलकोट)

परिचय

साविकको पातलकोट गा.वि.स.का सबै वडाहरु समावेश भएर हाल साँफेबगर नगरपालिकाको १४ नं वडा बनेको हो। जनगणना २०७८ अनुसार यस वडाको जनसंख्या २,२१८ र क्षेत्रफल करिब ११.५९ वर्ग कि.मि. छ। यस वडाको वडा कार्यालय सम्झना बजारमा अवस्थित छ। यस वडाको वडा कार्यालय सम्झना बजारमा अवस्थित छ। नगरपालिकाको केन्द्रबाट यो वडा कार्यालय २२ कि.मि. को दुरीमा अवस्थित छ।

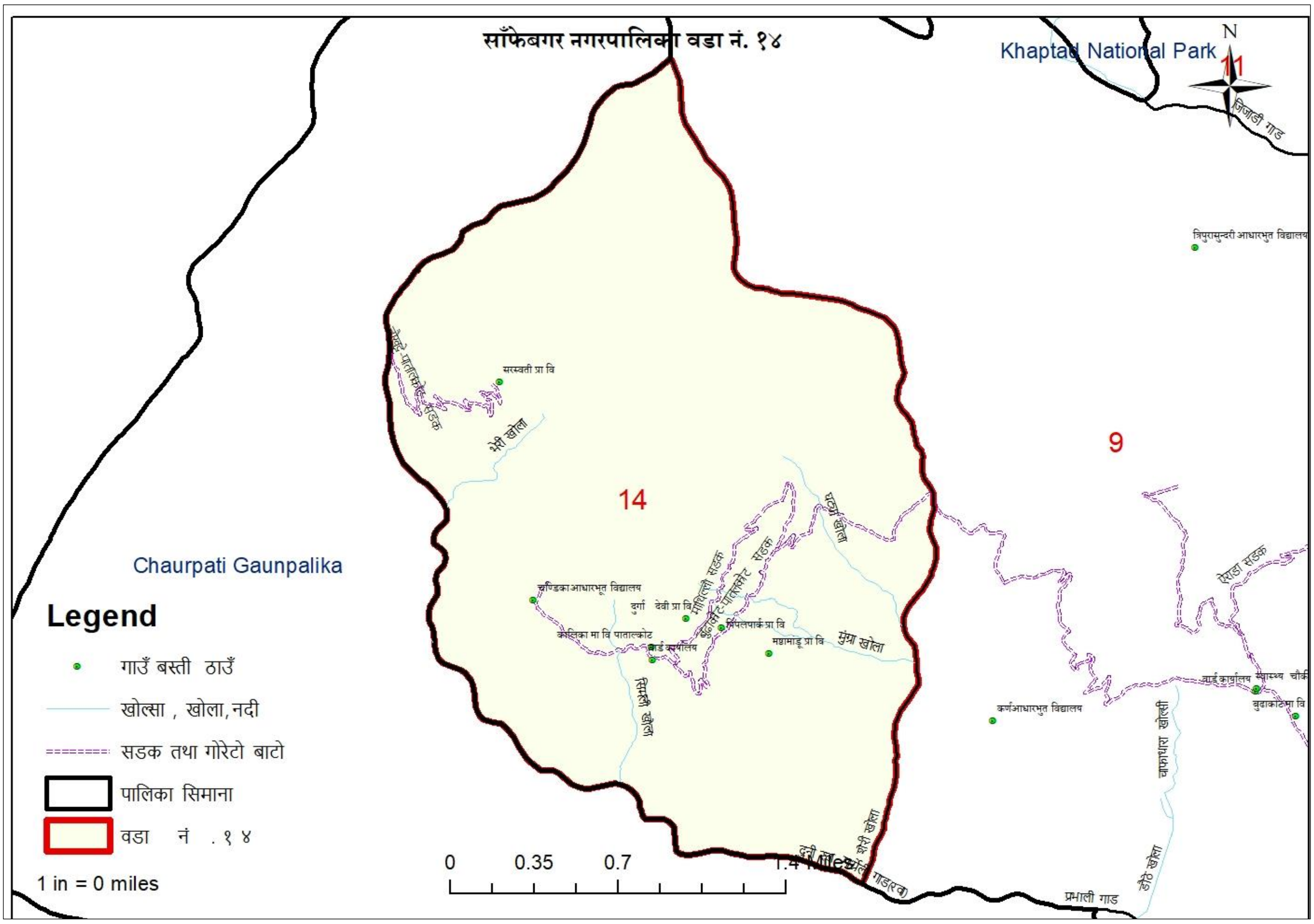

नक्सा स्रोतः-तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटीद्वारा गणना तथा सर्वेक्षण प्रयोजनका लागि तयार पारिएको

सिमानाः

पूर्व : सा.न.पा. वडा नं. ९

उत्तर : खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज

पश्चिम : चौरपाटी गा.पा.

दक्षिण : दुनीरवा(मार्कुली गाड)/ दाडेखेत

परिवारको संख्या, लिङ्गअनुसार जनसंख्या, औसत परिवारको आकार र लिङ्ग अनुपात

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
परिवार संख्या	५०५	४७५
जम्मा जनसंख्या	२,८२५	२२१८
पुरूष	१,३७२	९८३
महिला	१,४५३	१२३५
औसत परिवार आकार	५.५९	४.६७

विवरण	राष्ट्रिय जनगणना २०६८	राष्ट्रिय जनगणना २०७८
लैङ्गिक अनुपात	९४.४३	७९.६०
साक्षरता प्रतिशत जम्मा		६७.०६
साक्षरता प्रतिशत पुरूष		७६.४२
साक्षरता प्रतिशत महिला		५९.८४
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित स्वदेश रहेको जम्मा परिवार		४१
अनुपस्थित स्वदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		८५
कम्तिमा १ जना सदस्य अनुपस्थित विदेश रहेको जम्मा परिवार		२३६
अनुपस्थित विदेशमा रहेको जम्मा जनसंख्या		४३०
बार्षिक जनसंख्या वृदिदर		-२.३२
जनघनत्व		१९१
१ बर्ष मूनिका बच्चाको लैङ्गिक अनुपात		१२५.०
०-४ बर्ष उमेर समूहका बालबालिकाको लैङ्गिक अनुपात		९८.५

उमेर समूह अनुसारको जनसंख्या र जनसंख्या पिरामिड(Population Pyramid)

उमेर समूह	जनसंख्या			प्रतिशत		
	जम्मा	पुरूष	महिला	**जम्मा**	**पुरूष**	**महिला**
००-०४ **बर्ष**	२७२	१३५	१३७	१२.२६	६.०९	६.१८
०५-०९ **बर्ष**	२९७	१३७	१६०	१३.३९	६.१८	७.२१
१०-१४ **बर्ष**	३६७	१७६	१९१	१६.५५	७.९४	८.६१
१५-१९ **बर्ष**	२५४	११४	१४०	११.४५	५.१४	६.३१
२०-२४ **बर्ष**	१६२	६९	९३	७.३०	३.११	४.१९
२५-२९ **बर्ष**	१२१	३७	८४	५.४६	१.६७	३.७९
३०-३४ **बर्ष**	१०९	३८	७१	४.९१	१.७१	३.२०
३५-३९ **बर्ष**	९४	३१	६३	४.२४	१.४०	२.८४
४०-४४ **बर्ष**	९९	४१	५८	४.४६	१.८५	२.६१
४५-४९ **बर्ष**	७८	३७	४१	३.५२	१.६७	१.८५
५०-५४ **बर्ष**	७२	३२	४०	३.२५	१.४४	१.८०
५५-५९ **बर्ष**	५४	२७	२७	२.४३	१.२२	१.२२
६०-६४ **बर्ष**	६४	२७	३७	२.८९	१.२२	१.६७
६५-६९ **बर्ष**	४९	२७	२२	२.२१	१.२२	०.९९
७०-७४ **बर्ष**	६४	२९	३५	२.८९	१.३१	१.५८
७५-७९ **बर्ष**	३७	१३	२४	१.६७	०.५९	१.०८
८०-८४ **बर्ष**	१७	११	६	०.७७	०.५०	०.२७
८५-८९ **बर्ष**	५	२	३	०.२३	०.०९	०.१४
९०-९४ **बर्ष**	२	०	२	०.०९	०.००	०.०९
९५+ **बर्ष**	१	०	१	०.०५	०.००	०.०५
जम्मा	२२१८	९८३	१२३५	१००	४४.३२	५५.६८

साँफेबगर नगरपालिका वडा नं. १४ मा कुल जनसंख्या २,२१८ छ, जसमा महिलाको संख्या ५५.६८% (१,२३५) र पुरुषको संख्या ४४.३२% (९८३) रहेको छ, जसले महिला जनसंख्या बढी देखाउँछ। ०-१४ वर्ष उमेर समूहमै करिब ४२% जनसंख्या केन्द्रित रहेकाले बाल शिक्षा, स्वास्थ्य र पोषणमा प्राथमिकता दिनु आवश्यक देखिन्छ। उत्पादनशील उमेर समूह (१५-५९ वर्ष) करिब ५४% रहेकोले सीप विकास, रोजगारी र आर्थिक संलग्नताका कार्यक्रमहरू सान्दर्भिक छन्। वृद्ध जनसंख्या (६० वर्षमाथि) करिब १०.८% रहेका छ।

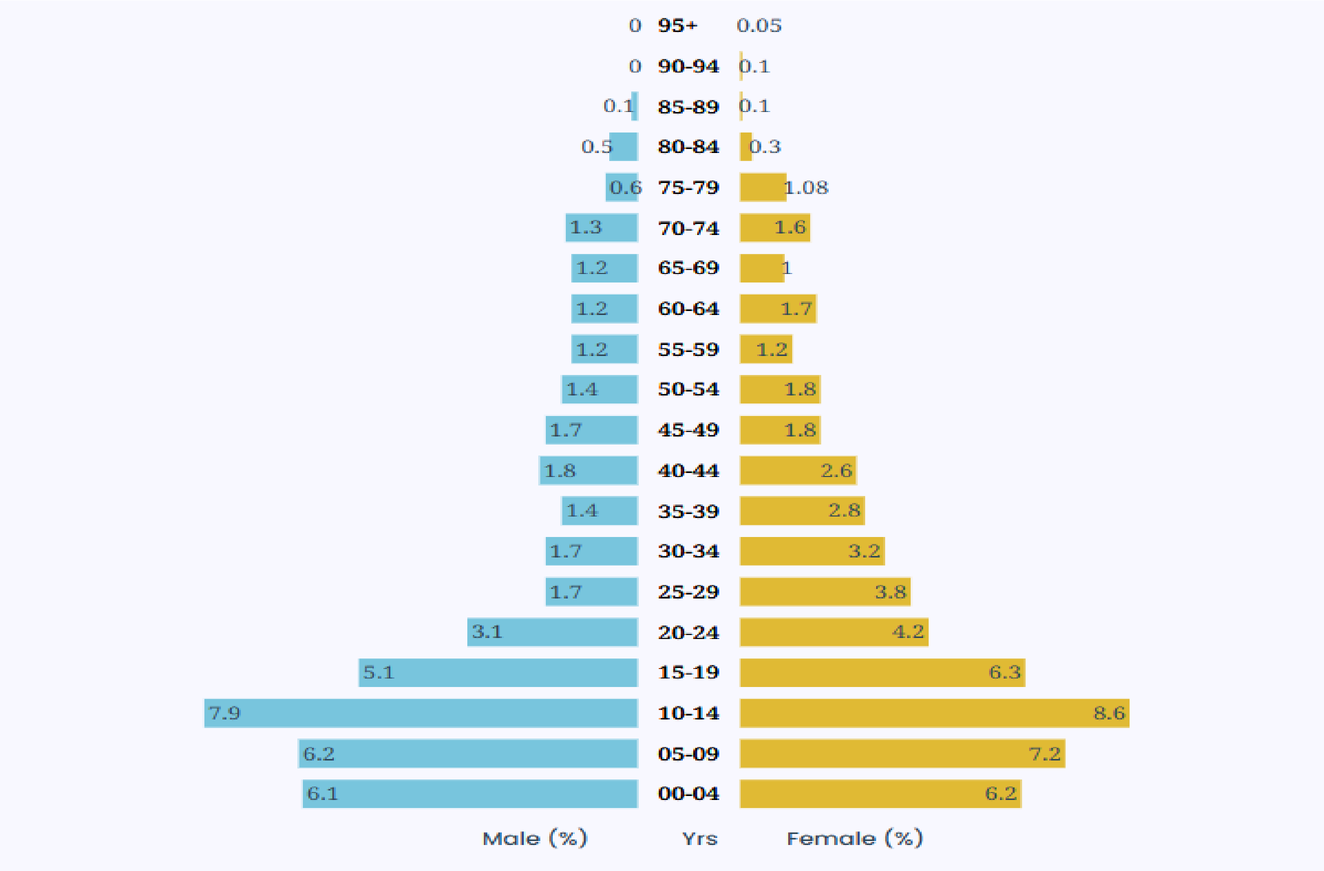

गाउँबस्ती वा टोल सम्बन्धी विवरण

साविक गा.वि.स.हुदाका वडाहरु	मुख्य गाउँबस्ती वा टोलका नामहरु
१	शाहटोल
२	बाहुनगाउँ
३	माझगाउँ
४	बैचाडा
५	बैचाडा
६	परगडा
७	खड्कावाडा
८	आमरुख
९	भासुबनटोल

वडाको विद्युतीकरणको अवस्था

विद्युत पुगेको टोल बस्तीको नाम	लाभान्वित घरधुरी	विद्युत प्रशारण लाईनको प्रकार	विद्युत नपुगेको टोल बस्ती	कैफियत
सबै बस्ती		राष्टिय प्रशारण लाईन		

धार्मिक, ऐतिहासिक र पर्यटकीय स्थल सम्बन्धी विवरण

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
छिरन्या ओढार		धार्मिक, ऐतिहासिक
मष्टामाण्डु मन्दिर		मन्दिर
त्रिपुरासुन्दरी मन्दिर		मन्दिर

मन्दिर, धार्मिक, ऐतिहासिक स्थल, तालतलैया तथा पर्यटकीय स्थलहरूको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
शिव मन्दिर		मन्दिर
कालिका मन्दिर		मन्दिर
ओखरीकोट मन्दिर		मन्दिर
कालापोखरा मन्दिर		मन्दिर
घाडीगडा		ताल/तलैया
घोडा दाउना		ताल/तलैया
बासुधारा		ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल
मुखधुना छडा		ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल
दनौडा		ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल
ठुला खाली		ऐतिहासिक तथा पर्यटकीय स्थल

खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरन्जन स्थलसम्बन्धी विवरण

स्थलको नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	क्षेत्रफल(वर्ग मि.)	कैफियत
जुमलीगडा खेल मैदान	जुमलीगडा		

स्थानीय चाडपर्व, जात्रा र मेला सम्बन्धी विवरण

मनाइने चाडपर्व, जात्रा र मेला	स्थान	मनाउने समय	मुख्य विशेषता
होरी (होली), दशै, तिहार, विशु, पुस पन्ध्र, माघे संक्रान्ति, रतेडी (रत्यौली), पुतला खेल, देउडा खेल, हुडकेउली नाच, धामी झाक्रीहरूको नाच, गौरा पङ्छो।	गाउँको पटकानी, देवी देवताको माडु तथा मन्दिर भएको स्थानमा	विभिन्न मौसम तथा पर्वको अवसरमा, विहेको समयमा	धार्मिक, ऐतिहासिक, मनोरञ्जन, संस्कृति÷परम्परा जोगाउने

वडाभित्र रहेका वाणिज्य बैंक, विकास बैक, वित्तीय संस्था, लघु वित्त तथा सहकारी संस्था सम्बन्धी विवरण

बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	शाखा	ठेगाना/टोल	कैफियत
श्री कालिका बचत तथा ऋण सहकारी सं. लि.			सहकारी संस्था

व्यापारीक केन्द्र तथा स-पसल भएका स्थानहरु

व्यापारीक केन्द्र वा पसल भएका स्थानको नाम	अवस्थिति/ठाउँको नाम	कैफियत
सम्झना बजार		

नदीनाला तथा ठुला साना खोला

वडा वा वडा सिमानासंग जोडिएर बग्ने नदीनाला तथा खोलाको नाम- दुनीरवा सेरीखोला घट्टेखोला भेरी खोला छमासे खोला अनारीखोला धाराखोला ..आदि।

खनिज तथा खानी सम्बन्धी विवरण

खनिजको नाम	पाइने स्थान
ढुंगा, माटो, अभ्रख	वडाको विभिन्न स्थानमा/निकुञ्ज क्षेत्रमा (अभ्रख)

सडक मार्ग सम्बन्धी विवरण

वडासंग जोडिएका सडकको नाम	शुरु बिन्दु (देखि)-----अन्तिम बिन्दु (सम्म)		लम्बाइ(कि.मि)	प्रकार
चौखुट्टे-पातलकोट सडक	चौखुट्टे	सम्झना बजार		कच्ची
साँफे-बुढाकोट-पातलकोट सडक	साफे	पातलकोट		कच्ची

पैदल मार्ग सम्बन्धी विवरण

पैदलमार्गको नाम	जोडिने वस्ती वा ठाउँहरू(देखि--सम्म)	लम्बाइ(कि.मि.)	कैफियत
जाल्पादेवी लोली पातलकोट खप्तडसम्म			

पातलकोट चौखुट्टे पदमार्ग			
पातलकोट बैचाडा भासुवन पदमार्ग			
रिठाबगर पातलकोट पदमार्ग			
भोजने आमरूख माझगाउँ खड्कावाडा रानागाउँ पदमार्ग			
माझगाउँ परगडा बानीभिटा पतेकपडा थाप्ला पदमार्ग			
परगडा चानछडी भैंसीखर्क पदमार्ग			

होमस्टेहरू

होमस्टेहरुका नाम	अवस्थित रहेको ठाउँ वा गाउँ	कैफियत
कालापोखरा होमस्टे	पातलकोट	

पुल तथा पुलेसा सम्बन्धी विवरण

पुल तथा पुलेसाका नाम	पुल भएको खोला वा खोल्सीको नाम	जोडिने वस्तीहरू(देखि--सम्म)		पुलको किसिम
दुनी रवा पुल	सैनी गाड	पातलकोट	दुनी	झोलुङ्गे
रिठाबगर पुल	रिठाबगर	पातलकोट	मार्कु	झोलुङ्गे
दाडेखेत पुल	सैनीगाड	पातलकोट	मार्कु/ बुढाकोट	झोलुङ्गे
दुनीरवा पक्की पुल	दुनीरवा	पातलकोट	दुनी	पक्की पुल
खेतीखोला	दुनीरवा	भासुबन	दुनी	झोलुङ्गे पुल

स्थानीय निर्वाचन २०७९ का वडा जनप्रतिनिधी

नाम थर	पद	सम्पर्क नम्बर
संजु थापा	वडा अध्यक्ष	९८४८४१०३४५
सुरत बहादुर खडका	सदस्य	९८४८५८२६०१
बिर बहादुर बोहरा	सदस्य	९७४९८०६३१०
देबसरा साउद/थापा	महिला सदस्य	
बेलधरा भुल	दलित महिला सदस्य	९८४८८२४७४५

स्रोतः १४ नं. वडा कार्यालय, साँफेबगर नगरपालिका

खण्ड १९: विविध

१९.१ स्थानीय तह निर्वाचन २०७४ मा निर्वाचित कार्यपालिका सदस्यहरू

क.स.	वडा नं.	नामथर	पद	सम्पर्क नम्बर
१		कुल बहादुर कुँवर	नगर प्रमुख	९८५१०७७११८
२		बिर्मला देवि बुड्थापा	उप–प्रमुख	९८६८७०७४४६
३	वडा नं.१	अमर बहादुर शाह	वडा अध्यक्ष	९८६८४३६५५५
४	वडा नं.२	कालु सिंह कुँवर	वडा अध्यक्ष	९८५८६५०७१२
५	वडा नं.३	कृष्ण बहादुर बुढा	वडा अध्यक्ष	९८६५६२६२६४
६	वडा नं.४	बालगिरी कुँवर	वडा अध्यक्ष	९८४८६७७५०२
७	वडा नं.५	उजिर सिंह साउँद	वडा अध्यक्ष	९८६८५२०५५६
८	वडा नं.६	प्रेमराज शर्मा	वडा अध्यक्ष	९८४८६१२७६०
९	वडा नं.७	मिठ्ठ सिंह भाट	वडा अध्यक्ष	९८४८४११६९९
१०	वडा नं.८	टंक कुँवर	वडा अध्यक्ष	९८६९१५६८६६
११	वडा नं.९	ध्रुब बहादुर थापा	वडा अध्यक्ष	९८४८५५४०३५
१२	वडा नं.१०	लाल बहादुर खड्का	वडा अध्यक्ष	९८४८६९२९४८
१३	वडा नं.११	गणेश बहादुर खड्का	वडा अध्यक्ष	९८६५८३२६४५
१४	वडा नं.१२	प्रकाश राना	वडा अध्यक्ष	९८४८५३०१९१
१५	वडा नं.१३	सागर सिंह बाब्ली	वडा अध्यक्ष	९८४९०३६३५७
१६	वडा नं.१४	कर्ण बहादुर साउँद	वडा अध्यक्ष	९८४८६७६९८६
अन्य कार्यपालिका सदस्यहरू				
१७		जीत बहादुर निसानी	का.पा. सदस्य	९८६२५०१०८८
१८		शंकर भूल	का.पा. सदस्य	९८४८६००८७६
२०		सुरत बहादुर भूल	का.पा. सदस्य	९८२५३९६११३
२१		जयन्ती देबी बोगटी	का.पा. सदस्य	९८६८८००१८२
२२		दुरी देबी कुँवर	का.पा. सदस्य	९८१४६६७२१०
२३		सावी मिजार	का.पा. सदस्य	९८०४६८३८३५
२४		सावित्री देबी कुँवर	का.पा. सदस्य	९८६८७२४०६२
२५		शान्ति देबी जोशी	का.पा. सदस्य	९८४८५२६५४९

स्रोत:साँफेबगर नगरपालिका

१९.२ स्थानीय तह निर्वाचन २०७९ मा निर्वाचित कार्यपालिका सदस्यहरू

क.स.	पद		नामथर	सम्पर्क नम्बर
१	प्रमुख		राजेन्द्र बहादुर कुवँर	९८४८६४९०२३
२	उपप्रमुख		शिव बहादुर कुँवर	९८५११५२८३९
३	वडा अध्यक्ष	वडा नं.१	नन्द बहादुर ठकुल्ला	९८६५७६९२२४
४	वडा अध्यक्ष	वडा नं.२	सेत बहादुर कुवँर	९८४९७८७४३९
५	वडा अध्यक्ष	वडा नं.३	कुल बहादुर कुवंर	९८६४८१७४८५
६	वडा अध्यक्ष	वडा नं.४	नव राज बुढा	९८४८५५२३१८
७	वडा अध्यक्ष	वडा नं.५	मक्कर बहादुर कुँवर	९८४८६०४९७२
८	वडा अध्यक्ष	वडा नं.६	मिन बहादुर बोहरा	९८४८६५३३८२
९	वडा अध्यक्ष	वडा नं.७	हिकमत कडायत	९८६८४३६७५९
१०	वडा अध्यक्ष	वडा नं.८	कालु सिंह कुँवर	९८४४६७९८७८

क्र.स.	पद		नामथर	सम्पर्क नम्बर
११	वडा अध्यक्ष	वडा नं.९	दिपक कुवँर	९८४८६४९२२०
१२	वडा अध्यक्ष	वडा नं.१०	ललीत बोगटी	९८४८५५६००९
१३	वडा अध्यक्ष	वडा नं.११	राम बहादुर बोहरा	९८५१२४६२११
१४	वडा अध्यक्ष	वडा नं.१२	जनक बहादुर कडायत	९८६८४४९३१७
१५	वडा अध्यक्ष	वडा नं.१३	रुप बहादुर कुँवर	९८६५८७९१५८
१६	वडा अध्यक्ष	वडा नं.१४	संजु थापा	९८४८४१०३४५
	अन्य कार्यपालिका सदस्यहरू			
१७	श्री उमा उपाध्याय			९८४०२९५९२१
१८	श्री बिनोद बहादुर भुल			९८६९९१६९६२
२०	श्री मुकेश मिजार			९८४८५७८३१२
२१	श्री मिना के.सी.			९८४८५९९१५८
२२	श्रीमती बिष्णा कुँवर			९८६५५७९०४३
२३	श्री राधा देवी साउँद			९७४४२८६११३
२४	श्री अनिल परियार			९८६५८४२४८९
२५	श्री देवसरा साउद (थापा)			९८६४४८६१९७

स्रोतःसाँफेबगर नगरपालिका

१९.३ साँफेबगर नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीको नाम, पद तथा सम्पर्क नं.

तालिका १९.३.१ : नगरपालिकाका कार्यरत कर्मचारीहरुको विवरण (२०८२ असार)

क्र.सं.	नाम	पद	शाखा	इमेल	मोबायल न.
१	लक्ष्मी प्रसाद शर्मा	नि.प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	लेखा	sharmalp62@gmail.com	९८५८४३०१११
२	शंकर बहादुर थापा	अधिकृत छैठौ	प्रशासन	thapakshitij123@gmail.com	९८६८५२०८३०
३	सम्झना पुरी	सहायक		samjhanapuri11@gmail.com	९८४८१५६५५१
४	नृप विश्वकर्मा	सहायक	कानून	bnirpa@gmail.com	९८४८६०४१२०
५	मुक्तिनाथ जोशी	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	जिन्सी	dmsijo@gmail.com	९८४८४३४७३५
६	लक्ष्मी कुमारी ढुंगाना	सहायक पाँचौ	राजस्व	-	९८४८५५६०१५
७	रविना स्वाँर	सहायक		rabinaswar2016@gmail.com	९८६८५३६४१३
८	ईश्वर बहादुर कुँवर	राजस्व सहायक		kunwarishwar67@gmail.com	९८४१५१४७६७
९	चेतन गन्दर्भ बादि	पोषण स्वयंसेबक	पोषण	chetanbd98@gmail.com	९८२१६५४२४३
१०	देवसरा कुमारी थापा	अधिकृत छैठौ	सामाजिक सुरक्षा	thapadevasara737@gmail.com	९८४८८९५८०७
११	विवेक बुडथापा	MIS Operator		bibekbudthapa@gmail.com	९८४८५६४०४१
१२	नगेन्द्र सुवेदी	MIS Operator		niraj.subedi3131@gmail.com	९८४८४५२६९५
१३	पदम बादी	फिल्ड सहायक		padam.badi99@gmail.com	९८६८८४८२४४
१४	अनिता जोशी	सहायक महिला विकास निरिक्षक	महिला विकास	joshianita977@gmail.com	९८४८९७०१७३
१५	अम्बर बहादुर बोहरा	सुचना प्रविधि अधिकृत	सूचना प्रविधि	amberbohara7@gmail.com	९८६७५८९०२५
१६	खिलराज शर्मा	सव इन्जिनियर		vectorsharma@gmail.com	९८४९५४१६८७
१७	पुष्प बुढा			-	९८६६२६७८४२
१८	हिरा दत्त भट्ट	शिक्षा अधिकृत	शिक्षा युवा तथा खेलकुद	hirabhatt66@gmail.com	९८४८७१४३७३
१९	झंकर प्रसाद खनाल	प्राविधिक सहायक		khanaljp49@gmail.com	९८४८५४२८०९
२०	सञ्जय भाट			-	
२१	लोक वोगटि			-	
२२	पदम बहादुर थापा	पशु सेवा प्राविधिक	पशु	padambahadurthapa3@gmail.com	९८४८६५३४५४
२३	ध्रुव वि.क.	पशु स्वास्थ्य प्राविधिक		dhurbabk2@gmail.com	९८४८५२४८४९
२४	कर्ण बहादुर कुँवर	ना.प.स्वा.प्रा		karnak951@gmail.com	९८४८५३००९८
२५	करण बहादुर महता	ना.प.से.प.		-	९८४८४७६१४१
२६	चन्द्र बहादुर कुँवर	ना.प.से.प.		chandrakunwar9@gmail.com	९८५८४२५४१८

क्र.सं.	नाम	पद	शाखा	इमेल	मोबायल न.
२७	कृष्ण कुँवर			-	
२८	पाउनु बटाला	का.स.		-	९८६८५३७२३२
२९	हिरे सार्की	कृषि अधिकृत	कृषि	-	९८६८४७६२२६
३०	तुलसी थापा	कृषि अधिकृत		-	९८६९६९२२९६
३१	ध्रुव स्वार	प्रा.स		-	९८४८४३५५००
३२	सुरेन्द्र कुँवर	ना.प्रा.स		kunwarsandip2008@gmail.com	९८४८५५२३०८
३३	डम्मरा कुमारी बोगटी कुँवर	ना.प्रा.स		-	९८६८५२३७०६
३४	कौशिल्या कडायत	कार्यालय सहयोगी		-	९८६८५२३०७२
३५	कमल बहादुर शाही	हेसचा	सवारी चालक	-	९८४४८६२५८३
३६	महेन्द्र बहादुर शाह	हसचा		-	९८६८८१२७७९
३७	गौरव विष्ट	हेसचा		-	९८६८४९०२८९
३८	विक्रम कुँवर	हसचा		-	९८४८३८५२५८
३९	बिष्णु नेपाली	हसचा		-	९८६८४३६८६८
४०	भविन कठायत	हेसचा		-	९८६८२९१७४८
४१	हिक्मत लोहार	एम्बुलेन्स चालक		-	९८६५७७४०८६
४२	कमल कुँवर	हेसचा		-	
४३	गोपी धामी	हसचा		-	९८६१६४१११०
४४	कर्ण सिंह बुढा	कार्यालय सहयोगी	कार्यालय सहयोगी	-	९८६८४४८८५६
४५	डबल बहादुर के.सी.	कार्यालय सहयोगी		-	९८६८५४३७७७
४६	प्रलाद शाह	कार्यालय सहयोगी		-	९८४१०४३३३८
४७	नैन बहादुर कुँवर	कार्यालय सहयोगी		-	९८४८६७५२१३
४८	शुक्र बहादुर रावत	कार्यालय सहयोगी		-	९८४१६७९०२२
४९	धना कुमारी बुढा	कार्यालय सहयोगी		-	
५०	गिता सुनार लुहार	कार्यालय सहयोगी		-	९८६५६९३५८२
५१	एकेन्द्र बहादुर खत्री	कार्यालय सहयोगी		-	९८६८५४५४७९
५२	रेबन्त कुमाल	कार्यालय सहयोगी		-	९८६८५३६३६८
५३	तारा बुढा कडायत	कार्यालय सहयोगी		-	९७४९९६७३४९
५४	विक्रम वि.क.	कार्यालय सहयोगी		-	
५५	राम बहादुर खड्का	कार्यालय सहयोगी		-	९८४९०३०३७५
५६	नवले कडायत	कार्यालय सहयोगी		-	९८६४७७३६६४
५७	भीम बहादुर साँवद	कार्यालय सहयोगी		-	९८६५६०९८११
५८	जीत बहादुर थापा	कार्यालय सहयोगी		-	
५९	सितल कुमारी खड्का		उद्यम विकास सहजकर्ता	-	९८४८४११९१५
६०	सुनिता कुँवर			-	९८४८६१२०९९
६१	इश्शरा कुँवर	माली	माली	-	९८६८७५६१६८
६२	कला देबी ओड	माली		-	
६३	कल्लाने थापा	माली		-	
६४	पिरम लोहार	स्वीपर	स्वीपर	-	
६५	सिन्धु शाह	सामाजिक सहजकर्ता	सामाजिक सहजकर्ता	-	९८६८५४३८३४
६६	कल्पना स्वाँर	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८६८४४८१३०
६७	शर्मिला शाह	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८४८५८७६६१
६८	जनक कुमारी बोहरा	सामाजिक सहजकर्ता			
६९	राजेन्द्र बहादुर कुँवर	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८४८५६५१०५
७०	सिलदेवी रावल	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८४८६९१८४०
७१	नवीन ताम्राकार	सामाजिक सहजकर्ता		-	
७२	राधा कुमारी धामी	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८६८१७७२५३
७३	सिद्ध थापा	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८४३३१८९३१
७४	राजेन्द्र वि.क.	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८६५८५९३६६
७५	प्रकाश खाती	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८६८५१३८३०
७६	दिनेश वि.क.	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८४०६५८२६८

क्र.सं.	नाम	पद	शाखा	इमेल	मोबायल न.
७७	डम्मरकला वि.क.	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८४८४११५७७
७८	खिना देवी बुढा	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८६५८३२७६०
७९	रतन कुमारी वोहरा के.सी.	सामाजिक सहजकर्ता		-	९८६५८७२८१७
८०	विक्रम आउजी	सामाजिक सहजकर्ता		bikramauji1@gmail.com	९८१८६८६३४२
८१	गजेन्द्र कुँवर	सामाजिक सहजकर्ता		-	९७४८२२१२८३
८२	निराजन शाह	इन्जिनियर	प्राविधिक	ernirajanshah@gmail.com	९८४००६७६००
८३	नरेन्द्र बहादुर तिरुवा	अ.सव इन्जिनियर		bnaren042@gmail.com	९८४८५५२१९०
८४	प्रकाश बहादुर ताम्राकार	अ.सव इन्जिनियर		tamrakarprakash83@gmail.com	९८४८५२४६८३
८५	नृप बहादुर जैगडी	अ.सव इन्जिनियर		-	९८६८५३७३५२
८६	दान बहादुर वि.क.	अ.सव इन्जिनियर		-	९८६४६३३०८४
८७	भूपेन्द्र बहादुर कुँवर	अ.सव इन्जिनियर		-	९८४२२१५४६८
८८	महेन्द्र प्रसाद खनाल	सव इन्जिनियर		mkrottam@gmail.com	९८४८४३५३७७
८९	राजकुमार महता	सव इन्जिनियर		-	९८६५७६१९१६
९०	सरोज शाह	सव. इन्जिनियर		shahsaroj80@gmail.com	९८४८६१७५६५
९१	सन्देश विक्रम रावत	अ.सव इन्जिनियर		sandeshdeuma@gmail.com	९८४८७१४४२६
९२	कमल बहादुर सिह	अ.सव इन्जिनियर		ks9848691753@gmail.com	९८४८६९१७५३
९३	लोगजन कुँवर	अमिन		logjankunwar@yahoo.com	९८४८४६७७००
९४	ओपेन्द्र बहादुर कुँवर	अ.सव इन्जिनियर		opendrakunwar2009@gmail.com	९८४८३२१०२०
९५	खेमराज जोशी	अमिन		joshikhemraj569@gmail.com	९८४८८५७९१४
९६	शोभिता कुमारी शाह	सहायक पाँचौ	वडा सचिब	shobita.shah12@gmail.com	९८४८५८५६२३
९७	जिवानन्द भट्ट	सहायक पाँचौ		bhattjibanand@gmail.com	९८४८७०१७८७
९८	पूर्णराज उपाध्याय	सहायक		upapurna@gmail.com	९८४८४४२६३१
९९	ईन्दिरा भण्डारी	सहायक		-	९८६२११००२१
१००	तर्क राज जोशी	सहायक		tarkarajjoshi2013@gmail.com	९८६५६३८५३५
१०१	ध्रुव वि.क.	सहायक		bk.dhurba100@gmail.com	९८४८७३२४८४
१०२	भक्त बहादुर पुनमगर	सहायक		punmagarbhakta999@gmail.com	९८६५८०१७९१
१०३	सुर्य बहादुर थापा	सहायक		suryasandip050@gmail.com	९८६८२५५२८९
१०४	भावना ठकुल्ला	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता		-	९८६५६६९९६५
१०५	रमिला खड्का	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता		-	९८४८९९८०६०
१०६	गंगा कुँवर	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता		-	९८४९७४१२०५
१०७	सुन्तला कुमारी खड्का कुँवर	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता		-	
१०८	मोनिका वोहरा	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता		-	९८६८७५९५४६
१०९	सिर्जना कुँवर	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता		-	९८२२६२१४४३
११०	लक्ष्मणनाथ योगी	जस्वानि		-	९८४८५२२८३६
१११	जानकी शाह	सि.अनमी निरिक्षक		-	९८४८६९३२८८
११२	हिरण्ड बहादुर कुँवर	कार्यालय सहयोगी		-	९८४८५६५५८०
११३	पुष्प बुढा	सि.अ.हे.व.		budha.puspa98@gmail.com	९८४८५८६०५७
११४	धर्मा कुमारी देवकोटा	अ.न.मी.		-	९७४९९६०१०६
११५	मदन बहादुर भाट	का.स.		-	९८४८५८६०५८
११६	निर्मला श्रेष्ठ	ज.स्वा.नि.	बैजनाथ	-	९८६०७९३२३९
११७	विमला उपाध्याय(रिमाल)	अ.न.मी.		-	९८४८५२६७७१
११८	मञ्जु गुरूङ	अ.न.मी.		-	९८११६१७५१८
११९	लक्ष्मण बुढा	अ.हे.व.		-	९८४०७९२५४३
१२०	किशोर शाह	का.स.		-	९८६८५४२१८९
१२१	कविता कुमारी चन्द	स्वीपर		-	९८१२६२५१०२
१२२	राम बहादुर भण्डारी	ज.स्वा.नि.	श्रीकोट	-	९८४७५७५७०५
१२३	यूराज कुँवर	अ.हे.व.		-	९८४९३८७३५२
१२४	कमला कुमारी खड्का	अ.न.मी.		-	९८४८४४१८५८७
१२५	रिना कण्ठ	अ.न.मी.		-	९८४०६२८६८४
१२६	राज्य देवी विष्ट	स्वीपर		-	९८६४७०३७६१

क्र.सं.	नाम	पद	शाखा	इमेल	मोबायल न.
१२७	कर्ण सिंह कुँवर	का.स.		-	९८४८४५७८१४
१२८	योगेन्द्र बहादुर कुँवर	सि.अ.हे.व.	सिध्देश्वर	-	९८४८६०४४९७
१२९	तुल बहादुर बुढा	सि.अ.हे.व.		-	९८४१३०५८०७
१३०	सत्या खाती	सि.अ.न.मी		-	९८४८४६९३३१
१३१	नम्रता थापा	सि.अ.न.मी		-	९८६८७८७७७५
१३२	हिमा कुमारी देउवा	अ.न.मी.		-	९८६१९२३२८५
१३३	वीर बहादुर कुँवर	अ.हे.व.		-	९८६८५३७२१९
१३४	प्रेम बहादुर खड्का	का.स.		-	९८६५९४२०६२
१३५	काली आउजी	स्वीपर		-	९८६८४३६८१२
१३६	शेर बहादुर भुल	ज.स्वा.नि.	मष्टामाण्डौ	-	९८६५७६१९०५
१३७	विजयालक्ष्मी उपाध्याय	सि.अ.न.मी.		-	९८४८४१६९१४
१३८	राजेश शर्मा	सि.अ.हे.व.		rajeshsharma20441015@gmail.com	९८४८६५३२७६
१३९	द्रोपती ढुंगाना	सि.अ.न.मी.		-	९८४८५३२४६२
१४०	विहानी वटाला	सि.अ.न.मी.		-	९८४४८६९६१०
१४१	सिता भुल	स्वीपर		-	९८६८७४७६३३
१४२	कालु सिं भण्डारी	का.स.		-	९७४२३८७५५६
१४३	नैन सिंह ठकुल्ला	सि.अ.हे.ब.	नवाठाना	-	९८६८८७०९५९
१४४	मिना देवि कुँवर	सि.अ.न.मी.		-	९८४८५९९०२१
१४५	पुष्पराज खनाल	सि.अ.हे.व.		-	९८६५७६८१८०
१४६	कल्पना कुँवर	अ.न.मी.		-	९८४३५५७३४१
१४७	तेज बहादुर चाड	का.स.		-	९८४८५२४४७७
१४८	शिवराज पण्डित	सि.अ.हे.ब.	भागेश्वर	-	९८४८६९२४२२
१४९	सृजना कँडेल	ज.स्वा.नि.		-	९८०११२२२१४
१५०	कृष्णा बुढा मगर	सि.अ.न.मी.		-	९८६७०४३९१२
१५१	रम्मा कुमारी रोकाया	अ.हे.व.		-	९८६०२७८५६६
१५२	जानकि कुमारी खड्का	अ.न.मी.		-	९८६५६३१४८८
१५३	रम्भा देवी रावल	का.स.		-	९८४६९८७६१४
१५४	रतन आउजी	स्वीपर		-	
१५५	नगेन्द्र कुँवर	जस्वानि	चण्डिका	nagendrakunwar044@gmail.com	९८६५७७७९१५
१५६	दिनेश खनाल	सि.अ.हे.व.		dineshkhanal1122@gmail.com	९८४३४९२५९५
१५७	मिनादेवि कडायत	सि.अ.न.मी.		-	९८४८६९२८७५
१५८	लक्ष्मी कुँवर	सि.अ.न.मी.		-	९८६९२१६८९८
१५९	नृप बहादुर कुँवर	का.स.		-	९७४९१०४१३१
१६०	नरेश रावत	ज.स्वा.नि.	बुढाकोट	-	९८४३१०२८६१
१६१	राज कुमारी चौधरी	ज.स्वा.नि.		-	९८४२१६१७४९
१६२	मञ्जु खनाल	अ.न.मी.		-	९८४४७९३४५३
१६३	सुजाता पाण्डे	अ.न.मी.		-	९८५१३३०९६०
१६४	दिपेश भुषाल	अ.हे.व.		-	९८६४७१७२८०
१६५	ललिता कुमारी बोहरा	अ.न.मी.		-	९८४८४७३४३८
१६६	दिपेश साँउद	का.स.		-	९८११६४३६८१
१६७	दुर्गा परियार	स्वीपर		-	९८६८७२०९३३
१६८	बम प्रसाद भट्ट	सि.अ.हे.ब.	घुघुरकोट	-	९८४८५८७८७२
१६९	नृप कठायत	ज.स्वा.नि.		-	९८४८८४४७४०
१७०	पार्वती न्यौपाने	अ.न.मी.		-	९८६५७६१७६४
१७१	दिलमाया अधिकारी	अ.हे.ब.		-	९८४१५९३९४९
१७२	कित्थी देबी रावत	स्वीपर		-	९८६३०९६१६५
१७३	भाना कुमारी साँउद	अ.न.मी.		-	९८६४३१५५००
१७४	हिमालय जोशी	ज.स्वा.नि.	देबीस्थान	himalayjoshi52@gmail.com	९८५८४८८२६७
१७५	हिमालय देवि खड्का	सि.अ.न.मी.		-	९८६५९११५२४
१७६	ध्रुव बहादुर बोहरा	सि.अ.हे.व.		-	९८४५९८८९६४

क्र.सं.	नाम	पद	शाखा	इमेल	मोबायल न.
१७७	स्वस्तिका जोशी	अ.न.मी.		-	९८४१४०९५६५
१७८	प्रीति घले	हे.अ.		-	९८६३७९३२७६
१७९	अनिता कुमारी सुनार	अ.न.मी.		-	९७४२३८५२०६
१८०	मनित सार्की	ल्या.अ.		-	९८६८५१३९४०
१८१	गोपाल कामी	का.स.		-	९८४८५५०८३०
१८२	सेतु दास	स्वीपर		-	
१८३	शिव कुमार चौधरी	सि.अ.हे.ब.	खसड	-	९८०४९९३२४१
१८४	शारदा राना खत्री	सि.अ.न.मी.		-	९८६५९९५०९४
१८५	हर्कदेव जोशी	हे.अ.		-	९८४८६४०२९९
१८६	रामरति चौधरी	अ.हे.व.		-	९८६८५२८०५८
१८७	ध्रुबराज भट्ट	अ.हे.व.		-	९८४८५००५०७
१८८	हर्क बहादुर रावल	का.स.		-	९८४८६९५११७
१८९	कला खाती	स्वीपर		-	९८६५८४३३७९
१९०	तुलसी शर्मा	अ.न.मी.		-	९८६३८७६६८७
१९१	नैराम भुल	हे.अ.	वाव्ला	-	९८६८७२२०८१
१९२	धनि कुमारी के.सी.	सि.अ.न.मी.		-	९८४६३४२५४४
१९३	निर्मला भट्ट	अ.न.मी.		-	९७६७४१८७७८
१९४	मुकेश कुमार साह	अ.हे.व.		-	९७६२५७७९५४
१९५	देबु देबी सार्की	स्वीपर		-	९८६४५५२२७७
१९६	टेक बहादुर खड्का	सि.अ.हे.ब.	पातलकोट	-	९८४८५२२९६२
१९७	जनक खड्का	सि.अ.न.मी.		-	९८४८४०५३३०
१९८	गिता घर्ती	अ.न.मी.		-	९८४२५०९९७९
१९९	खगेन्द्र बुढा	अ.हे.ब.		-	९८६६५५२५६८
२००	माधव पण्डित	ल्या.अ.		-	९८४८६२१९९५
२०१	पुष्पा उपाध्याय	अ.न.मी.		-	९८४८५५०१४५
२०२	नीरा वि.क.	का.स.		-	९८६०५९६०३१
२०३	देउसरी थापा	स्वीपर		-	९८००६८३७९२
२०४	जुहारीलाल चौधरी	वरिष्ट बैध	आयुर्बेद	-	९८४८४३३१६७
२०५	डम्मर कुमारी साँउद	बैद्य		-	९८४१७१०००७
२०६	देबु ठकुल्ला	का.स.		-	९८६८५४५५८३
२०७	वविता कडायत	अ.न.मी.	शहरी स्वास्थ्य	-	९८६८५२०६६६
२०८	सन्तु कुँवर	का.स.		-	९८४८६४९१७७

स्रोतः साँफेबगर नगरकार्यपालिका कार्यालय

अनुसूचीहरु

अनुसूची १: केही महत्वपूर्ण परिभाषा तथा अवधारणाहरु (concepts and definitions)

- ✓ **जनगणना (Population Census):** जनगणना भन्नाले देशभर अक्सर बसोबास गर्ने सम्पूर्ण व्यक्तिको निश्चित समय अवधिभित्र गणना गरी व्यक्तिगत तथा पारिवारिक विवरणसँग सम्बन्धित तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने कार्य सम्झनु पर्छ र सो शब्दले त्यसरी सङ्कलन भएको तथ्याङ्क प्रशोधन, प्रकाशन एवं वितरण गर्ने समष्टिगत प्रक्रियालाई समेत जनाउँछ।
- ✓ **अक्सर बसोबास**: अक्सर बसोबास भन्नाले व्यक्ति धैरैजसो वा प्रायः गरी बस्ने ठाउँलाई बुझ्नु पर्दछ। कुनै व्यक्तिको अक्सर बसोबास निजको आफ्नै स्थायी घर भएको ठाउँ वा अस्थायी रुपमा बसोबास गरेको ठाउँ वा अन्य व्यक्तिको घरमा पनि हुनसक्दछ। नेपालका जनगणनामा व्यक्तिको गणना अक्सर बसोबास गरेको स्थानबाट गरिन्छ। साथै कुनै व्यक्ति दुई वा सोभन्दा बढी ठाउँमा बसोबास गर्ने गरेका रहेछन् भने निज सबैभन्दा वढी समय जहाँ बस्छन् त्यही स्थानलाई अक्सर बसोबासको स्थान मानिन्छ।
- ✓ **अनुपस्थित विदेश जनसंख्या**: परिवारबाट अनुपस्थित भई विदेशमा बसेका र भविष्यमा परिवारमा पुनः फर्कि आउने सुनिश्चित भएका व्यक्तिहरूको संख्या हो (जस्तै पढाइ वा रोजगारीको सिलसिलामा परिवारबाट अलग अलग स्थानमा देश बाहिर बसोबास गरेको विद्यार्थि, कर्मचारी आदि)। यस्ता व्यक्तिहरूको संख्या कुल जनसंख्यामा जोडिदैन।
- ✓ **अनुपस्थित स्वदेश जनसंख्या**: परिवारबाट अनुपस्थित भई स्वदेशमा बसेका र भविष्यमा परिवारमा पुनः फर्किआउने सुनिश्चित भएका व्यक्तिहरूको संख्या हो (जस्तै पढाइ वा रोजगारीको सिलसिलामा परिवारबाट अलग अलग स्थानमा देशभित्रै बसोबास गरेको विद्यार्थि, कर्मचारी आदि)। यस्ता व्यक्तिहरूको संख्या कुल जनसंख्यामा जोडिदैन। निजहरुको गणना उनीहरु अक्सर बसोबास गरेकै स्थानबाट हुन्छ।
- ✓ **घर:** जनगणना प्रयोजनका लागि घर भन्नाले सामान्यतया चारैतिर गारो/टाटी लगाई छानो हालेर बसोबास वा अन्य प्रयोगका लागि बनाइएको एक वा एक भन्दा बढी कोठा वा तला भएको संरचनालाई बुझाउँछ। घर विभिन्न आकार, प्रकार वा किसिमका हुन सक्दछन्। घर हुनका लागि आधारभूत मूल संरचना एउटै भएको हुनुपर्दछ। एउटै संरचना अन्तर्गत बनेको जग, गारो तथा छाना भएमा र एउटै मूलढोका र सिँढी भएमा त्यसलाई एउटा घर मान्नुपर्दछ। उदाहरणका लागि अपार्टमेन्ट बिल्डिङ्गमा धैरै परिवारको अलग अलग स्वामित्वमा धैरै फ्ल्याटहरु हुने भएतापनि एउटै घर मानिन्छ। प्रयोगका हिसाबले घरलाई निम्न अनुसार वर्गीकरण गरिएको छः १. आवासीय, २. व्यापार, ३. सरकारी, ४. शैक्षिक, ५. स्वास्थ्यजन्य, ६. उद्योग र कलकारखाना, ७. बैंक तथा वित्तीय संस्था, ८. संस्थागत, ९. होटल तथा लज, १०. गोठ/धनसार/मतान, ११. अन्य प्रयोग १२. खाली घर।
- ✓ **जनगणना घर:** जनगणना प्रयोजनका लागि जुनसुकै प्रयोगको घर भएपनि कम्तीमा एउटा परिवार बसोबास गरेको घरलाई जनगणना घर भनिन्छ। जुनसुकै प्रयोगका घरमा समेत कुनै परिवार अक्सर बसोबास गरेका भए त्यस्ता घरलाई जनगणना घर मानिन्छ। उदाहरणको लागि कुनै व्यापारिक प्रयोगको भवनमा कुनै परिवार बसोबास गरेको भए त्यस घर वा भवनलाई जनगणना घर मानिन्छ।
- ✓ **परिवार:** जनगणना प्रयोजनको लागि एउटै आम्दानी खर्चले घर व्यवहार चलाई एकै भान्सामा खानपिन गर्ने र एउटै छानमुनी बसोबास गर्ने व्यक्ति वा व्यक्तिहरुको समूहलाई परिवार भन्ने बुझ्नु पर्दछ। जनगणना प्रयोजनको लागि परिवार र घरपरिवारलाई एउटै अर्थमा बुझ्नु पर्दछ। परिवारमा नाता पर्ने वा नपर्ने व्यक्ति हुन सक्दछन्।
- ✓ **परिवारमूली:** राष्ट्रिय जनगणना प्रयोजनका लागि परिवारमूली भन्नाले परिवारमा नै अक्सर बसोबास गर्ने, परिवारमा परिआएका दैनिक कामकाज, खर्च र व्यवहार चलाउन व्यवस्था मिलाउने अर्थात घरको कामकाजमा चाँजोपाँजो मिलाउने व्यक्तिलाई बुझाउँछ। परिवारमूली हुन कम्तिमा १० वर्ष उमेर पुगेका हुनुपर्दछ।
- ✓ **संस्थागत परिवार:** सामूहिक रुपमा बसोवास गर्ने परिवार जस्तैः कारागार, अनाथालय, मानसिक अस्पताल, सैनिक तथा प्रहरी व्यारेक, बालगृह, छात्राबास, वृद्धाश्रम, पुनःस्थापना केन्द्र, महिला उद्धार केन्द्र, आपतकालिन स्याहार केन्द्र आदि।
- ✓ **परिवारका औसत सदस्य संख्या (Average Household Size):** हरेक अलग परिवारमा अक्सर बसोबास गर्ने सदस्यहरुको औषत संख्या।
- ✓ **जनघनत्व (Population Density):** प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा अक्सर बसोबास गर्ने व्यक्तिहरुको संख्या जनाउने सूचक जसले जमिनमा जनसंख्याको चाप व्यक्त गर्दछ।

- ✓ अनुपस्थित विदेश जनसंख्याः परिवारबाट अनुपस्थित भई विदेशमा बसेका र भविष्यमा परिवारमा पुनः फर्कि आउने सुनिश्चित भएका व्यक्तिहरूको संख्या हो (जस्तै रोजगारी, पढाइ जस्ता कामको सिलसिलामा परिवारबाट अलग अलग स्थानमा विदेशमा बसोबास गरेको विद्यार्थि, अन्य व्यक्ति आदि)। यस्ता व्यक्तिहरूको संख्या कुल जनसंख्यामा जोडिदैन।
- ✓ अनुपस्थित स्वदेश जनसंख्याः परिवारबाट अनुपस्थित भई स्वदेशमा बसेका र भविष्यमा परिवारमा पुनः फर्किआउने सुनिश्चित भएका व्यक्तिहरूको संख्या हो (जस्तै पढाइ वा रोजगारीको सिलसिलामा परिवारबाट अलग अलग स्थानमा बसोबास गरेका विद्यार्थि, कर्मचारी आदि)। यस्ता व्यक्तिहरूको संख्या कुल जनसंख्यामा जोडिदैन। निजहरुको गणना उनीहरु अक्सर बसोबास गरेकै स्थानबाट हुन्छ।
- ✓ **जन्म दिने औषत उमेरः** प्रजनन् योग्य उमेरका महिलाहरुले आफ्नो प्रजनन् उमेर भर जन्म दिएका शिशुहरुको जन्म दिंदा निजको उमेरको औषत मान।
- ✓ **लैङ्गिक अनुपात (Sex Ratio):** प्रति सय महिलामा पुरुषको संख्या।
- ✓ **अपेक्षित औषत आयु (Life Expectancy at birth):** प्रत्येक वर्ष जन्म भएको व्यक्ति हालको मृत्यु दर कायम रहेमा औषतमा बाँच्ने सम्भाव्य वर्ष व्यक्त गर्ने सूचक अर्थात व्यक्तिको औषत आयु व्यक्त गर्ने सूचक
- ✓ **पहिलोपटक बिवाह गर्दाको औसत उमेर: १० वर्षभन्दा माथि उमेर भएका विवाहित व्यक्तिहरूको पहिलोपटक विवाह गर्दाको औसत उमेर**
- ✓ **जनसङ्ख्याको औषत उमेर (Mediane Age):** जनसंख्याको औषत उमेर व्यक्त गर्ने यस्तो मान जसको माथितिर र तलतिर बराबर (आधा-आधा) जनसंख्या पर्दछ।
- ✓ **साक्षरता दरः** पाँच वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर समूहका जुनसुकै भाषामा लेख्न र पढ्न जान्ने कुल जनसङ्ख्या र सोही उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्याको अनुपात नै साक्षरता दर हो। यस सूचकलाई प्रतिशतमा व्यक्त गरिन्छ।
- ✓ **प्रौढ साक्षरता दरः** पन्ध्र वर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर समूहका जुनसुकै भाषामा लेख्न र पढ्न जान्ने कुल जनसङ्ख्या र सोही उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्याको अनुपातलाई प्रौढ साक्षरता दर भनिन्छ। यस सूचकलाई प्रतिशतमा व्यक्त गरिन्छ।
- ✓ **कुल आर्थिक क्रियाकलाप दरः** कुल आर्थिक क्रियाकलाप दर भन्नाले १० बर्ष वा सो भन्दा माथिका उमेर समूहका आर्थिक दृष्टिले अक्सर सक्रिय जनसङ्ख्या र उही उमेर समूहका कुल जनसङ्ख्याको अनुपातलाई जनाउँछ। यसलाई प्रायः प्रतिशतमा व्यक्त गरिन्छ।
- ✓ **कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (Gross Domestic Production):** कुनै आर्थिक क्षेत्र (देश वा ठाउ') भित्र निश्चित समयावधिमा उत्पादित वस्तु तथा सेवाको मौद्रिक मूल्यको कुल मानलाई कुल गार्हस्थ्य उत्पादन भनिन्छ।
- ✓ **प्रतिव्यक्ति आय (Per capita Income):** राष्ट्रिय आय र मध्य वर्षको जनसङ्ख्याको अनुपात।
- ✓ **राष्ट्रिय कृषिगणना(Agriculture Census):** नेपालको कृषि क्षेत्रको विवरण जस्तैः कृषि चलन, खेतीपाती गरिएका कित्ताहरुको क्षेत्रफल, विभिन्न बालीनालीको क्षेत्रफल र उत्पादन, पशुपक्षीको संख्या, सिँचाई, कृषि सामग्रीको प्रयोग, माछापालन, वनवनेलो आदि विवरणहरु संकलन, प्रशोधन तथा प्रकाशन गर्ने समग्र कार्य नै राष्ट्रिय कृषि गणना हो। नेपालमा वि.सं. २०१८ साल देखि हरेक दश दश बर्षमा कृषि गणना सञ्चालन भई आएको छ।
- ✓ **कृषि कार्यः** कृषिगणनामा कृषि कार्य भन्नाले निम्नलिखित कार्यहरूलाई बुझाउँदछः
  - ❖ अन्न, दलहन, तेलहन, तरकारी, फलफूल, नगदेबाली र अन्य कृषि बाली उत्पादन;
  - ❖ गाई/भैँसी, भेडा/बाख्रा, सुँगुर/बङ्गुर आदि पशुपालन;
  - ❖ अर्थोपार्जन वा मासु, अण्डा उत्पादनको दृष्टिले गरिने पन्छीपालन, तथा
  - ❖ कृषि वन लगाउने, माछापालन, मौरीपालन, च्याउखेती, पुष्पखेती, नर्सरीखेती, रेशमपालन जस्ता अन्यखेती सम्बन्धी कृषि कार्यहरू गरेको।
- ✓ **कृषि चलनः** कृषिगणनामा कृषि कार्य भन्नाले निम्नलिखित कार्यहरूलाई बुझाउँदछः
  - ❖ एउटै व्यक्ति वा परिवार वा निकायले रेखदेख (व्यवस्थापन) गरेको कृषि उत्पादनको एक आर्थिक एकाइलाई कृषि -चलन भनिन्छ।

- ❖ कृषिचलनभित्र आफ्नो हकको वा अर्काको हकको भए पनि जुनसुकै शर्तमा लिई आंशिक वा पूर्ण रूपमा कृषि उत्पादनको उद्देश्यले पालिएका पशुपन्छीहरू वा जुनसुकै आकारको भए पनि कृषिका लागि उपयोग गरिएको सम्पूर्ण जग्गा पर्दछ।
- ❖ सजिलो अर्थमा भन्नुपर्दा एक व्यक्तिको जिम्मा र रेखदेखमा रहेको सम्पूर्ण कृषिकार्यलाई कृषिचलन मानिएको छ।
- ❖ साधारणयता, कृषिगणनाको सन्दर्भमा कृषक परिवार र कृषि–चलन एउटै हुन सक्दछ।

✓ **कृषि-चलनको न्युनतम सीमा**

- ❖ राष्ट्रिय कृषिगणना २०७८ मा जग्गाको क्षेत्रफल वा पशुपन्छीको सङ्ख्या निम्नानुसार भएमा मात्र कृषि–चलन मानिएको छ:
  - हिमाल र पहाडका जिल्लामा कम्तीमा ४ आना (०.०१२७२ हेक्टर) र तराइका जिल्लामा कम्तीमा ८ धुर (०.०१३५५ हेक्टर) क्षेत्रफलमा बाली लागेको जग्गा भएमा, वा
  - जुनसुकै उमेरका कम्तीमा १ वटा गाई वा भैँसी पालेको भएमा, वा
  - कम्तीमा ५ वटा भेडा–बाख्रा वा सुँगुर–बङ्गुर जस्ता पाल्तु चौपाया पालेको भएमा, वा
  - चल्ला र माउ गरी कम्तीमा २० वटासम्म पन्छी (कुखुरा, हाँस) पालेको भएमा।

✓ **कित्ता**

- ❖ कृषिगणनामा प्रयोग गरिएको कित्ता र साधारण बोलीचालीको भाषा वा नापीमा प्रयोग गरिएको कित्ता एकै होईनन्।
- ❖ कृषिगणनामा कित्ता भन्नाले कुनै परिवारले कृषि-चलन गरेको एकै ठाउँमा रहेको जमिनको एक टुक्रा/प्लट हो, जसलाई वरिपरी अरुले चलन गरेको जग्गाको साँध वा स्थायी प्रकृतिको ठुलो बाटो, नदि, नहर, खोला आदिले छुट्ट्याएको हुन्छ।

✓ **आर्थिक गणना**

- ❖ देशमा अस्तित्वमा वा क्रियाशिल रहेका सबै व्यावसायिक आर्थिक एकाइहरू (वस्तु उत्पादन तथा सेवा प्रदान गर्ने प्रतिष्ठान / व्यवसायहरू) मा पुगी गणनाको निर्धारित प्रकृया अनुसार निर्धारित समय भित्र ती आर्थिक एकाइहरूको विवरण संकलन, प्रशोधन, विश्लेषण, प्रकाशन एवं वितरण गर्ने समष्टिगत प्रक्रियालाई "आर्थिक गणना" भनिन्छ।

- **आर्थिक क्रियाकलाप**: कुनै क्रियाकलाप जसले वस्तु तथा सेवाहरू उत्पादन गर्दछ र राष्ट्रिय उत्पादनमा मुल्य अभिवृद्धि गर्दछ भने ती क्रियाकलापहरूलाई आर्थिक क्रियाकलापको रूपमा लिइन्छ।
- **जनगणना सम्बन्धी थप परिभाषाहरू लागि** LINK:
  - https://censusnepal.cbs.gov.np/Home/Details?tpid=9&dcid=efb52154-2ca8-4333-b9cc-073ac6a576ee&tfsid=81
  - https://censusnepal.cbs.gov.np/Home/Details?tpid=9&dcid=aa1a2fc9-447d-4af9-ae36-6da181215706&tfsid=81
  - https://censusnepal.cbs.gov.np/TechnicalFAQ/Index

सन्दर्भ सामग्रीहरु

- राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयको विभिन्न प्रतिवेदन, **https://nsonepal.gov.np/**
- राष्ट्रिय जनगणना, २०७८ संक्षिप्त नतिजा, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय, थापाथली, काठमाण्डौं **https://censusnepal.cbs.gov.np/results/np**
- राष्ट्रिय कृषिगणना, २०७८ संक्षिप्त नतिजा, राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय थापाथली, काठमाण्डौं। **https://agricensusnepal.gov.np/**
- साँफेबगर नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०७४, साँफेबगर, अछाम।
- वडा कार्यालय सबै साँफेबगर नगरपालिका
- जिल्लाको वस्तुगत विवरण २०७४, तथ्याङ्क कार्यालय, डोटी।
- अछाम जिल्लाको वस्तुगत विवरण २०७४, तथ्याङ्क कार्यालय, डोटी।
- विभिन्न स्थानीय तहबाट प्रकाशित वस्तुगत विवरण तथा कार्यालय।
- **https://election.gov.np/en/district/achham**
- साँफेबगर नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, साँफेबगर , अछाम।
- **National Population and Housing Census** 2021 (**National Report) National Statistics Office(Kathmandu, Nepal)**
- **National Population and Housing Census** 2021 (**Municipality)/Rural Municipalities, National Statistics Office (Kathmandu, Nepal)**
- **National Sample Census of Agriculture** 2021**, District Report, National Statistics Office (Kathmandu, Nepal)**
- **Statistical year book, National Statistics Office (Kathmandu, Nepal)**
- **www.google.com**
- **https://sanfebagarmun.gov.np/**
- **www.wikipedia.com**
- **www.wikimedia.org**

तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटीको अनुरोध

अनुरोध

संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको योजना तर्जुमा, नीति निर्माणको मूल आधार तथ्याङ्क भएकाले यथार्थ तथ्याङ्क उत्पादन गर्ने उद्धेश्यले नै राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय र यस कार्यालयबाट समय-समयमा सञ्चालन गरिने गणना, सर्वेक्षण र लगत सूची संकलन कार्यका लागि खटिई आउने कर्मचारीहरुलाई सत्य विवरणहरु उपलब्ध गराई मुलुकको सर्वाङ्गीण विकासमा सहयोग गर्नुहुन हार्दिक अनुरोध छ । तपाईले उपलब्ध गराउनु भएको तथ्याङ्क, तथ्याङ्क ऐन, २०७९ बमोजिम गोप्य रहने र केवल तथ्याङ्कीय प्रयोजनका लागि मात्र एकीकृत रुपमा प्रयोग हुने छन् ।

- तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय, डोटी

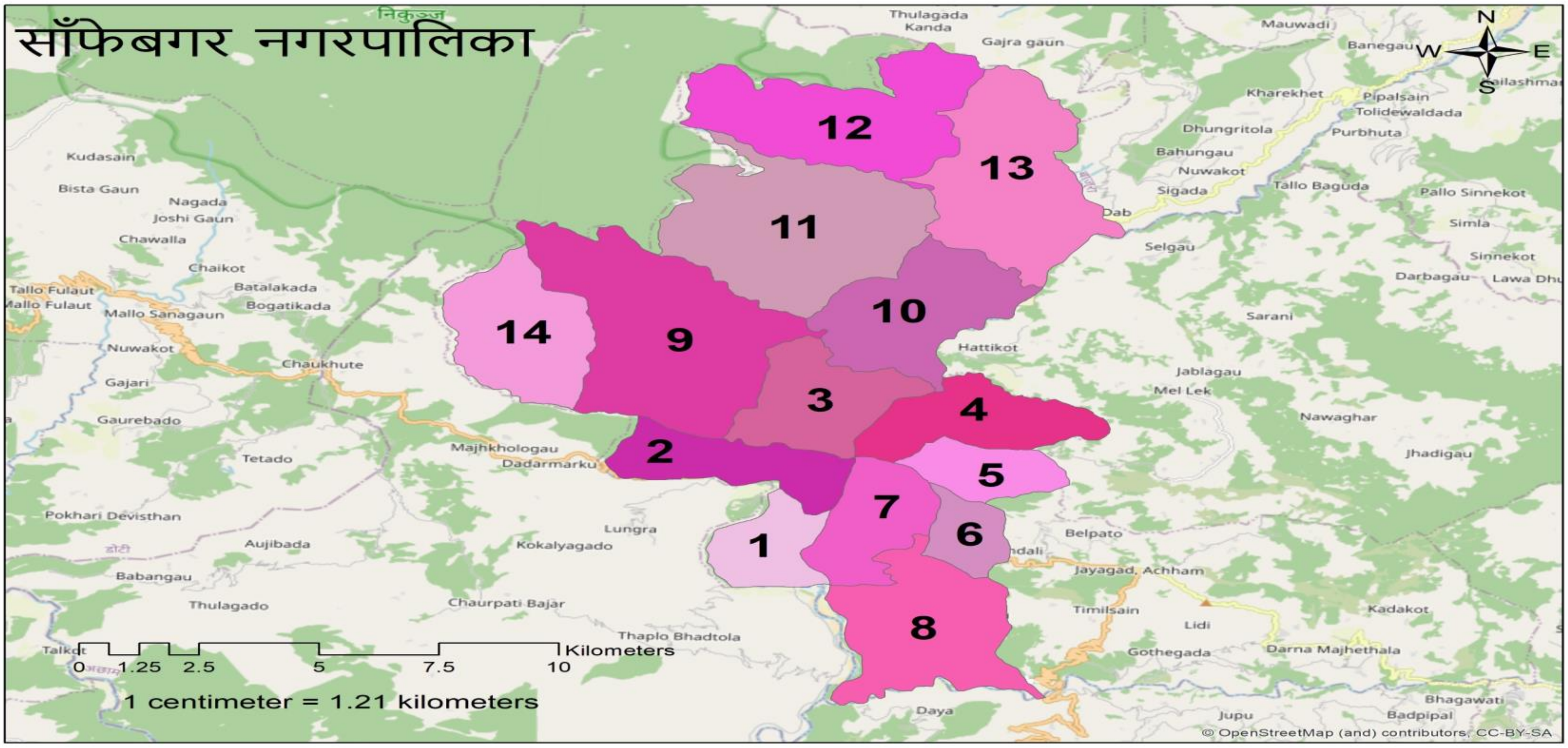

नेपाल सरकार
प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालय
तथ्याङ्क समन्वय कार्यालय डोटी
(डोटी, अछाम, बाजुरा)
फोन : ०९४४०१५३